

BESTEMMINGSPLAN

Bijlagen van de toelichting

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

INHOUD VAN DE BIJLAGEN

Bijlage 1.	Uitspraak Raad van State	2
Bijlage 2.	Onderzoek duinfietspad door Natura 2000-gebied	10
Bijlage 3.	Onderzoek Nauwe korfslak	64
Bijlage 4.	Aanvullend onderzoek Nauwe korfslak	102
Bijlage 5.	NB-Wet vergunning en ontheffing flora en fauna	130
Bijlage 6.	NB-wetvergunning verbreding vlugtenburg	132
Bijlage 7.	Nota beantwoording zienswijzen	134

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGE 1. UITSPRAAK RAAD VAN STATE

201100220/1/R4.

Datum uitspraak: 22 augustus 2012

AFDELING BESTUURSRECHTSPRAAK

Uitspraak in het geding tussen:

de stichtingen Stichting Duinbehoud, gevestigd te Leiden, en Stichting Westlandse Natuur, gevestigd te Naaldwijk, gemeente Westland, appellanten,

en

de raad van de gemeente Westland, verweerder.

1. Procesverloop

Bij besluit van 21 september 2010 heeft de raad het bestemmingsplan "Kust" vastgesteld.

Tegen dit besluit hebben de Stichting Duinbehoud en de Stichting Westlandse Natuur bij brief, bij de Raad van State ingekomen op 6 januari 2011, beroep ingesteld.

De raad heeft een verweerschrift ingediend.

Bij brief van 11 januari 2012 heeft het college van gedeputeerde staten van Zuid-Holland (hierna: het college), dat door de Afdeling in de gelegenheid is gesteld om op de voet van artikel 8:26 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: de Awb) als partij aan het geding deel te nemen, een schriftelijke uiteenzetting gegeven.

De raad heeft een nader stuk ingediend.

De Afdeling heeft de zaak ter zitting behandeld op 13 februari 2012, waar de Stichting Duinbehoud en de Stichting Westlandse Natuur, vertegenwoordigd door J. Duindam en B.J.M. ter Haar, en de raad, vertegenwoordigd door M.A. van Driel en W. Wubben, beiden werkzaam bij de gemeente, zijn verschenen.

Voorts is ter zitting het college, vertegenwoordigd door mr. M. Contant en M.L. de Koning, beiden werkzaam bij de provincie, als partij gehoord.

2. Overwegingen

Het plan

2.1. Het plan voorziet in een actuele juridisch-planologische regeling voor de Kuststrook van de gemeente Westland, met inbegrip van de daaraan gelegen recreatieterreinen.

Intrekking

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

2.2. Ter zitting hebben de Stichting Duinbehoud en de Stichting Westlandse Natuur hun beroep voor zover gericht tegen het op verschillende punten niet aanpassen van de tekst van de plantoelichting, ingetrokken.

Ontvankelijkheid

2.3. Het college betwist dat J. Duindam bevoegd is om de stichtingen Duinbehoud en Westlandse Natuur in beroep te vertegenwoordigen.

2.3.1. Ingevolge artikel 9, tweede lid, van de statuten van de Stichting Duinbehoud, wordt de stichting in en buiten rechte vertegenwoordigd door: a. het bestuur;

b. het dagelijks bestuur;

c. de voorzitter, tezamen met hetzij de secretaris, hetzij de penningmeester.

Voorts komt aan ieder bestuurslid afzonderlijk vertegenwoordigheidsbevoegdheid toe, mits ter uitvoering van een bestuursbesluit, waarbij het bestuurslid was aangewezen tot die uitvoering. Van een dergelijk bestuursbesluit dient te blijken uit een afschrift of een uittreksel van de notulen van de desbetreffende vergadering, ondertekend door de voorzitter, en een der andere aanwezige bestuursleden, niet zijnde het gemachtigd bestuurslid.

2.3.2. Het beroepschrift van 3 januari 2011 is alleen ondertekend door J. Duindam. Blijkens de machtiging van 1 januari 2010 die ter zake is overgelegd, is deze na dagtekening één jaar geldig. De Afdeling constateert derhalve dat J. Duindam niet was gemachtigd het beroepschrift te ondertekenen. Voorts is de Afdeling niet gebleken van een bestuursbesluit zoals bedoeld in artikel 9, tweede lid, van de statuten van de Stichting Duinbehoud.

Gelet op het voorgaande is het beroep voor zover ingesteld door de Stichting Duinbehoud niet-ontvankelijk.

2.3.3. Ingevolge artikel 7, derde lid, van de statuten van de Stichting Westlandse Natuur, kan het bestuur volmacht verlenen aan één of meer bestuursleden, alsmede aan derden, om de stichting binnen de grenzen van die volmacht te vertegenwoordigen.

2.3.4. Het beroepschrift van 3 januari 2011 is alleen ondertekend door J. Duindam. Blijkens de machtiging van 29 januari 2011 die ter zake is overgelegd, is deze geldig voor het kalenderjaar 2011. Gelet hierop was J. Duindam bevoegd het beroepschrift namens de Stichting Westlandse Natuur (hierna: de Stichting) in te dienen en is het beroep in zoverre onontvankelijk.

2.4. Het college van gedeputeerde staten stelt dat het beroep van de Stichting gericht tegen de aanleg van een fietspad binnen de bestemming "Natuur-Natuur", niet onontvankelijk is nu dit beroep niet steunt op een bij de raad ingediende zienswijze.

2.4.1. Ingevolge artikel 8.2, eerste lid, van de Wet ruimtelijke ordening, gelezen in samenhang met artikel 6:13 van de Awb, kan door een belanghebbende slechts beroep worden ingesteld tegen het besluit tot vaststelling van een bestemmingsplan, voor zover dit beroep de vaststelling van plandelen, planregels of aanduidingen betreft die de belanghebbende in een tegen het ontwerpplan naar voren gebrachte zienswijze heeft bestreden. Dit is slechts anders voor zover de raad bij de vaststelling van het plan daarin wijzigingen heeft aangebracht ten opzichte van het ontwerp, dan wel indien een belanghebbende anderszins redelijkerwijs niet kan worden verweten dat hij niet tijdig een zienswijze naar voren heeft gebracht.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

2.4.2. Uit het vaststellingsbesluit blijkt dat het plan gewijzigd is vastgesteld onder meer in die zin dat in de bestemmingomschrijving van de bestemming "Natuur-Natuur" de aanleg van een (openbaar) duinfietspad mogelijk is gemaakt. Het beroep van de Stichting gericht tegen de vaststelling van artikel 8.1.2, aanhef en onder e, van de planregels, voor zover deze planregel de aanleg van een openbaar fietspad zonder een daartoe gerichte functieaanduiding binnen de bestemming "Natuur-Natuur" mogelijk maakt, is derhalve ontvankelijk.

Procedureel aspect

2.5. De Stichting betoogt dat het plan gelet op de Staat van wijzigingen opnieuw ter inzage had moeten worden gelegd.

2.5.1. De raad kan bij de vaststelling van het plan daarin wijzigingen aanbrengen ten opzichte van het ontwerp. Slechts indien de afwijkingen van het ontwerp naar aard en omvang zodanig zijn dat een wezenlijk ander plan is vastgesteld, dient de wettelijke procedure opnieuw te worden doorlopen.

Vaststaat dat de raad in dit geval het plan heeft vastgesteld met een aantal wijzigingen. Deze afwijkingen van het ontwerp zijn naar aard en omvang niet zodanig dat geoordeeld moet worden dat een wezenlijk ander plan voorligt. Hierbij wordt in aanmerking genomen dat het mogelijk maken van een fietspad een ondergeschikte wijziging is.

Het betoog faalt.

De verbeelding

2.6. De Stichting betoogt dat de op de verbeelding aangegeven aanduidingen "specifieke vorm van natuur-1(sn-1)" en "specifieke vorm van natuur- 2 (sn-2)" ten onrechte in de legenda noch in de planregels zijn opgenomen. Volgens de Nota beantwoording zienswijzen dienen deze aanduidingen te worden gewijzigd in de aanduiding "specifieke vorm van natuur, strandpaviljoens (sn-str)", maar is deze wijziging niet op de verbeelding opgenomen, aldus de Stichting.

2.6.1. De raad stelt dat uit de Nota beantwoording zienswijzen, welke onderdeel uitmaakt van het vaststellingsbesluit, kan worden opgemaakt dat de aanduidingen "sn-1" en "sn-2" op de verbeelding dienen te worden gewijzigd in de aanduiding "sn-str". Deze wijziging is echter abusievelijk niet op de verbeelding die ter inzage is gelegd verwerkt. Om deze fout te herstellen is aan de ter inzage gelegde planstukken een erratum toegevoegd, aldus de raad.

2.6.2. De Afdeling constateert dat de wijziging betreffende de aanduiding "sn-str" niet is overgenomen in het plan zoals dat is bekendgemaakt en ter inzage heeft gelegen. De gewaarmerkte verbeelding stemt in zoverre niet overeen met de verbeelding zoals de raad bedoeld heeft deze vast te stellen.

Anders dan van de zijde van de raad is betoogd, kan het erratum dat is toegevoegd aan de ter inzage gelegde planstukken en waarop de wijziging betreffende de aanduiding "sn-str" wel is overgenomen, dit gebrek niet opheffen. Het erratum is immers pas nadat de termijn van terinzagelegging van het plan is aangevangen toegevoegd aan de planstukken. Als gevolg daarvan kan niet worden uitgesloten dat bij belanghebbenden onduidelijkheid is ontstaan met betrekking tot de vraag hoe het plan luidt zoals dat door de raad is vastgesteld.

In hetgeen de Stichting heeft aangevoerd ziet de Afdeling aanleiding voor het oordeel dat het plan in zoverre is vastgesteld in strijd met de rechtszekerheid. Het betoog slaagt.

Natura 2000

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

2.7. De Stichting betoogt dat aan delen van het Natura 2000-gebied Solleveld en Kapittelduinen ten onrechte de bestemmingen "Groen" en "Verkeer" zijn toegekend waardoor zij niet adequaat via het plan worden beschermd. In dit verband voert zij aan dat de Slaperdijk, ter hoogte van het Geestduin, parkeerterrein Molenslag met de Slaperdijk, de zeeduinen ter hoogte van Ter Heijde, de Slaperdijk tussen Ter Heijde en Arendsduin en de Noordlandse dijk doorlopend via de Nieuwlandse dijk tot het grondgebied van de deelgemeente Hoek van Holland, ten onrechte geen deel uitmaken van de bestemming "Natuur-Natuur".

2.7.1. De raad stelt dat hetgeen door de stichting ten aanzien van de begrenzing van het Natura 2000-gebied Solleveld en Kapittelduinen is aangevoerd deels juist is. Volgens de raad wordt in overleg met de Stichting naar een oplossing gezocht om dit gebrek in het bestreden besluit te herstellen.

2.7.2. Nu de raad in zijn verweerschrift en ter zitting heeft erkend dat aan delen van het Natura 2000-gebied Solleveld en Kapittelduinen ten onrechte de bestemmingen "Groen" en "Verkeer" zijn toegekend, moet worden geoordeeld dat het bestreden besluit in zoverre in strijd met de ingevolge artikel 3:2, van de Awb bij het voorbereiden van een besluit te betrachten zorgvuldigheid is vastgesteld.

De Afdeling voldoet niet aan het verzoek van de raad en het college om zelf in de zaak te voorzien, omdat niet valt uit te sluiten dat derden in hun belangen kunnen worden geraakt.

Onderzoek natuurwaarden

2.8. De Stichting betoogt dat de effecten van de aanleg van een fietspad op de natuurwaarden van het Natura 2000-gebied Solleveld en Kapittelduinen en in de Ecologische hoofdstructuur (hierna: de EHS) ten onrechte niet zijn onderzocht. Daarbij gaat het volgens de Stichting om de gevolgen van het fietspad voor het habitattype witte duinen, en anderzijds om de versturende gevolgen voor de in het duingebied aanwezige vogels. Daarnaast betoogt zij dat niet voldaan wordt aan het in de "Spelregels EHS" opgenomen "nee, tenzij"-principe nu er een alternatief fietspad op korte afstand aanwezig is, er geen doorslaggevend maatschappelijk belang is en eventuele compensatie niet is geregeld. Ten slotte is volgens de Stichting ten onrechte niet getoetst aan de zogenoemde ADC-Criteria in de artikelen 19g en 19h van de Nb-wet (hierna: de Nbw 1998).

2.8.1. De raad stelt dat het college op 18 maart 2011 een vergunning krachtens de artikelen 16 en 19d van de Nbw 1998 heeft verleend voor de aanleg van het fietspad waardoor het aannemelijk is dat de kwaliteit van de natuurlijke waarden in het gebied niet onevenredig beschadigd wordt en deze minimaal gelijk blijft.

2.8.2. Ingevolge artikel 8.1.1, van de planregels zijn de voor Natuur met specificatie Natuur aangewezen gronden bestemd voor:

- a. natuur in de vorm van land en water met inbegrip van de zich daarin bevindende flora en fauna;
- b. het behoud, het herstel en de versterking van de actuele en potentiële natuurlijke waarden;
- c. bouwwerken die geen gebouwen zijn, en die voor het behoud, het herstel en de versterking van de actuele en potentiële natuurlijke waarden nodig zijn;
- d. voorzieningen ten behoeve van, het behoud, het herstel en de versterking van actuele en potentiële natuurlijke waarden, zoals:
 - wegen, voet- fietspaden.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Ingevolge artikel 8.1.2., aanhef en onder e., van de planregels, is onder de onder 8.1.1 genoemde bestemming, onder de voorwaarde dat het gebruik volgens 8.1.1 niet wordt geschaad of belemmerd, toegestaan:

een openbaar fietspad zonder een daartoe gerichte functieaanduiding.

2.8.3. Ingevolge artikel 19j, eerste lid, van de Nbw 1998, zoals deze bepaling luidde ten tijde van het bestreden besluit, voor zover hier van belang, houdt een bestuursorgaan bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan dat, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, met uitzondering van de doelstellingen, bedoeld in artikel 10a, derde lid, voor een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, ongeacht de beperkingen die ter zake in het wettelijk voorschrift waarop het berust zijn gesteld, rekening met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied.

Ingevolge artikel 19j, tweede lid, van de Nbw 1998, maakt het bestuursorgaan voor plannen als bedoeld in het eerste lid, die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar die afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, alvorens het plan vast te stellen een passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling, met uitzondering van de doelstellingen, bedoeld in artikel 10a, derde lid, van dat gebied.

2.9. Het Natura-2000 gebied Solleveld & Kapittelduinen is in het ontwerpbesluit van 24 november 2006, vastgesteld op 27 september 2010, aangewezen voor de habitattypen: H2120 wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen"), H2130 vastgelegde Kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen"), H2150 Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*), H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*, H2180 Beboste Duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied en H2190 Vochtige Duinvalleien.

Artikel 19j, eerste lid, van de Nbw, is alleen van toepassing indien het plan de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Voor de toepassing van artikel 19j, tweede lid, van de Nbw, is van belang of het plan, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende gebied. Als dat niet is uitgesloten dient een passende beoordeling te worden gemaakt.

Uit de stukken en het verhandelde ter zitting blijkt dat de raad voor de vaststelling van het plan niet heeft onderzocht of het plan afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor de aangewezen habitattypen.

Reeds gelet hierop ziet de Afdeling aanleiding voor het oordeel dat het bestreden besluit voor zover de aanleg van een fietspad in de bestemming "Natuur-Natuur" is mogelijk gemaakt, is genomen in strijd met artikel 19j van de Nbw. De overige beroepsgronden van de Stichting op dit punt behoeven dan ook geen verdere bespreking.

Voor het in stand laten van de rechtsgevolgen, zoals door de raad en het college is verzocht, ziet de Afdeling, gelet op de aard van het gebrek, geen aanleiding.

Conclusie

2.10. Het beroep voor zover ingesteld door de Stichting Duinbehoud dient niet-ontvankelijk te worden verklaard.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

In hetgeen de Stichting heeft aangevoerd ziet de Afdeling aanleiding voor het oordeel dat het bestreden besluit is genomen in strijd met de bij het voorbereiden van een besluit te betrachten zorgvuldigheid. Het beroep is gegrond. Het bestreden besluit dient wegens strijd met artikel 3:2 van de Algemene wet bestuursrecht te worden vernietigd voor zover het betreft de aanduidingen "specifieke vorm van natuur-1(sn-1)" en "specifieke vorm van natuur- 2 (sn-2)" op de verbeelding, de bestemmingen "Groen" en "Verkeer" die zijn toegekend aan de Slaperdijk, ter hoogte van het Geestduin, parkeerterrein Molenslag met de Slaperdijk, de zeeduin ter hoogte van Ter Heijde, de Slaperdijk tussen Ter Heijde en Arendsduin en de Noordlandse dijk doorlopend via de Nieuwlandse dijk tot het grondgebied van de deelgemeente Hoek van Holland en artikel 8.1.2., aanhef en onder e., van de planregels.

Proceskostenveroordeling

2.11. Van proceskosten die voor vergoeding in aanmerking komen is niet gebleken.

3. Beslissing

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

Recht doende in naam der Koningin:

I. verklaart het beroep van de stichting Stichting Duinbehoud niet-ontvankelijk;

II. verklaart het beroep van de stichting Stichting Westlandse Natuur gegrond;

III. vernietigt het besluit van de raad van de gemeente Westland van 21 september 2010, voor zover het betreft de aanduidingen "specifieke vorm van natuur-1(sn-1)" en "specifieke vorm van natuur- 2 (sn-2)" op de verbeelding, de bestemmingen "Groen" en "Verkeer" die zijn toegekend aan de Slaperdijk, ter hoogte van het Geestduin, parkeerterrein Molenslag met de Slaperdijk, de zeeduin ter hoogte van Ter Heijde, de Slaperdijk tussen Ter Heijde en Arendsduin en de Noordlandse dijk doorlopend via de Nieuwlandse dijk tot het grondgebied van de deelgemeente Hoek van Holland en artikel 8.1.2., aanhef en onder e., van de planregels;

IV. draagt de raad van de gemeente Westland op om binnen 26 weken na de verzending van deze uitspraak met inachtneming van de uitspraak een nieuw plan vast te stellen;

V. bepaalt bij wijze van voorlopige voorziening dat de bestemming "Natuur-Natuur" geldt voor de Slaperdijk, ter hoogte van het Geestduin, parkeerterrein Molenslag met de Slaperdijk, de zeeduin ter hoogte van Ter Heijde, de Slaperdijk tussen Ter Heijde en Arendsduin en de Noordlandse dijk doorlopend via de Nieuwlandse dijk tot het grondgebied van de deelgemeente Hoek van Holland;

VI. bepaalt dat de onder V opgenomen voorlopige voorziening vervalt op het tijdstip van inwerkingtreding van het door de raad vast te stellen plan als bedoeld onder IV;

VII. gelast dat de raad van de gemeente Westland aan de Stichting Westlandse Natuur het door haar voor de behandeling van het beroep betaalde griffierecht ten bedrage van € 298,00 (zegge: tweehonderdachtennegentig euro) vergoedt.

Aldus vastgesteld door mr. W.D.M. van Diepenbeek, voorzitter, en drs. W.J. Deetman en mr. F.C.M.A. Michiels, leden, in tegenwoordigheid van mr. T.L.J. Drouen, ambtenaar van staat.

w.g. Van Diepenbeek w.g. Drouen
voorzitter ambtenaar van staat

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Uitgesproken in het openbaar op 22 augustus 2012

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGE 2. ONDERZOEK DUINFIETSPAD DOOR NATURA 2000-GEBIED

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Habitattoets fietspad F370 Kijkduin - Hoek van Holland

VERTEGAAL
ECOLOGISCH ADVIES EN ONDERZOEK

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Habitattoets fietspad F370 Hoek van Holland - Kijkduin

C.T.M. Vertegaal

September 2009

In opdracht van:
Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP Den Haag

Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek
Middelstegegracht 87v
2312TT Leiden
tel. 071-5141069/5419078
fax 071-5141069
e-mail: k.vertegaal@wanadoo.nl

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Inhoud

1. INLEIDING	5
1.1 AANLEIDING	5
1.2 TRACÉSTUDIE F370	5
1.3 VOORONTWERP F370	5
1.4 HERINRICHTINGSPLAN NATUUR VLUGTENBURG-STUIFKENZAND	5
1.5 HABITATTOETS	5
2. TOETSINGSKADER	6
2.1 NATURA 2000-GEBIED SOLLEVELD & KAPITTELDUINEN	6
2.2 INSTANDHOUDINGSDOELEN NATURA 2000 (N2000-DOELEN)	6
2.3 BN-WAARDEN OF 'OUDE' DOELEN	8
2.4 OVERZICHT TOETSINGSKADER NATUURBESCHERMINGSWET	8
3. HUIDIGE SITUATIE NATUURWAARDEN	10
3.1 HABITAT- EN NATUURTYPEN	10
3.2 TYPISCHE SOORTEN EN 'BN-SOORTEN'	11
3.2.1 Hogere planten	11
3.2.2 Mollusken	14
3.2.3 Insecten	15
3.2.4 Herpetofauna	15
3.2.5 Broedvogels	15
3.2.6 Foeragerende en rustende vogels (niet-broedvogels)	16
3.2.7 Zoogdieren	16
3.3 ABIOTISCHE KENMERKEN EN NATUURSCHOON	17
4. EFFECTEN OP INSTANDHOUDINGSDOELEN	19
4.1 AANPAK	19
4.2 AFBAKENING VAN RELEVANTE EFFECTEN	19
4.2.1 Groslijst van mogelijke effecten	19
4.2.2 Afbakening van effecten tijdens aanleg	20
4.2.3 Afbakening van effecten tijdens gebruiksfase	21
4.2.4 Afbakening van effecten herinrichtingsmaatregelen natuur	23
4.2.5 Conclusies m.b.t. relevante effecten	23
4.3 EFFECTRELATIES	24
4.4 EFFECTBESCHRIJVING	27
4.4.1 Ruimtebeslag paden en fietsenstallingen + aantasting zone langs paden	27
4.4.2 Effecten van vergraven/aanvullen	28
4.4.3 Verstoring van fauna	29
4.4.4 Aantasting natuurschoon	30
4.4.5 Integrale herinrichting N-deel Van Dixhoofdriediehoek (Vlugtenburg-Stuifkenschand)	31
4.4.6 Overzicht van de effecten van het voorkeurs tracé	31
4.5 BEOORDELING VAN EFFECTEN	33
4.5.1 Instandhoudingsdoelen Natura 2000	33
4.5.2 BN-waarden of 'oude doelen'	34
5. CONCLUSIE	35
LITERATUUR	36
Tabellen	
2.1 Overzicht toetsingskader	
4.1 Overzicht van mogelijke effecten met beoordeling van relevantie	
4.2 Overzicht van nader te onderzoeken effecten	
4.3 Aannames voor procentuele afname in aantallen/dichtheden van matig verstoringsgevoelige broedvogels	
4.4 Oppervlakteverlies habitattypen en overige natuurtypen Kijkduin-Vlugtenburg door aanleg paden	

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

- 4.5 Effecten van vergraven/aanvullen op habitat- en natuurtypen
- 4.6 Voorspelling verandering aantal territoria aandachtsoorten broedvogels als gevolg van (extra) verstoring van gebruik F370
- 4.7 Verstoringseffecten broedvogels als percentage van totaal
- 4.8 Veranderingen oppervlakken natuur- en habitattypen herinrichting Vlugtenburg-Stuifkenszand
- 4.9 Overzicht oppervlakteveranderingen(sub)habittypen met een instandhoudingsdoelstelling
- 4.10 Overzicht verstoringseffecten typische soorten

Figuren

- 2.1 Begrenzing Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen'
- 3.2 Verspreiding blauwe zeedistel en zeewolfsmelk in Solleveld
- 3.2 Verspreiding blauwe zeedistel in De Banken
- 3.3 Voorkomen van nauwe korfslak in twintig monsterpunten ten zuiden van Ter Heijde

Bijlagen

- 2.1 Instandhoudingsdoelen cf. ontwerp aanwijzingsbesluit 2007
- 2.2 Overzicht typische soorten habitattypen Solleveld & Kapittelduinen
- 2.3 Overzicht BN-soorten natuurtypen Solleveld en Kapittelduinen
- 2.4 Overzicht abiotische kenmerken en natuurschoon Solleveld en Kapittelduinen
- 3.1a Habitattypenkaart Solleveld (Kijkduin-Ter Heijde)
- 3.1b Habitattypenkaart Kapittelduinen/Ter Heijde (Molenslag-Strandslag)
- 3.1c Natuurtypenkaart Kapittelduinen/De Banken (Ter Heijde-Slag Vlugtenburg)
- 3.1d Habitattypenkaart Kapittelduinen/Van Dixhoorndriehoek (Slag Vlugtenburg-Badweg)
- 4.1 Verstoringseffecten van relevante aandachtsoorten broedvogels
- 4.2 Benodigde vergravingen rond tracégedeelten via terrein met te grote reliëfverschillen
- 4.3 Huidige totale broedvogels in Solleveld en Kapittelduinen

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De provincie Zuid-Holland is voornemens een recreatief fietspad aan te leggen door de duinen tussen Kijkduin en Hoek van Holland. De aanleg van dit fietspad hangt samen met de inmiddels voor een groot deel afgeronde versterking van de Delflandse kust met de aanleg van een nieuwe, zeewaarts gelegen duinregel. De duinen tussen Kijkduin en Hoek van Holland maken deel uit van Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' zoals dit door de Minister van LNV in ontwerp is aangewezen. Solleveld en Kapittelduinen zijn tevens twee afzonderlijke beschermde natuurmonumenten die bij de definitieve aanwijzing op zullen gaan in het Natura 2000-gebied.

De bescherming van Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten is geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet). Projecten die de natuurwaarden in beschermde gebieden negatief zouden kunnen beïnvloeden dienen aan deze wetgeving te worden getoetst. In dit rapport wordt verslag gedaan van onderzoek naar eventuele negatieve effecten van de aanleg van fietspad F370 op beschermde natuurwaarden. Het rapport dient als achtergronddocumentatie bij een vergunningaanvraag voor de aanleg van het fietspad in het kader van de Nb-wet.

1.2 Tracéstudie F370

Begin 2010 is een tracéstudie afgerond waarin tracéopties voor fietspad F370 zijn geïnventariseerd, uitgewerkt en beoordeeld (Van der Putten e.a., 2010). Hierin is een voorkeustracé beschreven dat het uitgangspunt vormde voor de ontwerp- en uitvoeringsfase. In het zuidelijk deel van het tracé bestaat het initiatief tot aanleg van een nieuw fietspad uit een integrale herinrichting van het betreffende stuk duingebied voor recreatie en natuur. Als onderdeel van de tracéstudie is tevens een studie naar natuuraspecten uitgevoerd (Vertegaal, 2010). Deze habitattoets is hier voor een groot deel op gebaseerd.

1.3 Voorontwerp F370

Het voorkeustracé van fietspad F370 is uitgewerkt in een voorontwerp (Oranjewoud, 2010). Het voorontwerp (VO) wijkt op enkele onderdelen af van het voorkeustracé in de Tracénota. Het voorontwerp vormt de basis voor aanvraag van noodzakelijke vergunningen, waaronder die in het kader van de Natuurbeschermingswet. De effectbeschrijving en -toetsing in deze habitattoets is gebaseerd op het VO en wijkt daarom op sommige punten af van de tracéstudie en het bijbehorende natuurrapport. Het VO maakt deel uit van de stukken bij de vergunningaanvraag.

1.4 Herinrichtingsplan natuur Vlughtenburg-Stuifkenszand

De maatregelen m.b.t. herinrichting van natuur (en recreatie) zijn uitgewerkt in een inrichtings- en beheerschets die als bijlage bij het "Samenwerkingsconvenant tussen de Provincie Zuid-Holland, het Hoogheemraadschap van Delfland, het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf en de gemeente Rotterdam, deelgemeente Hoek van Holland inzake het herinrichtingsplan Vlughtenburg - Stuifkenszand als integraal onderdeel van het fietspad F370 Kijkduin - Hoek van Holland" is gevoegd. Deze schets wordt in een later stadium uitgewerkt tot een beheer- en inrichtingsplan op basis van waarvan de herinrichting en het vervolgbeheer zullen worden uitgevoerd c.q. uitbesteed. In deze habitattoets wordt uitgegaan van uitvoering van dit plan conform het samenwerkingsconvenant en de daarbij bijgevoegde inrichtings- en beheerschets. Deze stukken maken deel uit van de vergunningaanvraag.

1.5 Habitattoets

Deze habitattoets is als volgt opgebouwd:

- hoofdstuk 2: juridische achtergronden en toetsingskader;
- hoofdstuk 3: beschrijving/documentatie beschermde natuurwaarden;
- hoofdstuk 4: beschrijving van mogelijke effecten op instandhoudingsdoelen;
- hoofdstuk 5: conclusies.

2 Toetsingskader

2.1 Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen

Habitatrichtlijngebied en beschermde natuurmonumenten

Het duingebied tussen Kijkduin en Ter Heijde is in het verleden (onder de 'oude' Natuurbeschermingswet) aangewezen als Beschermde en Staatsnatuurmonument 'Solleveld'; hetzelfde geldt voor de duinen tussen Ter Heijde en Hoek van Holland onder de naam 'Kapittelduinen'¹. Solleveld is in 2003 bij de Europese Commissie aangemeld als Habitatrichtlijngebied, de Kapittelduinen niet. Volgens het ontwerp aanwijzingsbesluit zoals dit in januari 2007 door de minister van LNV in procedure is gebracht krijgt de Kapittelduinen alsnog status als Natura 2000-gebied door een uitbreiding van het wel aangemelde Solleveld onder de gezamenlijke naam 'Solleveld & Kapittelduinen'. In het ontwerp aanwijzingsbesluit zijn instandhoudingsdoelstellingen vastgelegd voor zes habitats van Bijlage I van de Habitatrichtlijn ('Natura 2000-doelen' of 'N2000-doelen'); zie par. 2.1.2. Tevens zijn hierin de eerdere aanwijzingsbesluiten van Solleveld en van Kapittelduinen als beschermde natuurmonument opgenomen die de basis vormen voor de zgn. 'BN-waarden' of 'oude' doelen; voor zover niet overlappend of strijdig met Natura 2000-doelen blijven/worden deze onderdeel van de instandhoudingsdoelen; zie par. 2.1.3. Solleveld & Kapittelduinen heeft geen status als Vogelrichtlijngebied.

Begrenzing

De begrenzing van het relevante deel van het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' is weergegeven in figuur 2.1.

Het gebied is volgens het ontwerp aanwijzingsbesluit in totaal 716 ha groot. Het komt vrijwel overeen met de eerder begrensde beschermde en staatsnatuurmonumenten; alleen ten noorden van ter Heijde is het Natura 2000-gebied ten opzichte van de oude aanwijzingen uitgebreid met de Slaperdijk. Aan de zeezijde is de begrenzing flexibel; de grens van het Natura 2000-gebied schuift mee met de buitenduinen; in de ontwerp aanwijzing is dit als volgt geformuleerd: *"De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee."*

Uit deze tekst is niet direct duidelijk of dit alleen geldt voor natuurlijke duinaangroei of ook voor kunstmatige duinverbreding zoals deze is gepland in het kader van de geplande kustversterking. De tekst in de toelichting bij (oude) aanwijzing als Natuurmonument (Kapittelduinen) is op dit punt wel duidelijk; daarin staat: *"bij duinaangroei of verbreding verplaatst de grens zich zeewaarts"*. De op de kaart bij het ontwerp aanwijzingsbesluit weergegeven begrenzing geeft de ligging weer van de buitenduinvoet voor uitvoeren van kustversterking in 2009/2010.

Aangenomen wordt dat de zeewaartse begrenzing van het Natura 2000-gebied is 'meegeschoven' met de kustversterking en nu dus op de buitenteen van de versterking ligt.

Natura 2000 Beheerplan

In de Natuurbeschermingswet is vastgelegd dat voor elk Natura 2000-gebied door het bevoegd gezag een beheerplan wordt vastgesteld. Hierin worden instandhoudingsdoelen nader uitgewerkt en vastgelegd op welke wijze deze op korte termijn (beheerplanperiode van zes jaar) en op lange termijn zullen worden gerealiseerd.

Voor Solleveld & Kapittelduinen is het eerste beheerplan in concept beschikbaar (Grootjans e.a., 2010).

2.2 Instandhoudingsdoelen Natura 2000 (N2000-doelen)

De Natura 2000- instandhoudingsdoelstellingen voor 'Solleveld & Kapittelduinen' met toelichting uit het ontwerp aanwijzingsbesluit zijn integraal weergegeven in bijlage 2.1. Van de zes habitattypen komt H2150 'Duinheide met struikheide' alleen voor in het noordoostelijk deel van Solleveld en blijft de doelstelling daar ook toe beperkt ('behoud oppervlak'). Vanwege de grote afstand tot het initiatief kunnen effecten op dit type op voorhand worden uitgesloten en kan het hier verder buiten beschouwing worden gelaten.

¹ Hiertoe behoren ook enkele meer landinwaarts gelegen deelgebieden, waaronder het Staelduinse Bos.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 2.1 Begrenzing Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' (bij ontwerp aanwijzingsbesluit januari 2007)

Legenda

- HR (8 ha)
- HR + BN (715 ha)

De doelstellingen voor de overige vijf habitattypen luiden samengevat:

- H2120 Witte duinen: behoud oppervlakte en kwaliteit;
- H2130 Grijze duinen: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit Grijze duinen *kalkrijk* en *kalkarm* (subtypen A en B);
- H2160 Duindoornstruwelen: behoud oppervlakte en kwaliteit;

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

- H2180 Duinbossen: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit Duinbossen *droog* (subtype A) en behoud oppervlakte en kwaliteit Duinbossen *binnenduinrand* (subtype C);
- H2190 Vochtige duinvalleien: behoud oppervlakte en kwaliteit 'Vochtige duinvalleien *kalkrijk* (subtype B).

Op grond van de toelichting bij het definitieve besluit tot aanwijzing van de Waddenzee als Natura 2000-gebied wordt aangenomen dat in de definitieve aanwijzing van 'Solleveld & Kapittelduinen een instandhoudingsdoelstelling m.b.t. Grijze duinen (*kalkrijk* en *kalkarm*) wordt gewijzigd in "uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit". Tevens wordt aangenomen dat aan de doelstelling m.b.t. H2160 Duindoornstruwelen de volgende zinsnede wordt toegevoegd: "enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H2130 grijze duinen is toegestaan". In de ontwerp aanwijzing zijn geen soorten vermeld waarvoor het gebied wordt aangewezen. Op grond van de toelichting bij het aanwijzingsbesluit 'Waddenzee' moet worden aangenomen dat in de definitieve aanwijzing de nauwe korfslak wordt toegevoegd.

Naast het behoud of uitbreiding van het oppervlakte dient getoetst te worden aan behoud of verbetering van de kwaliteit van deze habitattypen. Kwaliteit van habitats is omschreven zgn. profielendocumenten (www.minlnv.nl); hieraan is verder uitwerking gegeven in het Natura 2000 Beheerplan.

In de profielendocumenten worden de volgende (hoofd)criteria voor kwaliteit onderscheiden. Per habitatype worden deze aspecten in de profielendocumenten toegelicht:

- binnen de definities van (sub)habitattypen: sommige plantengemeenschappen definiëren een type in goede kwaliteit, andere in matige kwaliteit;
- kwaliteitseisen:
 - a. abiotische randvoorwaarden;
 - b. typische soorten;
 - c. overige kenmerken van goede structuur en functie.

Omdat het aantal (daadwerkelijk voorkomende) typische soorten soms erg klein is wordt de kwaliteit van habitats mede beoordeeld aan de hand van typische soorten die hieraan op zijn toegevoegd (zie bijlage 2.2). Dit is uitgewerkt in het concept N2000 Beheerplan (Grootjans e.a., 2010); dit aspect heeft nog geen definitieve juridische status, maar wordt wel in het toetsingskader meegenomen.

Mogelijke invloeden op Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen dienen te worden getoetst volgens het 'zware' regime van artikel 19d e.v. van de Natuurbeschermingswet.

2.3 BN-waarden of 'oude' doelen

De doelstellingen voor de eerder aangewezen beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' hebben mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied, zoals deze in de betreffende aanwijzingsbesluiten zijn omschreven (zgn. 'oude doelen'). Dit betreft een brede omschrijving van de in beide gebieden aanwezige waarden op het gebied van natuur en landschap.

Na de recente wijzigingen van de Natuurbeschermingswet via de Crisis- en herstelwet dienen deze 'oude doelen' te worden getoetst volgens het lichtere regime van artikel 16.

De instandhoudingsdoelen die volgen uit de vroegere aanwijzing als beschermd natuurmonument zijn minder eenduidig omschreven dan de Natura 2000-doelen. Door het Ministerie van LNV zijn documenten opgesteld met een puntsgewijze samenvatting van aspecten die op basis van de aanwijzing als Beschermd Natuurmonument als doelstelling voor elke van beide gebieden zou moeten worden beschouwd. In het concept Natura 2000 Beheerplan is voor een andere benadering hiervan gekozen, waarbij een beperkt aantal specifieke kwaliteiten van het gebied zijn toegevoegd aan de N2000 instandhoudingsdoelstellingen. In deze habitattoets wordt echter uitgegaan van de beschrijving in de aanwijzing en toelichting omdat dit juridisch juist lijkt.

2.4 Overzicht toetsingskader Natuurbeschermingswet

Het toetsingskader is samengevat om tabel 2.1. Voor de kwaliteitsparameters van de (sub)habitattypen zijn zoals hierboven aangegeven uitgewerkt wordt verwezen naar de betreffende profielendocumenten. Typische soorten (incl. toegevoegde soorten) zijn vermeld in

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

bijlage 2.2. Natuurtypen en soorten die genoemd worden in de oude aanwijzing ('BN-soorten') zijn vermeld in bijlage 2.3. Een samenvattend overzicht van in de oude aanwijzingsbesluiten vermelde abiotische kenmerken en aspecten van natuurschoon zijn per beschermd natuurmonument vermeld in bijlage 2.4.

Tabel 2.1 Overzicht toetsingskader

kader	criterium	instandhoudingsdoel	parameter
instandhoudingsdoelen Natura 2000	habitattypen met instandhoudingsdoel	behoud/uitbreiding oppervlak	oppervlak in hectare per type
		behoud/verbetering kwaliteit	vegetatietypen
			abiotische randvoorwaarden
			typische soorten: zie bijlage 2.2
	soort met instandhoudingsdoel (nauwe korfslak)	behoud oppervlak leefgebied	vindplaatsen
		behoud kwaliteit leefgebied	
BN-waarden of 'oude doelen'	overige natuurtypen	behoud oppervlak 1990	oppervlak in hectare per type
		behoud kwaliteit 1990	BN-soorten per natuurtype: zie bijlage 2.3
	overige soorten ²	behoud oppervlak en leefgebied 1990	overige BN-soorten: zie bijlage 2.3
	abiotische kenmerken	behoud abiotische kenmerken 1990	zie bijlage 2.4
	natuurschoon	behoud natuurschoon 1990	zie bijlage 2.4

² soorten waarvan het leefgebied niet eenduidig uit één of enkele natuur- en/of habitattypen bestaat

3. Huidige situatie natuurwaarden

3.1 Habitat- en natuurtypen

Basisgegevens

Het voorkomen van habitat- en natuurtypen is bepaald op basis van gegevens over voorkomende vegetatietypen. De toedeling van vegetatietypen aan habitattypen is gebaseerd op de zgn. profielendocumenten per habitatype van het Ministerie van LNV, versies d.d. september 2008 (zie (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=profielen>), de toedeling aan natuurtypen op het Handboek Natuurdoeltypen (Bal e.a., 2001). In veel gevallen zijn vegetaties direct als habitattypen gekarteerd.

Van noord naar zuid zijn van het hele plangebied van fietspad F370 tussen Kijkduin en Hoek van Holland de volgende recente vegetatie- en habitattypenkartheringen beschikbaar:

- hele plangebied (N2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen): habitattypenkartheringen Hoek van Holland 2008 t.b.v. Natura 2000 Beheerplan (Alterra, ongepubl.); kaarten zonder toelichting beschikbaar via project N2000 Beheerplan (Royal Haskoning, 2009a, 2009b en 2009c);
- Kapittelduinen/Ter Heijde-Slag Vlughtenburg (De Banken): Reitsma (2005);
- Kapittelduinen/Slag Vlughtenburg-Badweg (Van Dixhoorndriehoek en Vinetadijn): Ten Brink e.a., 2008).

Van het Duincompensatieproject zoals dit in de winter van 2008/2009 is aangelegd tussen Slag Arendsduin en Slag Stuifkenszand en van versterking van de kust de Delfland zoals dit in de periode 2008/2010 is aangelegd zijn geen vegetatiegegevens beschikbaar. Beide projectgebieden zijn - op aangeplante helm na - op dit moment (medio 2010) nog vrijwel onbegroeid.

Natuur- en habitattypen per deelgebied

Kijkduin - Schelppad

De habitattypenkaart van Alterra (Royal Haskoning, 2009a) is weergegeven in bijlage 3.1a. Vanaf het strand landinwaarts zijn de volgende (sub)habitattypen aanwezig:

- H2110 Embryonale duinen: op het laatste deel van het buitentalud van de zeereep; voor dit type geldt geen doelstelling; deze zone is bij de kustversterking van 2009/2010 (vrijwel) geheel verdwenen onder de nieuwe duinregel; binnen enkele jaren kan het type zich opnieuw ontwikkelen voor en op de nieuwe buitenduinoet;
- H2120 Witte duinen: op de rest van het buitentalud en de kruin van de zeereep; het type is hier over nagenoeg de hele lengte van het deelgebied aanwezig;
- H2130A Grijze duinen *kalkrijk*: in een zone van ruim honderd meter achter de eerste zeereep, hier afgewisseld door en in mozaiek met duindoornstruwelen; zeer lokaal is een stukje H2130B Grijze duinen *kalkarm* gekarteerd;
- H2160 Duindoornstruwelen: in dezelfde zone als H2130A.

Naast deze habitattypen zijn hier min of meer lokaal tevens droge duin(riet)ruigten aanwezig (het meest direct ten zuiden van Kijkduin) en duinstruwelen zonder duindoorn.

Schelppad - Ter Heijde/Molenslag

De habitattypenkaart van dit deelgebied is eveneens weergegeven in bijlage 3.1a. In de buitenduinen zijn dezelfde landschappelijke structuur en habitats aanwezig als tussen Kijkduin en Schelppweg; het oppervlakteaandeel duindoorns in de zone achter de eerste zeereep is duidelijk kleiner. Er zijn vrijwel geen duinruigten, wel stukken met kaal zand, vooral in de strook tussen de twee duinregels van de dubbele zeereep.

Ter Heijde (Molenslag - Strandweg)

Een uitsnede van de habitattypenkaart van Alterra (Royal Haskoning, 2009b) ter hoogte van Ter Heijde is weergegeven in bijlage 3.1b. De duinen zijn hier zeer smal. Volgens de kaart van Alterra overheerst aan de zeezijde H2120 Witte duinen, met daarachter H2130A grijze duinen *kalkrijk* en vooral op het binnentalud van de zeereep H2160 Duindoornstruweel. Meer

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

landinwaarts zijn direct rond Ter Heijde, ook binnen de contouren van het Natura 2000-gebied, geen habitattypen aanwezig.

De Banken (Ter Heijde - Slag Vlugtenburg)

De vegetatiekartering uit 2005 (Reitsma, 2005) is meer gedetailleerd dan die van Alterra uit 2008 (Royal Haskoning, 2009b) en omvat naast habitattypen ook andere natuurtypen. Deze kartering is ten behoeve van het beheerplan bewerkt tot een natuurtypenkaart door Vertegaal (2005); de natuurtypen kunnen eenvoudig worden geïnterpreteerd als (sub)habitattypen. Deze natuurtypenkaart is weergegeven in bijlage 3.1c.

De buitendünen kennen ongeveer dezelfde opbouw als de voorgaande deelgebieden. In het zuidelijk gedeelte, ten zuiden van Slag Beukel ontbreken de Grijze duinen vrijwel geheel en overheersen struwelen en droge duin(riet)ruigten; deze struwelen bestaan vrijwel geheel uit H2160 Duindoornstruwelen. Op het binnentalud van de binnenste duinregel zijn voedselrijke ruigten met distels en brandnetels aanwezig. De Noordlandse Dijk is overwegend begroeid met bloemrijk grasland dat lokaal aspecten van kalkrijke grijze duinen vertoont. Tussen duinregels en dijk liggen (eigenlijke) Banken: twee duinvalleiachtige laagten met duinplassen die als H2190A Vochtige duinvalleien *open water* kunnen worden gekarakteriseerd en meer voedselrijk water, de ondiepe delen bestaan deels uit nietmoeras (H2190D Vochtige duinvalleien hoge moerasplanten, deels uit natuurtypen matig voedselrijk grasland en vochtig struweel. Door herstelmaatregelen kan worden verwacht dat zich hier op korte termijn ook H2190B Vochtige duinvalleien *kalkrijk* zal ontwikkelen cq. herstellen en dat ook het oppervlak voedselarme duinplas (H2190A) zich zal uitbreiden ten koste van het voedselrijke natuurtype. Van de subtypen van H2190 geldt hier alleen voor H2190B een instandhoudingsdoelstelling.

Van Dixhoordriehoek (Slag Vlugtenburg - Badweg)

De vegetatiekartering van Ten Brink e.a. (2008) is ook gebruikt als basis voor de habitattypenkaarten bij het Natura 2000 beheerplan (Royal Haskoning, 2009c). De kartering omvat naast de basistypologie tevens een vertaling naar (sub)habitattypen. In bijlage 3.1d is de resulterende habitattypenkaart weergegeven (bron: Gemeentewerken Rotterdam, ongepubl.).

Het initiatief m.b.t. fietspad F370 bestaat hier uit een integrale herinrichting (incl. aanleg van een fietspad) in het noordelijk deel van dit deelgebied, tussen Slag Vlugtenburg en Stuifkenszand. Hier is aan de zeezijde een brede strook H2120 Witte duin aanwezig met daarachter lokaal kaal zand. Verder landinwaarts wordt de vegetatie sterk gedomineerd door H2160 Duindoornstruwelen. In de smalle, naar het noorden in een punt uitlopende (droge) duinvallei zijn stukken met zeer matig ontwikkelde H2130A Grijze duinen kalkrijk aanwezig, afgewisseld door stukken kaal zand, die een gevolg zijn van overbetreding. Lokaal zijn voedselrijke ruigten aanwezig die niet apart zijn uitgekarteerd. Ook wordt het gebied doorsneden door vele wilde paden (= kaal zand) die ook niet apart zijn gekarteerd.

3.2 Typische soorten en 'BN-soorten'

3.2.1 Hogere planten

Basisgegevens

Over het voorkomen van hogere planten zijn m.b.t. de meeste deelgebieden uit diverse bronnen recente inventarisatiegegevens beschikbaar: Solleveld/Dunea-beheergebied en aangrenzende zeereep (Toetenel & Van der Hagen, 2008), De Banken (Groen & Odé, 2005; Boonman e.a., 2006) en Van Dixhoordriehoek (Reitsma e.a., 2001; Hoogervorst, 2002; Boonman e.a., 2006; Rossenaar & Vreeken, 2008). Van de buitendünen van Solleveld tussen Kijkduin en Zuiderslag 1 is geen inventarisatie beschikbaar; voor dit deelgebied wordt volstaan met globale beschrijvingen uit rapporten rond de kustversterking (m.n. DHV/H+N+S/Alterra, 2007), eigen waarnemingen tijdens veldbezoeken in het vroege voorjaar van 2008 en de zomer van 2010 en extrapolatie van het voorkomen van aandachtsoorten in dezelfde biotopen in de andere deelgebieden.

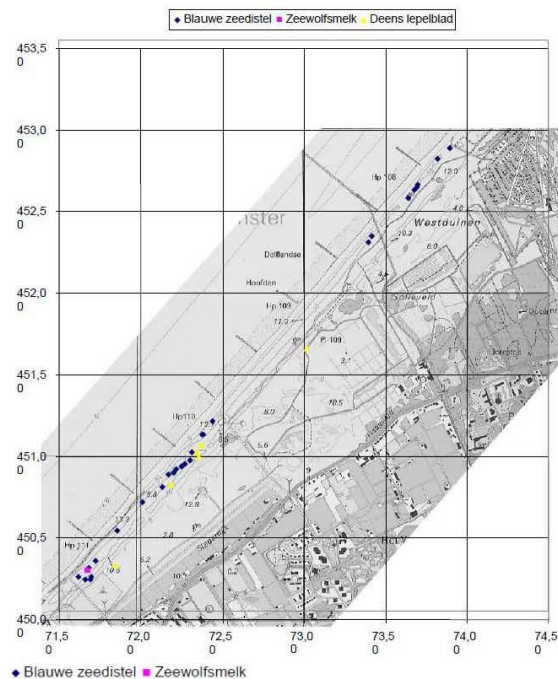
Onderstaande beschrijving is toegespitst op voorkomen van typische en BN-soorten hogere planten in de (directe) omgeving van het fietspadtracé en het herinrichtingsproject in de Van Dixhoordriehoek.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Solleveld

Blauwe zeedistel, zeewolfsmelk, zeeraket en akkermelkdistel zijn typische soorten van habitattype Witte duinen; de blauwe zeedistel wordt ook in de BN-aanwijzingen genoemd. In het buitenduin van Solleveld komt vooral rond de strandlagen blauwe zeedistel voor (zie figuur 3.1). In de laagte tussen de dubbele zeereep tussen het Schelppad en Ter Heijde groeit op enkele locaties zeewolfsmelk (RL-cat. 'kwetsbaar'). Akkermelkdistel en zeeraket komen in en rond de zeereep algemeen voor. Voorkomende typische soorten van Grijze duinen zijn m.n. klevrige reigersbek, liggende asperge, welriekende salomonszegel, walstrobremraap en duinviooltje.

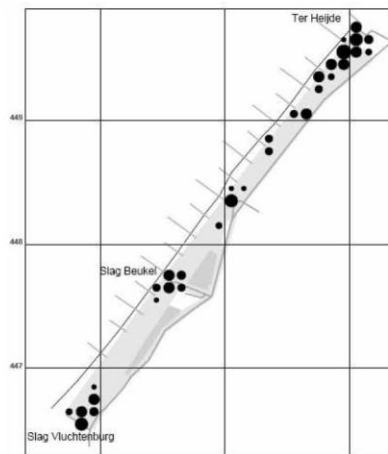
Figuur 3.1 Verspreiding blauwe zeedistel en zeewolfsmelk in Solleveld (bron: Toetenel & Van der Hagen, 2008)

De Banken

Blauwe zeedistel komt veel voor rond de diverse strandlagen en meer verspreid tussen Ter Heijde en Slag Arendssduin (zie figuur 3.2); zeewolfsmelk komt alleen direct ten zuiden van Ter Heijde voor. Ten zuiden van Ter Heijde komt de blauwe zeedistel rond het fietspadtracé zeer algemeen voor (zie foto). Typische soorten van Grijze duinen die hier in de buitenduinen voorkomen zijn; welriekende salomonszegel (vooral tussen Ter Heijde en Slag Beukel), duinviooltje, kegelsilene en blauwe en walstrobremraap. In de natte delen van De Banken komen tal van typische en BN-soorten voor van Vochtige duinvalleien zoals vleeskleurige orchis en teer guichelheil; het voorkomen van deze soorten is in relatie tot het geplande fietspad minder relevant.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 3.2 Verspreiding blauwe zeedistel in De Banken (bron: Groen & Odé, 2005)

Blauwe zeedistel rond 'olifantenpad' in het buitenduin ten zuiden van Ter Heijde (juli 2010)

Van Dixhoorndriehoek

Ook in het buitenduin van de Van Dixhoorndriehoek komen blauwe zeedistel en zeewolfsmelk voor. De belangrijkste groeiplaatsen van blauwe zeedistel zijn Slag Vluchtenburg en het buitenduin ten zuiden van Slag Stuijkenszand. Er is één vindplaats in het binnenduin, aan de oostzijde van Slag Stuijkenszand. Zeewolfsmelk is van een vindplaats in het buitenduin halverwege Stuijkenszand en Rechtestraat bekend. De droge duingraslanden zijn

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

arm aan aandachtsoorten, vooral het gedeelte ten noorden van Stuifkenszand, verspreid zijn er enkele vindplaatsen van typische soorten als welriekende salomonszegel, duinviooltje en walstrobremlraap. In het zuidelijk deel van de Van Dixhoordriehoek zijn vochtige duinvalleivegetaties aanwezig met typische soorten als parnassia, groenknolorchis en moeraswespenorchis. Ook hier geldt dat deze hier in relatie tot mogelijk fietspadtracés weinig relevant zijn.

3.2.2 Mollusken

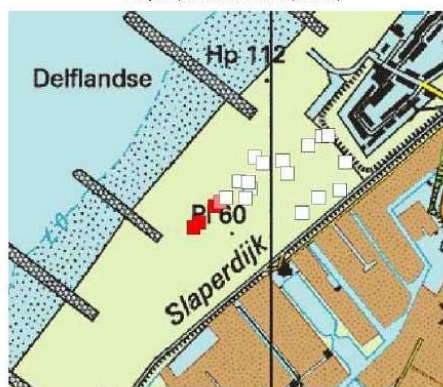
Basisgegevens

Vanwege de status van de nauwe korfslak zijn de afgelopen jaren tal van inventarisaties uitgevoerd om de landelijke verspreiding beter in beeld te brengen en te actualiseren. Jaarlijks worden landelijke rapportages gepubliceerd (o.a. Gmelig Meyling & De Bruyne, 2006; De Bruyne & Gmelig Meyling, 2007). Daarnaast zijn diverse regionale onderzoeken beschikbaar (Boesveld, 2005; Boesveld & Kalkman, 2006; Boesveld, 2007). Direct ten zuiden van Ter Heijde is in de zomer van 2010 een inventarisatie uitgevoerd in de omgeving van mogelijke tracéopties van fietspad F370 (Boesveld, 2010). In een aantal inventarisaties (m.n. Boesveld, 2005; 2007) zijn naast de nauwe korfslak ook andere soorten landslakken onderzocht.

Nauwe korfslak

De nauwe korfslak is tot op heden in Solleveld & Kapittelduinen slechts op een beperkt aantal plaatsen aangetroffen. Een kleine populatie is alleen bekend uit het Vinetaduin, buiten de invloedssfeer van F370. Daarnaast is de soort op één vindplaats direct ten zuiden van Ter Heijde aangetroffen; de coördinaten van deze vindplaats zijn 70.953/449.475 en bevindt zich in de directe omgeving van tracéopties ten zuiden van de Strandweg in Ter Heijde (Boesveld & Kalkman, 2006). Ten behoeve van het uitwerken van het voorontwerp van dit deel van fietspad F370 is in 2010 aanvullend onderzoek gedaan naar de verspreiding van de soort in dit gebied: zie figuur 3.3. Tevens is onderzocht in welke biotooptypen de soort hier voorkomt.

Figuur 3.3 Voorkomen van nauwe korfslak in twintig monsterpunten ten zuiden van Ter Heijde (bron: Boesveld, 2010)

Wijngaardslak

Van de wijngaardslak (BN-soort in de Kapittelduinen) zijn geen recente meldingen uit het plangebied bekend (Boesveld, 2005; <http://www.anemoon.org/anm/voorlopige-kaarten/kaarten-per-soort/landmollusken/wetenschappelijk/helix-pomatia/>). De soort is van vroegere waarnemingen bekend kwam voor in de Hoekse Bosjes. Omdat de wijngaardslak alleen in bosrijke biotopen leeft is voorkomen in de buitenduinen rond het geplande tracé uitgesloten.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

3.2.3 Insecten

Een beperkt aantal insecten geldt als typische soort voor een van de habitattypen met een instandhoudingsdoel. Het betreft dagvlinders, sprinkhanen en juffers. Van deze soortgroepen zijn (meer of minder globale) verspreidingsgegevens beschikbaar, zie m.n. Hoogervorst (2002), Boonman, e.a. (2006), Bos e.a. (2006) en Kleukers e.a. (1997). Kleine parelmoervlinder en heivlinder zijn typische soorten van Grijze duinen. Ze komen verspreid in het hele studiegebied voor in droge duingraslanden. Typische soorten sprinkhanen van Grijze duinen zijn met name duinsabelsprinkhaan, knopspruitje en blauwvleugelsprinkhaan. De duinsabelsprinkhaan is vrij algemeen in open vegetaties het buitenduin; hij komt ook voor in helmvegetaties (Witte duinen) en droge duinruigten. Hij is waarschijnlijk in het hele studiegebied in geschikte biotopen te vinden. Het knopspruitje is meer gebonden aan Grijze duinen en komt eveneens in het hele studiegebied voor. De blauwvleugelsprinkhaan komt in dezelfde biotopen voor, maar is in het studiegebied zeer schaars; recent zijn (via waarneming.nl) alleen enkele meldingen bekend uit de Van Dixhoordriehoek tussen Rechtestraat en Badweg direct ten zuidoosten van het bestaande fietspad. Tangpantserjuffer en zwerfende pantserjuffer zijn (toegevoegde) typische soorten van Vochtige duinvalleien *kalkrijk*. Hiervan komt de laatstgenoemde voor in duinvalleien bij Hoek van Holland in de De Banken (Hoogervorst, 2002; Vertegaal, 2005). De tangpantserjuffer komt in het studiegebied waarschijnlijk niet voor <http://www.libellenet.nl/libellensoort.php?libelid=5&vq=tangpantserjuffer>. De eikenpage, een typische soort van Duinbossen, komt door het ontbreken van geschikt biotoop niet voor in de omgeving van plangebied.

In de BN-aanwijzingen worden nog enkele andere insectensoorten genoemd. Hiervan is de rode bosmier een soort van binnenduinbossen; waarschijnlijk komt de soort tussen Kijkduin en Hoek van Holland alleen voor in de binnenduinbossen van Solleveld, op grote afstand van mogelijke fietspadtracés (zie Reemer e.a., 2004). De bijenwulf is een graafwesp die verspreid in de duinen voorkomt (zie Reemer e.a., 2004); deze wesp graaft een nest uit in duinzand. Over de verspreiding binnen het studiegebied zijn geen gedetailleerde gegevens beschikbaar. Een verspreidingskaartje in Reemer e.a. (2004) suggereert dat de soort alleen voorkomt in een 5x5 km-hok in de omgeving van Hoek van Holland (ten zuiden van de Rechtestraat). Het leefgebied van de sint-jansvlinder bestaat vooral uit bloemrijke graslanden; deze dagactieve nachtvlinder komt verspreid in het hele studiegebied in geschikte biotopen voor (<http://www.vlindernet.nl/vlindersoort.php?vlinderid=19>).

3.2.4 Herpetofauna

De belangrijkste soorten zijn zandhagedis en rugstreeppad; deze gelden als typische soort van Witte duinen en Grijze duinen resp. Vochtige duinvalleien. Er zijn in diverse kaders inventarisaties uitgevoerd en losse waarnemingen verzameld, zie o.a. Anoniem (2007), Boonman e.a. (2006), Hoogervorst (2001), Herder (2006), Vertegaal (2000; 2005) en Zuiderwijk (2006). Vlakdekkende inventarisaties zijn echter niet goed mogelijk. Cremers & Van Delft (2009) geven een globaal overzicht van de verspreiding. De zandhagedis komt tussen Ter Heijde en Hoek van Holland naar alle waarschijnlijkheid in alle geschikte biotopen in hogere of lagere dichtheden voor. Dit zijn vooral helmduinen en droge duingraslanden, afgewisseld met duin(doo)struwelen. De natte valleien van De Banken en bij Hoek van Holland zijn voortplantingsgebied van de rugstreeppad. Waarschijnlijk plant de soort zich ook voort in kleine plassen in het waterwingebied van Solleveld. Na de zomer trekken rugstreeppadden over vrij grote afstanden het droge duin rond de voortplantingsgebieden in om te overwinteren. Dit betekent dat de rugstreeppad in een vrij groot deel van het studiegebied kan worden aangetroffen. De buitenste duinenrij is van weinig belang als overwinteringsbiotoop van de rugstreeppad. In de BN-aanwijzingen worden ook enkele meer algemene soorten amfibieën genoemd. Aangenomen wordt dat groene en bruine kikker en gewone pad in alle geschikte biotopen voorkomen (duinplassen, sloten, gewone pad ook in droge biotopen met voldoende dekking; zie ook Cremers & van Delft, 2009).

3.2.5 Broedvogels

Een vrij groot aantal soorten broedvogels geldt als typische soort van een van de duinhabitats waarvoor een instandhoudingsdoelstelling geldt en/of is vermeld in de toelichtingen bij aanwijzing van Solleveld en Kapittelduinen als beschermd natuurmonument.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Basisgegevens

Solleveld wordt jaarlijks in zijn geheel van Kijkduin tot Ter Heijde op broedvogels geïnventariseerd door de Vogelwerkgroep Solleveld. De meest recente gegevens hebben betrekking op 2007 en 2008 en zijn beschikbaar als aantallen per kavel. Van alle kavels zijn tevens zgn. stippenkaarten m.b.t. 2007 of 2008 beschikbaar; de afstand van territoria van aandachtsoorten tot fietspadtracés kunnen op basis hiervan nauwkeurig worden bepaald. De broedvogels van de De Banken (tussen Ter Heijde en Slag Vlugtenburg) worden eveneens jaarlijks geïnventariseerd; er zijn gegevens beschikbaar over de periode 2003 t/m 2009 (zie http://home.kabelfoon.nl/~duindam/de_banken.htm). De ruimtelijke verspreiding kan globaal worden afgeleid uit de toelichting in combinatie met gegevens over voorkomen van biotopen zie par. 3.1 en biotoopeisen van voorkomende soorten. Daarnaast zijn stippenkaarten beschikbaar uit 2005 (Boonman e.a., 2006). De Van Dixhoordriehoek is in 2001 en in 2005 op broedvogels geïnventariseerd (Hasper, 2001, resp. Boonman e.a., 2006). In beide rapporten is de verspreiding van soorten weergegeven in de vorm van stippenkaarten. Er zijn geen gegevens over de smalle duinstrook ter hoogte van Ter Heijde (Molenslag-Strandweg). Hiervoor zijn aan de hand van aanwezige biotopen aannamen worden gedaan.

Solleveld

Het mogelijk door aanleg van F370 beïnvloede gebied beperkt zich tot de buitenduinen. Over de hele lengte gaat het hier om een droog duinmozaïeklandschap met helmduinen aan de zeezijde, droge duingraslanden, afgewisseld door struwelen. Kenmerkende soorten als nachtegaal, roodborsttapuit, graspieper, sprinkhaanzanger, grasmus, braamsluiper komen hier in vrij hoge dichtheden voor. In 2007 kwam in het buitenduin tevens tapuit met een enkel territorium voor. Er zijn in de buitenduinen van Solleveld geen vochtige of natte biotopen aanwezig.

De Banken

In de buitenduinen broeden vooral struweelsoorten (nachttegaal, grasmus, sprinkhaanzanger, kneu) in redelijk aantal; daarnaast zijn er territoria van roodborsttapuit en graspieper. In de landinwaarts gelegen duinmeertjes en rietkragen broeden soorten als slobbeend, tureluur, blauwborst, kleine karekiet, en rietgors. De aantallen territoria zijn door de beperkte omvang van het beschikbare biotoop niet groot.

Van Dixhoordriehoek

In de buitenduinen broedden in 2005 in totaal 5 paar graspieper; patrijs was met één territorium aanwezig; voor het overige hier ontbreken kenmerkende (typische en BN-) soorten van het open droog duin. In het grote areaal duindoornstruweel broeden redelijke aantallen struweelbroedvogels (nachttegaal, kneu, grasmus). In 2005 waren er tevens territoria van roodborsttapuit en koekoek.

3.2.6 Foeragerende en rustende vogels (niet-broedvogels)

Verspreid over het hele gebied komen vele soorten trek- en wintervogels voor. Een aantal soorten wordt genoemd in de BN-aanwijzingen. De kustlijn vormt voor vogels een belangrijke trekroute. Hoewel de besrijke duinstruwelen voor zangvogels als kramsvogel en koperwiek in najaar en winter een belangrijke voedselbron vormen is de directe ecologische betekenis van de (buiten)duinen als rust- en foerageergebied beperkt omdat voor deze vogels tal van alternatieve voedselbronnen beschikbaar zijn, zowel binnen als buiten de duinen. Wel van betekenis zijn de plassen en oevers van De Banken, die hier op een strategische plek langs de kust een lokaal *wetland* vormen waar eenden en steltlopers een groot deel van het jaar als rust- en/of foerageergebied gebruik maken. De meest talrijkste soorten zijn hier: smient en kievit (gemiddeld meer honderd dan vogels), krakeend, wintertaling, slobbeend en scholekster (gemiddeld enkele tientallen) (Vertegaal, 2005). De meeste vogels bevinden zich in het noordelijk deel van De Banken (eigen waarneming).

3.2.7 Zoogdieren

Er is een redelijk compleet overzicht beschikbaar van zoogdieren in Zuid-Holland (Mostert & Willemsen, 2008). Van deze groep is het konijn een typische soort van Grijze duinen *kalkrijck* en *kalkarm*. Het konijn komt vrijwel overal in helmduinen, droge duingraslanden en

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

omringende struwelen voor. Na een lange periode van achteruitgang nemen de aantallen de laatste jaren weer duidelijk toe. De rosse vleermuis is een typische soort van H2180C Duinbossen *binnenduintrand*. Binnen het studiegebied is deze soort vrijwel beperkt tot de binnenduintranden van Solleveld.

Voor het overige komen weinig andere zoogdieren specifiek in het buitenduin voor. De meeste zijn algemene soorten als spitsmuizen, egel, mol, veldmuis en bosmuis en haas; daarnaast komen verspreid minder algemene soorten voor als dwergmuis, wezel, hermelijn, bunzing en konijn. De meeste zoogdiersoorten - ook de algemene - worden genoemd in een of beide BN-aanwijzingen.

Overwinterende vleermuizen komen alleen voor in bunkers in het Vinetaduin, op ruime afstand van het plangebied. Hoewel vijf tot zes soorten kunnen worden waargenomen zijn de buitenduinen in het algemeen van geringe betekenis voor foeragerende vleermuizen. In het plangebied en omgeving zijn geen (potentiële) zomerverblijven of kraamkolonies.

3.3 Abiotische kenmerken en natuurschoon

Abiotische kenmerken

De abiotische kenmerken van Solleveld en Kapittelduinen zijn van belang omdat deze deel uitmaken van de toelichtingen bij de aanwijzing van beide gebieden als beschermd natuurmonument. Daarmee zijn ze als 'BN-waarden' onderdeel van de instandhoudingsdoelen. De relevante abiotische kenmerken zijn als zodanig beschreven in de toelichtingen. Ook omdat de aanleg van het fietspad hierop (vrijwel) geen invloed zal op hebben wordt hier volstaan met een verwijzing naar de oorspronkelijke teksten bij de aanwijzingen; deze zijn bijgevoegd bij het ontwerp aanwijzingsbesluit van Solleveld & Kapittelduinen als Natura 2000-gebied.

De belangrijkste aspecten zijn samengevat in bijlage 2.4.

Natuurschoon

De beschrijving van het natuurschoon is direct ontleend aan de beschrijving ervan in de toelichting bij de aanwijzing van beide gebieden in 1990 resp. 1996.

Solleveld

In het aanwijzingsbesluit als beschermd natuurmonument uit 1990 is de volgende overweging m.b.t. het natuurschoon opgenomen:

"dat het natuurmonument door zijn openheid, reliëf en binnenduintranden van betekenis is uit het oogpunt van natuurschoon;"

In de toelichting is dit onder het kopje 'Natuurschoon' als volgt uitgewerkt:

"Het karakter van het duin- en binnenduintrandlandschap, gekenmerkt door landgoedbossen met soms monumentale eiken en beuken enerzijds en open duingebieden met de daarin gelegen duingraslanden anderzijds verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, de mate van reliëf en de relatieve verscheidenheid aan milieuomstandigheden van betekenis uit het oogpunt van natuurschoon."

Deze omschrijving is nog vrijwel onverminderd van toepassing op de huidige situatie.

Kapittelduinen

In het aanwijzingsbesluit als beschermd natuurmonument uit 1996 is de overweging m.b.t. natuurschoon in de Kapittelduinen vrijwel identiek aan die voor Solleveld:

"dat het natuurmonument door zijn openheid, reliëf en binnenduintrandbos van betekenis is uit het oogpunt van natuurschoon;"

In de toelichting onder het kopje 'Natuurschoon' is de uitwerking wel enigszins afwijkend:

"Het natuurmonument maakt deel uit van één van de laatste grotere niet-verstedelijkte ruimten in het verder sterk verdichte Westland. Het contrast van dit natuurmonument met het industriële landschap van het Europoortgebied aan de overzijde van de Nieuwe Waterweg enerzijds en de glastuinbouw van het Westland anderzijds, verleent dit gebied een bijzondere landschappelijke kwaliteit. Het karakter van het duin- en binnenduintrandlandschap, gekenmerkt door landgoedbos, open duinlandschap en duingraslanden, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk en gevarieerd aanzien. Het is daarom, mede vanwege de relatieve verscheidenheid aan milieuomstandigheden en de mate van reliëf van grote betekenis uit oogpunt van natuurschoon."

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Ten aanzien van de meeste aspecten geldt deze beschrijving ook voor de huidige situatie. De belangrijkste verandering ten opzichte van 1996 is dat het oppervlak van 'open duinlandschap en graslanden' door verstruiking substantieel is afgenomen.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

4. Effecten op instandhoudingsdoelen

4.1 Aanpak

Ten behoeve van het vaststellen van het tracé van fietspad F370 is reeds vooronderzoek gedaan naar effecten van mogelijke tracés op instandhoudingsdoelen (Van der Putten e.a., 2010). Bij de keuze van het tracé is het zo veel mogelijk vermijden van negatieve effecten op natuur een belangrijke leidraad geweest. Toch zijn ook bij aanleg en gebruik van dit tracé effecten niet volledig uit te sluiten. In deze paragraaf wordt een prognose gemaakt van de aard en omvang van (mogelijke) effecten van het fietspad op de instandhoudingsdoelen, zoals deze zijn omschreven in het beoordelingskader in par. 2.4.

Om deze effecten goed in beeld te brengen is de volgende stapsgewijze aanpak gevolgd:

- verkenning en afbakening van relevante effecten van aanleg en gebruik van het fietspad zie par. 4.2;
- opstellen van onderbouwde effectrelaties op basis waarvan effecten worden bepaald: zie par. 4.3;
- effectbeschrijving: par. 4.4;
- beoordeling van effecten: par. 4.5.

4.2 Afbakening van relevante effecten

Bij de afbakening van typen effecten die in relatie tot aanleg en gebruik van fietspad F370 mogelijk van belang zijn en dus nader onderzocht dienen te worden wordt gebruik gemaakt van eerder effectenonderzoek m.b.t. een vergelijkbaar fietspad door de duinen (Fietspad 10: zie Vertegaal, 2004, blz. 27-32). Daarin is de volgende werkwijze gebruikt:

1. maken van een groslijst van alle mogelijke effecten (par. 4.2.1);
2. maken van een onderbouwde selectie van relevante, nader te onderzoeken effecten (par. 4.2.2 t/m 4.2.4);
3. nadere analyse en kwantificering van relevante effecten (par. 4.3 en 4.4)

4.2.1 Groslijst van mogelijke effecten

In grote lijnen kunnen in recreatie-effecten op natuurwaarden de volgende hoofdtypen worden onderscheiden:

- direct verlies van habitats c.q. biotoop en daarin voorkomende soorten door aanleg van paden en fietsenstallingen;
- indirect verlies en/of afname kwaliteit biotopen als gevolg van vergravingen, betreding, eutrofiëring, maaien, snoeien, inplant van (dode) duindoorns, etc.;
- directe effecten op diersoorten (door overrijden);
- indirecte effecten op fauna als gevolg van verstoring door menselijke aanwezigheid en geluid;
- aantasting van abiotische kenmerken
- aantasting van natuurschoon.

In tabel 4.1 wordt voor elk van deze hoofdtypen een opsomming gegeven van allerlei mogelijke effecten. Tevens wordt een overzicht gegeven van effecten van relevante herinrichtingsmaatregelen t.b.v. natuur.

Recreatie kan ook een positief effect hebben op natuurwaarden. Zo is lichte betreding (en eutrofiëring) van wezenlijk belang bij de instandhouding van de floristische waarden van het zgn. zeedorpenlandschap (Slings, 1994). Ook blijven in duingebieden met sterke vergrassing en verstruiking open duingraslanden behouden dankzij lichte betreding. Van der Zande (1982) liet zien dat sommige (waardevolle) broedvogelsoorten een positieve correlatie vertonen met recreatie-intensiteit. Door sommige auteurs (Groenvelde & Zuidervijk, 1999; Van Vliet, 2001) wordt ook een mogelijk positief effect op de zandhagedis verondersteld. Omdat in dit onderzoek de mogelijke consequenties van effecten in juridische zin centraal staan en vanwege het voorzorgsbeginsel moet worden uitgegaan van pessimistische effectschattingen, wordt hier verder geen aandacht gegeven aan mogelijke positieve effecten.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Tabel 4.1 Overzicht van mogelijke effecten met beoordeling van relevantie

fase	activiteit/ ingreep	abiotische effecten	effecten op natuurwaarden	relevantie
aanleg paden	aanleg paden en fietsenstallingen	ruimtebeslag paden (verharding)	verlies aanwezige habitats en soorten	+
		ruimtebeslag fietsenstallingen	idem	+
		vergraving (egaliseren/aanvullen)	verdwijnen vegetatie + gedeeltelijk herstel	+
			aantasting geologie, geomorfologie, bodem en/of hydrologie	+
		aanlegwerkzaamheden	beschadiging bodem en vegetatie	—
		stikstofemissie materieel	beschadiging aanwezige dieren	—
aanwezigheid en gebruik paden/	gebruik paden (fietsen, wandelen, paardrijden)	verstoring door aanleg	aantasting vegetatie/habitats	—
			(tijdelijke) afname gevoelige soorten	—
		verstoring	afname verstoringsgevoelige soorten	+
		overrijden	sterfte individuen	—
		betreding (langs paden)	beschadiging bodem en vegetatie	+
		eutrofiëring door afval, hondenfaeces e.d.	verruiging (duingrasland)	+
	uitwaaiëren van recreanten	betreding	beschadiging bodem en vegetatie	—
		verstoring	afname verstoringsgevoelige soorten	—
	beheer + onderhoud	maaien/klepelen van bermen	verruiging, geen struweelontwikkeling	+
		belemmering verstuivingen	afname habitatkwaliteit	—
		verwijderen van zand op fietspad + storten in omgeving	verlies aanwezige habitats ter plaatse van stort/verruiging	—
	aanwezigheid paden, rasters, etc.	versnippering leefgebieden	afname uitwisseling subpopulaties	—
herinrichting natuur	toegang beperken tot paden	zichtbaarheid	aantasting natuurschoon	+
		plaatsen rasters en borden	aantasting natuurschoon	+
		beëindigen (over)betreding	herstel duinhabitats	+
		afname verstoring	toename verstoringsgevoelige soorten	+
	verwijderen duindoorns	verdwijnen duindoorn + humeuze bovenlaag	verstoring door werkzaamheden	—
			herstel habitats duingraslanden	+
	vervolgbeheer	begrazing	herstel habitats duingraslanden	+

4.2.2 Afbakening van effecten tijdens aanleg

Aanleg van paden en fietsenstallingen

Het meest evidente effect van een nieuw (fiets)pad is het verdwijnen van habitats en soorten met een instandhoudingsdoelstelling ter plaatse van de padverharding ('ruimtebeslag'). Bij aanleg van een nieuw ruiterspad wordt het (onverharde) pad ook als oppervlakteverlies gezien. Ook de aanleg van een aantal fietsenstallingen leidt tot biotoopverlies. De effecten van ruimtebeslag worden in par. 4.4 zo nauwkeurig mogelijk gekwantificeerd.

In enkele tracégedeelten zijn lokaal vergravingen en/of aanvullingen noodzakelijk. De hiermee samenhangende grondroering kan tot verruiging van de vergraven of aangevulde gedeelten leiden. Ook is hierdoor enige aantasting van abiotische kenmerken - m.n. geologie, geomorfologie en bodem - mogelijk. Deze effecten worden in de effectberekeningen in par. 4.4 meegenomen.

Bij de aanlegwerkzaamheden wordt beschadiging van de vegetatie door berijden of betreden door materieel resp. personeel zo veel mogelijk voorkomen doordat alle werkzaamheden zullen worden uitgevoerd binnen het profiel van het aan te leggen pad; voor het overige worden aan- en afvoer routes, depots van grond en materialen, bouwketen, e.d. buiten het duin gesitueerd. Alleen in een smalle strook direct langs het pad is beschadiging in de praktijk niet te vermijden; dit (tijdelijk) effect wordt in par. 4.4 niet zelfstandig in beschouwing genomen omdat andere activiteiten in de gebruiksfase maatgevend zijn voor (permanente) effecten in een strook langs de paden.

Schade aan beschermde dieren, m.n. zandhagedis en rugstreeppad, wordt vermeden door voorafgaand aan de werkzaamheden aanwezige dieren weg te vangen en naar geschikt

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

biotoop over te brengen en het plangebied gedurende de werkzaamheden af te zetten met faunarasters.

Verstoring van dieren tijdens de aanleg wordt voorkomen door toepassen van diverse mitigerende maatregelen: door uitvoeren van werkzaamheden buiten het broedseizoen wordt verstoring van broedvogels vermeden, door niet 's nachts (met bouwverlichting) te werken worden effecten op trekkende of foeragerende vleermuizen vermeden. Effecten van verstoring tijdens werkzaamheden op trekvogels zijn verwaarloosbaar omdat vogels (grotendeels) 's nachts en/of op grotere hoogte trekken en er voldoende alternatieven zijn om trekroute en eventuele pleisterplaatsen aan te passen. Wel kunnen vogels op het noordelijke duinmeertjes van De Banken door aanlegwerkzaamheden (aanpassen van de bestaande dienstweg) tijdelijk worden verstoord. Omdat dit een tijdelijk effect is is het ondergeschikt aan de permanente verstoring van deze vogels na de ingebruikname van het fietspad. Effecten van verstoring door aanlegwerkzaamheden worden daarom niet zelfstandig onderzocht. Verstoring van foeragerende en rustende vogels in het noordelijke duinmeertje van De Banken worden meegenomen onder permanente effecten.

Door machines en voertuigen die tijdens de aanleg worden gebruikt wordt stikstof uitgestoten. Dit zou kunnen leiden tot extra verrijking van vegetaties c.q. habitats door extra depositie van hiervan afkomstige stikstof. Aangenomen wordt dat de stikstofemissies vanuit deze bronnen gedurende de periode van aanleg verwaarloosbaar zijn ten opzichte van de achtergronddepositie c.q. de stikstofemissies in de (wijde) omgeving van het project door verkeer, industrie, glastuinbouw, etc.

4.2.3 Afbakening van effecten tijdens gebruiksfase

Recreatief gebruik van paden

Het belangrijkste effect van gebruik van nieuwe paden is verstoring van fauna. Vooral aan verstoring door recreatie van (broed)vogels is vrij veel onderzoek gedaan (zie o.a. Van der Zanden, 1980, 1984; De Roos, 1981; Ter Haar & Van Ommering, 1983; Vos & Peltzer, 1987; Slings, 1999; Ehrenburg & Hootsmans, 2003; Krijveld e.a., 2004, 2008). Van verstoringseffecten in relatie tot andere soortgroepen, zoals kleine zoogdieren, amfibieën en reptielen, is veel minder bekend; waarschijnlijk moet ook bij deze soortgroepen rekening gehouden met een (beperkt) effect van verstoring (zie Van Zoest, 1994). Verstoring van herpetofauna, broedvogels en zoogdieren door bezoekers/gebruikers van de paden is een relevant effect, dat in par. 4.4.3 wordt behandeld. Het effectenonderzoek wordt daarbij toegespitst op de effecten van *extra* verstoring die het gevolg zijn van aanleg en gebruik van nieuwe paden. De effectbepaling wordt beperkt tot nu voorkomende dieren; het verstoringseffect op soorten die zich mogelijk in de kustversterking zullen vestigen wordt hier buiten beschouwing gelaten, omdat netto (kustversterking én fietspad) per definitie sprake is van een positief effect.

Het is denkbaar dat na ingebruikname van het fietspad kleinere dieren als zandhagedissen die zich op het pad bevinden door een fietser worden overreden. In de literatuur zijn hierover echter geen meldingen van bekend. Ook in de meer anekdotische sfeer is overrijden van dieren door fietsers niet of nauwelijks aan de orde. In een artikel over mogelijke oorzaken van de (toenmalige) achteruitgang van de zandhagedis (Zuiderwijk e.a., 1992) wordt dit niet als mogelijk knelpunt genoemd. Zandhagedissen zijn tamelijk schuwe dieren, die zich bij gevaar in dichtere vegetatie verschuilen. Aangenomen kan worden dat de kans op overrijden door fietsers (erg) klein is en de eventuele sterfte hierdoor als factor in de populatieontwikkeling verwaarloosbaar.

Door het gebruik van wandel- en fietspaden in de duinen ondervindt meestal ook een strook direct langs het pad negatieve invloeden van betreding en eutrofiëring. Afhankelijk van bodem en vegetatie en het aantal bezoekers wordt deze stukgetrapt of juist verdund. Eutrofiëring door bodemverstoring, afval en hondenfaeces leidt tot verrijking. Afhankelijk van de ruimte tussen aanwezige rasters ligt de verstoring door wandelaars soms ook op enige afstand van het verharde pad, bijv. in de vorm van een uitgesloten 'wild' pad. Meestal is sprake van een duidelijke verarming van vegetatie, bodemleven en mycoflora (paddenstoelen) langs de paden. Vooral open, grazige, van nature voedselarme vegetaties zijn kwetsbaar; dit geldt niet voor struwelen omdat deze betreding fysiek belemmeren en van nature een iets rijkere bodem hebben. Op effecten van gebruik in de zone langs de paden wordt in par. 4.4.1 nader ingegaan.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Uitwaaiers van recreanten

Effecten op natuurwaarden zouden kunnen optreden als gevolg van 'uitwaaiers' van recreanten buiten de paden. Dit is het (illegaal) betreden van het duingebied vanaf de aangelegde paden, waardoor wilde paden en kale plekken kunnen ontstaan en dieren verder het gebied in verstoord kunnen worden. Omdat mede vanwege de functie als kernzone van de primaire waterkeringbeheer 4-draads rasters van 1,2 m hoogte, aan de binnenzijde voorzien van puntdraad, langs het nieuwe fietspad worden geplaatst wordt geen of hooguit een marginale toename van het aantal bezoekers buiten de vrij toegankelijke paden verwacht ten opzichte van de nu bestaande situatie³. Het effect van 'uitwaaiers' wordt daarom niet nader onderzocht.

Beheer en onderhoud

De strook langs de paden wordt vaak ook beïnvloed door beheermaatregelen als maaien/klepelen en snoeien die invloed kunnen hebben op de vegetatie. In de praktijk zijn deze niet of nauwelijks te onderscheiden van de effecten van betreding en eutrofiëring door gebruikers van de paden op de vegetaties direct langs het pad. In de effectberekeningen worden de invloeden van beheer en onderhoud op padranden daarom samengevoegd met die van eutrofiëring en betreding zoals deze in bovenstaande zijn behandeld.

Waar fietspad F370 in de onlangs gerealiseerde kustversterking wordt aangelegd kan dit een belemmering betekenen voor eventuele verstuivingen, waardoor (toekomstige) helmvegetaties (witte duinen) en bestaande duingraslanden (grijze duinen) zich mogelijk minder goed kunnen ontwikkelen. De kustversterking is direct na aanleg vastgelegd met helm. Op de overgang van het hoge strand naar de buitenduinvloed zal net als in het verleden dynamiek worden toegestaan, maar dit is op enige afstand van het fietspadtracé.

Het fietspad in de kustversterking zou de volgende negatieve effecten kunnen hebben:

- afbreuk aan de kwaliteit van habitattype H2120 Witte duinen in de omgeving van het fietspad door beperking verstuivingen/dynamiek⁴;
- afbreuk van de kwaliteit van habitattype H2130A Grijze duinen *kalkrijk*⁵; i.h.a. wordt (lichte) ver- of overstuiving gezien als een belangrijke factor bij het op langere termijn behouden van Grijze duinen *kalkrijk*.

Verwacht wordt dat het effect van beheermaatregelen rond het fietspad op de kwaliteit van H2120 Witte duinen verwaarloosbaar zal zijn. Gezien de wijze waarop de kustversterking na aanleg is vastgelegd en het reguliere beheer van het Hoogheemraadschap van de kernzone de waterkering kan ervan worden uitgegaan dat alleen op de overgang van het hoge strand naar het buitentalud van de nieuwe zeereep voldoende dynamiek mogelijk zal die bijdraagt aan de kwaliteit van habitattype H2120. Direct achter de nieuwe buitenste duinenrij - waar het fietspad is geïmplementeerd - zullen zich net als elders langs de Delflandse kust op middellange termijn geen witte duinen ontwikkelen, maar grijze duinen *kalkrijk* en duin(doo)struwelen. Ook de invloed op H2130A Grijze duinen is naar verwachting verwaarloosbaar. Onder invloed van het reguliere zeereepbeheer door het Hoogheemraadschap zullen hier op termijn ook zonder fietspad geen grotere verstuivingen ontstaan die als zandbron zouden kunnen dienen voor landinwaarts van deze zone gelegen gelegen grijze duinen. Zand dat bij harde wind vanaf het strand en het buitentalud van de (nieuwe) zeereep door de wind landinwaarts wordt getransporteerd zal gezien de ligging direct achter de eerste zeeregel vrijwel geen hinder ondervinden van een fietspad; stuivend zand wordt niet of nauwelijks ingevangen door het gladde oppervlak van de fietspadverharding. Er worden dus geen relevante effecten van belemmeren van verstuivingen op Witte en Grijze duinen verwacht; dit effect wordt in par. 4.4 niet verder onderzocht.

Verwacht wordt dat alleen rond de strandlagen meer substantiële hoeveelheden zand door verstuiving op het fietspad kunnen worden gedeponeerd. Op dit moment wordt zand dat over de strandlagen en achterliggende paden stuift veelal in het aangrenzende duinterrein gestort; de ter plekke aanwezige habitats verdwijnen hierdoor en op de stort ontwikkelt zich veelal een

³ Vooral bij Kijkduin en Ter Heijde is op dit moment reeds sprake van regelmatige betreding van formeel afgesloten delen van het duingebied, o.a. herkenbaar aan aanwezigheid van wilde paden (zgn. 'olifantenpaden').

⁴ Diverse parameters voor 'goede structuur en functie' uit het profielendocument van dit habitattype houden direct of indirect verband met verstuiving.

⁵ Eén van de parameters voor 'goede structuur en functie' is volgens het profielendocument van habitattype H2130 "aanwezigheid van stuifplekken of overstoven gedeelten".

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

ruige vegetatie (geen habitatype). Om dit te voorkomen wordt zand dat bij het regulier onderhoud van het fietspad wordt verwijderd naar het strand vervoerd en daar gestort. Ook dit effect is naar verwachting niet relevant en wordt daarom niet nader onderzocht.

Aanwezigheid van paden, rasters, fietsenstallingen e.d.

Versnippering kan invloed hebben op populaties van planten- en diersoorten indien het leefgebied opgesplitst raakt door het aanbrengen van een barrière. Doordat de uitwisseling van individuen wordt belemmerd kunnen deelpopulaties genetisch verarmen of wordt bij lokaal uitsterven (wat bij sommige soorten van nature kan plaats vinden) de kans op hernieuwde vestiging verkleind. Omdat fiets- en wandelpaden in relatie tot het verspreidingsvermogen van relevante soorten (zeer) smal zijn kan zonder meer worden aangenomen dat hiervan geen merkbare invloed uitgaat op omvang of genetische kwaliteit van populaties van relevante soorten in het studiegebied.

De aanwezigheid van paden en rasters e.d. kan wel leiden tot aantasting van het natuurschoon. Het gaat hierbij vooral om het "karakter van het (open) duinlandschap" dat het gebied een "aantrekkelijk aanzien" verleent (zie ook par. 3.3). Van de andere kenmerken/criteria die in beide BN-aanwijzingen voor natuurschoon worden genoemd is op voorhand duidelijk dat deze niet door aanleg en gebruik van het fietspad zullen worden aangetast.

4.2.4 Afbakening van effecten herinrichtingsmaatregelen natuur

Op voorhand is duidelijk dat de effecten van natuurherstelmaatregelen in het noordelijk deel van de Van Dixhoordriehoek relevant zijn en in par. 4.4 zo veel mogelijk dienen te worden gekwantificeerd. Het gaat hierbij om maatregelen die volgens het ontwerp aanwijzingsbesluit en het concept Natura 2000 Beheerplan (Provincie Zuid-Holland/Royal Haskoning, in voorber.) wenselijk en deels ook (juridisch) noodzakelijk zijn. Er wordt daarom volstaan met een globale, voorzichtige schatting van (positieve) effecten en een beschouwing van mogelijke negatieve effecten op het natuurschoon. Er is voldoende ervaring met dergelijke maatregelen om op deze manier een schatting van effecten te kunnen maken.

Effecten van verstoring tijdens de uitvoering van maatregelen zullen worden vermeden door buiten het broedseizoen te werken en in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijke voorzorgsmaatregelen met betrekking tot rugstreeppad en zandhagedis te nemen.

4.2.5 Conclusies m.b.t. relevante effecten

Op grond van het bovenstaande wordt de voorspelling van effecten van aanleg en gebruik van fietspad F370 gericht op de volgende typen effecten:

- verlies van habitats en soorten met een instandhoudingsdoelstelling door ruimtebeslag van nieuwe paden en fietsenstallingen;
- aantasting van abiotische kenmerken door aanwezigheid paden, padbermen en fietsenstallingen;
- aantasting van habitats en soorten tijdens aanleg als gevolg van vergraven/aanvullen;
- aantasting van abiotische kenmerken tijdens aanleg als gevolg van vergraven/aanvullen;
- verstoring van verstoringsgevoelige fauna door gebruikers van paden;
- aantasting van habitats en soorten in een zone langs de paden door betreding en eutrofiëring door bezoekers;
- aantasting van habitats en soorten in een zone langs paden door beheer en onderhoud;
- aantasting van natuurschoon door nieuwe paden, rasters e.d.;
- effecten van herinrichtingsmaatregelen natuur.

De aantasting van zones rond paden door betreding en eutrofiëring overlapt voor het grootste deel met die door beheer en onderhoud. Bij de verdere bepaling van effecten worden deze daarom samen genomen.

De nader te onderzoeken effecten zijn samengevat in tabel 4.2.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Tabel 4.2 Overzicht van nader te onderzoeken effecten

effectduur	effecttype	mogelijk beïnvloede natuurwaarden
tijdelijke effecten	geen (tijdelijke effecten ondergeschikt aan permanente effecten)	
permanente effecten	ruimtebeslag paden/ fietsenstallingen	habitat- en natuurtypen
		soorten
		abiotische kenmerken
	aantasting vergraven/aanvullen	habitat- en natuurtypen
		soorten
		abiotische kenmerken
	aantasting zone langs paden door bezoekers en beheer/onderhoud	habitat- en natuurtypen
		soorten
		abiotische kenmerken
	verstoring door bezoekers	verstoringgevoelige fauna
	veranderingen landschapsbeeld	natuurschoon
	herinrichting natuur	diverse parameters

4.3 Effectrelaties

Ruimtebeslag paden en fietsenstallingen

Het verlies aan habitat- en natuurtypen en hier aanwezige soorten door ruimtebeslag als gevolg van aanleg van paden wordt berekend aan de hand van de gehanteerde normen voor de breedte van diverse typen paden. Voor (vrijliggende) fietspaden is dit 3,5 m, voor wandelpaden 1,5 m en voor ruitpaden 2 m. Voor padvarianten via bestaande verharde paden wordt alleen de eventuele extra breedte van het nieuwe pad ten opzichte van de bestaande verharding berekend. Het ruimtebeslag door fietsenstallingen wordt bepaald door het bruto oppervlak van de stalling binnen de rasters. Ter plaatse van tracégedeelten via de kustversterking zal op het moment van aanleg geen habitatype aanwezig zijn (maar met helm beplant kaal zand).

Ter plaatse van nieuwe padverhardingen, padbermen en fietsenstallingen wordt tevens de oorspronkelijke bodemopbouw aangetast. Geologie en geomorfologie blijven in principe intact. Ter plaatse van de kustversterking is geen sprake van 'oorspronkelijke' bodemkenmerken; bovendien bestond de kustversterking nog niet ten tijde van de aanwijzingen als beschermd natuurmonument. Deze aantasting van de bodem is daarom alleen relevant in nieuwe tracégedeelten en fietsenstallingen in het 'oude' duingebied. De aantasting van deze abiotische kenmerken wordt bepaald aan de hand van het oppervlak dat wordt aangetast en is dus gelijk aan het oppervlakteverlies (van habitat- en andere natuurtypen) in het oorspronkelijke duingebied.

Vergraven/aanvullen

Op plaatsen waar vergraving of aanvulling nodig is wordt aangenomen dat het oppervlak van in daar nu aanwezige vegetaties c.q. habitattypen voorlopig (middellange termijn) voor 100% zal veranderen in droge duinruigte (geen habitatype). Daarnaast zullen door lokale vergravingen en aanvullingen oorspronkelijke duinvormen (geomorfologie) en bodem worden aangetast. Het oppervlak van deze vergravingen kan eenvoudig worden geschat.

Effecten van betreding/eutrofiëring en beheer/onderhoud in zones langs paden

Belangrijk onderzoek aan recreatie-invloeden op de vegetatie is in de jaren '60 door Van der Werf (1970) gedaan in Meijndel. Hieruit blijkt dat (over)betreding en eutrofiëring (lokaal) kunnen leiden tot sterke aantasting van de oorspronkelijke vegetatie. De invloed van betreding en eutrofiëring langs de randen van bestaande wandelpaden is in de meeste duingebieden beperkt tot een zone van naar schatting 0 - 0,5 m aan weerszijden. Door beheer en onderhoud (zie hieronder) wordt in het algemeen een vergelijkbare zone beïnvloed. Het effect van betreding en eutrofiëring overlapt daarom met de beïnvloedingszone van beheer en onderhoud. Bij de kwantificering van deze effecten wordt ervan uitgegaan dat een zone van 0,5 meter aan beide zijden van paden in bestaand duingebied voor 100% verandert in een droge duinruigte. Voor het padtracé via de kustversterking dient vanwege gemaakte afspraken

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

over het beheer rekening te worden gehouden met een verstoringzone van 1 m aan beide zijden van de paden.

In de praktijk blijken vegetaties langs duinpaden op veel plaatsen (grotendeels) intact kunnen blijven; de aangenomen effectrelatie is dus een (vrij 'stevige') worst case-aanname.

Verstoring van fauna door bezoekers

Broedvogels

Er is het nodige onderzoek gedaan over de effecten van recreatie op (broed)vogels. Door Van der Zande (1984 e.a.) is omvangrijk onderzoek uitgevoerd naar effecten op broedvogels in de duinen. In 1994 is door Van Zoest een overzicht van effectstudies gemaakt. Meer recent zijn o.a. studies m.b.t. effecten op (broed)vogels in duingebieden verschenen van de hand van Slings (1999) en van Ehrenburg & Hootsmans (2003), en in kustgebieden van Van Haaren e.a. (2002). Recent zijn nieuwe literatuurcompilaties van verstoringseffecten gemaakt door Krijgsveld e.a. (2004, 2008). Bij toepassing van dergelijk onderzoek dient rekening te worden gehouden met het feit dat onderzoek soms betrekking heeft op andere typen gebieden en/of andere soorten en/of andere typen van recreatief gedrag.

In de literatuur regelmatig genoemde verstoringssafstanden van broedvogels van open terreinen liggen in een orde grootte van 100-400 m (zie bijv. Van Zoest, 1994 en Van Haaren e.a., 2002). Voor effecten op soorten van meer verdichte biotopen (bossen, parken, struwelen) worden verstoringssafstanden in een orde grootte van 25-100 m genoemd. Tevens is duidelijk dat er grote verschillen zijn in gevoeligheid tussen vogelsoorten. Door Krijgsveld e.a. (2004, 2008) zijn twee studies uitgevoerd waarbij gegevens uit uiteenlopende literatuur is vertaald in een beoordeling van de verstoringgevoeligheid van individuele vogelsoorten in drie klassen:

- verstoringgevoeligheid matig: verstoringssafstanden < 100 m;
- verstoringgevoeligheid gemiddelde: verstoringssafstanden 100-300 m;
- verstoringgevoeligheid groot: verstoringssafstanden > 300 m.

Daarnaast is de habitatgevoeligheid beoordeeld en wordt een indicatie gegeven van invloed van verstoring op de huidige Nederlandse populatie. Deze karakteristieken voor verstoringgevoeligheid volgens Krijgsveld (2008) is voor aandachtsoorten broedvogels in het studiegebied samengevat in bijlage 4.1.

Van de aandachtsoorten blijkt de soortgevoeligheid in de meeste gevallen in de categorie 'matig' te vallen; alleen voor slobend en tureluur is de soortgevoeligheid 'groot', resp. 'gemiddeld'. Omdat beide laatstgenoemde soorten broeden in een deelgebied (zuidelijk deel De Banken) waar het fietspadtracé gelijk is aan de bestaande situatie wordt geen effect verwacht en kunnen zijn deze soorten hier verder buiten beschouwing worden gelaten. Van sprinkhaanzanger, braamsluiper, grasmus, kleine karekiet en rietgors is geen gevoeligheid aangegeven. Het betreft (vrij) algemene soorten van struwelen en (riet)moerassen waarvan op grond van extrapolatie (vergelijking met ecologisch verwante soorten) kan worden aangenomen dat de gevoeligheid in de laagste categorie valt.

De categorie voor soortgevoeligheid 'matig' betekent dat de verstoringssafstanden kleiner zijn dan 100 m (zie hierboven). Over de omvang van effecten binnen deze verstoorde zone is weinig literatuur beschikbaar. Wel is duidelijk dat er een directe relatie is met de verstoringfrequentie ofwel het aantal bezoekers. In eerder onderzoek naar effecten van fietspad F10 is door Vertegaal (2004) door extrapolatie van onderzoek rond de (zeer) verstoringgevoelige wulp aan genomen dat in open duinlandschap het effect van een sterke toename van het aantal bezoekers (van 'rusting' naar 'druk') in een zone tot 100 m van de betreffende paden leidt tot een afname van het aantal territoria met 20-50%. In halfopen of gesloten duinlandschap wordt dezelfde afname aangenomen in een zone tot 25 m van een pad; voor een zone op wat grotere afstand van een pad (25-100 m) wordt een afname van 10-20% gehanteerd. Deze mate van verstoring wordt aangenomen in open, maar reliëfrijk terrein, waarbij paden niet in het zicht zullen liggen.

Tabel 4.3 Aannames voor procentuele afname in aantallen/dichtheden van matig verstoringgevoelige broedvogels bij sterke toename verstoring

landschapstype	afstand t.o.v. paden	afname in aantal/dichtheid (%)
open	0-100 m	20-50
(half) gesloten + reliëfrijk	0-25 m	20-50
	25-100 m	10-20

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

In tabel 4.3 zijn deze aannames in tabelvorm weergegeven. Door uit te gaan van de bovenmarge van het aangenomen effect wordt een 'worst case'-schatting gemaakt. Hierbij wordt tevens verondersteld dat voor de betreffende broedvogels elders geen geschikt alternatief biotoop aanwezig is. Bovengenoemde aannames gelden voor een sterke toename van de verstoring (van nu rustig/afgesloten naar opengesteld/druk); bij een beperkte toename van verstoring (bijv. van matig verstoord naar sterk verstoord) wordt aangenomen dat de afname geringer zal zijn: nml. 50% van de in tabel 4.3 vermelde afnames (conform Vertegaal, 2004).

Niet-broedvogels

Ecologisch relevante concentraties van buiten de broedtijd foeragerende en rustende vogels zijn in het studiegebied alleen aanwezig in de omgeving van De Banken. Ter hoogte van het noordelijk deel van De Banken zal de verstoring toenemen omdat de voormalige dienstweg via de kruin van de Noordlandse Dijk als fietspad in gebruik wordt genomen. Het bestaande fietspad langs de voet van de dijk is op dit moment nauwelijks een verstoringsbron door de visuele barrière die gevormd wordt door de dijk. In het duinmeertje in het noordelijk deel van De Banken bevinden zich op dit moment ook de meeste foeragerende en rustende vogels (zie par. 3.2.6). De afstand van het fietspadtracé tot het duinmeertje waar de vogels zich bevinden bedraagt 50-200 m. Op grond van de door Krijgsveld (2004, 2008) opgegeven verstoringsafstanden voor de belangrijkste soortgroepen (eenden en steltlopers) kan worden aangenomen dat voor de meeste soorten het hele biotoop vanaf het pad verstoord kan raken. Omdat het fietspad in najaar en winter, de periode waarin het gebied het meest van belang is voor niet-broedvogels, relatief rustig zal zijn en niet continu als verstoringsbron zal gelden en omdat sprake zal zijn van enige gewinning wordt (worst case) aangenomen dat de functie van het noordelijk duinmeertje als leefgebied voor foeragerende en rustende vogels voor maximaal 50% wordt aangetast. Voor het effect op populatieniveau wordt rekening gehouden met het feit dat de aantallen per soort relatief klein zijn en dat voor deze groep vogels alternatieve biotopen beschikbaar zijn, ook omdat zij gemakkelijk grote afstanden kunnen afleggen.

Zandhagedis

Aangenomen wordt dat het enige reptiel, de zandhagedis, in een zone rond paden beïnvloed zou kunnen worden. Aangenomen wordt dat tot maximaal 5 m van een pad zandhagedissen worden verstoord. Dit geldt alleen voor de belangrijkste biotopen van de zandhagedis, de droge duingraslanden (grijze duinen) en de helmduinen (witte duinen); andere natuurtypen zijn ecologisch van minder belang en bieden bovendien meer dekking. Dit verstoringseffect wordt alleen berekend voor tracédelen die niet via bestaande paden of door de kustversterking gaan. In het eerste geval worden paden nu al verstoord en in het tweede geval is (nog) geen geschikt biotoop van zandhagedissen aanwezig.

Overige diersoorten

Zoals reeds vermeld in par. 4.3 is er vrijwel geen onderzoek beschikbaar om eventuele verstoringseffecten op overige diersoorten te kwantificeren. Aangenomen wordt dat de effecten van het voorkeustracé van F370 op alle kleinere zoogdieren en amfibieën verwaarloosbaar zullen zijn. Het betreft over het algemeen vrij algemene soorten waarvan kan worden aangenomen dat ze niet of nauwelijks gevoelig zijn voor verstoring. Omdat het fietspad voor een groot deel in het kale zand van de net aangelegde kustversterking wordt gesitueerd zal slechts een klein deel van het totale tracé in 'functionerende' biotopen van relevante diersoorten worden gesitueerd.

Aantasting natuurschoon

Voor beoordeling van eventuele effecten op natuurschoon bestaan geen geaccepteerde (kwantitatieve) methoden. Effecten op het 'karakter van het open duinlandschap' dat het gebied een 'aantrekkelijk aanzien' verleent worden daarom kwalitatief beschreven. De beleving van het natuurschoon vanuit de optiek van bezoekers wordt daarbij als uitgangspunt genomen.

Herinrichting natuur

De verwachte effecten van herinrichtingsmaatregelen ten behoeve van natuur worden op een meer globale manier bepaald. Hierbij wordt gebruik gemaakt van ervaringen met

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

herstelprojecten in andere duingebieden o.a. in Meijendel, Voornes Duin en Duinen van Goeree. Zie o.a. Van der Hagen (2002) en Hofstijzer & Stolk (2009). Het voorgestelde herinrichtingsproject bestaat uit verschillende onderdelen, waarvoor de volgende uitgangspunten worden gehanteerd:

- aanleg/formaliseren/verharden fiets-, wandel- en ruiterspad: ruimtebeslag en ontwikkeling bermvegetatie/droge ruigte: conform bovenstaande uitgangspunten m.b.t. profielbreedte en beïnvloedingszone bermen;
- beeïndigen vrije betreding: aangenomen wordt dat alle wilde paden en stukken kaal zand begroeid zullen raken met droge duingraslanden (mede als gevolg van vervolfbeheer duindoorns); tevens wordt aangenomen dat de verstoring van fauna door bezoekers in dit terreingedeelte hierdoor netto (sterk) zal afnemen; van dit positieve effect is geen schatting gemaakt;
- herstel droge duingraslanden door verwijderen duindoorn en vervolfbeheer; op grond van praktijkervaring kan worden aangenomen dat duindoorn ter plaatse van het herstelproject (blijvend) verdwijnt en dat hiervoor overwegend (90%) droge duingraslanden voor in de plaats komen; een klein deel (10%) raakt verrijkt met duinriet of droge duinruigten.

Deze effecten hebben primair betrekking op relatief grote veranderingen in oppervlakken van habitat- en natuurtypen. Dit betekent uiteraard ook de soortensamenstelling zal mee veranderen. Tevens zal de recreatieve verstoring die nu overal optreedt waar het gebied begaanbaar is - sommige delen zijn te dicht begroeid met duindoornstruiken - substantieel afnemen. Soorten van duinstruiken zullen als gevolg van het vanuit Natura 2000 vereiste omzetten van duindoornstruiken in grijze duinen in aantal afnemen. Omdat hiermee gestalte wordt gegeven aan realiseren van instandhoudingsdoelen is op voorhand duidelijk dit geen knelpunt is i.r.t. de toetsing aan de Natuurbeschermingswet. Tijdelijke effecten van herinrichtingsmaatregelen zullen worden vermeden door mitigerende maatregelen, met name uitvoeren van werkzaamheden buiten het broedseizoen en wegvangen en weer terugplaatsen van rugstreeppadden en zandhagedissen.

Het is duidelijk dat de effecten op soorten van grijze duinen positief zullen uitpakken. Typische soorten van H2130A Grijze duinen *kalkrijk* als diverse plantensoorten, blauwvleugelsprinkhaan, zandhagedis, graspieper, roodborsttapuit, kneu en konijn zullen door de toename van het oppervlak van dit habitatype en de afname van verstoring substantieel in aantal toenemen. Omdat dit een positief effect betreft is het niet nodig dit te kwantificeren; er wordt volstaan met een kwalitatieve beschrijving.

Onzekerheden

Op basis van bovenstaande aannames worden effecten van aanleg van fietspad F370 zo veel mogelijk kwantitatief voorspeld. In een aantal gevallen kan de voorspelling niet (volledig) worden gebaseerd op wetenschappelijke 'zekerheden'. Om deze reden is in bovenstaande effectrelaties steeds uitgegaan van 'worst case'-aannames. Deze zijn, in de context van de effecten waar het hier om gaat, dermate ruim genomen dat effecten naar verwachting in alle gevallen zullen worden overschat. Voor deze benadering is mede gekozen om voldoende recht te doen aan het zgn. 'voorzorgsbeginsel'.

4.4 Effectbeschrijving

4.4.1 Ruimtebeslag paden en fietsenstallingen + aantasting zone langs paden

Habitat- en natuurtypen

Op basis van de effectrelaties in par. 4.3 is het ruimtebeslag ter plaatse van habitattypen met een instandhoudingsdoel en 'overige natuurtypen' (zie tabel 2.1) als gevolg van aanleg van het geplande fietspadtracé (voorontwerp) bepaald. Hierbij is tevens het oppervlakteverlies c.q. de verandering in droge duinruigten in de zone langs de paden als gevolg van betreding, eutrofiëring en beheer/onderhoud meegerekend. Tevens is het ruimtebeslag door aanleg van fietsenstallingen bepaald. Er worden in totaal zeven stallingen aangelegd, in alle gevallen binnen de contouren van de kustversterking; het ruimtebeslag bedraagt 195 m² per stuk. In tabel 4.4 zijn de resulterende effecten op het oppervlak aan habitat/ en natuurtypen voor het tracé tussen Kijkduin en Slag Vlugtenburg weergegeven. Vanwege de afwijkende aanpak (integrale herinrichting) tussen Vlugtenburg en Stuifkenszand (module 7) worden de oppervlakteveranderingen voor dit deelproject apart berekend en gepresenteerd (zie par. 4.4.5).

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Tabel 4.4 Oppervlakteverlies habitattypen en overige natuurtypen Kijkduin-Vlughtenburg door aanleg paden

deeltraject	oppervlakteverandering (in m ²) ¹			overige natuurtypen			totaal
	habitattypen met ishd						
	H2120	H2130A	H2160	helmaanpl.	ruigte	over. grasl.	
1. Kijkduin-Zuiderstr. 3	-270	-	-	-6 220	+2 180	-	-4.310
2. Zuiderstr. 3-Schelpp.	-	-	-	-12 325	+4 340	-	-7.985
3. Schelppad-Molenslag	-	-	-	-7 540	+2 670	-	-4.870
4. Molenslag-Strandweg	-90	-315	-225	-1 020	+440	-735	-1.945
5. Strandw.-Arendsduin	-460	-630	-270	-7 895	+2 860	-55	-6.450
6. Arendsd.-Vluchtenbrg	-	-	-	-	-	-	-
totaal	-820	-945	-495	-35.000	+12.490	-790	-25.560

¹ ishd = instandhoudingsdoelstelling; H2120=witte duinen; H2130A=grijze duinen *kalkrijk*; H2160=duindoornstruwelen; helmaanpl. = kaal zand met helmaanplant; ruigte=droge duin(riet)ruigte; over. grasl.=overige graslanden

Uit tabel 4.4 blijkt dat als gevolg van de aanleg van fietspad F370 tussen Kijkduin en Stuifkenszand (module 1 t/m 6) netto ca. 2,6 hectare natuur (habitattypen en overige natuurtypen gesommeerd) verloren gaat. Verreweg het grootste verlies aan oppervlak heeft betrekking op kaal zand met helmaanplant in de recent aangelegde kustversterking. Verwacht wordt dat zich in de bermen van nieuwe paden op relatief grote schaal 'droge duinruigten' zullen ontwikkelen waardoor dit als enige natuurtipe in oppervlak zal toenemen. Voor deze natuurtypen geldt in Solleveld & Kapittelduinen geen N2000-instandhoudingsdoelstelling. Van de habitattypen met een instandhoudingsdoelstelling bedraagt het totale verlies aan habitattipe H2120 witte duinen 820 m² (0,08 ha), van het prioritaire habitattipe H2130A grijze duinen *kalkrijk* 945 m² (0,095 ha) en van H2160 duindoornstruwelen 495 m² (0,05 ha). Het oppervlakteverlies van habitattypen met een instandhoudingsdoel is het gevolg van de aanleg van aansluitingen van paden die via het 'oude' duin nodig zijn tussen het bestaande fietspad en het geprojecteerde fietspad in de duinversterking. Vooral de aansluitingen ten noorden en ten zuiden van Ter Heijde geven aanleiding tot deze verliezen. Het verlies van natuurtipe 'overige graslanden' (ca. 0,08 ha) heeft vooral betrekking op grasland op het dijkklichaam ten noorden Ter Heijde.

Soorten

Verdwijnen van aanwezige soorten ter plaatse van habitat- en natuurtypen die door ruimtebeslag verdwijnen is hier niet relevant. Waar het habitat- of natuurtipe voor 100% verdwijnt is per definitie geen sprake meer van een eventueel effect op de kwaliteit. De nauwe korfslak is de enige soort waarvoor een instandhoudingsdoelstelling geldt (c.q. bij de definitieve aanwijzing van kracht zal worden). Direct ten zuiden van Ter Heijde is een kleine populatie van nauwe korfslak aangetroffen (zie par. 3.2.2). Deze bevindt zich ten minste 50 meter van het tracé. Effecten door biotoopverlies worden daarmee geheel voorkomen.

Abiotische kenmerken

De aantasting van de bodem in het oorspronkelijke duingebied is gelijk aan het oppervlakteverlies van habitattypen H2120, H2130A en H2160 en van natuurtipe 'overige graslanden' zoals weergegeven in tabel 4.4. In totaal wordt ca. 0,3 hectare van de oorspronkelijke bodem aangetast door aanwezigheid van verharding en aantasting van een zone langs de paden.

4.4.2 Effecten van vergraven/aanvullen

Bij de aanleg van fietspadgedeelten door het bestaande duin is op drie locaties vanwege te grote reliëfverschillen langs het fietspad vergraving en/of aanvulling met zand nodig. De eerste locatie betreft het tracégedeelte via de 'oude' zeereep direct ten zuiden van Kijkduin, de tweede de het tracé via de oude zeereep direct ten noorden Ter Heijde en de derde het tracégedeelte ten zuiden van Ter Heijde (aansluiting van het huidige fietspad langs de binnenduinen en het tracégedeelte in de kustversterking).

Met behulp van een 3D-terreinmodel is de omvang van deze bodemverstoring berekend door Oranjewoud (ongepubl.). Kaarten met de aanvullingen/vergravingen zijn weergegeven in

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

bijlage 4.2. Zoals aangegeven in par. 4.3 wordt ervan uitgegaan (worst case) dat ter plaatse van deze vergraving/aanvulling aanwezige habitattypen veranderen in droge duinruigten (geen habitatype). In tabel 4.5 zijn de als gevolg hiervan verwachte oppervlakteveranderingen weergegeven.

Tabel 4.5 Effecten van vergraven/aanvullen op habitat- en natuurtypen

tracégedeelte	oppervlakteveranderingen (in m ²) ¹			
	habitattypen met ishd			natuurtypen
	H2120	H2130A	H2160	
Z van Kijkduin	-60	-	-	+60
N van Ter Heijde	-40	-15	-10	+65
Z van Ter Heijde	-200	-350	-130	+680 ⁶
totaal	-300	-365	-140	+805

¹ ishd = instandhoudingsdoelstelling; H2120=witte duinen; H2130A=grijze duinen kalkrijk; H2160=duindoornstruwelen; ruigte=droge duin(riet)ruigte

4.4.3 Verstoring van fauna

Broedvogels

met behulp van de effectrelaties (rekenregels) uit par. 4.3 en de huidige verspreiding van broedvogels in de omgeving van het geplande tracé is een prognose berekend van het aantal territoria/broedparen dat na de voorgenomen aanleg van F370 naar verwachting zal verdwijnen. Aangenomen wordt dat het oppervlak geschikt (cq. voldoende rustig) biotoop bepalend is voor het aantal broedparen, m.a.w. dat geen sprake zal zijn van verplaatsing naar alternatieve broedgebieden in de omgeving. De resultaten van deze berekening zijn weergegeven in tabel 4.6. Omdat de effectrelaties uitgedrukt zijn als percentage van het aantal aanwezige territoria (in feite wordt een kans op verdwijnen weergegeven) is het resultaat van de berekening per deeltraject uitgedrukt in niet hele getallen; na optellen van de effecten voor het hele tracé is het effect afgerond naar hele getallen (territoria cq. broedparen). Voor de kleine karekiet is een effect berekend van -0,05-0,1 territorium; dit is afgerond op nul (verwaarloosbaar).

Tabel 4.6 Voorspelling verandering aantal territoria/broedparen typische en/of BN-soorten broedvogels als gevolg van (extra) verstoring van gebruik F370

soort	deeltraject						totaal	
	1	2	3	4	5	6	'exact'	afgerond
kievit	0	0	0	0	0	-0,4-1,0	-0,4-1,0	-1
graspieper	-0,15-0,3	-0,35-0,7	-0,5-1,0	0	-0,3-0,6	-0,2-0,5	-1,5-3,1	-2-3
nachtegaal	0	0	0	0	-0,15-0,3	-0,3-0,7	-0,45-1,0	-1
blauwborst	0	0	0	0	-0,05-0,1	-0,1-0,2	-0,15-0,3	-0-1
roodborsttapuit	-0,1-0,2	-0,15-0,3	-0,1-0,2	0	-0,2-0,4	0	-0,55-1,1	-1
sprinkhaanzanger	-0,1-0,2	-0,15-0,3	0	0	-0,3-0,6	-0,2-0,4	-0,75-1,5	-1-2
kleine karekiet	0	0	0	0	-0,05-0,1	0	-0,05-0,1	0
grasmus	-0,2-0,4	-0,3-0,6	0	0	-0,95-1,9	-0,3-0,6	-1,75-3,5	-2-4
braamsluiper	-0,05-0,1	0	0	0	-0,1-0,2	-0,2-0,4	-0,35-0,7	-1
kneu	-0,25-0,5	-0,3-0,6	0	0	-0,35-0,75	-0,2-0,4	-1,1-2,25	-1-2
totaal/deeltraject	-0,8-1,7	-1,25-2,5	-0,7-1,4	0	-2,45-5,15	-1,9-4,2	-7,1-14,95	-7-15

Voor in totaal negen typische/BN-soorten worden in tabel 4.6 niet verwaarloosbare verstoringseffecten berekend. Het betreft in de meeste gevallen soorten van grazige droge duingraslanden en van droge duinstruwelen. Alleen langs deeltraject 6 (De Banken) zijn vochtige biotopen aanwezig. Hier zijn effecten voorspeld op kievit en blauwborst als gevolg van extra verstoring in de noordelijke vallei. In deeltraject 4 wordt geen verandering verwacht ten opzichte van de huidige situatie.

⁶ Het bruto ruimtebeslag voor vergraving/aanvulling is hier 750 m²; ca. 70 m² hiervan valt in 'overig grasland'; aangenomen is dat hier na vergraving hetzelfde natuurschap terugkeert.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Tabel 4.7 Verstoringseffecten broedvogels als percentage van totaal

soort	Solleveld		Kapittelduinen		totaal		
	'exact'	%-age	'exact'	%-age	'exact'	afgerond	%-age
kievit	0	-	-0,4-1,0	5-13%	-0,4-1,0	-1	4-10%
graspieper	-1,0-2,0	2-5%	-0,5-1,1	3-6%	-1,5-3,1	-2-3	3-5%
nachtegaal	0	-	-0,45-1,0	0,8-2%	-0,45-1,0	-1	0-1%
blauwborst	0	-	-0,15-0,3	3-5%	-0,15-0,3	-0,1	2-4%
roodborsttapuit	-0,35-0,7	1-2%	-0,2-0,4	4-8%	-0,55-1,1	-1	2-4%
sprinkhaanzanger	-0,25-0,5	2-4%	-0,5-1,0	4-8%	-0,75-1,5	-1,2	3-6%
kleine karekiet	0	-	-0,05-0,1	0%	-0,05-0,1	0	0%
grasmus	-0,5-1,0	1-2%	-1,25-2,5	2-3%	-1,75-3,5	-2,4	1-3%
braamsluiper	-0,05-0,1	0,4-1%	-0,3-0,6	0,7-1,5%	-0,35-0,7	-1	1%
kneu	-0,55-1,1	2-4%	-0,55-1,15	2-3%	-1,1-2,25	-1,2	2-4%
totaal/gebied	-2,75-5,6		-1,9-4,2		-7,1-14,95	-7-15	

In tabel 4.7 zijn dezelfde effecten uitgedrukt als percentage van het totaal aantal broedparen in het gebied; een overzicht van het totaal aantal broedparen van deze soorten in Solleveld & Kapittelduinen als geheel is weergegeven in bijlage 4.3.

Niet-broedvogels

Conform de effectrelatie zoals beschreven in par. 4.3 wordt verwacht dat de gemiddelde aantallen foeragerende en rustende vogels in het noordelijk deel van De Banken met maximaal 50% zal afnemen door de extra verstoring vanaf het fietspad (ten opzichte van het huidige gebruik als dienstweg). Het gaat hierbij vooral om smient, wintertaling, slobbeend, scholekster, kievit en steenloper (zie par. 3.2.6). De maximale afname bedraagt 50-100 vogels voor de meest algemene soorten (kievit en smient), 10-20 voor vrij algemene soorten (wintertaling, slobbeend en scholekster) en 0-7 voor de overige soorten. De afname is in absolute aantallen beperkt. De betreffende vogels zullen zich voor het overgrote deel naar alternatieve foerageer- en rustgebieden begeven (ook als deze op grotere afstanden zijn gelegen). Het effect op populatieniveau is daarom verwaarloosbaar.

Zandhagedis

Aangezien enkele nieuw aan te leggen delen van het voorkeustracé via bestaand duingebied zijn geprojecteerd komt in een zone van 5 m aan beide zijden van de nieuwe padgedeelten in totaal 1.500 m² H2120 Witte duinen, 2.100 m² H2130A Grijze duinen *kalkrijk* en 1.100 m² als biotoop van de zandhagedis onder invloed van verstoring van het fietspad te liggen.

4.4.4 Aantasting natuurschoon

Het nieuwe fietspad wordt voor een groot deel in de recent gerealiseerde kustversterking aangelegd, d.w.z. buiten de grenzen van de oorspronkelijke natuurmonumenten Solleveld en Kapittelduinen, en deels daarbinnen. Vanwege de externe werking van de Nb-wet maakt dit in feite niet uit. De aanwezigheid van het fietspad, rasters en fietsenstallingen leidt tot aantasting van het "karakter van het (open) duinlandschap" dat het gebied een "aantrekkelijk aanzien" verleent, zoals dit is omschreven in de aanwijzing Solleveld als beschermd natuurmonument. Aangenomen wordt dat ondanks de aanleg van nieuwe paden tussen Slag Vlughtenburg en Slag Stuifkenszand het effect van het herinrichtingsproject netto een positief effect zal hebben op het natuurschoon. Door omvormen van struwelen wordt het landschap aanzienlijk opener en door regulering van de betreding zal het huidige verrommelde karakter met ruigtes en wilde paden (groten)deels verdwijnen.

De aantasting van het natuurschoon is beperkt van omvang omdat de openheid van het gebied als zodanig niet door het fietspad wordt aangetast en omdat de aantasting van het natuurschoon voor bezoekers voor een groot deel pas waarneembaar zal zijn vanaf het nieuwe fietspad. Tevens staat tegenover de aantasting van het natuurschoon tussen Kijkduin en Slag Vlughtenburg een positief effect op het landschap van de herinrichting tussen Vlughtenburg en Stuifkenszand.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

4.4.5 Integrale herinrichting N-deel Van Dixhoordriehoek (Vlugtenburg-Stuifkenszand)

Voor de aanleg van fietspad F370 in het deeltraject tussen Slag Vlugtenburg en Slag Stuifkenszand is gekozen voor afwijkende aanpak ten opzichte van de overige delen van het traject. De voorgenomen aanleg van het fietspad wordt hier gecombineerd met herinrichtingsmaatregelen om de huidige vrije toegankelijkheid te reguleren en met herstelmaatregelen ten behoeve van habitattypen H2130A grijze duinen *kalkrijk*.

De voorgestelde integrale herinrichting bestaat uit drie hoofdonderdelen waarvan de effecten afzonderlijk worden bepaald en vervolgens gesommeerd:

- aanleggen, verplaatsen en formaliseren/verharden fiets-, wandel- en ruiterspad;
- beëindigen vrije betreding;
- herstel droge duingraslanden door verwijderen duindoornstruweel inclusief het daarvoor noodzakelijke vervolgbeheer.

De effecten hiervan op oppervlakken habitat- en natuurtypen zijn berekend aan de hand van de werkwijze en aannames zoals beschreven in par. 4.3; de resultaten zijn samengevat in tabel 4.8.

Tabel 4.8 Veranderingen oppervlakken habitat- en natuurtypen herinrichting Vlugtenburg-Stuifkenszand

herinrichtingsmaatregel	veranderingen habitat- en natuurtypen (in m ²) ¹			
	H2130A	H2160	kaal zand	droge ruigten
aanleg fietspad	-	-2.050	-2.000	+900
aanleg wandelpad	-	-1.275	-975	+900
verplaatsen ruiterspad	-	-1.625	+1.625	-
beëindigen vrije betreding	+7.300	-	-7.300	-
verwijderen duindoorns	-	-50.000	-	-
herstelbeheer open vegetaties	+45.000	-	-	+5.000
totaal	+52.300	-54.950	-8.650	+6.800

¹ H2130A=grijze duinen *kalkrijk*; H2160=duindoornstruwelen; droge ruigte=droge duin(riet)ruigte

Het aanleggen, formaliseren en verleggen van paden gaat vooral ten koste van kaal zand (huidige onverharde paden) en H2160 Duindoornstruwelen, in totaal ca. 0,3 resp. 0,5 hectare. In totaal wordt 0,45 hectare verharding aangelegd. In de padbermen ontstaat ca. 0,2 hectare droge duinruigte; dit is een worst case-schatting; in delen van deze bermen zullen zich waarschijnlijk ook droge duingraslanden van een redelijke kwaliteit ontwikkelen.

Beëindigen van de bestaande vrije betreding leidt tot begroeiing van nu aanwezige kale plekken en uit kaal zand bestaande 'wilde' paden; mede onder invloed van een gericht vervolgbeheer zal zich hier droge duingraslanden (H2130 A Grijze duinen *kalkrijk*) vestigen. In totaal is nu naar schatting ruim 0,7 hectare kaal zand aanwezig waar zich na de herinrichting naar verwachting Grijze duinen *kalkrijk* zullen ontwikkelen.

De grootste veranderingen treden op onder invloed van het voorgenomen herstel van open duinen ter plaatse van duindoornstruwelen. Hierdoor verdwijnt 5,0 hectare duindoornstruweel om plaats te maken voor open duinvegetaties. Aangenomen wordt dat lokaal door bodemverstoring het beoogde herstel van grijze duinen *kalkrijk* niet zal slagen zodat hier deels (10% = 0,5 ha) droge duinruigten zullen ontstaan. De netto toename van het oppervlak H2130A Grijze duinen *kalkrijk* door omvormingsmaatregelen is daarom geraamd op 4,5 hectare.

4.4.6 Overzicht van de effecten van het voorkeursracé

In voorgaande paragrafen zijn de effecten van het voorkeursracé onderzocht op alle relevante aspecten en criteria zoals deze zijn besproken in hoofdstuk 2 van dit rapport. In deze paragraaf wordt per toetsingskader een overzicht gegeven van relevante effecten. Waar verschillende typen effecten dezelfde parameter beïnvloeden zijn deze effecten bij elkaar opgeteld.

Instandhoudingdoelen Natura 2000

De belangrijkste effecten van aanleg en gebruik van fietspad F370 volgens het voorkeursracé hebben betrekking op veranderingen in oppervlakte van (sub)habitattypen waarvoor in

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

'Solleveld & Kapittelduinen' op grond van de Habitatrichtlijn een instandhoudingsdoelstelling geldt:

- oppervlakteverlies door aanleg van verhardingen en fietsenstallingen en aantasting van de vegetatie in de bermen (zie tabel 4.4);
- vergraven/aanvullen (zie par. 4.4.2);
- netto oppervlakteveranderingen na integrale herinrichting van het duingebied tussen Slag Vlughtenburg en Slag Stuifkenszand (zie tabel 4.8).

Deze effecten zijn samengevat in tabel 4.9. Het oppervlak van andere habitattypen waarvoor een instandhoudingsdoelstelling geldt wordt niet aangetast. Effecten op de nauwe korfslak worden niet verwacht (zie par. 4.4.1).

Tabel 4.9 Overzicht oppervlakteveranderingen(sub)habitattypen met een instandhoudingsdoelstelling

ingreep/effect	oppervlakteverandering (sub)habitat- en natuurtypen met instandhoudingsdoel (in m ²) ¹		
	H2120	H2130A	H2160
ruimtebeslag fietspad + aantasting bermen	-820	-945	-495
vergraven aanvullen	-300	-365	-140
herinrichting N-punt Dixhoordriehoek	-	+52.300	-54.950
totaal	-1.120	+50.990	-55.585

¹ H2120=witte duinen; H2130A=grijze duinen kalkrijk; H2160=duindoornstruwelen;

De kwaliteit van habitattypen waarvoor een instandhoudingsdoel geldt wordt vooral aangetast door verstoring van diverse soorten broedvogels (zie par. 4.4.3) die gelden als typische soort van H2120 (graspieper), H2130A (kievit, roodborsttapuit, graspieper en kneu), H2160 duindoornstruwelen (nachttegaal, braamsluiper, roodborsttapuit en grasmus) en H2190B vochtige duinvalleien kalkrijk (sprinkhaanzanger) en van de zandhagedis, een typische soort van H2120 witte duinen en van H2130A grijze duinen kalkrijk. In tabel 4.10 wordt een overzicht gegeven van de effecten van verstoring op deze typische soorten.

De sprinkhaanzanger is hier buiten beschouwing gelaten omdat de verstoring van deze soort (zoals weergegeven in tabel 4.6 en 4.7) niet betrekking heeft op het voorkomen in een vochtige vallei maar in droog duinstruweel, dat ook als broedbiotoop van deze soort kan fungeren. Dit geldt ook voor de kievit; het voor deze soort berekende verstoringseffect heeft geen betrekking op voorkomen in H2130A Grijze duinen kalkrijk maar in natte pionier/moerasvegetaties en overige (duin)graslanden.

Andere kwaliteitsparameters van (sub)habitattypen met een instandhoudingsdoel in de omgeving van het fietspadtracé worden niet door het voorkeursracé beïnvloed.

Tabel 4.10 Overzicht verstoringseffecten typische soorten van habitattypen met een instandhoudingsdoel

habitattype	typische soort	effect
H2120 Witte duinen	zandhagedis	1.500 m ² verstoord
	graspieper	-1-3 territorium ¹
H2130A Grijze duinen kalkrijk	zandhagedis	2.100 m ² verstoord
	graspieper	-1-3 territorium ¹
	roodborsttapuit	-1 territorium ²
	kneu	-1-2 territorium
H2160 Duindoornstruwelen	zandhagedis	1.100 m ² verstoord
	nachttegaal	-1 territorium
	braamsluiper	-1 territorium
	roodborsttapuit	-1 territorium ²
	grasmus	-2-4 territorium

¹ in totaal voorspelde afname in H2120, H2130A (uitsplitsing niet mogelijk)

² in totaal voorspelde afname in H2130A en H2160 (uitsplitsing niet mogelijk)

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BN-waarden of 'oude doelen'

Binnen de instandhoudingsdoelen voor 'Solleveld & Kapittelduinen' hebben Natura 2000-doelen prioriteit boven de zgn. BN-doelen zoals deze voortvloeien uit de vroegere aanwijzingen als beschermd natuurmonumenten (zie par. 2.1.3). Effecten op BN-doelen zijn daarom aanvullend karakter op de effecten op de N2000-instandhoudingsdoelen zoals hierboven samengevat. Met de effecten op N2000-doelen zijn ook de belangrijkste doelen die volgen uit de vroegere aanwijzingen in feite al beschreven.

Aanvullende effecten op BN-doelen hebben betrekking op de volgende aspecten:

- verstoring tot maximaal 4%, resp. 8% van het aantal territoria van de sprinkhaanzanger in Solleveld resp. Kapittelduinen⁷;
- verstoring tot maximaal 50% van gemiddeld aantal aanwezige foeragerende en rustende niet-broedvogels - waaronder slobeend en tureluur – in het noordelijk deel van De Banken (Kapittelduinen);
- aantasting abiotische kenmerken: ongeveer 0,37 ha aantasting bodemkundige kenmerken door ruimtebeslag, vergraving/aanvulling en aantasting van zones langs paden (zie par. 4.4.1 en 4.4.2) waarvan ca. 0,03 ha in Solleveld en ca. 0,34 ha in Kapittelduinen;
- aantasting natuurschoon: beperkte aantasting van het 'aantrekkelijk aanzien' van het open duinlandschap (zie par. 4.4.4) in beide BN-gebieden.

4.5 Beoordeling van effecten

4.5.1 Instandhoudingsdoelen Natura 2000

H2120 Witte duinen

Uit tabel 4.9 blijkt dat ruim 0,1 ha H2120 Witte duinen verloren gaat door de aanleg van F370. Uit tabel 4.10 blijkt dat daarnaast op kleine schaal sprake is van extra verstoring van twee typische soorten, graspieper en zandhagedis. Het oppervlakteverlies betreft ca. 0,2% van het huidige areaal van 53 hectare in het Natura 2000-gebied als geheel (Grootjans e.a., 2010). Door ontwikkelingen als gevolg van andere projecten, de aanleg van het Duincompensatieproject PMR (zie DHV, 2007), de versterking van de Delflandse kust (DHV, 2007) en de aanleg van de Zandmotor (DHV, 2010) wordt een sterke toename van het totale areaal H2120 Witte duinen verwacht. Ook het biotoop van genoemde typische soorten zal fors groter worden.

Vanwege de relatief geringe omvang van het door aanleg van F370 verwachte verlies, de als gevolg van andere projecten verwachte sterke toename van het oppervlak van dit habitattypen (incl. daarin voorkomen typische soorten) en het feit dat de instandhoudingsdoelstelling beperkt is tot behoud van oppervlak en kwaliteit wordt geconcludeerd dat het effect van F370 niet significant is. Omdat wel sprake is van effecten zal een Nbw-vergunning moeten worden aangevraagd.

H2130A Grijze duinen kalkrijk

Uit tabel 4.9 blijkt dat het oppervlak H2130A met ca. 5,1 hectare zal toenemen; ook de typische soorten van het habitattypen zullen hierdoor navenant toenemen. Alleen wat betreft typische broedvogels zal de ontwikkeling door verstoring niet optimaal zijn. Door de voorgenomen integrale herinrichting van de noordelijke punt van de van Dixhoordriehoek wordt een substantieel deel van de op grond van de instandhoudingsdoelstellingen vereiste uitbreiding van het oppervlak Grijze duinen *kalkrijk* gerealiseerd. De geringe afname van oppervlak en kwaliteit elders valt hierbij in het niet. Omdat bij de uitbreiding areaal H2160 Duindoornstruwelen verloren gaat is hiervoor een Nbw-vergunning noodzakelijk (zie hieronder).

H2160 Duindoornstruwelen

Uit tabel 4.9 blijkt dat ruim 5,5 hectare H2160 Duindoornstruwelen verloren gaat. Dit is het gevolg van de voorgenomen integrale herinrichting van het noordelijk deel van de van Dixhoordriehoek waarbij op grote schaal duindoornstruweel wordt omgevormd tot Grijze duinen *kalkrijk*. Dit past in de instandhoudingsdoelstelling (zoals deze naar verwachting bij de

⁷ Voor het overige leidt extra verstoring vooral tot mogelijke afname van typische soorten van een van de habitattypen (zie tabel 4.10) of van soorten die in het betreffende beschermd natuurmonument geen deel uitmaken van het toetsingskader (zie bijlage 2.3).

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

definitieve aanwijzing zal worden geformuleerd) waarbij het oppervlak Duindoornstruweel kan afnemen 'ten gunste van' uitbreiding van H2130 Grijze duinen. Daarnaast is sprake van een zeer gering verlies van ca. 0,06 ha ($< 0,01\%$ van het totaal areaal in 'Solleveld & Kapittelduinen') door aanleg van F370 en van een geringe verstoring van vier typische broedvogelsoorten (tabel 4.10).

Dat netto meer duindoornstruweel verloren gaat dan er grijze duinen worden ontwikkeld is een gevolg van de (worst case) aanname dat herstel van grijze duinen vanuit duindoornstruweel mogelijk niet voor 100% slaagt, maar dat ook een klein areaal duinruigten kan ontstaan. Dit is dus inherent aan de - op grond van de instandhoudingsdoelen noodzakelijke - omvorming. Omdat de afname van het oppervlak H2160 Duindoornstruwelen ten gunste van H2130A Grijze duinen *kalkrijk* bijdraagt aan het realiseren van de instandhoudingsdoelen en de negatieve invloeden voor het overige (zeer) gering zijn is geen sprake van een significant effect. Omdat de omvorming niet gebeurt in het kader van het Natura 2000 Beheerplan is hiervoor wel een zelfstandige Nbw-vergunning noodzakelijk. Verwacht wordt dat deze zal worden verleend.

Overige (sub)habitats en soorten met een instandhoudingsdoel

Uit het overzicht van effecten in par. 4.4.6 blijkt dat sprake is van effecten op drie (sub)habitattypen. Dit betekent dat negatieve effecten op de overige habitats waarvoor in Solleveld & Kapittelduinen een instandhoudingsdoelstelling geldt kunnen worden uitgesloten; dit betreft H2130B Grijze duinen *kalkarm*, H2150 Duinheide met struikhei, H2180A Duinbossen droog, H2180C Duinbossen *binnenduinrand* en H2190B Vochtige duinvalleien *kalkrijk*. Ook effecten op de nauwe korfslak zijn uitgesloten doordat de dichtstbijzijnde leefgebied op voldoende afstand van het fietspadtracé is gelegen.

4.5.2 BN-waarden of 'oude doelen'

De 'BN-doelen' zoals deze bepaald worden door de eerdere aanwijzing van Solleveld en Kapittelduinen als beschermd natuurmonument overlappen voor een groot deel met de Natura 2000-doelen waarop hierboven reeds is ingegaan. Uit par. 4.4.6 blijkt dat buiten het N2000 kader ten aanzien van drie aspecten sprake is van aantasting van BN-doelen: niet-broedvogels, abiotische kenmerken (bodemkundige gesteldheid) en natuurschoon. De (worst case) geschatte verstoring van niet-broedvogels is lokaal (De Banken) en op de schaal van het beschermd natuurmonument Kapittelduinen substantieel. Hiervoor dient een vergunning in het kader van artikel 16 van de Natuurbeschermingswet te worden aangevraagd. Hierbij dient in overweging te worden genomen dat de aanwezige aantallen in absolute zin niet groot zijn en dat verwacht kan worden dat de betreffende vogels elders voldoende alternatieve foerageer- en rustgelegenheid zullen kunnen vinden. Effecten op populatieniveau worden daarom niet verwacht of zullen verwaarloosbaar klein zijn.

Wat betreft de aantasting van abiotische kenmerken en natuurschoon gaat het om (zeer) geringe aantastingen. De aantasting van bodemkundige kenmerken betreft minder dan 0,1% van het totale gebied en ook de invloed op het natuurschoon is gering. Omdat deze effecten niet nihil of verwaarloosbaar zijn dient ook hiervoor een vergunning op grond van artikel 16 van de Nb-wet te worden aangevraagd.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

5. Conclusie

Uit par. 4.5.1 blijkt dat in het kader van de Natuurbeschermingswet geen sprake is van significant negatieve effecten op op Natura 2000-instandhoudingsdoelen in Solleveld & Kapittelduinen. Dit betekent dat het juridisch niet noodzakelijk is alternatieven te ontwikkelen, dwingende reden van groot openbaar belang aan te tonen of maatregelen te nemen als compensatie van de geringe effecten zoals deze zijn voorspeld (zie Natuurbeschermingswet 1998 artikel 19h).

Omdat de negatieve effecten hoewel gering niet geheel verwaarloosbaar zijn dient een vergunning volgens artikel 16 resp. 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 te worden aangevraagd. Ook voor de omvorming van 5 hectare H2160 Duindoornstruwelen in H2130A Grijze duinen *kalkrijk* is een vergunning noodzakelijk, omdat deze maatregel - hoewel passend binnen de instandhoudingsdoelstellingen voor de lange termijn - (nog) niet als zodanig is vastgelegd in het (concept) Natura 2000 Beheerplan.

Uit par. 4.5.2 blijkt dat tevens een vergunning volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998 dient te worden aangevraagd voor de verwachte aantasting van natuurwaarden waarvoor Solleveld en Kapittelduinen in het verleden zijn aangewezen als beschermd natuurmonument.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Literatuur

- ANONIEM, 2007. Waarnemingenoverzicht 2006. RAVON 9 (3), 46-64.
- BAL, D., H.M. BEIJER, M. FELLINGER, R. HAVEMAN, A.J.F.M. VAN OPSTAL & F.J. VAN ZADELHOFF, 2001. Handboek natuurdoeltypen. 2e geheel herziene editie. Expertisecentrum LNV, Wageningen.
- BOESVELD, 2005. Inventarisatie van landslakken in Zuid-Holland. EIS, Leiden.
- Boesveld & Kalkman
- BOESVELD, A., 2007. Inventarisatie van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het kader van de geplande tracéwijziging van de primaire waterkering bij Hoek van Holland. Stichting ANEMOON, Bennebroek.
- BOESVELD, A., 2010. Een onderzoek naar het voorkomen van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het duin ten zuiden van Ter Heijde in het kader van de aanleg van een fietspad. Metridium/Stichting ANEMOON, Bennebroek.
- BOESVELD, A. EN V.J. KALKMAN, 2005. Inventarisatie van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* op de Brouwersdam en in het duingebied tussen Hoek van Holland en Ter Heijde. Stichting EIS, Leiden [in: Boonman e.a., 2006]
- BOONMAN, M., T. BROUWER, S. DE GOEI, P. VAN HOOF, M. SCHERPENISSE-GUTTER & P. VERBEEK, 2006. Ecologisch onderzoek t.b.v. duincompensatieprojecten Maasvlakte 2: Duinen Delfland en zeereep Brouwersdam. Inventarisatie in het kader van (inter)nationale wet- en regelgeving. Natuurbalans - Limes Divergens, Nijmegen.
- BOS, F., M. BOSVELD, D. GROENENDIJK, C. VAN SWAAY, I. WYNHOFF & DE VLINDERSTICHTING, 2006. De dagvlinders van Nederland. Verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7. EIS/Naturalis, Leiden.
- BRUYNE, DE R.H. & A.W. GMELIG MEYLING, 2007. Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2006. Stichting ANEMOON, Hillegom.
- BTL PLANBURO BV, 2006. Gedragscode provinciale infrastructuur in het kader van de Flora- en faunawet. BTL Planburo, Oisterwijk.
- CREMERS, R.C.M. & J.J.C.W. VAN DELFT, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9. Naturalis/EIS/KNNV, Leiden.
- DHV/H+N+S/Alterra, 2007. Natuurtoets Versterking Delflandse kust.
- EHRENBURG, A. & M. HOOTSMANS, 2003. Broedvogelruidheid en recreatiedruk. Een verkennend onderzoek naar hun relatie in de Amsterdamse Waterleidingduinen (1986-1996). Gemeentewaterleidingen Amsterdam.
- GMELIG MEYLING, A.W. & R.H. DE BRUYNE, 2006. Inhaalslag Verspreidingsonderzoek Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatieperiode 2004-2005. Stichting ANEMOON, Hillegom.
- GROEN, K. & B. ODÉ, 2005. Floristische inventarisatie van De Banken. Stichting FLORON, Leiden.
- GROENVELD, A. & A. ZUIDERWIJK, 1999. Hagedissen in de duinen. Duin 22 (3), 7-10.
- GROOTJANS, K.H.T., D. VAN DER EST & J.P. GROENENDIJK, 2010. Natura 2000-beheersplan Solleveld & Kapittelduinen 2011 tot en met 2016. Voorlopig eindconcept. 16 juni 2010. Provincie Zuid-Holland/Royal Haskoning, Rotterdam.
- HAAREN, J. VAN, B. QUERL & K. VERTEGAAL, 2002. Relaties tussen recreatieve effecten en natuurwaarden aan de kust. RIKZ, Den Haag.
- HAGEN, H.G.J.M. VAN DER, 2002. Terugdringen van duindoornstruweel: maar hoe? De Levende Natuur 103 (3), 106-109.
- HAGEN, H.G.J.M. VAN DER, 2004. Beheersplan Meijendel-Solleveld-Berkheide 2000-2009. Supplement. Duinwaterbedrijf Zuid-Holland, Voorburg/Katwijk.
- HASPER, H., 2001. Broedvogels van de Kapittelduinen in 2001. SOVION, Beek-Ubbergen.
- HERDER, J., 2006. GO 2006-34 Hoek van Holland. Levering Amfibieën- en Reptielengegevens. Stichting RAVON, Nijmegen.
- HOFTUIZER, M.M.L. & A.H. STOLK, 2009. Een onderzoek naar de effectiefste beheersmethode tegen de verstruweling van duindoorn. Van Hall Larenstein/Duinwaterbedrijf Zuid-Holland.
- HOOGERVORST, P., 2002. Bijzondere duinnatuur in Hoek van Holland. KNNV, Hoek van Holland.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

- KLEUKERS, R., E. VAN NIEUKERKEN, B. ODÉ, L. WILLEMSE & W. VAN WINGERDEN, 1997. De sprinkhanen en krekels van Nederland (Orthoptera). Nederlandse Fauna 1. NNM/KNNV/EIS, Leiden/Utrecht.
- KRUGSVELD, K.L., S.M.J. VAN LIESHOUT, J. VAN DER WINDEN & S. DIRKSEN, 2004. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- KRUGSVELD, K.L., R.R. SMITS & J. VAN DER WINDEN, 2008. Verstoringsgevoeligheid van vogels. Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- MOSTERT, K. & J. WILLEMSSEN, 2008. Werkatlas verpreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008. Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft.
- PUTTEN, J.A.C. VAN DER, M. SCHUIT, C.T.M. VERTEGAAL & S.B.E. VAN DEN HEUVEL (RED.), 2010. Tracénota F370 fietsverbinding Kijkduin - Hoek van Holland. Jems Consultancy, Westwoud.
- REEMER, M., A.J. VAN LOON & T.M.J. PEETERS (RED.), 2004. De wespen en mieren van Nederland. Nederlandse Fauna 6. EIS/Naturalis, Leiden.
- REITSMA, J.M. & L.S.A. ANEMA, 2005. Vegetatiekartering duingebied 'De Banken'. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- REITSMA, J.M., R.J.W. VAN DE HATERD, R. MUNTS & E.F.J. DE BOER, 2001. Vegetatiekartering en flora inventarisatie Kapittelduinen, Oostvoornse Meer en Springertduinen, 2001. Expertisecentrum PMR/Bureau Waardenburg, Rotterdam/Culemborg.
- ROSSENAAR, A.J.G.A. & B. VREEKEN, 2008. Beschermde plantensoorten van de Kapittelduinen. Kartering ten behoeve van mitigerende en compenserende maatregelen voor effecten van een nieuwe EON-kolencentrale op de Maasvlakte. FLORON, Leiden.
- ROYAL HASKONING, 2009A. Habitattypenkaart + kwaliteitskenmerken Solleveld. Datum 17-11-2009. Royal Haskoning.
- ROYAL HASKONING, 2009B. Habitattypenkaart + kwaliteitskenmerken Kapittelduinen (noordelijk deel). Datum 17-11-2009. Royal Haskoning.
- ROYAL HASKONING, 2009C. Habitattypenkaart + kwaliteitskenmerken Kapittelduinen (zuidelijk deel). Datum 14-12-2009. Royal Haskoning.
- SLINGS, Q.L., 1994. De kalkgraslanden van de duinen. De Levende Natuur 95 (4), 120-130.
- SLINGS, Q.L., 1999. Het effect van natuurgerichte recreatie op de broedvogelstand van het duingebied bij Egmond. PWN Waterleidingsbedrijf Norod-Holland, Castricum.
- TOETENEL, W.J. & H.G.J.M. VAN DER HAGEN, 2008. De flora van Solleveld. Ecologische analyse inventarisaties 1993, 1998 en 2004. Kartering Aandachtsoorten Solleveld 2004. Verslag. Ter Heijde/Den Haag.
- VERTEGAAL, C.T.M., 1982. De effecten op de plantengroei van de recreatieprojecten in het IODZH. Rapport LE 82-14. RID/PPD Zuid-Holland, Leidschendam, Den Haag.
- VERTEGAAL, C.T.M., 1983. De effecten op de broedvogelstand van de recreatieprojecten in het IODZH. Rapport LE 82-13. RID/PPD Zuid-Holland, Leidschendam, Den Haag.
- VERTEGAAL, C.T.M., 1995. Effectenstudie fietspadtracé's IJmuiden-Zeeweg (Nationaal Park Zuid-Kennemerland). Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek, Leiden.
- VERTEGAAL, C.T.M. (RED.), 2000. Beheersplan Meijendel-Solleveld-Berkheide 2000-2009. Basisdocument DZH/SBB, Katwijk/Nieuwegein.
- VERTEGAAL, C.T.M., 2004. Onderzoek natuuraspecten Fietspad 10 Den Haag - Vallei Meijendel. Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek, Leiden.
- VERTEGAAL, C.T.M., 2005. Inrichting- en Beheersplan Duingebied 'De Banken'. Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek/Hoogheemraadschap van Delfland, Leiden/Delft.
- VERTEGAAL, C.T.M., 2007. Fietspad Westlandse duinen: mogelijkheden i.r.t. natuurwetgeving. Quick scan. Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek, Leiden.
- VERTEGAAL, C.T.M., 2010. Tracéstudie fietspad F370 Hoek van Holland – Kijkduin. Deelstudie natuuraspecten. Eindconcept, Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek, Leiden.
- VLIER, J. VAN, 2001. Duinleven. De zandhagedis. Duin 24 (2), 9.
- WERF, S. VAN DER, 1970. Recreatie-invloeden in Meijendel. Meded. Landbouwhogeschool Wageningen.
- WERKGROEP 'VRIENDEN VAN DE BANKEN', 2007. Ruimte voor kwaliteit in een zwakke ecologische schakel. Notitie.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

ZANDE, A.N. VAN DER, T. VAN TILBURG, A.J. POPPELAARS & H.A. UDO DE HAES, 1980. Openluchtrecreatie en de dichtheid van enkele broedvogels in de duinen. Recreatievoorzieningen 12, 26-29, 66-69.

ZANDE, A.N. VAN DER, 1984. Outdoor recreation and birds: conflict or symbiosis? Thesis. RU Leiden.

ZOEST, J. VAN, 1994. Effecten van openluchtrecreatie op natuurwaarden van de waddeneilanden. Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee, Harlingen.

ZUIDERWIJK, A., 2006. Exceltabel met waarnemingen in april en mei 2006 van de Zandhagedis bij De Banken, Slag Breukel, Slag Vlughtenburg en Hoek van Holland.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 2.1

(Ontwerp) instandhoudingsdoelen N2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen'

H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Omdat de kust hier te sterk aan erosie onderhevig is, is het van belang de zeereep op de huidige positie te handhaven. Doordat er zandsuppleties plaatsvinden zijn op het strand echter kleine embryonale duintjes ontstaan en is er zand over de zeereep heen gestoven, waardoor het type witte duinen hier goed ontwikkeld aanwezig is.

H2130* Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A) en grijze duinen, *kalkarm* (subtype B).

Toelichting: Binnen het begraasde deel van het terrein komen op kleine schaal goed ontwikkelde kalkrijke duingraslanden voor van het type grijze duinen, *kalkrijk* (subtype A), terwijl hier grotere oppervlakten met goed ontwikkeld grijze duinen, *kalkarm* (subtype B) aanwezig zijn. Verdere uitbreiding van het habitatype is mogelijk vanuit vergraste en verstruweelde duingraslanden. Oppervlakte-uitbreiding en verbetering kwaliteit wordt nagestreefd gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding.

NB: Op grond van de toelichting bij het definitieve aanwijzingsbesluit met betrekking tot Natura 2000-gebied 'Waddenzee' wordt ervan uitgegaan dat bij de definitieve aanwijzing van 'Solleveld & Kapittelduinen' de doelstelling met betrekking tot het oppervlak voor beide subhabitats wordt gewijzigd in 'uitbreiding oppervlak'.

H2150* Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*)

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Duinheiden met struikheide betreft een zeldzaam habitatype dat landelijk in een gunstige staat van instandhouding verkeert. Binnen het gebied is deze struikheide-begroeiing echter enigszins in kwaliteit achteruitgegaan sinds het moment dat de konijnenpopulatie is ingestort. Het gebied levert wat betreft het oppervlakte een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor het habitatype.

H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitatype duindoornstruwelen is momenteel over een beperkte oppervlakte aanwezig. Uitbreiding van het habitatype kan een bedreiging vormen voor onder meer habitatype H2130 grijze duinen.

H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, *droog* (subtype A) en behoud oppervlakte en kwaliteit duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C).

Toelichting: In de duineikenbossen van de binnenduinrand (duinbossen, *droog* (subtype A)) wordt momenteel de kwaliteit verbeterd. Habitatype duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) komt voor in de Kapittelduinen.

H2190 Vochtige duinvalleien

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B).

Toelichting: Habitatype vochtige duinvalleien, *kalkrijk* (subtype B) komt met een klein oppervlakte voor.

Op grond van de toelichting bij het definitieve aanwijzingsbesluit met betrekking tot Natura 2000-gebied 'Waddenzee' wordt tevens uitgegaan van opname van een instandhoudingsdoelstelling voor de **nauwe korfsiak** bij de definitieve aanwijzing van 'Solleveld & Kapittelduinen'.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 2.2

Overzicht typische soorten habitattypen Solleveld & Kapittelduinen

Bron: concept Natura 2000 Beheerplan (Grootjans e.a., 2010)

habitattype	typische soorten	toelichting
H2120 Witte duinen	akkermerkdistel ⁸ , blauwe zeedistel, duinteunisbloem, zeewolfsmelk	profiel document
	zeeraket	toegevoegd: indicatief voor verstuuving
	zandhagedis	toegevoegd: indicatief voor goede structuur
	graspleper	toegevoegd: indicatief voor rust
H2130A Grijze duinen <i>kalkrijk</i>	bitterkruidbremraap, blauwe bremraap, duin- averuit, duinviooltje, glad parelzaad, kegel- silene, klevrige reigersbek, liggende asperge, nachtsilene, oorsilene, ruw gierstgras, walstro- bremraap, welriekende salomonszegel, hei- vlinder, kleine parelmoervlinder, duinsabel- sprinkhaan, blauwvleugelsprinkhaan, knop- sprietje, tapuit, konijn	profiel document
	wondklaver	toegevoegd: indicatief voor open vegetatie
	zandhagedis	toegevoegd: indicatief voor goede structuur
	graspleper, roodborsttapuit, kneu, kievit	toegevoegd: indicatief voor rust
H2130B Grijze duinen <i>kalkarm</i>	heivlinder, kleine parelmoervlinder, gewoon kraakloof, zomersneeuw, open & sierlijk rendiermos, buntgras, blauwvleugelsprink- haan, knopsprietje, duinroos, duinviooltje, kleine rupsklaver, klevrige reigersbek, ruwe klaver, tapuit, konijn	profiel document
	bruin blauwtje	toegevoegd: indicatief voor bloemrijk en schraal open duin
	duinsabelsprinkhaan	toegevoegd: indicatief voor open duin en struweelranden
	zandhagedis	toegevoegd: indicatief voor goede structuur
	graspleper, roodborsttapuit, kneu	toegevoegd: indicatief voor rust
	kievit	toegevoegd: indicatief voor rust en open duin
H2150 Duinheide met Struikhei	bruin heidestaartje, girafje, open rendiermos	profiel document
H2160 Duindoorn- struwelen	nachtegaal	profiel document
	braamsluiper, grasmus, goudvink, roodborst- tapuit	toegevoegd: indicatief voor rust
H2180A Duinbossen <i>droog</i>	eikenpage, grote bonte specht	profiel document
	lelietje-van-dalen, wilde kamperfoelie, hulst	toegevoegd: indicatief voor bodemstructuur en abiotiek
	buizerd	toegevoegd: indicatief voor rust
	groene specht, boomklever, glanskop, holen- duif, kleine bonte specht, gekraagde roodstaart	toegevoegd: indicatief voor oude (dode) bomen
H2180C Duinbossen <i>binnen- duinrand</i>	wide hyacint, grote bonte specht	profiel document
	daslook, gewone salomonzegel	toegevoegd: indicatief voor bodemstructuur en abiotiek
	eikenpage	toegevoegd: indicatief voor oude eikenbomen
	groene specht, boomklever, glanskop, rosse vleermuis, gekraagde roodstaart, holenduif	toegevoegd: indicatief voor oude (dode) bomen
H2190B Duinvalleien <i>kalkrijk</i>	armbloemige waterbies, parnassia, teer guichelheil, vleeskleurige orchis, rechte rus, sprinkhaanzanger	profiel document
	zwervende pantserjuffer, tangpantserjuffer	toegevoegd: indicatief voor helder, mesotroof water en veel watervegetatie

⁸ Het betreft hier een variëteit van Akkermerkdistel, *Sonchus arvensis* var. *maritimus*, die ook Zeemerkdistel wordt genoemd (Van der Meijden, 2005).

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

habitattype	typische soorten	toelichting
	rugstreeppad	toegevoegd: indicatief voor open, helder water en open zand
	kleine plevier	toegevoegd: indicatief voor modderige delen en rust
	kievit	toegevoegd: indicatief voor open duin en rust
	tureluur	toegevoegd: indicatief voor open duin, vocht en rust
	blauwborst	toegevoegd: indicatief voor vochtige ruigten en struweel
	rietzanger, kleine karekiet	toegevoegd: indicatief voor rietvegetaties

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 2.3

Overzicht BN-soorten natuurtypen Solleveld en Kapittelduinen

natuursysteem	BN-soorten		
	Solleveld + Kapittelduinen	Solleveld	Kapittelduinen
duinplannen	sloebend		bruine kikker, gewone pad
natte pionier/moerasvegetaties	tureluur		mattenbies, greppelrus, veenwortel, watermunt, zilverschoon, geknikte vossenstaart, rietgors, kleine karekiet
overige (duin)graslanden		graspieper	beemdkroon, handjes-gras, goudhaver, echte kruisdistel, gewone agrimonie, knooppkruid, konijn, haas
duinstruwelen zonder duindoorn	nachtegaal, kneu	braamsluiper, goudvink	gewone vlier
overige duinbossen	grauwe vliegenvanger, boomkruiper, wielewaal, rosse woelmuis, bosspitsmuis	smalle stekelvaren, wilde hyacint, lelietje-derdalen, vingerhelmbloem, brede stekelvaren, dagkoekoeksbloem, houtsnip, kleine bonte specht, groene specht, gekraagde roodstaart, boomklever, fluit, sjs, eekhoorn, baardvleermuis	gewone agrimonie, zwarte populier, kruisbes, wilde kamperfoelie, gewone braam, gewone vlier, trosvlier, wijngaardslak, bosuil
zomer- en winterverblijven vleermuizen in bunkers/holle bomen			baardvleermuis, water-vleermuis, dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, grootoorvleermuis, meervleermuis
complexen van habitat- en natuurtypen	zandhagedis, torenvalk, roodborsttapuit, sprinkhaanzanger, div. soorten niet-broedvogels, vos, wezel, hermelijn, bunzing, egel, dwergspitsmuis	rugstreeppad, groene kikker, sloebend, tureluur, kievit, gewone dwergvleermuis, laatvlieger, watervleermuis	boomvalk, ransuil, spotvogel

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 2.4

Overzicht abiotische kenmerken en natuurschoon Solleveld en Kapittelduinen

criterium	aspect	parameter	
		Solleveld	Kapittelduinen
abiotische kenmerken	geologie	oude en jonge duinzanden op zandige zeebodem- en strandwalafzettingen	oude en jonge duinzanden op zandige zeebodem- en strandwalafzettingen; Van Dixhoordriehoek ontstaan door zandsuppletie
	geomorfologie	over grote lengte aan elkaar grenzen van oude en jonge duinen	een van de weinige terreinen waar kust- en rivierinvloeden samenkomen;
		weinig reliëf; lage duintjes in het Z- en W- deel; verstuivingen zeer beperkt	Staelduinse bos ligt op haakwal
	bodem	oude duinen kalkarm en zuur; jonge duinen kalkrijk	voormalige zeereep, Roomse Duin, Hildduin en Staelduinse bos reliëfrijk; W-deel Staelduinse bos deels vergraven/afgezaagd; in Van Dixhoordriehoek duinvallei tussen de oude en nieuwe zeereep; zandsuppletie in N-deel zeereep
		overgangszone tussen kalkrijke jonge duinen en ontcalcite zure oude duinen	jong, kalkhoudend, plaatselijk oppervlakkig ontcalcit
	waterhuishouding	van oorsprong droog; grondwaterstanden bepaald door infiltratie en winning en polderpeilen	overwegend lage grondwaterstand; de Banken en Nieuwe Duinvallei vochtig; kunstmatig hoge waterstand en duinrellen in Hoekse Bosjes
natuurschoon	n.v.t.	openheid, reliëf en binnenduinrandbos	openheid, reliëf en binnenduinrandbos
		landschappelijk aantrekkelijk door landgoedbossen en open duingebieden	grote niet-verstedelijkte ruimte in het Westland
		uitgestrektheid, mate van reliëf en verscheidenheid aan milieuomstandigheden;	landschappelijke aantrekkelijk door (binnen)duinlandschap met landgoedbos, open duinlandschap en duingraslanden
		oude akkertjes- en walletjescomplexen	verscheidenheid aan milieuomstandigheden
			contrast met industriële landschap Europoort en glastuinbouw (voormalige) agrarische graslanden Staelduinse Bos

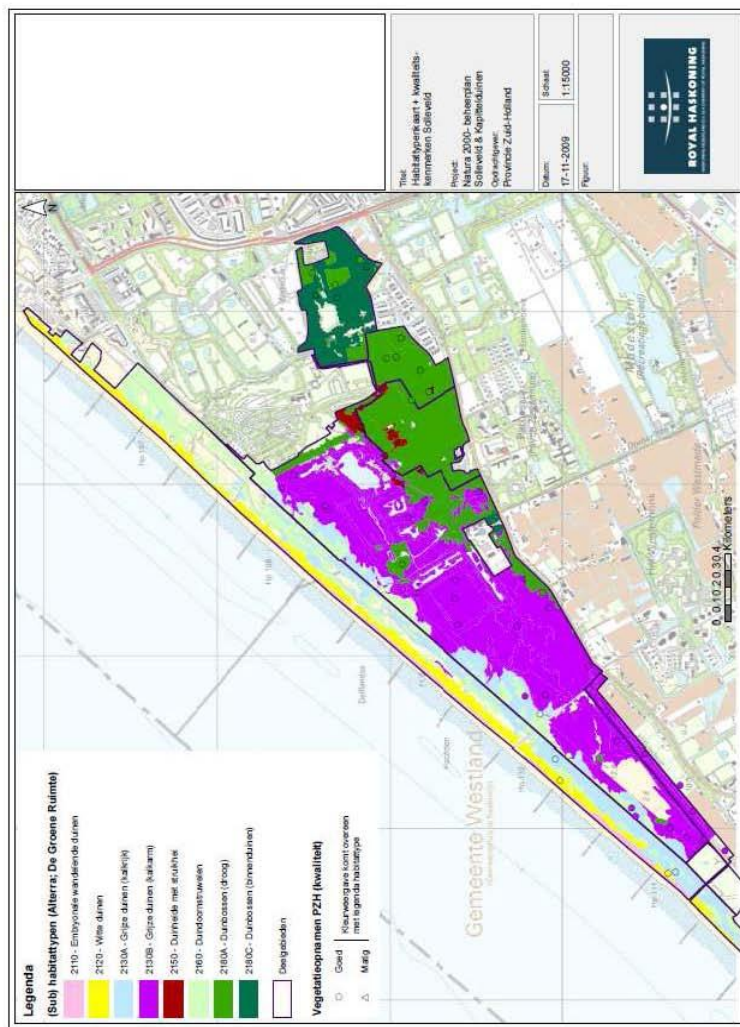

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 3.1a

Habitattypenkaart Solleveld (Kijkduin-Ter Heijde)

Bron: Royal Haskoning (2009a)

Bijlage 3.1b

Habitattypenkaart Kapittelduinen/Ter Heijde (Molenslag-Strandslag)

Bron: Royal Haskoning (2009b)

legenda

	2120 - Witte duinen
	2130A - Grijze duinen (kalkrijk)
	2160 - Duindoornstruwelen

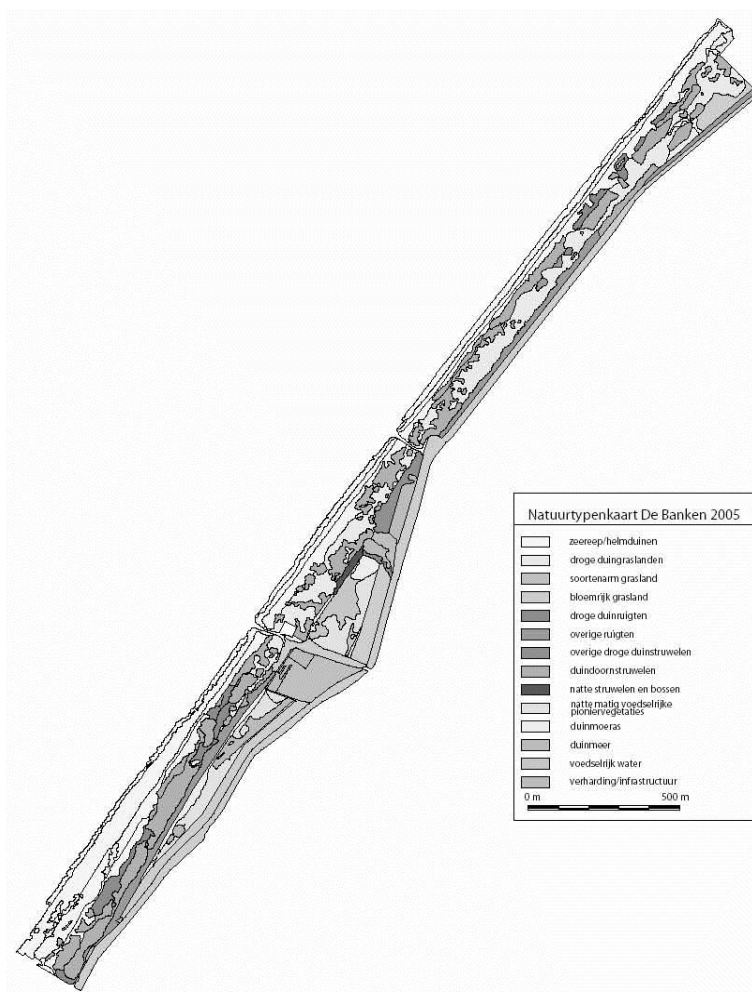

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 3.1c

Natuurtypenkaart Kapittelduinen/De Banken (Ter Heijde-Slag Vlughtenburg)

Bron: Vertegaal (2005)

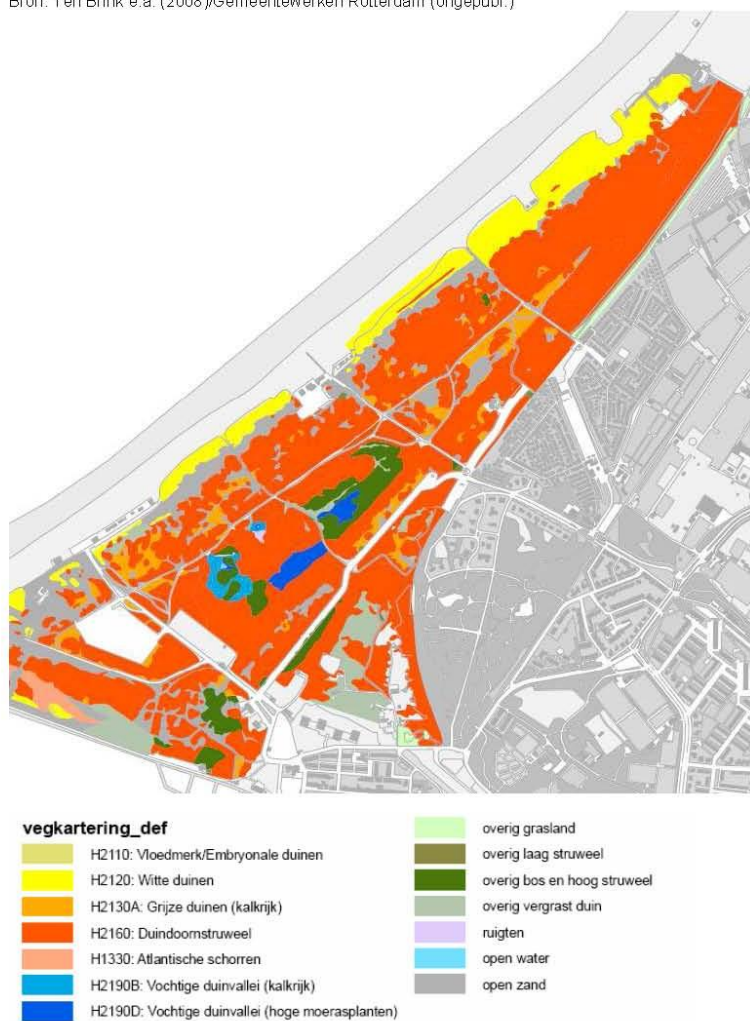

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 3.1d

Habitattypenkaart Kapittelduinen/Van Dixhoordriehoek (Slag Vlughtenburg-Badweg)

Bron: Ten Brink e.a. (2008)/Gemeentewerken Rotterdam (ongepubl.)

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 4.1

Verstoringsgevoeligheid van relevante aandachtsoorten broedvogels

Bron: Krijgsveld e.a. (2008)

Overzicht/samenvatting van beoordeling van diverse aspecten van gevoeligheid voor (recreatieve) verstoring door Krijgsveld e.a. (2009) voor aandachtsoorten in het studiegebied. De indeling in ecologische groepen is een eigen indeling. Sprinkhaanzanger, braamsluiper, grasmus, kleine karekiet en rietgors worden in het rapport niet behandeld.

ecologische groep	soort	soort-gevoeligheid	habitat-gevoeligheid	populatie-effect
open duin	graspieper	matig	matig	ws. matig
	tapuit	matig	gemiddeld	?
duinmozaieklanschap	patrijs	matig	matig	gemiddeld (?)
	koekoek	?	matig	ws. gering
	roodborsttapuit	matig	gemiddeld	?
duinstruwelen	nachtegaal	matig	matig	ws. matig
	sprinkhaanzanger	?	?	?
	braamsluiper	?	?	?
	grasmus	?	?	?
	kneu	matig	matig-gemiddeld	ws. aanwezig
duinmeer/moeras	slobeend	groot	gemiddeld	?
	zomertaling	matig	matig-gemiddeld	matig
	tureluur	gemiddeld	gemiddeld-groot	ws. matig
	blauwborst	matig	matig	matig
	kleine karekiet	?	?	?
	rietgors	?	?	?

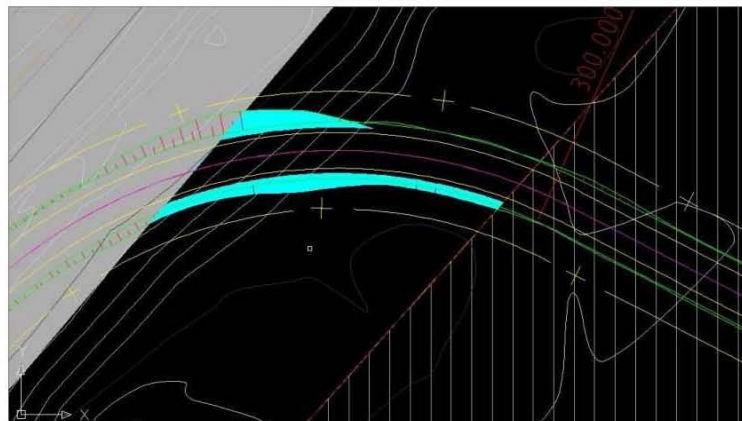
BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 4.2

Benodigde vergravingen rond tracégedeelten via terrein met te grote reliëfverschillen

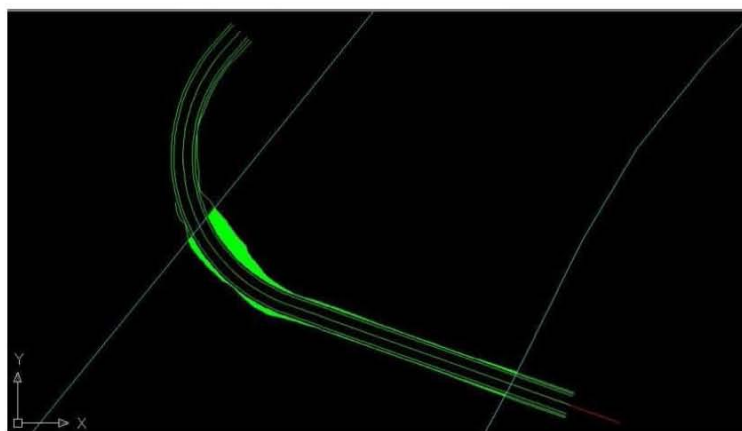
Bron: Oranjewoud (ongepubli.)

A. Tracégedeelte ten zuiden van Kijkduin (ter hoogte voormalig zeehospitium)

aanvulling/vergraving

B. Tracégedeelte ten noorden van Ter Heijde (ter hoogte parkeerplaats Molenslag)

aanvulling/vergraving

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

C. Tracégedeelte ten zuiden van Ter Heijde (tussen huidig fietspad en kustversterking)

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 4.3

Huidige totalen broedvogels in Solleveld en Kapittelduinen

Bronnen: zie par. 3.2.5.

soort	Solleveld (2007-2008)	Kapittelduinen						totaal S&K
		De Banken	Dixhoom driehoek	Vineta- duin	Rooms Duin+ Hoekse B.	rest	totaal K'duinen	
kievit	1-2	8	0	0	0	0	8	10
graspieper	36-47	13	5	0	0	0	18	59
nachtegaal	29-39	14	35	7	0	2	58	92
blauwborst	2-3	5	1	0	0	0	6	8
roodborsttapuit	15-21	4	1	0	0	0	5	23
sprinkhaanzanger	11-13	9	1	2	0	0	12	24
kleine karekiet	20-21	7	9	0	1	2	19	39
grasmus	46-48	38	27	10	1	5	81	128
braamsluiper	12	7	25	4	2	3	41	53
kneu	26-27	21	10	0	0	2	33	59

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGE 3. ONDERZOEK NAUWE KORFSLAK

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Een onderzoek naar het voorkomen van de Nauwe korfslak
Vertigo angustior in het duin ten zuiden van Ter Heijde in het
kader van de aanleg van een fietspad.

A. Boesveld

Metridium / Stichting ANEMOON

18-7-2010

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Documenttype: Rapportage

Titel: Een onderzoek naar de verspreiding van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het duin ten zuiden van Ter Heijde in het kader van de aanleg van een fietspad.

Projectnaam: TerHeijde_2010_01

Uitvoerder: Metridium (in samenwerking met Stichting ANEMOON)
Veldwerk: A. Boesveld
Monsterverwerking: A. Boesveld
Verslaglegging: A. Boesveld
Foto's: A. Boesveld
Begeleiding en opmaak: A.W. Gmelig Meyling

Datum: 18-7-2010

Metridium rap.nr: MET-2010-08

Opdrachtgever: Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek
Contactpersoon: Kees Vertegaal
Middelstegegracht 87v
2312TT Leiden
071-5141069

Kader: Aanleg traject fietspad in duinen zuiden van Ter Heijde.

Foto's op kft: Nauwe korfslak: A.W. Gmelig Meyling
Landschap plangebied: A. Boesveld

Disclaimer: Metridium en Stichting ANEMOON kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade die voortkomt uit de uitgevoerde werkzaamheden en voor schade die voortkomt uit conclusies of maatregelen die op basis van deze rapportage zijn of worden gedaan.

© 2010 Metridium/Stichting ANEMOON. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Metridium en Stichting ANEMOON. Gegevens uit dit rapport mogen alleen door de Metridium, Stichting ANEMOON en de opdrachtgever worden gebruikt en mogen door anderen niet in een database worden opgenomen.

Metridium
Bureau voor Ecologisch advies en onderzoek flora en fauna
Postbus 29, 2120 AA, Bennebroek
Kvk: 27335502. BTW: NL 1862.74.452.B01

Stichting ANEMOON:
ANalyse Educatie en Marien Oecologisch ONderzoek
Postbus 29, 2120 AA, Bennebroek
Tel: 0252-531111
Kvk: 41226121, BTW: NL 8016.68.165.B01
E-mail: anemoon@cistron.nl
Website (ANEMOON): www.anemoon.org
Website HabSlak: www.anemoon.org/habslak

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Inhoud

1. Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Voorkennis over het voorkomen van de Nauwe korfslak bij Hoek van Holland.....	7
2. De Nauwe korfslak.....	9
2.1 Uiterlijke kenmerken.....	9
2.2 Te verwisselen met.....	9
2.3 Beschermde status.....	9
2.4 Verspreiding.....	9
2.5 Voorkomen.....	9
2.6 Nederlandse populaties versus buitenlandse populaties.....	10
2.7 Biotoop.....	10
2.8 Vegetatie.....	10
2.9 Mossen en korstmossen.....	11
2.10 Belang van Nederland voor de soort.....	11
2.11 Oude verliezen van biotoop.....	11
2.12 Recente verliezen van biotoop in het Vinetaduin.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3. Methode.....	15
3.1 Aanpak.....	15
3.2 Uitvoering.....	15
3.3 Methode veldwerk.....	15
3.4 Het relatieve voorkomen: aantal exemplaren per 3 liter strooisel.....	16
3.5 Standaardmonster.....	16
3.6 Standaard biotoop parameters.....	16
3.7 Bewerking van de monsters.....	16
3.8 Tellen van de Nauwe korfslakken.....	16
3.9 Vastleggen van de locaties.....	17
3.10 Uitvoering en kwaliteitsborging.....	17
4. Resultaten en interpretatie.....	19
4.1 Voorkomen.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2 Verdeling van het voorkomen over de bemonsterde vegetaties.....	19
4.3 Nevenresultaten: andere mollusken.....	21
4.4 Interpretatie.....	23
5. Conclusies.....	25
6. Literatuur.....	27

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 1. Het voorlopig geplande ligging van de fietspaden

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Westland heeft in de planologie voor het duin bij Ter Heijde voorgenomen een fietspad aan te leggen tussen het bestaande fietspad en het strand. Het duin bij Ter Heijde maakt onderdeel uit van het 724 hectare grote natuurgebied Solleveld en Kapittelduinen dat door het bevoegd gezag aangewezen zal worden als Natura 2000-gebied (gebiedsnummer 99). Momenteel kent het gebied een "ontwerpaanwijzingsbesluit". De Nauwe korfslak *Vertigo angustior* is hierin opgenomen als te beschermde soort. De definitieve aanwijzing zal waarschijnlijk niet veranderen aangezien de Provincie Zuid-Holland in haar brief van 1 september 2009 heeft aangegeven dat het doel haalbaar en betaalbaar is, (schrift. Med. M. de Boer, PZH). In 2005 is de Nauwe korfslak in het kader van ecologisch onderzoek ten behoeve van duincompensatie Delfland en de Zeereep Brouwersdam op 3 plekken aangetroffen in het duingebied tussen Ter Heijde en Hoek van Holland (Boesveld, 2005a; Boesveld, 2005b). Bij Ter Heijde zijn toen slechts twee levende juveniele exemplaren verzameld. Vervolgonderzoek heeft in het duingebied bij Ter Heijde nooit plaatsgevonden en het was daarom niet duidelijk of het slechts een kleine, lokale populatie betrof of dat de soort hier meer en vitale populaties heeft. Om beter inzicht te krijgen in de verspreiding en het voorkomen van de Nauwe korfslak binnen het duin bij Ter Heijde en de impact die de werkzaamheden zullen hebben op populaties in het plangebied, heeft Bureau Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek aan Bureau Metridium gevraagd het plangebied in het duin ten zuiden van Ter Heijde uitgebreid te inventariseren in samenwerking met Stichting ANEMOON door middel van monsternamen. In figuur 1 is het voorlopig geplande werkgebied weergegeven.

1.2 Het voorkomen van de Nauwe korfslak tussen Scheveningen en Hoek van Holland

In de periode van 2001 t/m 2010 zijn in het duingebied tussen de Nieuwe Waterweg bij Hoek van Holland en Scheveningen 155 locaties onderzocht op het voorkomen van de Nauwe korfslak. Dat is inclusief de locaties die voor dit onderzoek zijn onderzocht. Alle onderzochte locaties zijn weer gegeven in figuur 12. Van de 155 locaties zijn er 104 bemonsterd, die later in het laboratorium grondig zijn onderzocht. 51 locaties zijn op het oog onderzocht. De gegevens van de betreffende locaties worden gegeven in bijlage 1.

Van de 155 locaties hebben er 66 betrekking op het Vinetaduin dat vanwege het grote belang in deze regio voor de Nauwe korfslak en allerlei planologie voor dit gebied veruit het meest uitgebreid is onderzocht. Buiten het Vinetaduin is één waarneming bekend van het geïsoleerde duinrelict het Roomse duin bij Hoek van Holland, één waarneming bij Ter Heijde en één waarneming bij s' Gravenzande. De twee waarnemingen bij s' Gravenzande betreffen zeer oude lege huisjes en het is daarom niet duidelijk of hier daadwerkelijk populaties leven. Voor uitgebreidere informatie over het voorkomen tussen Hoek van Holland en Ter Heijde verwijzen we naar Boesveld (2010).

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 2. De Nauwe korfslak
(Foto: A.W. Gmelig Meyling)

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

2. De Nauwe korfslak

2.1 Uiterlijke kenmerken

De Nauwe korfslak (*Vertigo angustior* Jeffreys, 1830) is een zeer klein landslakje met een stevig, cilindrisch huisje van maximaal 2,2 mm hoog en 1,5 mm breed (figuur 2.1). Het huisje is links gewonden. Dit wil zeggen dat de spiraal vanaf de mondopening naar de top toe met de klok meedraait. De huisjes zijn zwak geribd en meestal roodbruin. Oudere huisjes kunnen wit verkleuren en sterk versleten zijn terwijl deze nog bewoond zijn. In de mond bevinden zich 4-5 tandplooien. Het huisje telt vijf windingen.

2.2 Te verwisselen met

In Nederland leven 9 soorten korfslakken waarvan 6 soorten tot het geslacht *Vertigo* behoren. Van deze 6 soorten zijn 4 soorten rechts gewonden. Twee soorten zijn links gewonden: de Nauwe korfslak en de Kleine korfslak (*Vertigo pusilla* Müller, 1774). Deze twee soorten zijn gemakkelijk te verwisselen en determinaties dienen door een expert te worden gecontroleerd. In de duinen leeft Kleine korfslak vaak in dezelfde biotopen als de Nauwe korfslak. Het huisje van de Kleine korfslak is echter groter, overwegend geelbruin, de sculptuur is gladder en de laatste winding is duidelijk bolter dan de voorlaatste winding wat bij de Nauwe korfslak niet het geval is. Deze kenmerken zijn echter wel variabel. Er zijn populaties van de Kleine korfslak in de Nederlandse duinen bekend, waarvan de huisjes qua kleur, sculptuur en vorm bedrieglijk veel lijken op die van de Nauwe korfslak. Het tellen van het aantal tandplooien biedt in degelijke gevallen uitsluit. Bij de Kleine korfslak is het aantal tandplooien is namelijk groter (6-9). Overigens vergt ook het goed tellen van deze tandplooien veel oefening.

2.3 Beschermde status

De Nauwe korfslak wordt vermeld in Bijlage II van de Europese Habitatrichtlijn (H1014) en is daarmee beschermd binnen aangewezen Natura2000-gebieden.

2.4 Verspreiding

In Nederland is de Nauwe korfslak vrijwel uitsluitend bekend van het kustgebied. De soort is verspreid vastgesteld vanaf het Zwin, op de Belgische grens, tot op Rottumeroog aan de Duitse grens. In het binnenland zijn slechts van 5-tal vindplaatsen bekend van Overijssel, Gelderland en Limburg. Bij recente her-inventarisaties van oude vindplaatsen in deze provincies kon de soort in Gelderland en Overijssel niet meer worden vastgesteld.

2.5 Voorkomen

In Nederland is de Nauwe korfslak één van de meest karakteristieke slakkensoorten van kalkrijke duingebieden (Boesveld 2005). Hoe kalkrijker deze duinen zijn, hoe algemener de soort voorkomt. In zuidelijkere duingebieden, waar het kalkgehalte van de bodem beduidend hoger is komt de soort dan ook talrijker voor dan in de andere duingebieden. Vooral in de Duinen van Voorne, Goeree en in het Hollands-Duin komt de soort dikwijls in grote dichtheden voor. Onder de meest gunstige omstandigheden kunnen dichtheden oplopen tot over de 1000 exemplaren per vierkante meter. Dankzij de inventarisaties en onderzoeken van de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat er in de bovengenoemde duingebieden sprake is van grote aaneengesloten leefgebieden waarin de soort in wisselende dichtheden voorkomt. In minder kalkrijke duingebieden zoals die noorden van het Noordzeekanaal, zijn de dichtheden overwegend laag en populaties beperken zich vaak tot een oppervlak van enkele vierkante meters.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

2.6 Nederlandse populaties versus buitenlandse populaties

De Nauwe korfslak komt in de meeste Europese landen voor, maar over de precieze verspreiding is nog veel onduidelijkheid. Onderzoek naar het belang van de Nederlandse populaties binnen Europa is pas recentelijk in gang gezet en het zal zeker nog enkele jaren duren voordat er goede uitspraken gedaan kunnen worden. Op basis van de tot nu toe verzamelde informatie is wel duidelijk dat in de West-Europese kustgebieden de soort de hoogste dichtheden heeft. Van de West-Europese landen heeft Nederland het grootste areaal geschikt leefgebied. In Midden Europa is de soort wijder verbreid en algemener dan in West-Europa. Dichtheden en leefgebieden zijn echter gemiddeld kleiner. Vooral van Duitsland zijn veel vindplaatsen bekend. In Noord en Zuid-Europa is de soort zeer zeldzaam. Bijzonder voor Nederland zijn de grote aaneengesloten duingebieden waarin de soort algemeen tot zeer talrijk voorkomt, zoals Voornes Duin, het duingebied tussen Scheveningen en Katwijk en het duingebied tussen Noordwijk en Zandvoort. Nederland draagt daarom een speciale verantwoordelijkheid voor het behoud van deze soort. Meer informatie over het belang van de verschillende landen is terug te vinden in Boesveld (2010).

2.7 Biotoop

In kalkrijke duinen heeft de Nauwe korfslak een brede ecologische reikwijdte. Ze leeft in allerhande vegetaties die zowel op droge, open duinhellingen of duintoppen als in natte duinvalleien groeien. De voorkeur lijkt uit te gaan naar permanent vochtige oeverzones van duinplasjes, of infiltratie kanalen en het is daarom niet verwonderlijk dat de soort vooral in waterwingebieden of voormalige waterwingebieden (Duinen van Voorne) voorkomt. In droge biotopen en biotopen, die gedurende de wintermaanden erg nat zijn, zijn de aantallen laag. Uit recent onderzoek is gebleken dat kwelders bijzonder goede leefgebieden kunnen zijn. Deze dynamische leefgebieden staan onder invloed van het zoute zeewater en kunnen bij extreem hoge waterstanden onder water komen te staan, bijvoorbeeld tijdens westerstormen of springvloed. De soort heeft tot ruim onder de stormvloedlijn leefgebied. Lage delen van de kwelders die dagelijks of zeer geregeld overspoeld raken, zijn niet geschikt voor de soort.

Biotopen die jaarlijks gemaaid worden zoals vochtige tot natte duinvalleien zijn marginaal geschikte biotopen. Dichtheden van de Nauwe korfslak zijn gemiddeld erg laag terwijl de gemiddelde dichtheden in de randzones van deze valleien juist vrij hoog zijn (Boesveld & Gmelig Meyling, 2010). Sterk beschaduwde, zeer koele biotopen vinden afkeur. Biotopen die jaarlijks gedurende lange tijd onder water komen te staan zijn ongeschikt. Welbeschouwd heeft de soort in kalkrijke duingebieden een brede ecologische amplitude, maar vindt duidelijk zijn optimum in onbeheerde overgangszones van droog naar nat.

2.8 Vegetatie

In Nederland is de soort vooral in Duindoornstruwelen waargenomen, maar wordt de laatste jaren dankzij toegenomen onderzoek in toenemende mate in struwelen van Wegedoorn, Eenstijlige meidoorn of Kardinaalsmuts waargenomen. Struwelen met een half open tot open vegetatiestructuur vinden voorkeur. Dichtheden in deze struwelen kunnen onder gunstige omstandigheden oplopen tot ruim over de 1000 individuen per vierkante meter. Dichte Bosbraamstruwelen en Berberis struwelen alsmede moeraswilg-struwelen zijn ongunstige struweeltypen. Ook in licht beschaduwde populierenbosjes is de soort veelvuldig aangetroffen en dan met name bosjes van Zwarte populieren, Ratelpopulieren en Grauwe abelen. In het binnenduin zijn populierenbosjes vaak de enige geschikte biotopen. Onze binnenduinen verkeren meestal in een vergaande staat van ontkalking. De bodems van de populierenbosjes zijn echter wel kalkrijk vanwege het gegeven dat bladstrooisel van populieren kalk bevat. Deze komt vrij tijdens de vertering van het strooisel en geeft een "milde humus". Met het vallen van de bladen worden de bodems van deze bosjes zo jaarlijks van een nieuwe voorraad kalk voorzien. Bostypen met zuur strooisel, zoals dat het geval is in eiken- en beukenbossen, zijn ongunstig voor de Nauwe korfslak. Ook bossen van Zwarte els zijn ongunstig, wat vooral te maken heeft met de gegeven dat deze bossen overwegend op natte, moerassige bodems groeien. Het belang van grazige vegetaties en ruigten kan

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

eveneens groot zijn. Vooral in onbeheerde vegetaties van Leverkruid en Grote brandnetel en langhalmige grassen als Duinriet en Strandweide zijn grote dichtheden waargenomen.

2.9 Mossen en korstmossen

Er zijn voor Nederland veel waarnemingen van Nauwe korfslak bekend van mosvegetaties. Het betreft vrijwel uitsluitend waarnemingen van terrestrische slaapmosvegetaties die in boven genoemde bossen, struwelen, ruigten of grazige vegetaties groeien. Veelvuldig zijn rustende of in groepjes overwinterende Nauwe korfslakken op mossen waargenomen. De aanwezigheid van mossen is zeker een gunstige factor (Boesveld & Gmelig Meyling, 2010). Tijdens recent onderzoek is duidelijk geworden dat ook rendiermosvegetaties en vegetaties van het topkapselmos Groot duinsterretje van gering belang kunnen zijn. Hoge dichtheden zijn in deze vegetaties (nog) niet waargenomen. Juvenile dieren worden meestal niet waargenomen, wat doet vermoeden dat deze, op droge plaatsen groeiende, mosvegetaties niet geschikt zijn voor de voortplanting. Wel kunnen deze vegetaties als 'stepping stone' naar beter geschikte vegetaties fungeren. Meer informatie over het belang van de verschillende mossen en vegetaties is terug te vinden in Boesveld (2010).

2.10 Belang van Nederland voor de soort

Het aantal vindplaatsen in Nederland is verhoudingsgewijs groot in vergelijking met de overige Europese landen. Daarbij komt de soort in veel Europese landen vaak plaatselijk en in lage dichtheden voor. In Nederland kunnen op relatief grote oppervlakten grote dichtheden worden aangetroffen. Nederland draagt daarom een speciale verantwoordelijkheid voor het behoud van deze soort.

2.11 Oude verliezen van biotoop

In het recente verleden is in de duinstreken veel leefgebied verdwenen door de aanleg van golfbanen, campings, vakantiedorpen, vliegvelden, parkeerplaatsen en woningen. Tegenwoordig zijn onze duinen dermate streng beschermd dat bovengenoemde verliezen steeds meer tot het verleden gaan behoren. Recente bedreigingen hebben vooral met het beheer van de duinen te maken. Vooral de vele herstelwerkzaamheden vormen een serieuze bedreiging voor de Nauwe korfslak en het is de vraag of de gunstige staat van instandhouding inmiddels in het gedrang gekomen is. Hieronder een uitgebreide opsomming van bedreigingen die de soort treffen:

Rooien struweel en Plagwerkzaamheden (Chopperen)

In Meijndel, Berkheide en de Amsterdamse Waterleidingduinen, Oostvoorne en Goeree hebben het afgelopen decennium diverse grootschalige rooi-en plagwerkzaamheden plaatsgevonden. Uitgebreide inventarisaties die in de periode 2003-2010 hebben plaatsgevonden brachten aan het licht dat juist deze duingebieden van groot belang zijn voor de Nederlandse populatie Nauwe korfslakken. Juist hier bevinden zich de grootste dichtheden en populaties strekken zich over grote oppervlakten uit. Door deze werkzaamheden zijn grote oppervlakten aan geschikt leefgebied en daarmee grote populaties van deze soort verdwenen. Door voor de aanvang van de werkzaamheden de belangrijkste populaties te traceren en deze te sparen door eilandjes van vegetatie ongemoeid te laten, hadden in de geplagde gebieden eenvoudig grote en daarom waardevolle populaties van de Nauwe korfslak gespaard kunnen worden.

Behalve grootschalige plagprojecten zijn er ook tal van projecten bekend waarbij op kleine schaal plagwerkzaamheden zijn uitgevoerd, bijvoorbeeld om de biotoop te verbeteren en randvoorwaarden te creëren voor de Zandhagedis of de flora van natte of droge duinen. In de meeste gevallen zijn daarbij leefgebieden van de Nauwe korfslak verloren gegaan.

Klepelen van struwelen

Tijdens het klepelen wordt vaak niet alleen de vegetatie kapotgeslagen, maar ook de toplaag van de bodem. Op plekken waar de bodem totaal kapot is geslagen, zal de Nauwe korfslak

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

niet overleven. Klepelwerkzaamheden zijn van zeer ingrijpende aard. Het microklimaat verandert van het ene op het andere moment ingrijpend. De biotoop wordt plotseling veel droger en het maar zeer de vraag of populaties van de Nauwe korfslak degelijke ingrepen weten te overleven. Steeds duidelijker wordt dat de Nauwe korfslak in gebieden die verstoord zijn, niet of in veel lagere dichtheden voorkomt, wat indiceert dat deze dieren sterk afhankelijk zijn van een hoge mate aan bodemrust. Klepelen, kan als beheermethodiek dus ernstig conflicteren met het behoud van de Nauwe korfslak, vooral wanneer deze methode grootschalig wordt ingezet voor het terugdringen van duindoornstruwelen, duindoorn/gewone vlierstruwelen of wegedoorn/duindoornstruwelen, waarin de Nauwe korfslak vaak en veelvuldig in voorkomt (zie figuur 2.2).

Verwijderen van populierachtigen in het duin

Het systematisch verwijderen van populierachtigen uit het duingebied, waaronder met name Grauwe abelen, leidt tot biotoopverlies, doordat de toevoer van kalk aan de bodem via bladstrooisel ophoudt. Daarnaast kan de biotoop spontaan verdrogen door het toetreden van grote hoeveelheid licht en warmte tot de bodem, waardoor sterfte onder de Nauwe korfslakken kan plaatsvinden (Boesveld & Gmelig Meyling, 2010). Wanneer de kap een herstel van droge duingraslanden tot doel heeft, kunnen populaties permanent verdwijnen.

Verbossing van duingebieden

Door de toegenomen verbossing worden duingebieden langzaam maar zeker minder geschikt door sterke beschaduwning (verkoeling) en verzuring van de bodem. In veel (binnen)duinbossen en dan met name in bossen van eiken of dennen, vindt strooisel- en humus ophoping plaats, waardoor de bodems van dergelijke bossen geleidelijk verzuren. In zure milieus kan de Nauwe korfslak niet overleven.

Verstikking door Amerikaanse vogelkers

De exotische Amerikaanse vogelkers heeft vanwege zijn snelle groei een overwoekerende en verstikkende invloed op de inheemse flora en de daaraan gerelateerde fauna. Ook vegetaties waarin de Nauwe korfslak een gunstige biotoop vindt, worden steeds meer door de Amerikaanse vogelkers overwoekerd en verdrongen. Vooral in de Amsterdamse waterleiding duinen en het duingebied Oranjezon op Walcheren is er sprake van een massale uitbreiding, met als gevolg dat grote gebieden met Duindoornstruwelen verdwenen, waarin voorheen Nauwe korfslakken voorkwamen.

Verdroging en verzuring door wateronttrekking

Door langdurige daling van het grondwaterpeil kan de biotoop te droog en te zuur worden waardoor populaties van de Nauwe korfslak verdwijnen. Zo werd een dergelijke daling van het grondwaterpeil tijdens inventarisaties van de Nauwe korfslak in 2008 in het noordelijk deel van het PWN-gebied vastgesteld. Het waterpeil in plasjes en infiltratiekanalen was hier al langere tijd (minstens enkele jaren) gezakt. Grote trajecten van de infiltratie kanalen en delen van de plasjes zijn daardoor droog komen te vallen. De toestroom van kalkhoudend water, alsmede het vochtige microklimaat rond de plasjes en kanalen op die plaatsen verdwenen, waardoor het areaal potentieel geschikt biotoop voor de Nauwe korfslak is afgenomen.

Werkzaamheden aan infiltratiekanalen

Bij grootschalige onderhoudswerkzaamheden aan infiltratiekanalen, zoals die bijvoorbeeld enkele jaren geleden in de Amsterdamse Waterleidingduinen hebben plaatsgevonden, is veel waardevol biotoop vernietigd. Met groot materieel zijn struwelen en vegetaties, die aan de oevers van de infiltratiekanalen groeide, verwijderd. Juist deze biotopen zijn in dit duingebied een uitstekende biotoop voor Nauwe korfslak.

Kustafslag

Op meerdere plaatsen langs de Nederlandse kust vindt kustafslag plaats. Op de meeste plekken betreft de afslag zogenaamde witte duinen die geen of slechts een marginaal biotoop vormen voor de Nauwe korfslak. In de Kwade Hoek, langs de westzijde van de duindijk vindt echter kustafslag plaats in zeer geschikt biotoop van de Nauwe korfslak.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Kustversterking

Momenteel vinden in het kader van het project Zwakke Schakels op diverse plaatsen in het land kustversterkingwerkzaamheden plaats. Met name de herstel en herinrichtingwerkzaamheden zoals de bij de Groene punt hebben plaatsgevonden zijn ten koste gegaan van grote oppervlakten leefgebied van de Nauwe korfslak. Over een traject van 1200 meter is de zeereep verzwaard en tot 10 meter NAP opgehoogd. Hierbij zijn reeds vastgelegde struwelen in de zeereep verwijderd om meer dynamiek en stuifprocessen op gang te brengen.

Verzuring door droge en natte depositie

Door verbranding van fossiele brandstoffen ontstaan stoffen als stikstofoxiden (NO_x) en zwaveldioxide (SO_2). Indien deze zich vermengen met water ontstaat respectievelijk salpeterzuur en zwavelzuur. Door deze depositie verlopen verzurende processen in de bodem sneller dan wanneer verontreinigde stoffen niet in de atmosfeer zouden voorkomen. Het gevolg van deze versnelde verzuring is dat duingebieden eerder ongeschikt raken voor de Nauwe korfslak.

Toegenomen recreatie

Door de toegenomen recreatie in duingebieden is er steeds meer behoefte aan goed toegankelijke wandel en fietspaden. In diverse duingebieden zijn nieuwe paden aangelegd zoals in Zeeuws Vlaanderen, of zijn paden verbreed en verhard, zoals in de Oostvoornse Duinen en de Amsterdamse Waterleidingduinen. Bij en door deze werkzaamheden zijn opgeteld relatief grote oppervlakte leefgebied van de Nauwe korfslak vernietigd en/of ongeschikt geraakt. Daarbij vindt door de aanleg in paden in toenemende mate fragmentatie van gebieden plaats wat de dispersie van de soort in duingebieden bemoeilijkt.

Bescherming en verantwoordelijkheid

De Nauwe korfslak is zeldzaam binnen de EU. De Nederlandse duinpopulaties vormen een belangrijk bolwerk binnen Europa. Hoewel er geen eenduidige informatie is over een algemene Europese trend, bestaat het vermoeden dat er in veel landen sprake is van een achteruitgang. De afgelopen eeuwen is het areaal landbouwgrond in de Europese landen enorm toegenomen en hebben vanwege de bevolkingsgroei uitbreidingen van het urbane gebied plaats gevonden. Hierdoor is het areaal natuur in Europa enorm geslonken. De soort gaat ook in Nederland achteruit. Recentelijk vooral door (grootschalige) plagwerkzaamheden, het rooien of kliepelen van struwelen en het rooien van populierachtigen in duingebieden en kustversterking. Per saldo zijn zo vele honderden hectaren leefgebied verdwenen. Daarnaast is veel biotoop verdwenen door het oprukken van eikenbos, en het vernietigen van de biotoop door het aanleggen van bebouwing. Mede door deze aspecten is de soort terecht gekomen op de Rode Lijst Mollusken. Vanwege de dalende trends in Europa en in Nederland en het feit dat Nederland relatief een groot aantal vitale populaties binnen haar grenzen heeft, draagt Nederland een bijzondere verantwoordelijkheid voor deze soort.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 3. Leefgebiedje van de Nauwe korfslak. De soort is aangetroffen in vegetatie van Schaafstro, Wilde liguster en de combinatie van Gewone vlier en Duindoorn.

Figuur 4. Schaafstro vegetatie is algemeen aanwezig in het plangebied.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

3. Methode

3.1 Aanpak

Een volgroeid huisje van een Nauwe korfslak is niet groter dan 2,2 mm. De dieren hebben een verborgen levenswijze. Ze leven vooral tussen bladstrooisel en in mosvegetaties. In het veld zijn ze daarom moeilijk te vinden, vooral wanneer in gebieden weinig populaties voorkomen en de dichtheden laag zijn. Onder dergelijke omstandigheden kan niet alleen op basis van zichtwaarnemingen geïnventariseerd worden en is het noodzakelijk om strooiselmonsters te nemen. In gebieden waar de Nauwe korfslak in hoge dichtheden voorkomt, kan het uitvoeren van een inventarisatie op basis van zichtwaarnemingen een snelle en effectieve methode zijn om de aanwezigheid en de verspreiding binnen een gebied vast te stellen. Voor het schatten van populatiegroottes is deze methode minder betrouwbaar. Door strooiselbemonstering kan wel een betrouwbaar beeld van het voorkomen verkregen worden. Een nadeel van de monstermethodiek is dat het verwerken, uitzeven en uitzoeken van het verzamelde materiaal grote tijdsinvesteringen vergen waardoor het onderzoeken van veel locaties kostbaar is. Een gecombineerde inventarisatiemethode kan dan een oplossing bieden. Aangezien de Nauwe korfslak erg zeldzaam is in het gebied tussen Hoek van Holland en Scheveningen en nimmer grote aantallen zijn vastgesteld is er voor gekozen alleen volgens de monstermethodiek te werken.

3.2 Uitvoering

Veldwerkzaamheden zijn uitgevoerd op van 23-6-2010. De verwerking van de monsters vond plaatsgevonden van 24-6-2010 t/m 27-6-2010. De gegevensverwerking en verslaglegging vonden plaats in de periode van 06-7-2010 t/m 18-7-2010.

3.3 Methode veldwerk

Bemonstering van vegetaties.

Op verzoek van de opdrachtgever is onderzoek gedaan op vegetatieniveau. Hierbij zijn zoveel mogelijk in het gebied voorkomend vegetaties bemonsterd om zodoende inzichten te verkrijgen in het belang hiervan. De volgende vegetaties zijn onderzocht:

- Duindoorn/Gewone vlier: 4x
- Liguster: 1x
- Blauwe zeedistel/Groot duinsterretje: 3x
- Schaafstro: 1x
- Rimpelroos: 1x
- Helm: 2x
- Dauwbraam: 2x
- Strandkweek: 1x
- Duinriet: 1x
- Duingrasland: 2x
- Duindoorn: 1x
- Gewone Vlier: 1x
- Grote brandnetel: 1x

Monstername

In voor de de Nauwe korfslak kansrijke vegetaties zijn op 20 locaties strooiselmonsters genomen. Behalve op de geselecteerde trajecten is op verzoek van de opdrachtgever ook op plekken buiten deze trajecten gemonsterd om zo meer informatie te krijgen over het belang van het duin voor de Nauwe korfslak en de spreiding van het voorkomen in het duin bij Ter Heijde. Sinds november 2009 worden strooiselmonsters op gestandaardiseerde manier genomen, zodat de dichtheden op de verschillende onderzoekslocaties in relatieve zin kunnen worden vergeleken (zie verder paragraaf 3.4 en 3.5). Vergelijkingen van dichtheden

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

op locaties kunnen dan niet alleen worden gemaakt binnen het betreffende onderzoek, maar ook met locaties die bij andere projecten in andere gebieden zijn onderzocht.

3.4 Het relatieve voorkomen: aantal exemplaren per 3 liter strooisel

Bij dit onderzoek is het voorkomen in relatieve zin bepaald. Er zijn geen dichtheden per vierkante meter bepaald, maar aantallen per monster van drie liter strooisel. De monsters zijn zo gestandaardiseerd mogelijk genomen. Het aantal exemplaren in een monster is daardoor een afspiegeling van het voorkomen op de betreffende locatie. De relatieve verschillen in voorkomen op de diverse locaties kunnen op deze manier worden onderzocht.

3.5 Standaardmonster

Binnen de onderzoekslocatie zijn steeds zes sublocaties gekozen. De keuze van de sublocaties hangt af van het locatietype:

- Voor locaties met een homogeen biotoop (locatietype 1) zijn de sublocaties random binnen het onderzoeksgebied gekozen, waarbij randzones niet worden meegenomen.
- Voor randzone-locaties (locatietype 2) geldt dat de zes sublocaties alleen in de overgangzone (de randzone) mogen liggen, waarbij de afstand onderling zodanig dient te worden gekozen dat ze niet dichter dan drie meter bij elkaar liggen.

Een sublocatie is circa één vierkante meter. Binnen iedere sublocatie wordt een halve liter materiaal (strooisel en indien aanwezig plukken mos) verzameld binnen microhabitats die voor de Nauwe korfslak het meest geschikt zijn. De halve liter wordt afgestapt met behulp van een maatbeker. Het strooisel afkomstig van de zes sublocaties wordt bij elkaar gevoegd in een zak waarin minimaal drie liter strooisel past.

3.6 Standaard biotoop parameters

De volgende parameters worden vanaf bij iedere locatie opgenomen:

• Deelgebied	• Temperatuurindicatie
• Vegetatietype	• Bodemtype
• Vegetatiehoogte	• Strooiseltype
• Plantensoorten	• Strooisellaagdikte
• Landschapstype	• Humuslaagdikte
• Mosbedekking	• Humusuitspoeling
• Mossorten	• Bodemstructuur
• Beheer	• Hellingshoek
• Schaduw	• Expositie van helling
• Randzone (Ja/Nee)	• Vegetatiestructuur
• Randzone expositie	• Andere slakkensoorten (en hun voorkomen)
• Vochtomstandigheden	• Plantensoorten (en hun voorkomen)

Deze parameters worden standaard verzameld bij iedere inventarisatie om na te gaan in welke mate optimale biotopen binnen een onderzoeksgebied zijn bemonsterd en om vergelijkingen van het voorkomen te kunnen vergelijken met die elders in Nederland.

3.7 Bewerking van de monsters

De monsters zijn in het laboratorium gedroogd en gezeefd. Alle fracties zijn geheel onderzocht en alle slakkensoorten in de monsters zijn uitgepikt en gedetermineerd. Van de kleine soorten is op basis van een geringe hoeveelheid uitgezocht materiaal een schatting van het aantal op de totale hoeveelheid uitgezeefd materiaal gemaakt.

3.8 Tellen van de Nauwe korfslakken

Alle Nauwe korfslakken werden geteld. Om de kosten van de monsteranalyses te beperken worden aantallen standaard niet verder geteld wanneer het aantal boven de 50 uitkomt. Er wordt dan bepaald hoeveel procent van het in fracties gezeefde strooisel is onderzocht waarna het waargenomen aantal wordt opgehoogd met het verwachte aantal dat nog in de

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

rest van het monster zat. Het droge zeefselmonster is voor de telling steeds goed omgeroerd, zodat slakken goed homogeen in het monster zijn verdeeld.

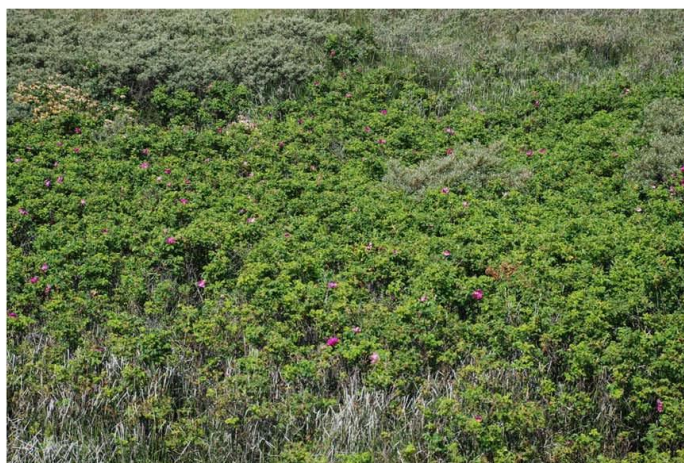
3.9 Vastleggen van de locaties

Van de locaties die zijn bemonsterd, zijn de RD-coördinaten in het veld vastgelegd met behulp van een GPS. De coördinaten geven het centrum aan van de plekken die zijn bemonsterd. De afwijking van de GPS ligt tussen 2 en 10 meter afhankelijk van weersomstandigheden en de aanwezigheid van bomen en gebouwen in de nabije omgeving.

3.10 Uitvoering en kwaliteitsborging

Zowel het veldwerk, het kiezen van de monsterlocaties, het uitzoeken van de monsters als de determinaties zijn uitgevoerd door een ervaren malacoloog (weekdierdeskundige), die professioneel en als vrijwilliger inventarisaties verricht voor onder meer het Atlasproject Nederlandse Mollusken (ANM) en het HabSlak-project. Het ANM is in 1994 door Stichting ANEMOON gestart met als doel de verspreiding van alle in Nederland voorkomende weekdieren in kaart te brengen.

Het HabSlak-project vormt een deelproject binnen het ANM. Dit deelproject dat sinds 2004 wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, richt zich specifiek op het bepalen van de landelijke verspreiding van de weekdiersoorten van de Europese Habitatrichtlijn: de Nauwe korfslak *Vertigo angustior*, de Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* en de Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*. Bij dit project gaat ook veel aandacht uit naar het verzamelen van ecologische kennis en het uitbrengen van adviezen met betrekking tot bescherming van de betreffende soorten. De projecten van Stichting ANEMOON worden aangestuurd en gecoördineerd door professionals, maar het veldwerk ligt grotendeels in handen van vrijwilligers. Volledige professionele opdrachten worden uitgevoerd onder de vlag van Metridium, het bureau voor ecologisch advies en onderzoek aan flora en fauna dat Stichting ANEMOON faciliteert.

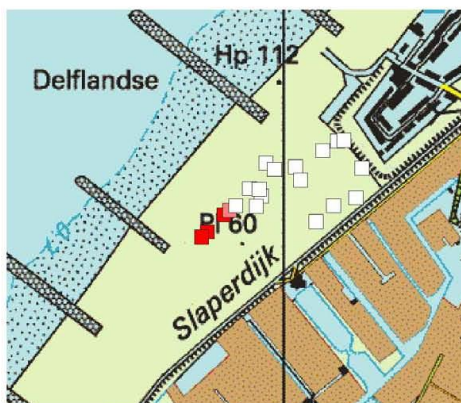
Figuur 5. Vegetaties met Rimpelroos als dominerende soort. De Nauwe korfslak is hier niet gevonden. Elders in Nederland, zoals in Zeeuws-Vlaanderen is de soort wel in dit type vegetatie aangetroffen.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Tabel 4.1. Overzicht van onderzochte locaties en de waargenomen aantallen Nauwe korfslakken			
X	Y	Aantal huisjes	Methode
070,865	449,413	47	Monster
070,894	449,443	38	Monster
070,855	449,404	10	Monster
070,915	449,459	0	Monster
070,904	449,451	1	Monster
070,939	449,489	0	Monster
070,960	449,476	0	Monster
071,020	449,527	0	Monster
070,968	449,534	0	Monster
071,068	449,556	0	Monster
071,094	449,573	0	Monster
071,105	449,574	0	Monster
071,137	449,525	0	Monster
071,126	449,473	0	Monster
071,087	449,459	0	Monster
071,056	449,431	0	Monster
071,029	449,504	0	Monster
070,951	449,458	0	Monster
070,956	449,488	0	Monster
070,983	449,523	0	Monster

¹⁾ De vetgedrukte aantallen zijn weergegeven in figuur 4.1

Figuur 6. Verspreiding van de Nauwe korfslak aan de hand van monsternames die gedaan zijn ten behoeve van dit onderzoek.
Aantal exemplaren in monster van drie liter:
Wit=0; Roze= 1-9; Rood: >=10

4. Resultaten en interpretatie

Tijdens deze inventarisatie is de Nauwe korfslak in totaal op vier locaties in het onderzochte deel van het duin bij Ter Heijde aangetroffen. Twee maal is de soort in struweel van Duindoorn en Gewone vlier aangetroffen een maal in Liguster struweel (met Schaafstro) en één maal in Schaafstro vegetatie. Het hoogste bemonsterde aantal 47 exemplaren is aangetroffen in struweel van Duindoorn en Gewone vlier. In het Ligusterstruweel is een aantal van 38 exemplaren verzameld en in vegetatie Schaafstro vegetatie is slechts 1 exemplaar gevonden. In de overige bemonsterde vegetaties is de Nauwe korfslak niet aangetroffen. Al de vindplaatsen zijn gelegen in een duinvalei in het zuidelijke deel van het plangebied. In de overige bemonsterde vegetaties is de Nauwe korfslak niet aangetroffen.

4.1 Verdeling van het voorkomen over de bemonsterde vegetaties

De Nauwe korfslak is door monsternamen in de volgende vegetaties waargenomen:

• Duindoorn/Gewone vlier: 2x.	• Gewone vlier: 0x.
• Liguster (met Schaafstro): 1x.	• Grote brandnetel: 0x.
• Schaafstro: 1x.	• Strandweek: 0x.
• Zeedistel/Groot duinsterretje: 0x.	• Helm 0x.
• Dauwbraam: 0x.	• Duinriet: 0x.
• Begraasd duingrasland: 0x.	• Rimpelroos: 0x.
• Duindoorn: 0x.	

Figuur 7. Ligustervegetatie (met Schaafstro, vooral rechts) waarin de Nauwe korfslak wel is aangetroffen.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 8. In het onderzoeksgebied is de Nauwe korfslak niet waargenomen in deze ogenschijnlijk geschikte vegetatie van Gewone vier en Duindoorn.

Figuur 9. Op de achtergrond ligt vegetatie bestaande uit een combinatie van Duindoorn en Gewone vier. Daar is de Nauwe korfslak waargenomen.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

4.2 Nevenresultaten

Andere weekdiersoorten

Naaast de Nauwe korfslak zijn tijdens het onderzoek in 2010 nog 17 andere soorten landslakken waargenomen wat duidt op een matig grote soortenrijkdom voor wat betreft de weekdieren. Aangezien het een soortgerichte inventarisatie betrof zijn met zekerheid meer soorten te verwachten. Behalve de Nauwe korfslak is nog een andere Rode lijst soort aangetroffen: de Dwergkorfslak *Vertigo pygmaea*.

De Grofgeribde grasslak *Candidula intersecta*, het Mostonnetje *Pupilla muscorum* en de Kustslak *Monacha cantiana* zijn kenmerkende soorten van duingebieden. Afgevlakte grasslak *Ceruella neglecta* is een in ons land aangevoerde soort die vooral op allerlei ruderales plekken op kalkrijke zandige bodems te vinden is. In meer natuurlijke biotopen duinbiotopen weet de soort zich geregeld te handhaven en laat in deze gebieden de laatste jaren een uitbreiding zien. In de duinen lijkt de soort de niche in te nemen van de zeldzame Heideslak die vroeger redelijk algemeen was maar om nog onduidelijke redenen nagenoeg uitgestorven is onze duingebieden. Overige waargenomen soorten zijn algemeen tot talrijk voor ons land.

Figuur 10. Blauwe bremraap. Op traject 2 (fig. 1) zijn langs het dijktraject dat van oost naar west loopt op een vijftal groeiplaatsen de zeer zeldzame parasiet Blauwe bremraap aangetroffen.

Beschermde en zeer bijzonder flora.

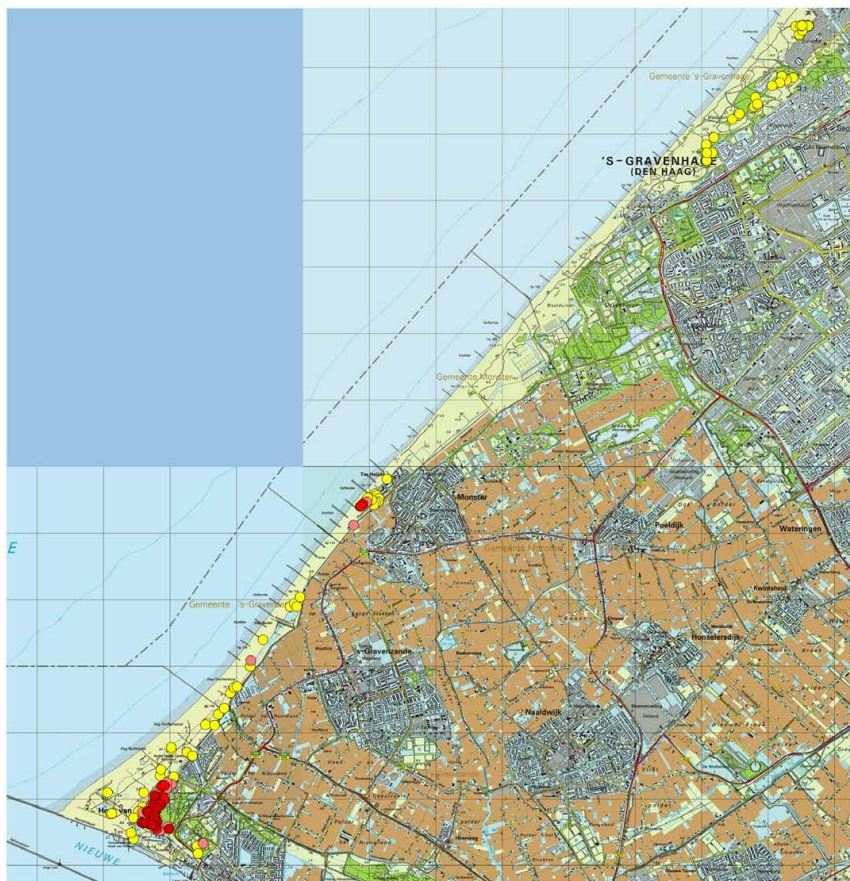
Op het eindtraject bevinden zich belangrijke groeiplaatsen van de Blauwe zeedistel. Deze soort is door de flora-en faunawet beschermd. De soort staat op de Rode lijst als zeer zeldzaam vermeld. Op traject 2 bevinden zich in het onbegraasde dijkdeel een vijftal groeiplaatsen van de Blauwe bremraap. Deze soort staat op de Rode-Lijst als zeer zeldzaam vermeld.

Figuur 11. Vegetatie van Blauwe zeedistel en Groot duinsterretje groeit op erge warme en droge plaatsen in de zeereep die geregeld nog niet geheel zijn vastgelegd. Op dergelijke droge plekken van het jonge duin is de Nauwe korfslak niet aangetroffen.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 12. Verspreidingsgegevens van de Nauwe korfslak tussen Hoek van Holland en Scheveningen

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

4.3 Interpretaties t.a.v. de Nauwe korfslak

Met deze inventarisatie is aangetoond dat de Nauwe korfslak slechts lokaal in het plangebied voorkomt. Het gegeven dat het een cluster van vindplaatsen betreft die in dezelfde vallei liggen duidt erop dat het om een geïsoleerd leefgebiedje gaat. Hoewel de aantallen in vergelijking tot andere duingebieden in Zuid-Holland relatief laag zijn, kan gezegd worden dat het een vitale populatie betreft. In de vegetaties van de overige delen van het plangebied is de soort niet aangetroffen. Waarom de soort niet in de vegetaties van de andere deelgebieden is aangetroffen is niet helemaal duidelijk. Redenen voor het ontbreken van de soort kunnen zijn:

- De biotoop is te droog en te warm. (vegetaties Blauwe zeedistel en Groot duinsterretje)
- Ontbreken van voldoende bodemrust. (vegetaties begrazingsgebied)
- Ongeschikte bodem (de dijk en aangrenzende delen bestaan uit kleiige bodems)
- Aanwezigheid van Wit-Duin. Een deel van het onderzochte gebied bestaat uit zogenaamd Wit-Duin. Witte Duinen vormen een marginaal geschikt tot ongeschikt biotoop
- Ontbreken van bepaalde microfauna waarvan de Nauwe korfslak leeft (overige vegetaties).
- Het betreft een vrij recente vestiging van de soort en deze heeft zich nog niet tot de andere geschikte delen in het duin uit weten te breiden.

Duidelijk is wel dat de duinvallei in het zuidelijke deel van het plangebied geschikt leefgebied voor de Nauwe korfslak bevat. Duindoorn/Gewone vlierstruweel vormt hier de meest geschikte vegetatie voor de soort. Het is niet bekend of de Nauwe korfslak in het aangrenzende deel ten zuiden van het onderzochte gebied voorkomt. Een waarneming van twee zeer oude lege huisjes niet erg ver bij het plangebied vandaan doet vermoeden dat er mogelijk meer leefgebiedjes in het duin tussen Ter Heijde en s'Gravenzande voor komen.

Gevolgen van de plannen voor de Nauwe korfslak in het duin bij Ter Heijde

Indien de ingrepen rigoureus uitgevoerd worden en de vegetatie in de duinvallei beschadigd- of vernietigd wordt, bestaat de kans dat de populaties in het duingebied zullen afnemen of verdwijnen. Zelfs kleine veranderingen in het microklimaat van de vallei kan al leiden tot het ongeschikt raken van de biotoop met sterfte onder de Nauwe korfslakken als gevolg.

Alternatief

Door het fietspad een tiental meters eerder richting het strand te laten lopen kan eenvoudig het leefgebiedje van de Nauwe korfslak gespaard blijven.

Compensatie voor verlies natuurwaarden bij aanleg van het fietspad

Door het deel van het begrazingsgebied dat voorheen tot het onbeheerde duin behoorde weer bij het onbeheerde duin te betrekken ontstaat een groter areaal duin met bodemrust dat op termijn geschikt kan worden voor de Nauwe korfslak.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 13. Ten westen van het smalle paadje is de Nauwe korfslak aangetroffen

Figuur 14. Het paadje dat vanaf de paal naar rechts loopt vormt vermoedelijk de grens van het leefgebiedje van de Nauwe korfslak

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

5. Conclusies

- In het duin ten zuiden van Ter Heijde komt een vitale populatie van de Nauwe korfslak voor.
- Het leefgebied in het duin bij Ter Heijde is klein en ligt geïsoleerd in het duin.
- De Nauwe korfslak komt niet gebiedsdekkend voor in het duin bij Ter Heijde
- Vanwege het feit dat er geen andere leefgebieden bekend zijn tussen Hoek van Holland en Scheveningen dient deze populatie als van groot belang geacht te worden voor de regio.
- Door het fietspad een tiental meters eerder richting het strand te laten lopen kan het leefgebiedje van de Nauwe korfslak gespaard worden.
- In het plangebied komt de beschermde, zeldzame Blauwe zeedistel- en de zeer zeldzame Blauwe bremraap voor.
- Het hoogste bemonsterde aantal van 47 exemplaren is aangetroffen in struweel van Duindoorn en Gewone vlier.

Figuur 15. Achter het hek ligt het begrazingsgebied. Hier liggen de mogelijkheden voor compensatie met betrekking tot de aanleg van het fietspad.

Door het begrazingsgebied te beperken tot de dijk (zie figuur **) kan een deel worden "teruggegeven" aan het duin, waardoor er op termijn mogelijkheden kunnen ontstaan voor de Nauwe korfslak.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 16. Het begrazingsgebied vanuit een andere hoek gezien.

Figuur 17. Links nieuwe kustlijn, het zand is aangevoerd met een recente zandsuppletie.
Rechts oude zeereep. Dergelijke witte duinen zijn ongeschikt voor de Nauwe korfslak.

6. Literatuur

- Boesveld, A., 2010. Concept. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* op Goeree. Analyse van de verspreidingsgegevens over 2001-2010 inclusief resultaten van een aanvullende inventarisatie.
- Boesveld, A., 2010. Concept. Onderzoek naar Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het Vinetaduyn in het kader van de aanleg van een ligtrailverbinding Stichting ANEMOON. Heemstede.
- Boesveld, A. 2009. Concept. De Nauwe korfslak *Vertigo angustior* op Schiermonnikoog: Een verkennend onderzoek naar de Nauwe korfslak in de kwelderbiotoop. Stichting ANEMOON. Heemstede.
- Boesveld, A., A.W. Gmelig Meyling & R.H. de Bruyne, 2009a. Inhaalslag Verspreidingsonderzoek. Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2008. Nauwe korfslak (*Vertigo angustior*). Anemoon rap.nr.: 2009-11. Stichting ANEMOON. Heemstede. 53 pp.
- Boesveld, A., A.W. Gmelig Meyling & R.H. de Bruyne, 2009b. Handleiding. Slakken van de Habitatrichtlijn waarnemen. Stichting ANEMOON. Heemstede. 76 pp.
- Boesveld, A., 2007. Inventarisatie van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het kader van de geplande tracéwijziging van de primaire waterkering bij Hoek van Holland. 2007. Documentnummer r_2007_02. Stichting Anemoon. Heemstede. 37 pp.
- Boesveld, A. 2005. Inventarisatie van de landslakken van Zuid-Holland. EIS.
- Boesveld, A. 2005. Inventarisatie van de landslakken van de Zeeuwse kust, met de nadruk op de Nauwe korfslak *Vertigo angustior*. EIS. Leiden.
- Boesveld, A. & A.W. Gmelig Meyling, 2010 in prep. Voorkomen van Nauwe korfslak in diverse vegetatietypen en biotopen op Voorne en Goeree alsmede adviezen voor beheer. Stichting ANEMOON. Heemstede.
- Boesveld, A. & V.J. Kalkman, 2005. Inventarisatie van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* op de Brouwersdam en in het duingebied tussen Hoek van Holland en Ter Heijde. EIS.
- Bruyne, R.H. de, 2001. De Nauwe korfslak nauwkeuriger bekeken. Een onderzoek naar het voorkomen van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* (Jeffreys, 1830) in duingebieden van de provincie Zuid-Holland. Atlasproject Nederlandse Mollusken (ANM) & Stichting European Invertebrate Survey – Nederland. EIS-rapport 2001-03. EIS, Leiden.
- Bruyne, R.H. de, H. Wallbrink & A.W. Gmelig Meyling, 2003. Bedreigde en verdwenen land- en zoetwatermollusken in Nederland (Mollusca). Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. Stichting EIS-Nederland (Leiden) & Stichting ANEMOON (Heemstede). 88pp.
- Gmelig Meyling, A.W., C.M. Neckheim, A. Boesveld, & R.H. de Bruyne, 2008. Inventarisatieonderzoek naar het voorkomen van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys, 1830 in het door PWN beheerde Noord-Hollands Duinreservaat in 2008. Anemoon rap.nr.: 2008-015 Stichting ANEMOON. Heemstede. 47. pp.
- Leeuwen, S. van, A. Gmelig Meyling & A. Boesveld, 2009. Natura 2000: beschermde gebieden voor slakken. Spirula 368:53-55.
- Leeuwen, S. van, & A. Boesveld, 2010. *Vertigo angustior* op de Nederlandse Waddeneilanden Spirula.
- Nederpel, V., Boesveld, A. & J.J. Spaargaren, 2008. Vinetaduyn te Hoek van Holland. Inventarisatie van beschermde fauna. Van der Goes en Groot.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 1a

Overzicht waarnemingen tussen Hoek van Holland en Scheveningen van de Nauwe korfslak van vóór dit onderzoek

Jaar	Gebied	X	Y	Levend	Dood	Totaal	Methode
2001	Arendsduin	69,000	446,700	0	0	0	monster
2001	Arendsduin	69,200	447,000	0	0	0	monster
2001	Arendsduin	69,800	447,900	0	0	0	monster
2001	Vinetaduin	67,600	445,100	0	0	0	monster
2005	Duin Reddingsmuseum	67,448	444,406	0	0	0	los
2005	Parkeerplaats Badweg	67,099	444,784	0	0	0	monster
2005	Parkeerplaats Badweg	67,118	444,790	0	0	0	los
2005	Roomse Duin	68,400	444,300	0	0	0	los
2005	Roomse Duin	68,414	444,189	0	0	0	monster
2005	Roomse Duin	68,494	444,338			4	monster
2005	Slag Beukel	69,800	447,900	0	0	0	monster
2005	Slag Beukel	69,864	447,947	0	0	0	monster
2005	Slag Beukel	69,900	447,900	0	0	0	los
2005	Slag Beukel	69,949	448,044	0	0	0	monster
2005	Ter Heijde	70,953	449,475	2	0	2	monster
2005	Ter Heijde	71,073	449,598	0	0	0	los
2005	Ter Heijde	71,254	449,819	0	0	0	monster
2005	Van Dixhoordriehoek	67,845	445,357	0	0	0	monster
2005	Van Dixhoordriehoek	68,021	446,740	0	0	0	monster
2005	Van Dixhoordriehoek	68,546	446,143	0	0	0	monster
2005	Van Dixhoordriehoek	68,900	446,600	0	0	0	los
2005	Van Dixhoordriehoek	68,958	446,686	0	0	0	monster
2005	Van Dixhoordriehoek	69,000	446,700	0	0	0	los
2005	Van Dixhoordriehoek	69,392	447,402	0	0	0	monster
2005	Van Dixhoordriehoek	67,000	445,000	0	0	0	los
2005	Vinetaduin	67,870	444,990	0	0	0	los
2005	Vinetaduin	67,878	444,990	0	0	0	los
2005	Vinetaduin	67,886	445,046			18	monster
2005	Vinetaduin	67,909	444,999			41	monster
2006	Duin Reddingsmuseum	67,408	444,498	0	0	0	monster
2006	Duin Reddingsmuseum	67,408	444,498	0	0	0	Los
2006	Slag Stuifkenschap	68,247	445,711	0	0	0	Los
2006	Slag Stuifkenschap	68,330	445,658	0	0	0	Los
2006	Slag Vluchtenburg	68,527	446,123	0	0	0	monster
2006	Slag Vluchtenburg	68,665	446,114	0	0	0	monster
2006	Slag Vluchtenburg	68,720	446,281	0	0	0	Los
2006	Slag Vluchtenburg	68,810	446,371	0	0	0	monster
2006	Van Dixhoordriehoek	67,054	445,103	0	0	0	monster
2006	Van Dixhoordriehoek	67,444	444,722	0	0	0	Los
2006	Van Dixhoordriehoek	67,522	444,824	0	0	0	monster
2006	Van Dixhoordriehoek	67,579	444,810	2	0	2	Los
2006	Van Dixhoordriehoek	67,858	445,451	0	0	0	Los
2006	Van Dixhoordriehoek	68,011	445,783	0	0	0	monster
2006	Van Dixhoordriehoek	68,016	445,752	0	0	0	monster

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 1b

Overzicht waarnemingen tussen Hoek van Holland en Scheveningen van de Nauwe korfslak van vóór dit onderzoek (vervolg)

Jaar	Gebied	X	Y	Levend	Dood	Totaal	Methode
2006	Vinetaduin	67,571	444,658	1	0	1	Los
2006	Vinetaduin	67,579	444,886	0	0	0	Los
2006	Vinetaduin	67,765	444,715	6	0	6	Los
2006	Vinetaduin	67,795	444,562	25	0	25	Los
2006	Vinetaduin	67,801	444,927	7	0	7	Los
2006	Vinetaduin	67,838	444,534	2	0	2	monster
2006	Vinetaduin	67,852	444,920	19	0	19	Los
2006	Vinetaduin	67,919	445,183	4	0	4	Los
2006	Vinetaduin	67,960	444,592	9	0	9	Los
2006	Vinetaduin	67,962	445,251	0	0	0	monster
2006	Vinetaduin	67,963	445,251	0	0	0	Los
2006	Vinetaduin	67,979	444,558	142	72	214	monster
2006	Vinetaduin	68,017	445,230	1	0	1	Los
2006	Vinetaduin	68,050	445,338	0	0	0	Los
2008	Vinetaduin	67,653	444,811	1	0	1	Los
2008	Vinetaduin	67,712	444,906	7	0	7	Los
2008	Vinetaduin	67,735	444,838	0	1	1	Los
2008	Vinetaduin	67,744	445,003	1	0	1	Los
2008	Vinetaduin	67,761	444,777	3	0	3	Los
2008	Vinetaduin	67,776	445,024	4	1	5	Los
2008	Vinetaduin	67,779	444,698	6	0	6	Los
2008	Vinetaduin	67,786	444,699	4	0	4	Los
2008	Vinetaduin	67,792	445,028	15	0	15	Los
2008	Vinetaduin	67,794	444,879			2	Los
2008	Vinetaduin	67,794	444,897	2	0	2	Los
2008	Vinetaduin	67,797	444,968			4	Los
2008	Vinetaduin	67,797	444,986	4	1	5	Los
2008	Vinetaduin	67,810	444,951	1	0	1	Los

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 1c

Overzicht waarnemingen tussen Hoek van Holland en Scheveningen van de Nauwe korfslak van vóór dit onderzoek (vervolg)

Jaar	Gebied	X	Y	Levend	Dood	Totaal	Methode
2008	Scheveningen	76,063	454,609			0	Monster
2008	Scheveningen	76,065	454,726			0	Monster
2008	Scheveningen	76,149	454,726			0	Monster
2008	Scheveningen	76,057	454,849			0	Monster
2008	Scheveningen	76,172	454,956			0	Monster
2008	Scheveningen	77,163	455,778			0	Monster
2008	Scheveningen	77,194	455,878			0	Monster
2008	Scheveningen	77,263	455,816			0	Monster
2008	Scheveningen	77,363	455,855			0	Monster
2008	Scheveningen	77,531	456,646			0	Monster
2008	Scheveningen	77,571	456,646			0	Monster
2008	Scheveningen	77,593	456,635			0	Monster
2008	Scheveningen	77,601	456,633			0	Monster
2008	Scheveningen	77,499	456,641			0	Monster
2008	Scheveningen	77,473	456,637			0	Monster
2008	Scheveningen	77,489	456,634			0	Monster
2008	Scheveningen	77,402	456,630			0	Monster
2008	Scheveningen	77,501	456,560			0	Monster
2008	Scheveningen	77,454	456,506			0	Monster
2008	Scheveningen	77,460	456,490			0	Monster
2008	Scheveningen	77,483	456,586			0	Monster
2008	Scheveningen	77,046	455,734			0	Monster
2008	Scheveningen	76,827	455,461			0	Monster
2008	Scheveningen	76,832	455,443			0	Monster
2008	Scheveningen	76,558	455,312			0	Monster
2008	Scheveningen	76,449	455,230			0	Monster
2008	Scheveningen	76,797	455,557			0	Monster
2008	Scheveningen	76,777	455,418			0	Monster
2008	Scheveningen	76,758	455,403			0	Monster
2008	Scheveningen	76,545	455,286			0	Monster

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 1d: Overzicht waarnemingen tussen Hoek van Holland en Scheveningen van de Nauwe korfslak van vóór dit onderzoek (vervolg)

jaar	Gebied	X	Y	Levend	Dood	In fracties	In 3 liter ⁽¹⁾	Methode
2010	Vinetaduin	067,767	444,597	28	23	51	500	Monster
2010	Vinetaduin	067,730	444,618	41	21	62	552	Monster
2010	Vinetaduin	067,682	444,626	32	21	53	376	Monster
2010	Vinetaduin	067,634	444,655	63	7	70	396	Monster
2010	Vinetaduin	067,583	444,655	41	19	60	376	Monster
2010	Vinetaduin	067,569	444,656	14	9		23	Monster
2010	Vinetaduin	067,742	444,649	37	16	53	290	Monster
2010	Vinetaduin	067,801	444,665	55	11		66	Monster
2010	Vinetaduin	067,755	444,740	53	10	63	378	Monster
2010	Vinetaduin	067,666	444,800	47	9	56	238	Monster
2010	Vinetaduin	067,646	444,824	46	19		65	Monster
2010	Vinetaduin	067,765	444,823	37	13	50	225	Monster
2010	Vinetaduin	067,742	444,919	41	11	52	234	Monster
2010	Vinetaduin	067,803	444,868	41	10	51	361	Monster
2010	Vinetaduin	067,841	444,929	26	30	56	352	Monster
2010	Vinetaduin	067,772	444,987	19	35	54	81	Monster
2010	Vinetaduin	067,804	445,040	18	19		37	Monster
2010	Vinetaduin	067,765	445,060	48	25		540	Monster
2010	Vinetaduin	067,842	445,123	0	4		4	Monster
2010	Vinetaduin	067,866	445,199	0	22		22	Monster
2010	Vinetaduin	067,913	445,209	0	33		33	Monster
2010	Vinetaduin	067,943	445,252	0	2		2	Monster
2010	Vinetaduin	067,979	445,273	0	0		0	Monster
2010	Vinetaduin	067,943	445,167	0	1		1	Monster
2010	Vinetaduin	067,943	445,167	0	9		9	Monster
2010	Vinetaduin	067,764	444,567	9			9	Los
2010	Vinetaduin	067,744	444,611	2			2	Los
2010	Vinetaduin	067,634	444,646	1			1	Los
2010	Vinetaduin	067,588	444,646	2			2	Los
2010	Vinetaduin	067,770	444,713	2			2	Los
2010	Vinetaduin	067,762	444,716	15			15	Los
2010	Vinetaduin	067,747	444,642	2			2	Los
2010	Vinetaduin	067,752	444,660	1			1	Los
2010	's-Gravensande	070,756	449,124				2	los
2010	's-Gravensande	069,209	447,09				2	los

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 2

Resultaten per vegetatie-eenheid

Duindoorn/Gewone vlier.

Monster: 1

Locatiecode: 20100623A

Coördinaten: 070,865/449,413

Beschrijving locatie: struweel ten zuiden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Grote brandnetel, Gewoon dikkopmos.

Beheer: niets doen.

Resultaten: Nauwe korfslak:

Aantal levend: 33.

Aantal dood: 14.

Monster: 2

Locatiecode: 20100623C

Coördinaten: 070,855/449,404

Beschrijving locatie: struweel ten zuiden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Grote brandnetel.

Beheer: niets doen.

Resultaten: Nauwe korfslak:

Aantal levend: 7.

Aantal dood: 3.

Monster: 3

Locatiecode: 20100623G

Coördinaten: 070,960/449,476

Beschrijving locatie: struweel in het zuiden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Grote brandnetel, Kleefkruid, Gewoon dikkopmos.

Beheer: niets doen.

Resultaten: Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Monster: 4

Locatiecode: 20100623T

Coördinaten: 070, 983/449,523

Beschrijving locatie: struweel in het midden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Grote brandnetel, Winterpostelein, Vogelmuur, Gewoon dikkopmos.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Blauwe Zeedistel/Duinsterretje

Monster: 1

Locatiecode: 20100623D

Coördinaten: 070,915/449,459

Beschrijving locatie: Kruidenrijke, open vegetatie in het zuiden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Muurpeper, Grote zandkool, Zanddoddegras, Rood zwenkgras.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Monster: 2

Locatiecode: 20100623F

Coördinaten: 070,939/449,489

Beschrijving locatie: Kruidenrijke, open vegetatie in het zuiden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Zandzege, Muurpeper, Zanddoddegras, Roodzwenkgras.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Monster: 3

Locatiecode: 20100623H

Coördinaten: 071,020/449,527

Beschrijving locatie: Kruidenrijke, open vegetatie in het midden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Muurpeper, Grote zandkool, Zanddoddegras, Rood zwenkgras,

Kegelsilene, Duinreigersbek, Middelste teunisbloem.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Soortenrijk duingrasland.

Monster: 1

Locatiecode: 20100623N

Coördinaten: 071,126/449,473

Beschrijving locatie: Kruidenrijke, open vegetatie op droge dijk in het noorden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Engels raaigras, Muurpeper, Veldbeemdgras, Struisgras spec.,

Schapezuring, Gewoon dikkopmos, Bleek dikkopmos.

Beheer: begrazing door schapen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Monster: 2

Locatiecode: 20100623P

Coördinaten: 071,056/449,431

Beschrijving locatie: Soortenrijk duingrasland op droge dijk in midden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Schapezuring, Veldbeemdgras, Rood zwenkgras, Gewone rolklaver,

Liggende klaver, Reukgras, Gewoon biggekruid, Bleek dikkopmos, Gewoon klauwtjesmos.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Dauwbraam

Monster: 1

Locatiecode: 20100623K

Coördinaten: 071,094/449,573

Beschrijving locatie: Ruigte in zone tegen dijk in het noorden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Strandkweek, Schaafstro.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Monster: 2

Locatiecode: 20100623M

Coördinaten: 071,137/449,525

Beschrijving locatie: Ruigte in zone op dijk in het noorden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Kleefkruid.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Liguster

Monster: 1

Locatiecode: 20100623B

Coördinaten: 070,894/449,443

Beschrijving locatie: struweel in het zuiden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Schaafstro.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 34.

Aantal dood: 4.

Schaafstro

Monster: 13

Locatiecode: 03-04-2010M

Coördinaten: 067, 742/444,919

Beschrijving locatie: dominante vegetatie op talud vallei in het zuiden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Duinsnavelmos.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 1.

Rimpelroos

Monster: 1

Locatiecode: 20100623I

Coördinaten: 070,968/449,534

Beschrijving locatie: struweel in het midden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Schaafstro, Duinsnavelmos.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Helm

Monster: 1

Locatiecode: 20100623J

Coördinaten: 071,068/449,556

Beschrijving locatie: open kruidenrijke helmvegetatie in het noorden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Gewone rolklaver, Struisgras spec., Zeepekruik, Rood zwenkgras, Zandzegge, Gewoon biggekruik, Zeewinde, Schaafstro, Bleek dikkopmos, Gewoon klauwtjesmos, Groot duinsterretje.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Strandkweek

Monster: 1

Locatiecode: 20100623L

Coördinaten: 071,105/449,574

Beschrijving locatie: Vegetatie van langhalmige grassen op dijk in het noorden van het plangebied.

Overige soorten: Blauwe bremraap, Duizendblad, Zandhaver, Gewoon knooppkruik, Rood zwenkgras.

Beheer: niets doen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Duinriet

Monster: 1

Locatiecode: 20100623O

Coördinaten: 071,087/449,459

Beschrijving locatie: Armsoortige Duinrietvegetatie in uitgerasterd begrazings gebied in midden van het plangebied.

Overige soorten: Duinsnavelmos.

Beheer: extensieve begrazing schapen.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

Duindoorn

Monster: 1

Locatiecode: 20100623Q

Coördinaten: 071,029/449,504

Beschrijving locatie: struweel in het midden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Dauwbraam, Duinriet, Kweekgras.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0.

Aantal dood: 0.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Gewone vlier

Monster: 1

Locatiecode: 20100623R

Coördinaten: 070,951/449,458

Beschrijving locatie: struweel vallei in het zuiden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Vogelmuur, Winterpostelein, Grote brandnetel, Kleefkruid, Gewoon dikkopmos

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0

Aantal dood: 0

Grote brandnetel

Monster: 1

Locatiecode: 20100623S

Coördinaten: 070,956/449,488

Beschrijving locatie: ruigte in vallei in het zuiden van het plangebied.

Overige plantensoorten: Duindoorn (randzone), Gewone vlier (randzone), Kweekgras, Gewoon dikkopmos.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0

Aantal dood: 0

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 3

Waargenomen soorten landslakken in het plangebied Ter Heijde

Soort	Nederlandse naam
<i>Arion intermedius</i>	Egelwegslak
<i>Candudula intersecta</i>	Grofgeribde grasslak
<i>Cepaea nemoralis</i>	Gewone tuinslak
<i>Ceriuella neglecta</i>	Afgevlakte duinslak
<i>Cochlicopa spec.</i>	Agaathoren soort
<i>Cornu aspersum</i>	Segrijnslak
<i>Monacha cantiana</i>	Kustslak
<i>Nesovitrea hammonis</i>	Ammonshorentje
<i>Oxychilus alliarius</i>	Lookglansslak
<i>Punctum pygmaeum</i>	Dwergpuntje
<i>Pupilla muscorum</i>	Mostonnetje
<i>Succinea oblonga</i>	Langwerpige barnsteenslak
<i>Trichia hispida</i>	Behaarde slak
<i>Vallonia costata</i>	Geribde jachthorenslak
<i>Vallonia excentrica</i>	Scheve jachthorenslak
<i>Vertigo angustior</i>	Nauwe korfslak
<i>Vertigo pygmaea</i>	Dwergkorfslak
<i>Vitrina pellucida</i>	Doorschijnende glasslak

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGE 4. AANVULLEND ONDERZOEK NAUWE KORFSLAK

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Een aanvullend onderzoek naar het voorkomen van de Nauwe
korfslak *Vertigo angustior* op het geplande tracé van een fietspad
in het duin ten zuiden van Ter Heijde

A. Boesveld

Metridium / Stichting ANEMOON

28-12-2011

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Documenttype:	Rapportage
Titel:	Een aanvullend onderzoek naar het voorkomen van de Nauwe korfslak <i>Vertigo angustior</i> op het tracé van het geplande fietspad ten zuiden van Ter Heijde.
Projectnaam:	TerHeijdeFietsPad_2011_01
Uitvoerder:	Metridium (in samenwerking met Stichting ANEMOON)
Veldwerk:	A. Boesveld
Monsterverwerking:	A. Boesveld
Verslaglegging:	A. Boesveld
Foto's	A. Boesveld
Begeleiding en opmaak:	A.W. Gmelig Meyling
Datum:	28-12-2011
Opdrachtgever:	Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek
Contactpersoon:	K. Vertegaal Middelstegracht 87v 2312TT Leiden 071-5141069
Kader:	Aanleg fietspad in duinen ten zuiden van Ter Heijde.
Foto's op kافت:	Nauwe korfslak: A.W. Gmelig Meyling Landschap plangebied: A.Boesveld
Disclaimer:	Metridium en Stichting ANEMOON kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade voortkomend uit de uitvoering van werkzaamheden die gedaan zijn op basis van conclusies en/of adviezen in deze rapportage.

© 2010 Metridium/Stichting ANEMOON. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Metridium en Stichting ANEMOON. Gegevens uit dit rapport mogen alleen door de Metridium, Stichting ANEMOON en de opdrachtgever worden gebruikt en mogen door anderen niet in een database worden opgenomen.

Metridium
Bureau voor Ecologisch advies en onderzoek flora en fauna
Postbus 29, 2120 AA, Bennebroek
Kvk: 27335502. BTW: NL 1862.74.452.B01

Stichting ANEMOON:
ANalyse Educatie en Marien Oecologisch ONderzoek
Postbus 29, 2120 AA, Bennebroek
Tel: 0252-531111
Kvk: 41226121, BTW: NL 8016.68.165.B01
E-mail: anemoon@cistron.nl
Website (ANEMOON): www.anemoon.org
Website HabSlak: www.anemoon.org/habslak

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Inhoud

1. Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Eerdere verliezen aan leefgebied van Nauwe korfslak in het duin nabij Ter Heijde...	7
2. Methode.....	10
2.1 Aanpak.....	10
2.2 Uitvoering.....	10
2.3 Monsternamen.....	10
2.4 Standaardmonster.....	10
2.5 Standaard biotoop parameters.....	11
2.6 Bewerking van de monsters.....	11
2.7 Tellen van de Nauwe korfslakken.....	11
2.8 Vastleggen van de locaties.....	11
2.9 Uitvoering en kwaliteitsborging.....	11
3. Resultaten.....	13
4. Interpretatie.....	15
4.1 Nauwe korfslak op tracé.....	15
4.2 Kleine verlegging van het tracé.....	16
4.3 Nevenresultaten: Andere soorten landslakken.....	16
5. Conclusies.....	17
6. Literatuur.....	19

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 1.1. Leden van de Vrienden van de Banken onderzoeken met mos bedekte takken op het voorkomen van de Nauwe korfslak.

Figuur 1.2. De noordelijke vallei waarlangs het tracé voor het geplande fietspad ligt. In het struweel op de voorgrond is tijdens dit onderzoek de Nauwe korfslak aangetroffen.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De Provincie Zuid-Holland heeft besloten een fietspad aan te leggen tussen Kijkduin en Hoek van Holland. Dit fietspad kruist direct ten zuiden van Ter Heijde het duingebied. Het inmiddels uitgezette tracé loopt vanaf het bestaande fietspad naar de recent aangelegde kustversterking, vanwaar het tracé verder via de nieuwe duinregel in zuidelijke richting zal lopen.

Het duin bij Ter Heijde maakt onderdeel uit van het 724 hectare grote natuurgebied Solleveld & Kapittelduinen dat door het bevoegd gezag in 2011 definitief is aangewezen als Natura 2000-gebied (gebiedsnummer 99). Vanwege deze aanwijzing genieten meerdere habitats en diersoorten strikte bescherming binnen het N2000-gebied. Daaronder valt ook de Nauwe korfslak. In 2010 heeft in het kader van het geplande fietspad door Stichting ANEMOON onderzoek plaatsgevonden waarbij de soort slechts lokaal in het plangebied is aangetroffen. Op basis van dit lokale voorkomen is besloten het tracé iets noordelijker naar de kustversterking te laten lopen om zodoende de populaties te kunnen behouden. Vanwege de aanwezigheid van veel Blauwe zeedistel op traject en het optimaliseren van hellingshoeken is eveneens besloten het traject meer richting het westen te verplaatsen. Juist op dit nieuwe traject van het uitgezette tracé zijn op 29-11-2011 door leden van de Vereniging Vrienden van de Banken twee exemplaren van de Nauwe korfslak aangetroffen. Vanwege deze vondst zijn de werkzaamheden stilgelegd.

Om een inschatting te kunnen maken van de consequenties van de werkzaamheden voor Nauwe korfslak heeft op 07-12-2011 een veldbezoek plaatsgevonden. Hierbij aanwezig waren Wijnland Rijkenhuizen en Jeroen Spaans van Van Gelder (uitvoerders), Joris van Nuland van onderzoeksbureau Oranjewoud, Martijn Constant en Kaj Fabry van de afdeling vergunningen van de provincie Zuid-Holland, Chris Bakker projectleider fietsprojecten van de provincie Zuid-Holland, Bas de Bruin inspecteur Toezicht en Handhaving van de Omgevingsdienst handhaving Zuid-Holland Zuid van de Provincie Zuid-Holland, Ton van Schie van Stichting Duinbehoud, Kees Vertegaal van onderzoeksbureau Vertegaal en Arno Boesveld van Stichting ANEMOON. Ter plekke is besloten om aanvullend onderzoek naar de ligging van populaties Nauwe korfslakken te doen op het uitgezette tracé waarbij de meeste aandacht uit moest gaan naar het traject in de zeereep. Bureau Vertegaal Ecologisch Advies en Onderzoek heeft daarop Stichting ANEMOON gevraagd het tracé uitgebreid te onderzoeken door middel van monsternamen.

1.2 Eerdere verliezen aan leefgebied van Nauwe korfslak in het duin nabij Ter Heijde

Herstelwerkzaamheden in het duin Ten zuiden van Ter Heijde

Bij herstelwerkzaamheden, medio oktober 2010, is ten zuiden van Ter Heijde door miscommunicatie per abuis op een verkeerde locatie ca. 1 hectare struweel en 735 vierkante meter helmvegetatie verwijderd. Hoewel het Hoogheemraadschap een vergunning heeft voor het ontwikkelen van Grijs Duin (Habitatype H2130), hadden deze herstelwerkzaamheden niet in het duin ten zuiden van Ter Heijde horen plaats te vinden maar ten zuiden van de persleiding ter hoogte van 's-Gravenzande.

Door oplettendheid van een bewoner van het dorpje Ter Heijde en navraag bij de provincie werd het misverstand in een vroeg stadium duidelijk en zijn de werkzaamheden stilgelegd. Om een inschatting te kunnen maken van de veroorzaakte schade aan de leefgebieden van de Nauwe korfslak, heeft op zaterdag 30 oktober 2010 een veldbezoek plaatsgevonden in het duin ten zuiden van Ter Heijde. Tijdens het bezoek werd duidelijk dat de vallei waar in 2005 levende Nauwe korfslakken waren aangetroffen door de werkzaamheden geheel is ontdaan van struweel. Door het gebruik van zwaar materieel is de bodem daarbij open gered. Hierdoor moet dit leefgebied voor deze soort als verloren beschouwd worden. Een tweede vallei waar in juni 2010 op vier plekken de Nauwe korfslakken is aangetroffen, was reeds voor een deel ontdaan van struweel. Tijdens onderzoek in december 2010 en januari 2011 in het onaangestaste zuidelijke deel van de vallei, werd de Nauwe korfslak op alle bemonsterde locaties aangetroffen. Op meerdere plekken waren de dichtheden groter dan

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

500 exemplaren per monster met een maximum aantal van 970 exemplaren. Met zekerheid kan daarom gesteld worden dat door de ingreep een deel van het leefgebied met plaatselijk hoge populatiedichtheden verloren is gegaan.

Aan de hand van de middels het veldbezoek verkregen inzichten, is op advies van Stichting ANEMOON door Het Hoogheemraadschap van Delfland besloten zo snel mogelijk mitigerende maatregelen uit te voeren om de resterende populaties te behouden en deze de komende jaren te laten monitoren. De mitigerende maatregelen vonden plaats op 9 en 10 december 2010 en bestonden uit het aanleggen van een rij van reeds gerooide struiken langs de zuidelijke vallei om zodoende het vochtige microklimaat van de vallei zo goed mogelijk te behouden en het bedekken van de bodem met takken op plekken met onaangestaste strooisellaag en mosvegetaties om verdrogende invloeden te temperen.

Aanleg persleiding in zeereep

Behalve het verlies van biotoop in twee genoemde duinvalleien direct ten zuiden van Ter Heijde, werd tijdens de inventarisatie ten behoeve van dit onderzoek nog meer biotoopverlies in het duingebied ten zuiden van Ter Heijde geconstateerd. Ten behoeve van de aanleg van de persleiding van het J.J.J.M. van der Burggemaal bij Monster in 2009, hebben ingrijpende graafwerkzaamheden in het duin plaatsgevonden. Door daaropvolgende bodembewerkingen is circa 1,5 hectare duingebied door egaliseringswerkzaamheden 'maagdelijk' gemaakt. Tijdens de inventarisatie in 2011, werd de Nauwe korfslak zowel direct ten noorden als direct ten zuiden van dit gebied waargenomen. In de noordelijke randzone zijn in Duinrietvegetatie dichtheden van circa 250 exemplaren per monster geteld. Samen met het eerder genoemde verlies is er in het duingebied ten zuiden van Ter Heijde circa 25% van het totale leefgebied van de Nauwe korfslak verloren gegaan.

Verwijderen struweel in De Banken

In augustus en september 2006 is ten behoeve van de ontwikkeling van soortenrijke droge duingraslanden en kruidenrijke vegetaties van vochtige oevers, verspreid circa 0,5 hectare struweel verwijderd. De Provincie Zuid-Holland heeft hiervoor aan Het Hoogheemraadschap van Delfland een vergunning verstrekt. Naar nu is gebleken, heeft de ingreep in De Banken deels plaatsgevonden in leefgebied van de Nauwe korfslak. Tijdens onderzoek in 2011 is de Nauwe korfslak immers in het centrale gedeelte van de vallei vastgesteld. Het gaat om populaties met plaatselijk vrij hoge dichtheden (tot ca 200 exemplaren per monster). Opvallend is dat op twee van de drie plekken waar de soort bemonsterd is veel dode exemplaren zijn geteld. In het monster met het hoogste aantal korfslakken zelfs 121 dode exemplaren tegen 84 levende exemplaren, hetgeen uitzonderlijk is. Door het verwijderen van struweel zijn de klimatologische omstandigheden in de vallei veranderd waardoor het microklimaat gemiddeld warmer en droger is geworden. De sterfte onder de dieren is vermoedelijk hieraan te wijten. Voorbeelden van verdroging van het microklimaat, met sterfte van Nauwe korfslakken als gevolg, zijn inmiddels onder meer bekend van de Bakenvallei te Voornes-Duin en uit het noordelijke deel van het Vinetadijn.

Voorkomen beter dan genezen

Bovenstaande geeft aan dat beheerders zich onvoldoende bewust waren van het voorkomen van de Nauwe korfslak in hun gebied. Dankzij oplettendheid van derden en dankzij het besluit de werkzaamheden direct stil te leggen, kon worden voorkomen dat het belangrijkste leefgebied voor de Nauwe korfslak tussen Hoek van Holland en Scheveningen verloren is gegaan. Door de werkzaamheden in 2006 en 2009 was reeds een aanzienlijk deel van het leefgebied verdwenen of gemarginaliseerd. Dit had voorkomen kunnen worden als tijdig onderzoek was uitgevoerd, zodat men met relatief kleine wijzigingen rekening had kunnen houden met de populaties en hun biotoop.

Resultaten uit eerder onderzoek in het N2000 gebied Solleveld en Kapittelduinen

Om inzicht te verkrijgen in de verspreiding van de Nauwe korfslak is belangrijk ook de resultaten van eerdere onderzoeken naar deze soort bij deze rapportage te betrekken. Het gaat om onderzoeken uitgevoerd in de periode van 2001 t/m 2011.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Hieronder volgt in het kort een opsomming.

- In 2001 heeft in Zuid-Hollandse duingebieden onderzoek plaatsgevonden in opdracht van de provincie Zuid-Holland en het Expertise centrum PMR. Actuele aanleiding voor dit onderzoek was de vraag waar natuurcompensatie kan plaatsvinden in het kader van de aanleg van de 2e Maasvlakte. Bij Hoek van Holland, het Arendsduin en de Banken zijn voor het onderzoek in totaal 4 locaties onderzocht. Op geen van de 4 toen onderzochte locaties kon de Nauwe korfslak indertijd worden aangetoond (De Bruyne, 2001).
- In 2005 zijn in verband met ecologisch onderzoek ten behoeve van duincompensatie Delfland en de Zeereep Brouwersdam in het duin tussen Hoek van Holland en Ter Heijde 25 locaties onderzocht. Daarbij is de Nauwe korfslak op drie plekken aangetroffen (Boesveld, 2005). Een vindplaats bevindt zich in het Vinetaduin, één in het geïsoleerde duinrelict 'Het Roomse Duin' en één vindplaats ligt in de zeereep bij Ter Heijde. Op de laatste locatie zijn slechts twee levende exemplaren gevonden en het was niet duidelijk of hier sprake is van een levensvatbare populatie.
- In 2006 heeft in het kader van de geplande tracéwijziging van de primaire waterkering bij Hoek van Holland in de Kapittelduinen een vrij uitgebreid onderzoek plaatsgevonden. Daarbij zijn 28 locaties onderzocht. In het Vinetaduin kon het voorkomen op 11 locaties worden vastgesteld. In het overige bij Hoek van Holland onderzochte duingebied is de soort toen niet waargenomen (Boesveld, 2007).
- In 2008 zijn voor het HabSlak-project tussen Kijkduin en Scheveningen 30 locaties onderzocht. Het voorkomen van de Nauwe korfslak kon nergens in het betreffende gebied worden aangetoond. (Boesveld et al., 2009).
- Daarnaast heeft in 2008 in verband met een inventarisatie van beschermde fauna apart onderzoek in het Vinetaduin plaatsgevonden waarbij de Nauwe korfslak op 12 locaties is waargenomen. Het betreft louter zichtwaarnemingen (Nederpel, Boesveld & Spaargaren, 2008).
- In 2010 hebben parallel aan elkaar drie onderzoeken in het duin tussen Ter Heijde en Hoek van Holland plaatsgevonden:
 - In het Vinetaduin vanwege het voornemen van de gemeente Rotterdam een lightrail tussen het bestaande treinstation en het strand van Hoek van Holland aan te leggen. Er zijn daarvoor 33 locaties onderzocht. De Nauwe korfslak is toen op 32 locaties aangetroffen (Boesveld, 2010a).
 - In het duin ten zuiden van Ter Heijde vanwege het voornemen van de Provincie Zuid-Holland een fietspad in het duin aan te leggen. Voor dit onderzoek zijn 20 locaties onderzocht. Op 4 locaties is de Nauwe korfslak vastgesteld (Boesveld, 2010b).
 - Het duingebied De Banken bij 's-Gravenzande en de duinen ten zuiden van Ter Heijde zijn in verband met een stage-opdracht en initiatief van de vereniging 'De Vrienden van de Banken' onderzocht. Hiervoor zijn enkele tientallen locaties op zicht onderzocht. Hierbij is de soort op twee locaties gevonden (mond. med. S. Vlaardingerbroek). 1 maal in het gebied De Banken Zuid en 1 maal bij Ter Heijde. Op beide locaties zijn twee oude lege huisjes gevonden (De Zeeuw, 2010).

In de periode 12-12-2010 t/m 19-2-2011 heeft er in opdracht van Hoogheemraadschap Delfland onderzoek plaatsgevonden naar het voorkomen van Nauwe korfslak in vegetaties en biotopen in het duingebied tussen Kijkduin en 's-Gravenzande. (Boesveld & Gmelig Meyling, 2011). In het kader van dit onderzoek zijn 107 locaties onderzocht in de periode 88 locaties zijn bemonsterd volgens de standaardmethode en 19 locaties op zicht. De ligging van deze locaties inclusief de waarnemingen van de Nauwe korfslak zijn geografisch weergegeven in figuur 3.1.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

2. Methode

2.1 Aanpak

Een volgroeid huisje van een Nauwe korfslak is niet groter dan 2,2 mm. De dieren hebben een verborgen levenswijze. Ze leven vooral tussen bladstrooisel en in mosvegetaties. In het veld zijn ze daarom moeilijk te vinden, vooral wanneer in gebieden weinig populaties voorkomen en de dichtheden laag zijn. Alleen door op gestandaardiseerde wijze strooiselmonsters te nemen en deze op het voorkomen van de soort te analyseren in het laboratorium, kan een betrouwbaar beeld van het voorkomen worden verkregen. Omdat het onderzoek er op gericht is de Nauwe korfslak in het plangebied aan te tonen, zijn steeds de meest geschikte locaties onderzocht. Er is daartoe steeds gemonsterd in vegetaties en microhabitats waarvan de expert/onderzoeker, op basis van jarenlange ervaring, verwacht dat de kans het grootst is de soort aan te treffen. Met oog op de doelstelling van dit onderzoek is de meeste aandacht uitgegaan naar het 'nieuwe' traject van het tracé, vanwege de vondst van de Nauwe korfslak op dit traject door leden van de Vrienden van de Banken.

2.2 Uitvoering

Veldwerkzaamheden zijn uitgevoerd op van 07-12-2011 tot en met 08-12-2011. De verwerking van de monsters vond plaatsgevonden van 08-12-2011 t/m 12-12-2011. De gegevensverwerking en verslaglegging vonden plaats in de periode van 13-12-2011 t/m 14-12-2011.

2.3 Monstername

Op en vlak langs het nieuwe tracé zijn in vegetaties 20 locaties bemonsterd. Op basis van vegetatie en andere biotoop kenmerken worden door een expert locaties gekozen waarvoor geldt dat de kans op Nauwe korfslak het grootst is. Bij het nemen van een monster wordt een deel van het strooisel (afgevallen bladeren en takjes) eventueel aanwezig mosvegetatie en de top laag van de bodem verzameld in de meest geschikte micro-habitats van de Nauwe korfslak.

2.4 Standaardmonster

Sinds november 2009 worden monsters zoveel mogelijk op een gestandaardiseerde manier genomen. Op deze manier kunnen dichtheden op de verschillende onderzoekslocaties in relatieve zin worden vergeleken, zowel binnen het huidige onderzoek als met locaties die met de zelfde methode zijn onderzocht bij andere onderzoeken. Op iedere locatie wordt in totaal drie liter strooisel verzameld

Op een onderzoekslocatie worden door een expert zorgvuldig zes sublocaties gekozen. De keuze van de sublocaties hangt af van het locatietype:

- Voor locaties met een homogeen biotoop (locatietype 1) zijn de sublocaties random binnen het onderzoeksgebied gekozen, waarbij randzones niet worden meegenomen.
- Voor randzone-locaties (locatietype 2) geldt dat de zes sublocaties alleen in de overgangszone (de randzone) mogen liggen, waarbij de afstand onderling zodanig dient te worden gekozen dat ze niet dichter dan drie meter bij elkaar liggen.

Een sublocatie is circa één vierkante meter. Binnen iedere sublocatie wordt een halve liter materiaal (strooisel en indien aanwezig plukken mos) verzameld binnen microhabitats die voor de Nauwe korfslak het meest geschikt zijn. De halve liter wordt afgepast met behulp van een maatbeker. Het strooisel afkomstig van de zes sublocaties wordt bij elkaar gevoegd in een zak waarin minimaal drie liter strooisel past.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

2.5 Standaard biotoop parameters

De volgende parameters worden bij iedere locatie opgenomen:

• Deelgebied	• Temperatuurindicatie
• Vegetatietype	• Bodemtype
• Vegetatiehoogte	• Strooiseltype
• Plantensoorten	• Strooisellaagdikte
• Landschapstype	• Humuslaagdikte
• Mosbedekking	• Humusuitspoeling
• Mossorten	• Bodemstructuur
• Beheer	• Hellingshoek
• Schaduw	• Expositie van helling
• Randzone (Ja/Nee)	• Vegetatiestructuur
• Randzone expositie	• Andere slakkensoorten (en hun voorkomen)
• Vochtomstandigheden	• Plantensoorten (en hun voorkomen)

Deze parameters worden standaard verzameld bij iedere inventarisatie om na te gaan in welke mate optimale biotopen binnen een onderzoeksgebied zijn bemonsterd en om vergelijkingen van het voorkomen te kunnen vergelijken met die elders in Nederland.

2.6 Bewerking van de monsters

De monsters zijn in het laboratorium gedroogd en gezeefd. Alle fracties zijn geheel onderzocht en alle slakkensoorten in de monsters zijn uitgepikt en gedetermineerd. Van de kleine soorten is op basis van een geringe hoeveelheid uitgezocht materiaal een schatting van het aantal op de totale hoeveelheid uitgezeefd materiaal gemaakt.

2.7 Tellen van de Nauwe korfslakken

Alle Nauwe korfslakken werden geteld. Om de kosten van de monsteranalyses te beperken werden aantallen standaard niet verder geteld wanneer het aantal boven de 50 uitkomt. Er wordt dan bepaald hoeveel procent van het in fracties gezeefde strooisel is onderzocht waarna het waargenomen aantal wordt opgehoogd met het verwachte aantal dat nog in de rest van het monster zat. Het droge zeefselmonster is voor de telling steeds goed omgeroerd, zodat slakken goed homogeen in het monster zijn verdeeld.

2.8 Vastleggen van de locaties

Van de locaties die zijn bemonsterd, zijn de RD-coördinaten in het veld vastgelegd met behulp van een GPS. De coördinaten geven het centrum aan van de plekken die zijn bemonsterd. De afwijking van de GPS ligt tussen 2 en 10 meter afhankelijk van weersomstandigheden en de aanwezigheid van bomen en gebouwen in de nabije omgeving.

2.9 Uitvoering en kwaliteitsborging

Zowel het veldwerk, het kiezen van de monsterlocaties, het uitzoeken van de monsters als de determinaties zijn uitgevoerd door een ervaren malacoloog (weekdierdeskundige), die professioneel en als vrijwilliger inventarisaties verricht voor onder meer het Altiasproject Nederlandse Mollusken (ANM) en het HabSlak-project. Het ANM is in 1994 door Stichting ANEMOON gestart met als doel de verspreiding van alle in Nederland voorkomende weekdieren in kaart te brengen. Het HabSlak-project vormt een deelproject binnen het ANM. In 2004 werd dit deelproject gestart in opdracht van het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit LNV). Thans wordt het project nog ondersteund door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) binnen het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). De kwaliteit van de uitvoering van alle projecten die onder het NEM vallen wordt gecontroleerd door het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS, 2011). Het HabSlak-project richt zich specifiek op het bepalen van de landelijke verspreiding van de weekdiersoorten van de Europese Habitatrichtlijn: de Nauwe korfslak *Vertigo angustior*, de Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* en de Platte schijfthoren *Anisus vorticulus*. Bij dit project gaat ook veel aandacht uit naar het verzamelen van ecologische kennis en het uitbrengen van adviezen met betrekking tot bescherming van de betreffende soorten. De projecten van Stichting ANEMOON worden aangestuurd en gecoördineerd door professionals, maar het veldwerk ligt grotendeels in handen van vrijwilligers. Volledige professionele opdrachten worden uitgevoerd onder de vlag van Metridium, het bureau voor ecologisch advies en onderzoek aan flora en fauna dat Stichting ANEMOON faciliteert.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Tabel 3.1. Overzicht van locaties die in 2010 en 2011 (vet) zijn onderzocht in verband met de geplande aanleg van een fietspad in het duin ten zuiden van Ter Heijde en de waargenomen aantallen Nauwe korfslakken

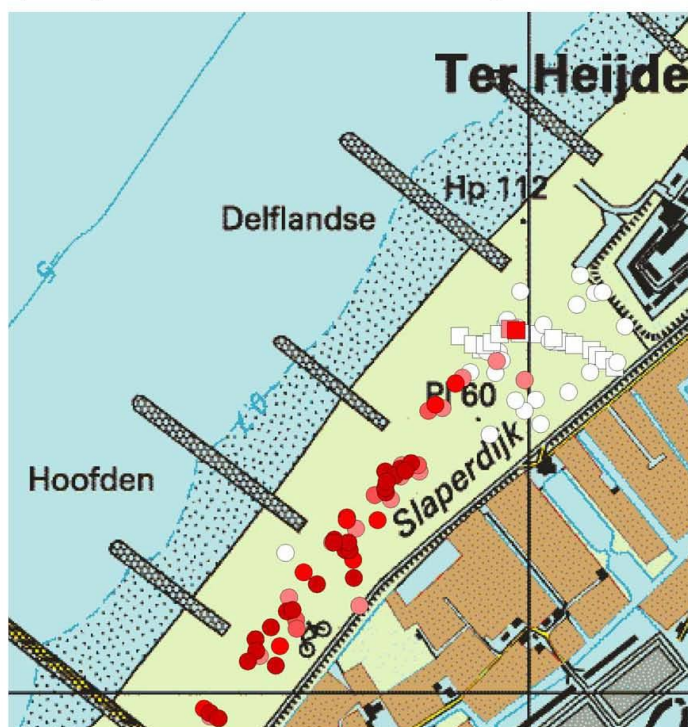
X	Y	Aantal huisjes	Methode
070,865	449,413	47	Monster
070,894	449,443	38	Monster
070,855	449,404	10	Monster
070,915	449,459	0	Monster
070,904	449,451	1	Monster
070,939	449,489	0	Monster
070,960	449,476	0	Monster
071,020	449,527	0	Monster
070,968	449,534	0	Monster
071,068	449,556	0	Monster
071,094	449,573	0	Monster
071,105	449,574	0	Monster
071,137	449,525	0	Monster
071,126	449,473	0	Monster
071,087	449,459	0	Monster
071,056	449,431	0	Monster
071,029	449,504	0	Monster
070,951	449,458	0	Monster
070,956	449,488	0	Monster
070,983	449,523	0	Monster
070,919	449,499	0	Monster
070,936	449,498	0	Monster
070,946	449,502	0	Monster
070,957	449,514	0	Monster
070,972	449,521	7	Monster
070,986	449,515	0	Monster
070,981	449,519	28	Monster
071,034	449,508	0	Monster
071,041	449,503	0	Monster
071,053	449,502	0	Monster
071,064	449,498	0	Monster
071,089	449,491	0	Monster
071,097	449,483	0	Monster
071,107	449,476	0	Monster
070,900	449,511	0	Monster
070,942	449,495	0	Monster
070,966	449,520	0	Monster
071,122	449,466	0	Monster
071,014	449,514	0	Monster
070,931	449,492	0	Monster

3. Resultaten

Tabel 3.1 geeft een overzicht van onderzochte locaties en de waargenomen aantallen Nauwe korfslakken in 2010 en het huidige onderzoek in 2011 (vet). Bijlage 1 geeft nadere informatie over de onderzochte locaties. Figuur 3.1 geeft een overzicht van de ligging van de locaties en de waargenomen aantallen op het tracé (vierkantjes) en de locaties en de waargenomen aantallen in de omgeving van het tracé waargenomen in voorgaand onderzoek (rondjes).

Tijdens de inventarisatie uitgevoerd ten behoeve van dit onderzoek is de Nauwe korfslak in totaal op twee locaties op het onderzochte tracé van het geplande fietspad in het duin ten zuiden van Ter Heijde aangetroffen. Beide locaties betreft de binnenzijde van de oude zeereep. Op één van deze twee locaties is de soort met een aantal van 7 exemplaren aangetroffen in vegetatie van Duindoorn en Schaafstro en de andere locaties is de soort met 28 exemplaren aangetroffen in vegetatie van Duindoorn en Kweekgras. Op de overige bemonsterde locaties is de Nauwe korfslak niet aangetroffen.

Figuur 3.1. Verspreiding van de Nauwe korfslak aan de hand van monsternamengegevens verzameld bij ten behoeve van dit onderzoek (vierkantjes) en voorgaand onderzoek (rondjes). Aantal exemplaren in monster van drie liter:

Wit=0, Licht roze= 1-24, Donker roze: 25-49, Rood: 50-100, Donkerrood: >=100

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Figuur 4.1. Begrazingsgebied. Hier zijn geen Nauwe korfslakken aangetroffen. Voor de bloeiende vierstruik langs is het tracé richting zee uitgezet.

Figuur 4.2. Vegetatie van Blauwe zeedistel en Groot duinsterretje groeit op warme droge plaatsen. Op dergelijke droge plekken wordt de Nauwe korfslak niet aangetroffen. Wanneer het geplande tracé iets wordt verlegd ten gunsten van de Nauwe korfslak, zal dit deels ten kosten gaan van de vegetatie met Blauwe zeedistel, een soort die door de Flora- en Faunawet wordt beschermd.

4. Interpretatie

4.1 Nauwe korfslak op tracé

Tijdens dit onderzoek is de Nauwe korfslak aangetroffen op 2 van de 20 onderzochte locaties gelegen op het uitgezette tracé van het geplande fietspad. Beide vindplaatsen liggen aan de binnenzijde van de voormalige zeereep. Het hoogste bemonsterde aantal van 28 exemplaren is aangetroffen in een vegetatie van Duindoorn en Kweekgras. De vindplaatsen zijn dicht bij elkaar gelegen. De twee exemplaren die door leden van Vrienden van de Banken, door middel van zichtwaarnemingen, zijn waargenomen betreffen hetzelfde leefgebiedje.

Wanneer we de resultaten van eerdere onderzoeken in een verspreidingskaartje samenvoegen met de resultaten van dit onderzoek (fig. 3.1) valt op dat op het tracé tussen de reeds ingerichte duinvallei, het zandpad en de nieuwe zeereep een klein geïsoleerd leefgebied ligt. In de directe omgeving van dit leefgebiedje is de soort ondanks vele bemonsteringen niet aangetroffen.

Wat ook opvalt, is dat zowel het aantal vindplaatsen als de dichtheden van de Nauwe korfslak vanuit de oude valleien richting het noorden geleidelijk afnemen. Het vermoeden bestaat daarom dat de Nauwe korfslak bezig is zich vanuit de valleien (brongebied) richting het noorden uit te breiden.

In vergelijking met de dichtheden die tijdens eerder onderzoek in de oude valleien zijn aangetroffen zijn de dichtheden in het leefgebiedje op het uitgezette tracé laag te noemen. Tijdens het uitgebreide onderzoek dat in de periode 12-12-2010 t/m 19-2-2011 plaatsvond, zijn op tien locaties dichtheden groter dan 500 exemplaren waargenomen met een uitschieter van 970 exemplaren. Ook in vergelijking tot de meeste andere duingebieden in Zuid-Holland zijn de dichtheden in het leefgebiedje op het uitgezette tracé laag. Hoewel het een klein geïsoleerd leefgebiedje met lage dichtheden betreft, kan het toch van belang zijn. Het is mogelijk dat de Nauwe korfslak vanuit dit leefgebiedje zich verder richting het noorden zal uitbreiden. Ten noorden van dit leefgebiedje tot aan Scheveningen is de soort ondanks diverse inventarisaties nog niet aangetroffen. Een uitbreiding van het leefgebied is van belang vanwege het verlies aan geschikt biotoop en populaties Nauwe korfslakken in de duingebieden nabij Ter Heijde en elders in Nederland.

Op de overige bemonsterde locaties op het uitgezette tracé is de Nauwe korfslak niet aangetroffen. Redenen voor het ontbreken van de soort op deze locaties kunnen zijn:

- Een deel van de biotoop op het tracé is droog en extreem warm. (Vegetaties van Blauwe zeedistel en Groot duinsterretje wijzen in die richting)
- Het betreft een vrij recente vestiging van de soort en deze heeft zich nog niet naar de andere geschikte delen in de omgeving kunnen uitbreiden.
- Ontbreken van voldoende bodemrust op een deel van het tracé. Binnen het uitgerasterde gebied direct ten zuiden van Ter Heijde vindt seizoensbegrazing door schapen plaats. Zowel in 2010 als in 2011 is hier de Nauwe korfslak niet waargenomen. Begrazing kan grote negatieve gevolgen hebben voor Nauwe korfslak (Boesveld & Gmelig Meyling, 2010; 2011).
- Ontbreken van bepaalde microfauna waarvan de Nauwe korfslak leeft.

Door de werkzaamheden die gepaard gaan bij het aanleggen van het fietspad zal de waargenomen populatie op het nu geplande tracé vrijwel zeker verdwijnen. De kans bestaat dat het gehele leefgebiedje zal verdwijnen.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

4.2 Kleine verlegging van het tracé

Om het leefgebied te sparen kan gekozen worden het tracé voor het fietspad ter hoogte van het leefgebied enkele meters (zuid)oostelijker te laten lopen. Nadelen van dit alternatief zijn ondermeer dat dit ten koste gaat van door de Flora- en faunawet beschermde Blauwe zeedistels en dat het leefgebied nog meer geïsoleerd raakt. Voordelen zijn dat het leefgebied gespaard wordt en dat uitbreiding richting het noorden mogelijk blijft.

4.3 Nevenresultaten: Andere soorten landslakken

Naast de Nauwe korfslak zijn tijdens het onderzoek nog 23 andere soorten landslakken waargenomen wat duidt op een vrij geringe soortenrijkdom (bijlage 2). Van het duingebied ten zuiden van Ter Heijde tot en met de Banken zijn 38 soorten landslakken bekend. Op het tracé van het fietspad komt welbeschouwd een groot aandeel van het totaal aantal soorten dat in dit duingebied leeft voor.

Op het uitgezette tracé is behalve de Nauwe korfslak nog een andere soort van de Rode lijst (Anoniem, 2004; De Bruyne et al. 2003) aangetroffen: de Dwergkorfslak *Vertigo pygmaea*. Rode lijst soorten als de Fijngeribde grasslak *Candidula gigaxii* en de Wijngaardslak *Helix pomatia* die elders in het duin ten zuiden van Ter Heijde tot en met de Banken voorkomen zijn op het tracé niet waargenomen. De Wijngaardslak is een beschermde soort die wordt vermeld in Bijlage V van de Europese Habitatrichtlijn en in de Flora- en Faunawet.

Op het tracé waargenomen soorten als de Grofgeribde grasslak *Candidula intersepta*, het Mostonnetje *Pupilla muscorum* en de Kustslak *Monacha cantiana* zijn kenmerkende soorten van duingebieden.

De Afgevlakte grasslak *Cernuella neglecta* en het Duintolletje *Paralaoma servilis* zijn "nieuwkomers" of exoten. Beide soorten weten zich geregeld ook in natuurlijke duinbiotopen te handhaven en laten in deze gebieden een opvallende uitbreiding zien. De Afgevlakte grasslak lijkt in de duinen de niche in te nemen van de steeds zeldzamer wordende Heideslak *Helicella itala* die vroeger nog redelijk algemeen was, maar om nog onduidelijke redenen in onze duingebieden sterk achteruit gaat. Het Duintolletje is pas in 2001 voor het eerst in Nederland aangetroffen. Sindsdien heeft de soort zich enorm uitgebreid. In 2004 werd de soort voor het eerst bij Hoek van Holland aangetroffen. Ook hier breidt de soort zich uit, getuige vondsten op plekken die in de periode van 2004 tot 2005 reeds bemonsterd zijn en waar de soort toen niet is aangetroffen. In 2011 zijn vooral in De Banken veel waarnemingen van deze soort gedaan.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

5. Conclusies

1. Op het tracé van het geplande fietspad dat door het duin ten zuiden van Ter Heijde is aan de binnenzijde van de voormalige zeereep plaatselijk een leefgebiedje van de Nauwe korfslak aanwezig.
2. Door het tracé voor het fietspad ter hoogte van het leefgebiedje enkele meters (zuid)oostelijker te verplaatsen kan het leefgebiedje gespaard worden.
3. Als het traject van het tracé dat door het leefgebied loopt niet wordt verplaatst zal door de werkzaamheden, die gepaard gaan bij het aanleggen van het fietspad, de populatie op het tracé verdwijnen. De kans bestaat dat het gehele leefgebiedje zal verdwijnen.
4. Het waargenomen leefgebied is klein en ligt geïsoleerd in het duin. De dichtheden van Nauwe korfslak in het leefgebiedje zijn in vergelijking tot die in de oude valleien in het duin ten zuiden van Ter Heijde en de meeste andere duingebieden in Zuid-Holland laag. Deze twee factoren maken de populaties die gevonden zijn in het leefgebiedje extra kwetsbaar.
5. De Nauwe korfslak komt in het noordelijke deel van het duin duidelijk niet gebiedsdekkend voor. Dit in tegenstelling tot de zuidelijker gelegen oude valleien. Vooral voor de verdere uitbreiding richting het noorden kunnen de populaties in het leefgebiedje belangrijk zijn. Verdere uitbreiding van leefgebied de Nauwe korfslak richting het noorden is wenselijk vanwege recente biotoopverliezen in de nabije omgeving en elders in Nederland.
6. Het aanleggen van het fietspad kan tot 'versnippering' van duinbiotoop leiden. Dit kan ongunstig zijn voor de verdere verspreiding van de Nauwe korfslak.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

6. Literatuur

- Anoniem, 2004. Bijlage als bedoeld in artikel 1 van het besluit Rode lijsten flora en fauna (Staatscourant 11 november 2004, nr 218).
- Boesveld, A. & A.W. Gmelig Meyling, 2011. Voorkomen van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in vegetatietypen en biotopen in het duingebied tussen 's- Gravenzande en Kijduin alsmede advies in het kader van monitoring en te nemen herstelwerkzaamheden. Metridium/Stichting ANEMOON. Hillegom/Heemstede. 52 pp.
- Boesveld, 2010. Een onderzoek naar het voorkomen van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het duin ten zuiden van Ter Heijde in het kader van de aanleg van een fietspad. Metridium/Stichting ANEMOON. Hillegom/Heemstede. 39pp.
- Boesveld, A., A.W. Gmelig Meyling & R.H. de Bruyne, 2011. Natuurbeheer, bescherming en biotoopeisen van drie bijzondere Nederlandse slakken: de Nauwe korfslak, de Zeggekorfslak en de Platte schijfhoren. De Levende Natuur 112(3): 114-119.
- Boesveld, A., 2010. Onderzoek naar Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het Vinetaduin in het kader van de aanleg van een ligtrailverbinding Stichting ANEMOON. Heemstede.
- Boesveld, A., A.W. Gmelig Meyling & I. van Lente, 2011. Verspreidings-onderzoek. Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2010. Nauwe korfslak *Vertigo angustior*. Heemstede.
- Boesveld, A., A.W. Gmelig Meyling & R.H. de Bruyne, 2011. De Nauwe korfslak: een beschermde dreumes. Duin 34(1): 10-11.
- Boesveld, A. & A.W. Gmelig Meyling, 2010. Voorkomen van Nauwe korfslak in diverse vegetatietypen en biotopen op Voorne en Goeree alsmede adviezen voor beheer. Stichting ANEMOON. Heemstede.
- Boesveld, A., A.W. Gmelig Meyling & R.H. de Bruyne, 2009. Slakken van de Habitatrichtlijn waarnemen. Inventarisatiehandleiding. Stichting ANEMOON. Heemstede. 73 pp.
- Boesveld, A., 2007. Inventarisatie van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* in het kader van de geplande tracéwijziging van de primaire waterkering bij Hoek van Holland. 2007. Documentnummer r_2007_02. Stichting ANEMOON. Heemstede. 37 pp.
- Boesveld, A. & V.J. Kalkman, 2005. Inventarisatie van de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* op de Brouwersdam en in het duingebied tussen Hoek van Holland en Ter Heijde. EIS.
- Bruyne, R.H. de, H. Wallbrink & A.W. Gmelig Meyling, 2003. Bedreigde en verdwenen land- en zoetwatermollusken in Nederland (Mollusca). Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. Stichting EIS-Nederland (Leiden) & Stichting ANEMOON (Heemstede). 88pp.
- CBS, 2011. Meetprogramma's voor flora en fauna in 2010. Kwaliteitsrapportage NEM. Centraal Bureau voor de Statistiek. Den Haag/Heerlen. 107 p.
- Leeuwen, S. van, A. Gmelig Meyling & A. Boesveld, 2009. Natura 2000: beschermde gebieden voor slakken. Spirula 368:53-55.
- Nederpel, V., Boesveld, A. & J.J. Spaargaren, 2008. Vinetaduin te Hoek van Holland. Inventarisatie van beschermde fauna. Van der Goes en Groot.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 1: Resultaten van de inventarisaties tbv dit onderzoek

Monster: 1

Locatiecode: 2011-12-07A
Coördinaten: 070,919/449,499
Beschrijving locatie: binnenzijde zeereep.
Vegetatie: Schaafstro.
Overige plantensoorten: Rood zwenkgras, Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 2

Locatiecode: 2011-12-07B
Coördinaten: 070,936/449,498
Beschrijving locatie: binnenzijde zeereep.
Vegetatie: Schaafstro/Duindoorn.
Overige plantensoorten: Duinstinkzwam, Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 3

Locatiecode: 2011-12-07C
Coördinaten: 070,946/449,502
Beschrijving locatie: binnenzijde zeereep.
Vegetatie: Duindoorn/Schaafstro.
Overige plantensoorten: Dauwbraam, Rood zwenkgras, Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 4

Locatiecode: 2011-12-07D
Coördinaten: 070,957/449,514
Beschrijving locatie: binnenzijde zeereep.
Vegetatie: Schaafstro.
Overige plantensoorten: Duindoorn, Rood zwenkgras, Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 5

Locatiecode: 2011-12-07E
Coördinaten: 070,972/449,521
Beschrijving locatie: binnenzijde zeereep.
Vegetatie: Duindoorn/Schaafstro.
Overige plantensoorten: Dauwbraam, Rood zwenkgras.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 4
Aantal dood: 3

Monster: 6

Locatiecode: 2011-12-07F
Coördinaten: 070,986/449,515
Beschrijving locatie: 'middenduin', talud vallei.
Vegetatie: Gewone vlier/Vogelmuur.
Overige plantensoorten: Winterpostelein, Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0, Aantal dood: 0

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Monster: 7

Locatiecode: 2011-12-07G
Coördinaten: 070,981/449,519
Beschrijving locatie: 'middenduin', talud duin.
Vegetatie: Duindoorn/Kweek
Overige plantensoorten: Schaafstro, Rood zwenkgras, Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 24
Aantal dood: 4

Monster: 8

Locatiecode: 2011-12-07H
Coördinaten: 071,034/449,508
Beschrijving locatie: 'middenduin', talud duin.
Vegetatie: Duindoorn/Helm.
Overige plantensoorten: Grote zandkool, Vogelmuur, Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 9

Locatiecode: 2011-12-07I
Coördinaten: 071,041/449,503
Beschrijving locatie: 'middenduin', talud duin.
Vegetatie: Helm/Duinsnavelmos.
Overige plantensoorten:
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 10

Locatiecode: 2011-12-07J
Coördinaten: 071,053/449,502
Beschrijving locatie: 'middenduin', talud duin.
Vegetatie: Helm.
Overige plantensoorten: Middelste teunisbloem, Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 11

Locatiecode: 2011-12-07K
Coördinaten: 071,064/449,498
Beschrijving locatie: 'middenduin', talud duin.
Vegetatie: Helm.
Overige plantensoorten: Groot duinsterretje, Duinsnavelmos, Bryum spec.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 12

Locatiecode: 2011-12-07L
Coördinaten: 071,089/449,491
Beschrijving locatie: 'middenduin', talud duin.
Vegetatie: Helm/Duinsnavelmos.
Overige plantensoorten: Middelste teunisbloem.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Monster: 13

Locatiecode: 2011-12-07M
Coördinaten: 071,097/449,483
Beschrijving locatie: 'middenduin', talud duin.
Vegetatie: Helm/Duinsnavelmos.
Overige plantensoorten: Akkerdistel, Middelste teunisbloem, Zeemelkdistel, Grote zandkool, Rood zwenkgras.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 14

Locatiecode: 2011-12-07N
Coördinaten: 071,107/449,476
Beschrijving locatie: 'middenduin', talud duin.
Vegetatie: Helm/Duinsnavelmos.
Overige plantensoorten: Bezemkruiskruid, Middelste teunisbloem, Zeemelkdistel, Grote zandkool, Rood zwenkgras, Smalle weegbree, Vogelmuur.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 15

Locatiecode: 2011-12-07O
Coördinaten: 070,900/449,511
Beschrijving locatie: buitenzijde zeereep (Wit-Duin).
Vegetatie: Helm/Schaafstro
Overige plantensoorten: Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 16

Locatiecode: 2011-12-07P
Coördinaten: 070,942/449,495
Beschrijving locatie: binnenzijde zeereep.
Vegetatie: Duindoorn/Schaafstro.
Overige plantensoorten: Zeemelkdistel, Wilde peen, Rood zwenkgras, Groot duinsterretje.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 17

Locatiecode: 2011-12-07Q
Coördinaten: 070,966/449,520
Beschrijving locatie: binnenzijde zeereep.
Vegetatie: Duindoorn/Schaafstro.
Overige plantensoorten: Dauwbraam, Rood zwenkgras, Duinsnavelmos.
Resultaten Nauwe korfslak:
Aantal levend: 0
Aantal dood: 0

Monster: 18

Locatiecode: 2011-12-08A
Coördinaten: 071,122/449,466
Beschrijving locatie: begrazings gebied.
Vegetatie: Helm (kruidenrijk)
Overige plantensoorten: Smalle weegbree, Zachte ooievaarsbek, Reigersbek, Akkerhoornbloem, Hazepootje, Rood zwenkgras, Bleek dikkopmos, Duinsnavelmos.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0

Aantal dood: 0

Monster: 19

Locatiecode: 2011-12-08B

Coördinaten: 071,014/449,514

Beschrijving locatie: 'middenduin'.

Vegetatie: Duinsterretje. (voormalige randzone struweel)

Overige plantensoorten: Duindoorn, Grote zandkool, Zeemelkdistel, Rood zwenkgras,
Zanddoddegras.

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0

Aantal dood: 0

Monster: 20

Locatiecode: 2011-12-08C

Coördinaten: 070,931/449,492

Beschrijving locatie: zeereep.

Vegetatie: Duinsterretje/Schaafstro.

Overige plantensoorten:

Resultaten Nauwe korfslak:

Aantal levend: 0

Aantal dood: 0

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

Bijlage 2

Waargenomen soorten landslakken in het plangebied Ter Heijde 2011

Soort	Nederlandse naam
<i>Ceciloides acicula</i>	Blindslakje
<i>Arion intermedius</i>	Egelwegslak
<i>Candudula intersecta</i>	Grofgeribde grasslak
<i>Cepaea nemoralis</i>	Gewone tuinslak
<i>Ceruella neglecta</i>	Afgevlakte duinslak
<i>Cochlicopa spec.</i>	Agaathoren soort
<i>Cornu aspersum</i>	Segrijnslak
<i>Deroceras reticulatum</i>	Gevlekte akkerslak
<i>Euconulus alderi</i>	Gladde tolslak
<i>Monacha cantiana</i>	Kustslak
<i>Nesovitrea hammonis</i>	Ammonshorentje
<i>Oxychilus alliarius</i>	Lookglansslak
<i>Oxychilus cellarius</i>	Kelderglansslak
<i>Oxychilus draparnaudi</i>	Grote glansslak
<i>Paralaoma servilis</i>	Duintolletje
<i>Punctum pygmaeum</i>	Dwergpuntje
<i>Pupilla muscorum</i>	Mostonnetje
<i>Succinea oblonga</i>	Langwerpige barnsteenslak
<i>Trichia hispida</i>	Behaarde slak
<i>Vallonia costata</i>	Geribde jachthorenslak
<i>Vallonia excentrica</i>	Scheve jachthorenslak
<i>Vertigo angustior</i>	Nauwe korfslak
<i>Vertigo pygmaea</i>	Dwergkorfslak
<i>Vitrina pellucida</i>	Doorschijnende glasslak

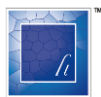

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGE 5. NB-WET VERGUNNING EN ONTHEFFING FLORA EN FAUNA

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

Directie Omgevingsdiensten
Afdeling Vergunningen
Contact
mw M.L. de Koning
T 070 - 441 83 07
ml.de.koning@pzh.nl

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP DEN HAAG

Datum

Ons kenmerk
PZH-2011-264405165
w kenmerk

Bijlagen
Overzichtstekening fietsverbinding
F370, 184907.45-1-01
informatieblad

Onderwerp
vergunning ex artikel 16 en 19d Natuurbeschermingswet
1998, aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud
fietspad F370

Besluit van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland

Onderwerp

Op 30 september 2010 hebben wij een aanvraag ontvangen van Oranjewoud namens Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland om een vergunning ex artikel 16 en 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 (verder: de wet) voor de aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van fietspad F370 tussen Kijkduin (gemeente Den Haag) en Hoek van Holland (gemeente Rotterdam) inclusief het uitvoeren van een integrale herinrichting van de recreatieve infrastructuur en herstel van natuurwaarden in de Van Dixhoorndriehoek (Hoek van Holland). Het tracé van het fietspad is gelegen in de ingevolge artikel 10 van de wet aangewezen beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' en in het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen'. Het integrale herinrichtingsplan is gelegen in het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen'.

Op 24 december 2010 is een verzoek om wijziging op de aanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet ontvangen voor het tracé tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel. Het gewijzigde tracé ziet af van het gebruik van de dienstweg van het Hoogheemraadschap als fietspad tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel. In de beschrijving van de activiteit op pagina 2 is uitgegaan van de gewijzigde situatie.

Op 20 januari 2011 ontvingen wij een toelichting op de wijziging van de aanvraag van 24 december 2010. In de wijziging van de aanvraag is ten onrechte aangenomen dat de dienstweg van het Hoogheemraadschap van Delfland tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel teruggegeven kan worden aan de natuur.

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 8 en 9 en bussen
18, 22, 65 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

Afdeling Vergunningen
is ISO-9001
gecertificeerd

Beschrijving activiteit

De gevraagde vergunning heeft betrekking op de aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van een nieuw fietspad F 370 in het duingebied Solleveld en Kapittelduinen. De activiteiten omvatten:

1. de aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van een nieuw fietspad in de recent aangelegde/op korte termijn aan te leggen versterking van de Delflandse kust¹ tussen Kijkduin en Ter Heijde en tussen Ter Heijde en strandslag Arendsduin (modules 1, 2, 3 en 5 zoals aangegeven op bijgevoegde overzichtskaart). In dit gedeelte worden zeven fietsenstallingen aangelegd bij de nieuwe strandslag ten zuiden van Kijkduin, de strandslagen Zuiderstrand 1 en 2, de Watertoren, strandslag Schelppad, strandslag Molenslag en strandslag Arendsduin.
2. de aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van een nieuw fietspad door het bestaande duingebied in verband met aansluiting op het nieuw aan te leggen fietspad in de kustversterking, strandslagen en/of het bestaande fietspad F1. In module 1 (zie overzichtskaart) wordt ten zuiden van Kijkduin een verbinding door bestaand duingebied over het terrein van het voormalige zeehospitium aangelegd naar het tracé in de kustversterking. In module 4 wordt ten noorden van Ter Heijde voorbij strandslag Molenslag een nieuwe verbinding, die grotendeels over een bestaand dijklichaam loopt, aangelegd, naar het bestaande fietspad F1. Ten zuiden van Ter Heijde wordt een aansluiting door bestaand duingebied gemaakt naar het tracé in de kustversterking. Hier wordt een verkeersveilige uitwisseling van fietsers tussen F370 en F1 mogelijk gemaakt. Bij Arendsduin wordt de bestaande strandslag gevolgd voor aansluiting op het bestaande fietspad F1. Ter hoogte van het tunneltje nabij strandslag Arendsduin wordt een aansluiting gerealiseerd tussen enerzijds F370/strandslag Arendsduin en anderzijds F1. De aansluiting wordt gerealiseerd door middel van twee fietshellingen die het hoogteverschil tussen F370 en F1 overbruggen en een verkeersveilige uitwisseling van fietsers tussen F370 en F1 mogelijk maken. Vanaf deze aansluiting tot aan strandslag Beukel wordt het bestaande fietspad F1 verbreed van 2,60 m naar 3,50 m. Tussen de strandslagen Beukel en Vlugtenburg wordt de bestaande dienstweg van het Hoogheemraadschap van Delfland in gebruik genomen als fietspad.
3. de herinrichting van het duingebied tussen de strandslagen Vlugtenburg en Stuifkenszand (module 7 op bijgevoegde overzichtskaart) omvat de aanleg, aanwezigheid, en gebruik en onderhoud van een nieuw fietspad, een nieuw wandelpad en een nieuw ruiterspad (het bestaande ruiterspad wordt opgeheven). Daarnaast worden duindoornstruwelen verwijderd (ca. 5 ha) ten gunste van de ontwikkeling van grijze en witte duinen. De toegankelijkheid van het gebied voor publiek wordt beperkt tot de padenbundel. In het, ten westen van de padenbundel gelegen, niet toegankelijk deel van het gebied zal begrazing plaatsvinden.

Ten zuiden van strandslag Stuifkenszand zijn geen activiteiten voorzien.

Het fietspad in de nieuw aangelegde kustversterking en de aansluitingen op strandslagen en fietspad F1 (onderdelen 1 en 2) hebben een breedte van 3,5 meter met een berm van 1,0 meter

¹ Voor de versterking van de Delflandse kust is op 20 november 2007 een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 verleend, PZH-2007-629670.

aan weerszijden. Aan weerszijden van het pad wordt op een afstand van 4,0 meter uit de kant van de verharding een 4-draads raster van 1,2 m hoog aangebracht, met uitzondering van het gedeelte van het tracé ten noorden van Ter Heijde over het dijklichaam van het Hoogheemraadschap van Delfland. Bij de doorsteken door het bestaande duingebied wordt rekening gehouden met de aanwezige begroeiing en wordt het raster aan weerszijden op maximaal 4,0 meter uit de kant van de verharding aangebracht.

Het fietspad bestaat uit een elementenfietspad van grijze visbektegels, voorzien van opsluitbanden.

Het bestaande fietspad ter hoogte van Ter Heijde wordt voorzien van een nieuwe asfaltlaag. Het bestaande fietspad F1 tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel wordt verbreed van 2,6 m naar 3,5 m.

Het nieuwe fietspad in het herinrichtingsgebied tussen de strandslagen Vlugtenburg en Stuifkenszand wordt uitgevoerd in asfalt. Het wandelpad krijgt een toplaag van een gestabiliseerde halfverharding en het ruitepad bestaat uit gebiedseigen zand.

In het Voorontwerp (tekeningen 184907.45-S-1-01 D0 t/m 184907.45-S-1-06 DO, 184907.45-DP-1-01 DO, 184907.45-DP-1-02 DO, 184907.45-D-1-01 DO, 184907.45-LP-1-01 DO en 184907.45-LP-1-02 DO) is de ligging van het fietspad nader uitgewerkt. Het herinrichtingsgedeelte tussen strandslag Vlugtenburg en Stuifkenszand is nader uitgewerkt op de overzichtskaart 184907.44.

De aanlegactiviteiten zijn gepland tussen 1 september 2011 en 15 maart 2012.

Procedure

Op grond van artikel 42 eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998 dienen wij binnen dertien weken na datum van ontvangst van een aanvraag een besluit te nemen, deze termijn kan op grond van artikel 42 tweede lid van de wet met dertien weken worden verlengd. Op 23 november 2010, kenmerk PZH-2010-226196765, hebben wij besloten de termijn voor de behandeling van de aanvraag op grond van artikel 42 lid 2 met maximaal dertien weken te verlengen.

Ter voldoening aan het bepaalde in artikel 44 van de wet hebben wij naar aanleiding van de aanvraag op 8 november 2010 een zienswijze gevraagd aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Rotterdam, deelgemeente Hoek van Holland, gemeente Westland en de gemeente Den Haag.

Voorts hebben wij het Hoogheemraadschap van Delfland, Rijkswaterstaat Zuid-Holland, Stichting Zuid-Hollands Landschap, Stichting Duinbehoud, Dunea, Vogelwerkgroep Solleveld, Werkgroep De Vrienden van de Banken, Stichting Westlandse Natuur, Stichting Anemoon, KNNV, AVN en Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (verder: KNNV) als belanghebbende bij deze aanvraag in de gelegenheid gesteld een zienswijze te geven op de aanvraag van 30 september 2010 alsmede op de wijziging van de aanvraag van 24 december 2010.

De toelichting van 20 januari 2011 op de wijziging van de aanvraag hebben wij ter informatie aan betrokken partijen gezonden.

Wettelijk kader Natuurbeschermingswet 1998

Beschermd natuurmonument

Het gebied 'Kapittelduinen' is voor de kadastrale percelen zoals vermeld in het besluit van 2 januari 1996 aangewezen als beschermd natuurmonument. Bij besluit van 14 februari 1997 is het gedeelte van het gebied dat in eigendom is van de Staat tevens aangewezen als staatsnatuurmonument.

Het gebied 'Solleveld' is voor de kadastrale percelen zoals vermeld in het besluit van 16 augustus 1990 aangewezen als beschermd natuurmonument.

Op grond van artikel 60 van de Natuurbeschermingswet 1998 geldt een aanwijzingsbesluit op grond van artikel 7 (beschermd natuurmonument) en artikel 21 (staatsnatuurmonument) van de Natuurbeschermingswet 1967 als aanwijzingsbesluit tot beschermd natuurmonument op grond van artikel 10 van de Natuurbeschermingswet 1998.

Voor gebieden die zijn aangewezen op grond van artikel 10 geldt de vergunningplicht op grond van artikel 16. Op grond van artikel 16 lid 1 van de wet, is het verboden zonder vergunning in een beschermd natuurmonument handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen, die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument of voor dieren of planten in het beschermde natuurmonument of die het beschermde natuurmonument ontsieren dan wel in strijd met de bij een vergunning gestelde voorschriften of beperkingen handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen. Voor de beschrijving van de doelstellingen en waarden van het beschermd natuurmonument wordt verwezen naar bijlage 1.

De beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' liggen blijkens het ontwerp-aanwijzingsbesluit geheel binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen'.

Natura 2000

Het gebied Solleveld is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang zoals bedoeld in artikel 4, lid 2, van de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG) welke de Europese Commissie bij beschikking van 7 december 2004 heeft vastgesteld. Dit gebied wordt op grond van artikel 1 onder n 3° van de wet aangemerkt als Natura 2000-gebied.

Voor een Natura 2000-gebied is het toetsingskader van artikel 19d van toepassing. Het is op grond van dit artikel verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten een project te realiseren dat gelet op de instandhoudingsdoelstellingen de kwaliteit van natuurlijke habitats en habitats van soorten in de aangewezen gebieden kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Op 27 november 2006 heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' in de Staatscourant bekend gemaakt en in de periode van 9 januari 2007 t/m 19 februari 2007 ter inzage gelegd. Bij de beoordeling van de activiteit hebben wij rekening gehouden met de hierin opgenomen instandhoudingsdoelstellingen.

Waarden en doelstellingen beschermde natuurmonumenten

Het beschermd natuurmonument 'Solleveld' is gelegen tussen Den Haag en Ter Heijde en bestaat voor een groot deel uit 'oude duinen'. Bijzonder in deze ontkalkte duinen zijn enkele heide-terreintjes, die evenals andere landschapselementen herinneren aan het historische, agrarische gebruik. Het gebied is niet heel reliëfrijk en bestaat uit duinen, duinbossen, graslanden, duinheiden, struwelen, ruigten en plassen. Het gebied is aangewezen uit een oogpunt van natuurschoon en zijn natuurwetenschappelijke betekenis.

Het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen' is gelegen in de gemeenten Westland en Rotterdam (deelgemeente Hoek van Holland). Dit gebied bestaat uit de ten oosten van het strand gelegen duinen, vochtige duinvalleien, duinplassen, duin- en landgoedbossen, graslanden, struwelen, ruigten en een aantal dijktrajecten. Het gebied is aangewezen uit een oogpunt van natuurschoon en zijn natuurwetenschappelijke betekenis.

Het gebied vormt in ecologisch en landschappelijk inzicht een schakel in het Nederlandse kustduingebied en is door de bijzondere combinatie van milieufactoren van internationale betekenis. Het geeft een karakteristiek voorbeeld van het Nederlandse duinlandschap dat in de loop van de eeuwen is ontstaan als gevolg van een samenloop van natuurlijke factoren en menselijk handelen. Het gebied ligt op de overgang van kust naar rivierengebied en meer landinwaarts worden de rivierinvloeden steeds duidelijker zichtbaar in de vegetatie. De naast elkaar voorkomende kust- en rivierinvloeden in de meer landinwaarts gelegen delen van het natuurmonument zijn typerend voor het natuurmonument.

Flora

Het beschermd natuurmonument 'Solleveld' bestaat globaal gezien uit een open duinlandschap nabij de zee en een bosrijke zone langs de binnenduinrand. In duinen van de zeereep groeit Helm met plaatselijk blauwe zeedistel. Landinwaarts domineren op de noordhellingen helm en duinriet. De zuidhellingen kennen een ijle begroeiing van zandzegge en buntgras met veel mossen en korstmossen.

Het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen' bestaat hoofdzakelijk uit buitenduinen op relatief korte afstand van de zee en binnenduinen die zowel dicht bij zee als meer landinwaarts zijn gelegen. In het gebied komen zowel open duinen (grijze duinen) en duingraslanden voor met soortenarme zuidhellingvegetaties en meer soortenrijke noordhellingvegetaties zoals struwelen en landgoedbos.

Fauna

Het beschermd natuurmonument 'Solleveld' is van belang voor grote aantallen vogelsoorten. Het gaat hierbij om soorten die broeden in vlakke open terreinen met lage begroeiingen en om bos-

en struweelvogels. Het bos- en duingebied zijn daarnaast van belang voor trekvogels, standvogels en winter- en zwerfgasten. In het gebied komen verschillende zoogdierensoorten voor, waaronder vos, wezel, bunzing, hermelijn, egel, baardvleermuis, dwergvleermuis, laatzvlieger, rosse vleermuis, watervleermuis, rosse woelmuis, dwergspitsmuis en bosspitsmuis. In het gebied leven verschillende amfibieën waaronder rugstreeppad en groene kikker en één reptielensoort, de ernstig bedreigde zandhagedis.

Het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen' is van belang als biotoop van een aantal amfibieën en reptielen waaronder rugstreeppad, bruine kikker, gewone pad en zandhagedis. Het natuurmonument is tevens als broed-, rust- en foerageergebied van belang voor een groot aantal vogelsoorten. Van de circa 200 waargenomen soorten broeden er minstens 70 regelmatig in het gebied.

Natuurschoon

Het gebied 'Solleveld' is uit een oogpunt van natuurschoon van betekenis vanwege de openheid, reliëf en binnenduinrandbossen. In de toelichting bij het aanwijzingsbesluit is opgenomen: 'Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door landgoedbossen met soms monumentale eiken en beuken enerzijds en open duingebieden met de daarin gelegen duingraslanden anderzijds verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, de mate van reliëf en de relatieve verscheidenheid aan milieuomstandigheden van betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.'

Het gebied 'Kapittelduinen' maakt deel uit van één van de laatste grotere niet verstedelijkte ruimten in het verder sterk verdichte Westland. Het contrast van dit natuurmonument met het industriële landschap van het Europortgebied aan de overzijde van de Nieuwe Waterweg enerzijds en de glastuinbouw van het Westland anderzijds, verleent dit gebied een bijzondere landschappelijke kwaliteit.

Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door landgoedbos, open duinlandschap en duingraslanden, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk en gevarieerd aanzien. Vanwege de relatieve verscheidenheid aan milieuomstandigheden en de mate van reliëf is het gebied van grote betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.

Begrenzing beschermd natuurmonument 'Solleveld' en beschermd natuurmonument en staatsnatuurmonument 'Kapittelduinen', zeewaartse uitbreiding

Het tracé van het fietspad F370 loopt grotendeels vanaf Kijkduin tot aan strandslag Arendsduin door de nieuw aangelegde/nog aan te leggen kustversterking van de Delflandse kust (modules 1 t/m 5). Voor de aanleg van deze kustversterking is door ons op 20 november 2007, kenmerk PZH-2007-629670 een vergunning ex art. 16 in het kader van de Natuurbeschermingswet verleend.

In de toelichting bij de aanwijzing van het beschermd natuurmonument 'Solleveld' is op pagina 4 onder begrenzing opgenomen:

"Bij duinafslag verplaatst de grens van het natuurmonument zich landinwaarts, bij duinaangroei of verbreding van de duinen verplaatst de grens zich zeewaarts."

In de toelichting bij de aanwijzing van het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen' en van het staatsnatuurmonument 'Kapittelduinen op resp. pagina 6 en pagina 4 onder begrenzing opgenomen:

"De begrenzing aan de westzijde wordt gevormd door de duinvoet zoals deze is beschreven in de Algemene Keur van Delfland (hoogte 3.20 m boven NAP). Deze is waarneembaar als afrastering die vanaf Rijkstrandpaal 116 noordwaarts tussen de buitenste duinvoet van de zeereep en het strand loopt.

Bij duinverbreding ten behoeve van het dynamisch handhaven van de basiskustlijn of natuurlijke duinaangroei verplaatst de grens zich in evenredige mate zeewaarts.

Bij de beoordeling van de aanvraag is rekening gehouden met deze begrenzing.

Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' zal blijkens het ontwerp-aanwijzingsbesluit aangewezen worden voor de volgende habitattypen:

- Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ('witte duinen') [H2120], behoud oppervlakte en kwaliteit.
- *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ('grijze duinen') [H2130], behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, kalkrijk (subtype A) en grijze duinen, kalkarm (subtype B).
- *Atlantisch vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*) [H2150] (Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit)
- Duinen met *Hippophae rhamnoides* ('duindoornstruwelen') [H2160] (Behoud oppervlakte en kwaliteit)
- Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied ('duinbossen') [H2180], behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, droog (subtype A) en behoud oppervlakte en kwaliteit duinbossen, binnenduintrand (subtype C)
- Vochtige duinvalleien [H2190], behoud oppervlakte en kwaliteit, subtype B kalkrijk.

De met een * aangeduide habitattypen en -soorten zijn prioritaire habitattypen en -soorten volgens de Habitatrichtlijn. Voor een uitgebreide beschrijving van de ontwerp-instandhoudingsdoelstellingen wordt verwezen naar de bijlage.

Op grond van de toelichting bij het definitieve besluit tot aanwijzing van de 'Waddenzee' als Natura 2000-gebied wordt aangenomen dat in de definitieve aanwijzing van 'Solleveld & Kapittelduinen' de instandhoudingsdoelstelling van H2130 wordt gewijzigd in 'uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit'. Tevens wordt in het definitieve aanwijzingsbesluit de nauwe korfslak mogelijk ook opgenomen. De instandhoudingsdoelstelling zal luiden 'behoud oppervlakte en kwaliteit leefgebied voor behoud van de populatie'.

Het ligt in de lijn der verwachting dat aan de doelstelling van H2160 de volgende zinsnede wordt toegevoegd: "enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H2130 grijze duinen is toegestaan". Alhoewel het definitieve aanwijzingsbesluit 'Solleveld & Kapittelduinen' ten tijde van het indienen van de aanvraag nog niet is vastgesteld is hier rekening mee gehouden in onze overwegingen.

Zeewaartse uitbreiding Natura2000-gebied

In het ontwerp-aanwijzingsbesluit is vermeld dat de zeewaartse begrenzing van het gebied langs de duinvoet van het buitenduin loopt. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee. In analogie en op grond van de toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebied 'Voornes Duin' en 'Duinen en Goeree & Kwade Hoek' nemen wij aan dat onder duinaangroei zowel natuurlijke als kunstmatige duinaangroei wordt verstaan. Bij de beoordeling van deze aanvraag is rekening gehouden met deze zeewaartse grensverschuiving.

Overwegingen

De thans voorliggende aanvraag voor het gebied 'Solleveld' is getoetst aan de bepalingen van artikel 16 en 19d van de wet en voor het gebied 'Kapittelduinen' aan de bepalingen van artikel 16. Voorts is bij de beoordeling van de aanvraag rekening gehouden met het ontwerp-aanwijzingsbesluit op grond van artikel 10a voor het gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' zoals verwoord in het wettelijk kader.

De aanvraag voor realisatie van het fietspad F370 vloeit voort uit afspraken die met het Rijk (Rijkswaterstaat Directie Zuid-Holland), Hoogheemraadschap van Delfland, gemeente Den Haag, gemeente Westland en gemeente Rotterdam (w.o. deelgemeente Hoek van Holland) zijn gemaakt voor versterking van de Delflandse kust alsmede de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het duingebied. De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft in mei 2004 vanuit veiligheidsoverwegingen middelen beschikbaar gesteld voor kustversterkingsplannen en -maatregelen voor de zwakke schakels langs de Nederlandse kust, waaronder de versterking van de Delflandse kust. Naast het waarborgen van een veilige kust is ook de doelstelling gesteld dat de ruimtelijke kwaliteit versterkt moet worden. In de afspraken is vastgelegd dat regionale partijen de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit financieren.

Op 13 december 2007 hebben Provinciale Staten van Zuid-Holland ingestemd met de financiering van de ruimtelijke kwaliteit van de zwakke schakel Delflandse kust. De verbetering van de ruimtelijke kwaliteit bestaat uit verschillende onderdelen waarbij beoogd wordt ruimte voor recreatie en natuur te ontwikkelen en de kust toegankelijk te maken. Om meer ruimte hiervoor te geven is bij de uitvoering van de kustversterking meer zand aangebracht dan noodzakelijk was vanuit veiligheidsoogpunt. Eén van de andere onderdelen is de aanleg en het gebruik van fietsverbinding F370, zoveel mogelijk in het extra aangebrachte zand. Het fietspad biedt de mogelijkheid direct langs de kust te fietsen waarbij aantasting van natuurwaarden zo veel mogelijk beperkt wordt. Het fietspad zal daarnaast de hoge recreatieve druk van het bestaande fietspad verminderen. Het bestaande fietspad, dat niet meer voldoet aan de huidige normen van een tweerichtingenfietspad, wordt vooral zomers door een grote diversiteit van fietsers, nl. strandbezoekers, volwassen met kinderen en racefietsers, gebruik gemaakt. Door dit intensieve gebruik en diversiteit aan fietsers is op een geringe breedte een grote variatie aan rijnsnelheden waardoor verkeersonveilige situaties ontstaan. Door realisatie van een nieuw fietspad F370 wordt de diversiteit en spreiding van fietsers vergroot. Door keuze van tegels, voor het gedeelte van het fietspad dat in de kustversterking ligt, zal fietspad F370 voor racefietsers minder aantrekkelijk worden.

De aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van fietspad F370 in de kustversterking en de aansluiting door bestaand duingebied op het bestaande fietspad, strandslag en/of het gedeelte in de kustversterking en de herinrichting van het gebied tussen de strandslagen Vlugtenburg en Stuifkenszand kunnen de volgende effecten op natuurwaarden hebben.

Aanlegfase:

- oppervlakteverlies van habitattypen (H2120 witte duinen, H2130 Grijze duinen en H2160 Duindoornstruwelen) als gevolg van ruimtebeslag, vergraven/aanvullen met zand, herinrichtingsmaatregelen in gebied tussen strandslagen Vlugtenburg en Stuifkenszand;
- verstoring van typische soorten van habitattypen en overige fauna

Aanwezigheid:

- vermindering van verstuiving van zand (in gedeelte kustversterking)

Gebruiksfase:

- betreding/eutrofiëring (afval, faeces) van habitattypen;
- verstoring van typische soorten en overige fauna
- natuurschoon

Voor de beoordeling van de aanvraag en de effecten op de verschillende natuurwaarden (effecten op habitattypen, fauna, abiotische factoren, flora, natuurschoon) in de verschillende deelgebieden is aangesloten bij de indeling die op pagina 1 en 2 is opgenomen onder 'beschrijving activiteit' t.w.:

1. de effecten vanwege de aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van het fietspad in de recent aangelegde/op korte termijn aan te leggen versterking van de Delflandse kust tussen Kijkduin en Arendsduin (verder: kustversterking);
2. de effecten in het gedeelte van het fietspad door het bestaande duingebied in verband met aansluiting op het nieuw aan te leggen fietspad in de kustversterking, strandslagen en/of het bestaande fietspad F1 (verder: bestaand duingebied) alsmede het gedeelte waar het tracé het bestaande fietspad F1 volgt en de dienstweg van het Hoogheemraadschap van Delfland gevolgd wordt tussen strandslagen Beukel en Vlugtenburg.
3. de effecten voor het herinrichtingsgebied tussen strandslagen Vlugtenburg en Stuifkenszand (verder: herinrichtingsgebied).

Effecten op habitattypen²

² Voor de uitwerking van het beheerplan op grond van art. 19a van de Natuurbeschermingswet zijn de natuurwaarden uit de aanwijzingsbesluiten, de BN-waarden, geanalyseerd en vergeleken met de Natura 2000-waarden waar instandhoudingsdoelstellingen voor gelden. De doelstellingen die in de besluiten tot aanwijzing van de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' zijn geformuleerd, overlappen voor wat betreft aanwezige vegetatie grotendeels de Natura 2000 doelstellingen voor de relevante habitattypen. Dat geldt niet voor 'dijkflora', voor deze vegetatie zal in het beheerplan een aanvullende instandhoudingsdoelstelling worden opgenomen. Naar analogie van het conceptbeheerplan is in deze beoordeling 'dijkflora' afzonderlijk beoordeeld (voor de beoordeling van dijkflora zie pag. 13). De term dijkflora sluit aan op de terminologie in het aanwijzingsbesluit als beschermd natuurmonument.

Kustversterking

aanlegfase

De aanleg van het fietspad ten zuiden van Kijkduin tot strandslag Arendsduin, met uitzondering van het gedeelte bij Ter Heijde (grotendeels modules 1, 2, 3 en 5) is gelegen in de nieuw aangelegde/aan te leggen kustversterking. Voor deze kustversterking is op 20 november 2007 (PZH-2007-629670) een vergunning ex art. 16 van de Natuurbeschermingswet 1998 verleend aan het Hoogheemraadschap van Delfland. Door betrokken partijen is afgesproken dat naast de noodzakelijke hoeveelheid zand, benodigd om de veiligheid te kunnen garanderen, extra zand en een nieuwe voorste duinrichel worden opgespoten ten behoeve van de versterking van de ruimtelijke kwaliteit en waarbij tevens een wezenlijke bijdrage wordt geleverd aan het behoud, herstel en ontwikkeling van de Natura 2000-gebieden 'Solleveld & Kapittelduinen' en 'Westduinpark & Wapendal'.³

In de op 20 november 2007 verleende vergunning is overwogen dat het opgespoten duin zich redelijk snel kan ontwikkelen tot habitattype H2120 witte duinen. De oude duinenrij, die destijds tot habitattype H2120 witte duinen werd gerekend, kan zich ontwikkelen tot habitattype H2130 grijze duinen en H2160 duindoornstruwelen. In de vergunning van 20 november 2007 zijn geen doelstellingen opgenomen hoeveel hectares 'witte' en 'grijze duinen' zich kunnen ontwikkelen. Dat is op voorhand ook niet te zeggen omdat dit een langdurig proces is en afhankelijk van factoren zoals klimatologische omstandigheid, wind enz.. In het besluit is de voorwaarde opgenomen dat evaluatie en monitoring van de versterking conform het 'Verbeteringsplan Delflandse kust' moeten worden uitgevoerd waarbij o.a. de ontwikkeling van natuurwaarden in de nieuwe duingebieden en het daarmee samenhangende beheer van de zeereep moeten worden gemonitord.

Het proces van duinvorming met de mogelijkheid van ontwikkeling van habitattypen H2120 witte duinen, H2130 grijze duinen en H2160 duindoornstruwelen heeft een termijn nodig van ca. 5 tot 20 jaar. In de eerste vijf jaar na aanleg kan habitattype H2120 zich ontwikkelen, voor grijze duinen duurt dat proces langer. In de toelichting bij de aanwijzingsbesluiten tot beschermd natuurmonument van 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' is opgenomen dat bij duinaangroei of verbreding de grens van de duinen zich zeewaarts verplaatst. Een vergelijkbare passage zal, anticiperend op de definitieve aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden Voornes Duin en Duinen Goeree & Kwade Hoek, ook worden opgenomen in het definitieve aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen'. Een gebied kwalificeert zich echter pas als habitattypen in het gebied aanwezig zijn danwel geschikt habitat aanwezig is voor de voor het gebied aangewezen soorten. Op dit moment hebben zich in de kustversterking nog geen natuurwaarden ontwikkeld.

In het aanwijzingsbesluit is onder 2.2 Flora en vegetatie vermeld: "Tevens vinden we hier de eerste rivierinvloeden in de vorm van planten zoals Beemdkroon, Handjesgras, Goudhaver en Wilde kruisdistel die normaal de grote rivieren begeleiden. Op de Noordlandse dijk en de Nieuwlandsedijk groeien onder andere Gewone agrimonie, Echt walstro, Knoopkruid en Beemdkroon."

³ Deze aanvraag heeft uitsluitend betrekking op het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen'.

In het profielendocument voor habitatype H2120 'witte duinen'⁴ is vermeld dat aanplantingen van Helm en Noordse helm alleen tot habitatype H2120 gerekend kunnen worden indien zij een natuurlijke vegetatiestructuur hebben. Onder een natuurlijke vegetatiestructuur wordt daarbij verstaan dat er geen regelmatig patroon van aangeplante pollen meer herkenbaar is. Op dit moment kan nog niet gesproken worden van een natuurlijke vegetatiestructuur en kan de helmaanplant daarom niet aangemerkt worden als habitatype H2120 'witte duinen'.

In het ontwerpbeheerplan is een ontwikkeling van uitbreiding van de habitattypen H 2120 'witte duinen' en H2130 'grijze duinen' in de kustversterking geschetst. Van deze ontwikkeling is echter nadrukkelijk aangegeven dat in de eerste beheerplanperiode en langere termijn de uitbreidings- en/of instandhoudingsdoelstellingen niet in dit gebied zijn beoogd.

Nu geen sprake is van aanwezige habitattypen in dit deel van het plangebied, kan geen sprake zijn van effecten op deze habitattypen.

Aanwezigheid fietspad

De ontwikkeling van habitatype H2120 witte duinen is, gelet op de wijze waarop de kustversterking is aangelegd en gelet op het reguliere beheer van het Hoogheemraadschap van Delfland, vooral te verwachten op het buitentalud en de kruin van de nieuwe zeereep. Het fietspad ligt niet in deze zone maar in de laagte tussen de oude en nieuwe zeereep (zie tekening 18490.45-DP-1-01). Derhalve zal hier net als elders langs de Delflandse kust geen sprake zijn van ontwikkeling van witte duinen. Het fietspad zal evenmin een grote belemmering zijn voor de ontwikkeling van grijze duinen en het verbeteren van de kwaliteit van grijze duinen. De nieuwe duinrichel (nieuwe duin) ligt hoger dan het achterliggende duingebied, daardoor zal stuifzand als gevolg van het hoogteverschil over het fietspad waaien en landinwaarts wordt getransporteerd. Het fietspad en de daarbijbehorende rasters vormen geen belemmering voor verstuing in het achterliggende bestaande duingebied.

Gebruik fietspad

Alhoewel de aanvraag primair gericht is op het gebruik van een fietspad en derhalve primair beoordeeld op effecten op natuurwaarden als gevolg van de aanwezigheid en gebruik van een fietspad, kan niet voorkomen worden dat wandelaars (al dan niet met honden) van het fietspad en/of de berm gebruik gaan maken. Op grond van andere wet-en regelgeving in het kader van de Wegenverkeerswet is het toegestaan dat wandelaars van een fietspad gebruik maken, voor zover er geen voetpad of trottoir aanwezig is.

Aan weerszijden van het fietspad zal op 4 meter afstand een 4-draads raster van 1,2 m hoog worden geplaatst. In deze zone is betreding mogelijk. Ook hier geldt dat er nog geen habitattypen aanwezig zijn en geen instandhoudingsdoelstellingen zijn beoogd.

⁴ Het profielendocument (zie website van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie) is een achtergronddocument voor de aanwijzingsbesluiten waarin de ecologische kenmerken en ecologische kwaliteitseisen van habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten zijn opgenomen.

Op grond van de APV van de gemeente Westland moeten honden aangelijnd worden. Voor zover honden in het gebied loslopen, is dit een illegale activiteit.

Gelet op bovenstaande zijn wij van mening dat geen sprake is van een aantasting van natuurwaarden in de onlangs aangelegde/nog aan te leggen kustversterking.

2. Bestaand duingebied

Aanlegfase

Blijkens de bij de aanvraag gevoegde habitattoets en het verzoek om wijziging van de aanvraag van 24 december 2010, berekend aan de hand van het ruimtebeslag van het fietspad tijdens de aanleg alsmede de verandering in de zone langs de paden als gevolg van betreding, eutrofiëring en beheer/onderhoud in de gebruiksfase, treedt enig oppervlakteverlies van habitattypen op ten zuiden van Kijkduin en ten noorden en zuiden van Ter Heijde. Ook treedt enig oppervlakteverlies op bij het verbreden van het fietspad F1 tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel en de aansluitingen van fietspad van F370 en F1 bij strandslag Arendsduin.⁵

Habitattype H2120 witte duinen

Bij de aanleg van het fietspad door het bestaande duin gaat in totaliteit ruim 0,1 ha van habitattype H2120 'witte duinen' verloren. Dit oppervlakteverlies treedt op door ruimtebeslag van het fietspad en bermen (ca. 0,082 ha) en door vergraving/aanvulling van zand vanwege grote reliëfverschillen (ca. 0,03 ha). De beschadiging van de vegetatie wordt zo veel mogelijk voorkomen doordat alle werkzaamheden zullen worden uitgevoerd binnen het profiel van het aan te leggen pad. Aan- en afvoerdepots, depots van grond en materialen, bouwketen e.d. zullen buiten het duin worden gesitueerd.

Het ruimtebeslag op het tracégedeelte direct ten zuiden van Kijkduin (module 1, Kijkduin - Zuiderstrand 1) bedraagt 0,027 ha habitattype witte duinen, als gevolg van vergraving/aanvulling gaat 0,006 verloren. Dit is in het gedeelte waar de bestaande duinen overgaan in het nieuw opgespoten duin in verband met versterking van de Delflandse kust. In het gedeelte tussen de Molenslag en Strandweg (module 4) gaat ca. 0,009 ha witte duinen als gevolg van ruimtebeslag en 0,004 ha als gevolg van vergraving/aanvulling verloren. In module 5 (Strandslag - Arendsduin), waar het tracé ten zuiden van Ter Heijde door het beschermde duingebied naar de nieuwe kustversterking loopt, is sprake van een oppervlakteverlies van ca. 0,046 ha witte duinen als gevolg van ruimtebeslag en 0,02 ha als gevolg van vergraving/aanvulling van zand.

Het totale oppervlakteverlies van 0,1 ha H2120 'witte duinen' betreft ca. 0,2% van het huidige areaal habitattype H2120 Witte duinen van 53 ha van het beschermde natuurgebied en het Natura 2000-gebied als geheel. Nieuwe ontwikkelingen zoals de aanleg van het duincompensatieproject 'Spanjaardsduin', de versterking van de Delflandse kust en de aanleg van de zandmotor beogen duinaangroei, waaronder ook de uitbreiding van het areaal witte duinen, te bewerkstelligen waardoor het bestaande duingebied zeewaarts kan verplaatsen en het

⁵ Het oppervlakteverlies bij de aansluitingen van fietspad F1 en F370 is opgenomen in het verzoek om wijziging van de vergunning van 24 december 2010.

bestaande duingebied groter wordt. Vanwege de relatief geringe omvang van het oppervlakteverlies van habitattype H2120 witte duinen van 0,1 ha in relatie tot de instandhoudingsdoelstelling tot behoud van oppervlakte en kwaliteit en de verwachte duinaangroei als gevolg van de versterking van de Delflandse kust, het duincompensatieproject en de aanleg van de zandmotor in de komende jaren achten wij het oppervlakteverlies aanvaardbaar en niet significant.

Habitattype H2130 grijze duinen

Bij de aanleg van het fietspad door het bestaande duin gaat ruim 0,13 ha van habitattype H2130 'grijze duinen' verloren. Dit oppervlakteverlies treedt op door ruimtebeslag van het fietspad en aantasting bermen van ca. 0,095 ha en door vergraving/aanvulling van zand vanwege grote reliëfverschillen van ca. 0,037 ha. De beschadiging van de vegetatie wordt zo veel mogelijk voorkomen doordat alle werkzaamheden zullen worden uitgevoerd binnen het profiel van het aan te leggen pad. Aan- en afvoerdepots, depots van grond en materialen, bouwketen e.d. zullen buiten het duin worden gesitueerd.

Het oppervlakteverlies van dit habitattype treedt vooral op bij Ter Heijde, bij de aansluitingen die nodig zijn van het geprojecteerde fietspad in de duinversterking naar het bestaande fietspad (modules 4 en 5). Het oppervlakteverlies dient in samenhang te worden gezien met de effecten op habitattype H2130 Grijze duinen in het herinrichtingsgebied. Hiervoor verwijzen wij naar onze overwegingen op pagina 14 onder '3. effecten herinrichtingsgebied, habitattype H2130 grijze duinen' van dit besluit.

Habitattype H2160 duindoornstruwelen

In het gedeelte tussen de Molenslag en Arendsduin (module 4 en 5) treedt oppervlakteverlies van habitattype H2160 duindoornstruwelen op als gevolg van ruimtebeslag van het fietspad (incl. aantasting bermen) van 0,05 ha. Door vergraven/aanvullen van zand ten noorden en ten zuiden van Ter Heijde treedt een verlies van dit habitattype op van 0,014 ha. Het oppervlakteverlies dient in samenhang te worden gezien met het oppervlakteverlies met de effecten op dit habitattype in het herinrichtingsgebied. Hiervoor verwijzen wij naar onze overwegingen op pagina 15 onder '3. effecten herinrichtingsgebied, habitattype H2160 duindoornstruwelen' van dit besluit.

De gevraagde activiteit heeft geen negatieve effecten op de overige habitattypen t.w. H2130B kalkarme grijze duinen, H2150 duinheide met struikhei, H2180A Duinbossen droog, H2180C duinbossen binnenduintrand en H2190B vochtige duinvalleien) waarvoor het gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' is aangewezen.

Dijkflora

Tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel wordt aangesloten op het bestaande fietspad F1⁶. Uit veiligheidsoogpunt dient over een lengte van ruim 600 meter het fietspad verbreed te worden van 2.60 m naar 3.50 m. De verbreding van het fietspad leidt tot een verlies aan dijkflora op de Nieuwlandse dijk van 0,90 m x 610 m = 549 m². Dat is 0,05 ha. Voor herprofilering van het

⁶ Conform de wijziging van de aanvraag, ingediend op 24 december 2010.

fietspad zal tijdelijk 1200 m² dijkflora worden aangetast. Na herprofilering kan de dijkflora zich echter weer herstellen.

Bij het verbreden van de watergang door Hoogheemraadschap van Delfland is in 2010 aan de westelijke zijde over een lengte van ca. 1 km dijkflora verloren gegaan. Op 17 november 2010 hebben wij het Hoogheemraadschap van Delfland bericht dat maaisel dat bij de werkzaamheden is vrijgekomen, weer in het gebied moet worden verspreid zodat de oorspronkelijke vegetatie kan herstellen. Ook voor die tijd waren de kwaliteiten van de dijkflora hier beperkt. Op dit moment is de natuurwaarde van de dijkflora in absolute zin (d.w.z. in vergelijking met ander natuurwaarden in het gebied Kapittelduinen) beperkt. Voor de dijkflora is in de eerste plaats van belang dat de schade van afgelopen najaar wordt hersteld en in de tweede plaats dat het reguliere beheer in de jaren daarna wordt verbeterd waardoor de kwaliteiten op het aanwezige oppervlak dijkflora substantieel worden vergroot c.q. hersteld. Het verlies van 0,05 ha dijkflora en tijdelijke aantasting van dijkflora van 1200m² is tegen deze achtergrond van ondergeschikte betekenis.

Gebruik fietspad

Alhoewel de aanvraag primair gericht is op het gebruik van een fietspad en derhalve primair beoordeeld op effecten op natuurwaarden als gevolg van de aanwezigheid en gebruik van een fietspad, kan niet voorkomen worden dat wandelaars (al dan niet met honden) van het fietspad en/of de berm gebruik gaan maken. Op grond van andere wet- en regelgeving in het kader van de Wegenverkeerswet is het toegestaan dat wandelaars van een fietspad gebruik maken, voor zover er geen voetpad of trottoir aanwezig is.

Aan weerszijden van het fietspad zal bij de aansluitingen op strandslagen en het bestaand fietspad F1 in het bestaand duingebied op 4 meter afstand een 4-draads raster van 1,2 m hoog worden geplaatst. Dit geldt niet voor het gedeelte van het fietspad dat ten noorden van Ter Heijde over het dijklichaam loopt. In de zone tussen het fietspad en het raster is betreding mogelijk, waardoor aanwezige vegetatie kan worden aangetast. In de habitattoets is uitgegaan van een verstoringszone van 1 meter aan beide zijden van het fietspad. In het algemeen zullen wandelaars op het fietspad lopen (een verharding loopt prettiger dan het duingebied) danwel kiezen voor een al belopen berm naast het fietspad. Het is niet aannemelijk dat mensen vlak langs het raster gaan lopen en betreding in de gehele zone van 4 meter aan weerszijden van het fietspad plaatsvindt. Ook is betreding van deze gehele zone door loslopende honden niet aannemelijk omdat op grond van de APV van de gemeente Westland honden aangelijnd moeten worden. In de habitattoets is rekening gehouden met een oppervlakteverlies als gevolg van ruimtebeslag inclusief een betredingszone. Voor oppervlakteverlies van habitattypen verwijzen wij naar onze overwegingen bij de aanleg van het fietspad.

Gelet op bovenstaande zijn wij van mening dat sprake is van geringe effecten door betreding door wandelaars (al dan niet met honden). De effecten van deze betreding op habitattypen achten wij, in samenhang met onze overwegingen ten aanzien van oppervlakteverlies als gevolg van de aanleg van het fietspad, niet significant.

3. effecten herinrichtingsgebied

Habitattype H2130 grijze duinen

In het herinrichtingsgebied (module 7) wordt beoogd om 5,2 ha H2130 subtype A grijze duinen kalkrijk te ontwikkelen door 5,5 ha duindoornstruwelen te verwijderen. Voor het verwijderen van duindoornstruwelen verwijzen wij naar onze overwegingen ten aanzien van de effecten op habitattype H 2160. Omdat de kans aanwezig is dat door bodemverstoring ontwikkeling van grijze duinen kalkrijk niet voor 100% zal slagen, is de netto toename als gevolg van de omvormingsmaatregelen geraamd op 4,5 ha grijze duinen kalkrijk.

Voor habitattype H2130 grijze duinen is in het ontwerp-aanwijzingsbesluit een behoudsdoelstelling ten aanzien van oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, kalkrijk (subtype A) en grijze duinen, kalkarm (subtype B) geformuleerd. Op grond van de toelichting bij het definitieve besluit tot aanwijzing van de 'Waddenzee' als Natura 2000-gebied wordt aangenomen dat in de definitieve aanwijzing van 'Solleveld & Kapittelduinen' de instandhoudingsdoelstelling van H2130 wordt gewijzigd in 'uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit'. De gevraagde activiteit beoogt een bijdrage te leveren aan de doelstelling tot uitbreiding van het oppervlak grijze duinen in het Natura2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' en verbetering van de kwaliteit van dit habitattype.

Habitattype H2160 duindoornstruwelen

In het herinrichtingsgebied tussen Vlugtenburg en Stuifkenszand verdwijnt 0,2 ha voor de aanleg van het fietspad, 0,13 ha voor de aanleg van het wandelpad en 0,16 ha voor het ruiterspad. Voorts wordt 5,5 ha duindoornstruweel verwijderd ten gunste van de ontwikkeling van grijze duinen kalkrijk (H2130A). Het totale oppervlakteverlies in het herinrichtingsgebied is derhalve 5,6 ha. Dit is bijna 4% van het totale areaal duindoornstruwelen van ca. 144 ha in het gebied.

De instandhoudingsdoelstelling voor habitattype H2160 duindoornstruwelen is behoud oppervlakte en kwaliteit. Naar verwachting zal in het definitieve aanwijzingsbesluit worden opgenomen dat enige achteruitgang van dit habitattype mogelijk is ten gunste van uitbreiding van habitattype H2130 grijze duinen. Het verlies van dit habitattype dient dan ook in samenhang gezien te worden met de hierboven beschreven effecten op habitattype H2130 grijze duinen. Omdat de gevraagde activiteit een afname van duindoornstruwelen ten gunste van het prioritaire habitattype grijze duinen impliceert en daarmee bijdraagt aan het realiseren van de doelstellingen voor uitbreiding van de oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen en het habitattype duindoornstruwelen landelijk gezien in een gunstige staat van instandhouding verkeert, achten wij de afname van duindoornstruwelen aanvaardbaar. De herinrichting sluit qua omvang en locatie aan bij de lange termijn doelen zoals uitgewerkt in het conceptbeheerplan.

Samenvattend effect op habitattypen voor gehele project

Samenvattend gaat er voor de totale aanleg en aanwezigheid van het fietspad F370 in de kustversterking, het bestaande duingebied en het herinrichtingsgebied 0,1 ha H2120 witte duinen verloren, is er sprake van een uitbreiding van 4,37 ha H2130 subtype A grijze duinen kalkrijk (herontwikkeling + 4,5 ha en verlies 0,13 ha in bestaand duingebied) en verlies van 6,1 ha H2160 duindoornstruwelen (0,6 in bestaand duingebied en 5,6 ha in herinrichtingsgebied).

Het oppervlakteverlies van habitatype H2120 witte duinen van 0,1 ha (dat is 0,2 % van het totale areaal van dit habitatype van 53 ha) in relatie tot de instandhoudingsdoelstelling tot behoud van oppervlakte en kwaliteit achten wij aanvaardbaar en niet significant.

Omdat duindoornstruwelen voor een groot deel (5,5 ha) zullen worden verwijderd ten gunste van de uitbreiding en verbetering van de kwaliteit van habitatype H2130 grijze duinen kalkrijk, een prioritair habitatype, van circa 4,5 ha achten wij het oppervlakteverlies van duindoornstruwelen aanvaardbaar en niet significant.

Verstoring van fauna

In het duingebied van 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' komen veel diersoorten voor. Deze beoordeling is toegespitst op de gevoelige soorten vanwege de aanwijzing als beschermd natuurmonument en de typische soorten voor de habitatypen H2120 witte duinen, H2130 grijze duinen en H2160 duindoornstruwelen.

Effecten broedvogels

Kustversterking en bestaand duingebied

In het bestaande duingebied 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' komen diverse broedvogels voor. De in het gebied voorkomende gevoelige soorten vanwege de aanwijzing als beschermd natuurmonument zijn kievit, graspieper, nachtegaal, blauwborst, roodborsttapuit, kneu, sprinkhaanzanger, kleine karekiet, grasmus en braamsluiper. Een aantal kenmerkende soorten van deze soorten komen in vrij hoge dichtheden in de buitenduinen voor.

Van genoemde soorten is de graspieper tevens een typische soort van habitatype H2120 witte duinen. Typische soorten van habitatype H2130 grijze duinen zijn roodborsttapuit, kneu, kievit en graspieper. Nachtegaal, braamsluiper, roodborsttapuit en grasmus zijn typische soorten van habitatype H2160 duindoornstruwelen.

Aanlegfase

In de broedperiode zullen blijkens de aanvraag geen werkzaamheden worden uitgevoerd. De werkzaamheden zijn gepland in de periode van 1 september t/m 31 december 2011, dat is buiten de broedperiode. Derhalve is geen sprake van verstoring van broedvogels.

Gebruiksfase

Uit de habitattoets (tabel 4.6, 4.7 en 4.10) blijkt dat het gebruik van het fietspad in zowel het bestaande duingebied en het nieuwe duingebied kan leiden tot een geringe vermindering van het aantal territoria van broedvogels als gevolg van verstoring door recreanten. Ter hoogte van het gebied 'De Banken' zal, tussen Arendsduin en Beukel, het benedendijks bestaande fietspad F1 worden gebruikt, en is in afwijking van de oorspronkelijke aanvraag van 30 september 2010, sprake van een zeer geringe vermindering van potentieel leefgebied en verstoring van broedvogels.

Herinrichtingsgebied

De herinrichting zal plaatsvinden in de periode van 1 september 2011 en 15 maart 2012. Dit is buiten de broedperiode.

Gebruiksfasen

In het herinrichtingsgebied is een uitbreiding van habitatype H2130 beoogd en wordt, anders dan in de huidige situatie waarin het gehele gebied toegankelijk is voor recreanten, het gebruik van het gebied beperkt tot het aan te leggen fiets-, wandel- en ruiterspad. Hierdoor ontstaan potentiële broedgebieden voor soorten als graspieper en roodborsttapuit.

Conclusie effecten op broedvogels

Wij zijn van mening dat de geringe vermindering van enkele territoria van broedvogelsoorten als gevolg van het gebruik van het fietspad niet is aan te merken als een verslechtering van het leefgebied van broedvogelsoorten, een significante verstoring danwel een aantasting van de wezenlijke kenmerken van de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen'.

Effecten niet-broedvogels

Kustversterking, bestaand duingebied en herinrichtingsgebied

De gebieden 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' zijn voor veel vogels van belang als trekroute in het voor- en najaar. In de plassen bij het gebied 'De Banken' in het bestaande duingebied 'Kapittelduinen' komen in de winterperiode veel rustende en foeragerende vogels voor. De vogels zijn vooral aanwezig in een periode waarin het fietspad het minst wordt gebruikt.

Door wijziging van het tracé tussen strandslagen Arendsduin en Beukel wordt, anders dan in de aanvankelijke aanvraag, het bestaande, benedendijks gelegen fietspad gevolgd. Hierdoor is geen sprake meer van verstoring van foeragerende en rustende vogels bij 'De Banken'.

Effecten zandhagedis

Kustversterking, bestaand duingebied en herinrichtingsgebied

In de bestaande duingebieden van 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' komen verspreid zandhagedissen in droge duingraslanden en omringende struwelen voor. De zandhagedis is een typische soort van habitatype H2120 witte duinen en habitatype H2130 grijze duinen. In het kale zand van de recent aangelegde kustversterking (nieuwe duingebied) is nog geen geschikt habitat voor deze soort aanwezig en zijn er derhalve geen effecten.

Bij de aanleg van het fietspad en herinrichtingsgebied is in het duingebied enige verstoring van de zandhagedis mogelijk. Deze verstoring wordt beperkt door, voorafgaande aan de werkzaamheden, de aanwezige zandhagedissen te vangen en naar geschikt biotoop te brengen. Gedurende de werkzaamheden zal het werkgebied met faunarasters worden afgezet. Daarnaast zal door de aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van het fietspad in het gehele projectgebied en aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van het wandel- en ruiterspad in herinrichtingsgebied tijdelijk 0,47 ha van het leefgebied verstoord worden. Na ontwikkeling van het herinrichtingsgebied ontstaat er weer potentieel leefgebied voor de

zandhagedis. Omdat er voldoende leefgebied voor de zandhagedis in het duingebied aanwezig is, achten wij de geringe verstoring niet significant en geen aantasting van de wezenlijke waarden van de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen'.

Effecten nauwe korfslak

Kustversterking, bestaand duingebied en herinrichtingsgebied

De nauwe korfslak leeft in en onder bodemstrooisel en tussen de begroeiing op vochtige, vaak min of meer kalkrijke terreinen.

In het bestaande duingebied van 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' is de nauwe korfslak slechts op een beperkt aantal plaatsen aangetroffen, namelijk in het Vinetaduin en ten zuiden bij Ter Heijde. Het Vinetaduin ligt niet in het plangebied. Het dichtstbijzijnde leefgebied van de nauwe korfslak ten zuiden van Ter Heijde ligt in de buurt van het geplande fietspad maar nog wel op voldoende afstand. Er is derhalve geen sprake van een verslechtering van het leefgebied van de nauwe korfslak.

In het kale zand van de recent aangelegde kustversterking (nieuwe duingebied) is nog geen geschikt habitat voor deze soort aanwezig en zijn er derhalve geen effecten.

Abiotische kenmerken (bodemkundige gesteldheid)

In het bestaand duingebied en het herinrichtingsgebied in de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' is sprake van aantasting van bodemkundige gesteldheid door ruimtebeslag, vergraving/aanvulling en aantasting van zones langs paden. Deze effecten zijn al beoordeeld onder 'habitattypen'. Wij zijn van mening dat weliswaar sprake is van enige aantasting van abiotische kenmerken maar deze aantasting achten wij geen aantasting van de wezenlijke kenmerken van beide beschermde natuurmonumenten.

Natuurschoon

(Kustversterking, bestaand duingebied en herinrichtingsplan)

In het aanwijzingsbesluit tot beschermd natuurmonument 'Solleveld' is opgenomen dat het gebied door zijn openheid, reliëf en binnenduinrandbossen van betekenis is uit een oogpunt van natuurschoon. In de toelichting bij het aanwijzingsbesluit is opgenomen:

'Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door landgoedbossen met soms monumentale eiken en beuken enerzijds en open duingebieden met de daarin gelegen duingraslanden anderzijds verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, de mate van reliëf en de relatieve verscheidenheid aan milieuomstandigheden van betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.'

De overweging met betrekking tot natuurschoon voor het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen' is vrijwel gelijk aan die voor 'Solleveld'. In de toelichting bij het aanwijzingsbesluit is opgenomen:

'Het natuurmonument maakt deel uit van één van de laatste grotere niet-verstedelijkte ruimten in het verder sterk verdichte Westland. Het contrast van dit natuurmonument met het industriële landschap van het Europoortgebied aan de overzijde van de Nieuwe Waterweg enerzijds en de

glastuinbouw van het Westland anderzijds, verleent dit gebied een bijzondere landschappelijke kwaliteit. Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door landgoedbos, open duinlandschap en duingraslanden, verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk en gevarieerd aanzien. Het is daarom, mede vanwege de relatieve verscheidenheid aan milieuomstandigheden en de mate van reliëf van grote betekenis uit oogpunt van natuurschoon.'

De aanwezigheid en gebruik van het fietspad F370 in de kustversterking en de aansluitingen door bestaand duingebied alsmede het voet- en ruiterspad in het herinrichtingsgebied tussen strandslag Vlughtenburg en Stuifkenszand heeft een beperkt effect op het aantrekkelijke aanzien van het open duinlandschap in beide beschermde natuurmonumenten. Het gaat daarbij om de zichtbaarheid van rasters en op enkele informatieborden en toegangsregels. Deze aantasting achten wij gering en geen wezenlijke aantasting van de natuurwaarden van het gebied. Van aantasting van andere kenmerken van natuurschoon is door aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van het fietspad geen sprake.

Samenvattend:

Samenvattend gaat er door de aanleg en aanwezigheid van het fietspad F370 in de kustversterking, het bestaande duingebied en het herinrichtingsgebied in totaal 0,1 ha H2120 witte duinen verloren, is er sprake van een uitbreiding van ca 4,37 ha H2130 subtype A grijze duinen kalkrijk (herontwikkeling + ca 4,5 ha en verlies 0,13 ha in bestaand duingebied) en verlies van 6,1 ha H2160 duindoornstruwelen (0,6 in bestaand duingebied en 5,6 ha in herinrichtingsgebied). Tenslotte is sprake van verlies van dijkflora van 0,05 ha dijkflora en een tijdelijk verlies van dijkflora van 0,12 ha.

Het oppervlakteverlies van habitatype H2120 witte duinen van 0,1 ha (dat is 0,2 % van het tot areaal van dit habitatype van 53 ha) in relatie tot de instandhoudingsdoelstelling tot behoud van oppervlakte en kwaliteit achten wij aanvaardbaar en niet significant. Omdat duindoornstruwelen voor een groot deel (5,5 ha) zullen worden verwijderd ten gunste van de uitbreiding en verbetering van de kwaliteit van habitatype H2130 grijze duinen kalkrijk, een prioritair habitatype, van circa 4,5 ha achten wij het oppervlakteverlies van duindoornstruwelen aanvaardbaar en niet significant.

De geringe vermindering van enkele territoria van broedvogelsoorten als gevolg van het gebruik van het fietspad merken wij niet aan als een verslechtering van het leefgebied van broedvogelsoorten, een significante verstoring danwel een aantasting van de wezenlijke kenmerken van de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen'. De activiteit leidt niet of nauwelijks tot een verstoring van trekkende vogels en rustende en foeragerende vogels. Omdat er voldoende leefgebied voor zandhagedis aanwezig blijft, achten wij de geringe verstoring van deze soort niet significant en geen aantasting van de wezenlijke waarden van de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen'.

Alhoewel sprake is van enige aantasting van abiotische kenmerken en natuurschoon, achten wij deze aantasting geen aantasting van de wezenlijke kenmerken van beide beschermde natuurmonumenten.

Cumulatieve effecten

Nu uit het voorgaande gebleken is dat de gevraagde activiteit leidt tot gering oppervlakteverlies van habitattypen kan leiden en geringe negatieve maar zeker geen significant negatieve effecten heeft op broedvogels en zandhagedis is cumulatie van effecten met andere activiteiten en plannen nodig.

Onder cumulatieve effecten wordt verstaan de effecten van de voorgestelde eigen activiteit op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied in combinatie met de effecten van andere activiteiten en plannen.

Bij de beoordeling van cumulatie van effecten is rekening gehouden met de volgende projecten en plannen in het gebied 'versterking Delflandse kust', 'duincompensatiegebied Spanjaardsduin', 'zandmotor' en het verbreden van de watergang Waalblok.

De projecten 'versterking Delflandse kust' en 'zandmotor' beogen de oppervlakte en kwaliteit van het duingebied 'Solleveld & Kapittelduinen' in de komende twintig jaar te verbeteren met uitbreiding van de habitattypen H2120 witte duinen en H2130 grijze duinen.

Door deze uitbreidingen zal ook het leefgebied van typische soorten van deze habitattypen toenemen. Typische soorten van witte duinen zijn zandhagedis en graspieper. Voor grijze duinen zijn dat zandhagedis, graspieper, roodborsttapuit en kneu. In het Natura2000 ontwerpbeheerplan is nadrukkelijk aangegeven dat de uitbreidings/verbeteringsdoelstellingen voor grijze duinen en instandhoudingsdoelstellingen voor witte duinen niet in het gebied van de kustversterking en zandmotor zijn gelegen. De ontwikkeling van beide habitattypen als gevolg van beide plannen zal, in aanvulling op de in het beheerplan geformuleerde doelstellingen, derhalve leiden tot extra positieve effecten voor het beschermde natuurgebied.

Op 25 oktober 2007 is een vergunning verleend voor het project duincompensatie 'Spanjaardsduin'. Deze compensatie dient ter compensatie van effecten van het gebruik van Maasvlakte 2. In het duincompensatiegebied 'Spanjaardsduin' zullen binnen een termijn van ca. 20 jaar 9,8 ha grijze duinen en 6,1 ha vochtige duinvallei moeten ontwikkelen. Voor de ontwikkeling van deze habitattypen is ook (indirect) de ontwikkeling van witte duinen relevant.

Bij het verbreden watergang door Hoogheemraadschap van Delfland is in 2010 aan de westelijke zijde over een lengte van ca. 1 km dijkflora verloren gegaan. Op 17 november 2010 hebben wij het Hoogheemraadschap van Delfland bericht dat herstelmaatregelen moeten worden uitgevoerd (verspreiden van maaisel dat bij de werkzaamheden is vrijgekomen) zodat de oorspronkelijke vegetatie kan herstellen. Daarnaast moet het reguliere beheer in de komende jaren verbeterd worden waardoor de kwaliteit van dijkflora substantieel kan worden vergroot c.q. hersteld. Het verlies van 0,05 ha en tijdelijke aantasting van 0,12 ha dijkflora dat door verbreding van het fietspad F1 is berekend, is tegen deze achtergrond van ondergeschikte betekenis.

Conclusie

Wij zijn van mening dat cumulatief gezien sprake is van zeer geringe effecten op dijkflora. Deze effecten achten wij aanvaardbaar. De projecten 'versterking Delflandse kust' en 'zandmotor' hebben positieve effecten op de ontwikkeling van de habitattypen H2120 witte duinen en H2130 grijze duinen en de daarbij behorende typische soorten.

Resumerend zijn wij van mening dat het project afzonderlijk en in cumulatief verband zal leiden tot enige aantasting van natuurwaarden (zie onze samenvattende conclusie op pag. 19 met betrekking tot het afzonderlijke project en onze conclusie op pag. 20 en 21 met betrekking tot cumulatieve effecten). Deze geringe aantasting van natuurwaarden achten wij aanvaardbaar.

Bij deze beoordeling hebben wij, gelet op artikel 19e van de wet, rekening gehouden met het feit dat ondanks enige aantasting van natuurwaarden wordt bijgedragen aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het duingebied met de aanleg van een recreatieve fietsverbinding door de duinen.

Zienswijzen

KNNV, afdeling Den Haag is tegen de aanleg van het fietspad om de volgende redenen:

1. er ligt al een goed fietspad.
2. voor diegenen die een rondje willen fietsen zijn er alternatieven aanwezig.

reactie op zienswijzen 1 en 2

Provinciale Staten van Zuid-Holland hebben op 13 december 2006 ingestemd met de ontwikkeling en financiering van de ruimtelijke kwaliteit van de Delflandse kust. De verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de Delflandse kust beoogt ruimte voor recreatie en natuur te ontwikkelen en de kust toegankelijk te maken. De realisatie van een fietspad, voor een groot deel gelegen in de overgang van het nieuw opgespoten duingebied in verband met versterking van de kust, met extra opgespoten zand voor natuur en recreatie, en het bestaande duingebied, geeft uitwerking aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. In de tracéhaalbaarheidsstudie (Tracénota Fietsverbinding F370) en de fase daarna zijn diverse varianten onderzocht.

Een nieuw fietspad zal de hoge recreatieve druk op het bestaande fietspad verminderen. Het bestaande fietspad, dat niet meer voldoet aan de huidige normen van een tweerichtingenfietspad, wordt met name zomers door een grote diversiteit van fietsers, nl. strandbezoekers, volwassen met kinderen en racefietsers, gebruikt. Door dit intensieve gebruik en diversiteit aan fietsers is op een geringe breedte een grote variatie aan rijsnelheden waardoor verkeersonveilige situaties ontstaan. Door realisatie van een nieuw fietspad F370 wordt de diversiteit en spreiding van fietsers vergroot. Daarnaast wordt de beleving en gevoel van het direct langs de kust fietsen versterkt. Door keuze van tegels in de kustversterking zal het fietspad voor racefietsers minder aantrekkelijk worden. Het is dus een verbetering van de situatie.

3. de aanleg van een fietspad op de overgang van bestaand duin naar het in het kader van de kustversterking aangelegde nieuwe duin belemmert de ontwikkeling van de natuur in zowel het bestaande duin als het nieuwe duin. Over de gehele lengte van het daar aan te leggen

fietspad verdwijnt de geleidelijke overgang van de twee duingebieden in elkaar. Dat is strijdig met de Natura2000doelen. Het fietspad moet om begaanbaar te blijven steeds zandvrij (naar verwachting wekelijks) worden gehouden. Het ophopen van zand aan weerszijden van het pad is een voortdurende verstoring waardoor geen natuurlijke ontwikkeling kan plaatsvinden.

reactie op zienswijze 3

Voor de realisatie en gebruik van een fietspad is beoordeeld welke effecten het fietspad heeft op de (instandhoudings)doelstellingen als beschermd natuurmonument en Natura2000-gebied. Er is voor een tracé gekozen waarbij de aantasting van bestaande natuurlijke kenmerken tot een minimum is beperkt.

Voor de effecten van de aanwezigheid van een fietspad in het nieuwe duingebied verwijzen wij naar onze overwegingen onder nieuwe duingebied, aanwezigheid fietspad op pagina 11 van dit besluit.

Het zand dat op het fietspad in de kustversterking terechtkomt, dient in de berm aan de zijde van het bestaand duingebied geveegd te worden zodat dynamische duinvorming mogelijk blijft.

4. Het voorontwerp (VO) wijkt in belangrijke mate, met name in module 2, af van de Tracénota van mei 2010 die in de klankbordgroep is besproken. De verandering is niet voorgelegd aan de klankbordgroep maar uitsluitend per email medegedeeld nadat de aanvraag om vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet al was verzonden.

reactie op zienswijze 4

De toetsingsmaatstaf voor de beoordeling van het fietspad is de thans aangediende aanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet. In dit kader wordt beoordeeld of, gelet op de (instandhoudings)doelstellingen een vergunning ex artikel 16 en/of 19d van de wet verleend kan worden.

Het rapport 'Ruimte voor kwaliteit in een zwakke ecologische schakel' is aangeboden aan de Statencommissie Groen Water en Milieu in februari 2007. Dit heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit van Provinciale Staten voor de maatregelen voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de Zwakke Schakel Delflandse Kust, waarvan het fietspad een van de maatregelen is. Bij de uitwerking van het tracé heeft de provincie diverse partijen benaderd om inbreng te leveren op de tracékeuze. De wijziging in module 2 is met de gemeente Den Haag, Westland en Hoek van Holland (Rotterdam), Hoogheemraadschap van Delfland en Rijkswaterstaat besproken, de klankbordgroep is hierover geïnformeerd.

De provincie vindt het belangrijk om belanghebbenden te blijven betrekken bij dit soort processen en daar de juiste vorm voor te vinden. Ervaringen van voorgaande processen, ook niet succesvolle ervaringen, worden daarin meegenomen.

5. Het pad langs de zee zal ook veel voetgangers aantrekken maar daar is met de breedte van het pad geen rekening mee gehouden. Nu zal het pad uit zichzelf verbreden en zullen voetgangers in de berm gaan lopen en daar de bermvegetatie vertrappen.

reactie op zienswijze 5

Ter beoordeling is de aanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet voor de aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van een fietspad. Bij de beoordeling van deze activiteit is rekening gehouden met een strook aan weerszijden van het fietspad die mogelijk betreden wordt. Aan deze vergunning is een monitoringsverplichting opgenomen met betrekking tot de ontwikkeling van natuurwaarden in de strook van 4 meter aan weerszijden van het fietspad. Indien na een periode van drie jaar op basis van monitoringsgegevens en waarnemingen van handhaving blijkt dat geen natuurwaarden ontwikkelen in de strook van 4 meter aan weerszijden van het fietspad als gevolg van vertrapping zal in overleg met de afdeling Vergunningen van de provincie bezien worden of de vergunning met betrekking tot de aanwezigheid van het raster op 4 meter van het fietspad aangepast moet worden.

6. Door de aanleg van het pad in de kustversterking zal gebiedsvreemd materiaal, geen zand zijnde, in het gebied worden gebracht.

reactie op zienswijze 6

Met de aanleg van de fietspadverharding wordt inderdaad gebiedsvreemd materiaal aangebracht. Het gaat hier om een elementenfietspad van grijze visbektegels op een cunetzandfundering en voorzien van opsluitbanden. De tegels van het fietspad zijn verwijderbaar. De effecten van het aanbrengen van gebiedsvreemd materiaal op de aanwezige natuurwaarden in het gebied zijn in de habitattoets beoordeeld (par. 4.1.1). Wij zijn van mening dat deze tegels weliswaar gebiedsvreemde elementen zijn maar dat evenwel sprake is van een geringe aantasting van bodemkenmerken in het bestaande duingebied. Deze geringe aantasting staat een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet in de weg. In het nieuwe duingebied zijn er geen effecten op natuurwaarden, omdat zich hier nog geen natuurwaarden hebben ontwikkeld.

Stichting Duinbehoud mede namens Stichting Westlandse Natuur, KNNV afdeling Delfland alsmede Algemene Vereniging voor 's-Gravenhage en omstreken hebben op 30 oktober 2010 de volgende zienswijzen ingediend:

7. In de vergunningaanvraag wordt het fietspad F370 gekoppeld aan de herinrichting van een belangrijk gebied tussen slag Stuifkenszand en Vlugtenburg. Deze koppeling is onterecht. De herinrichting van dit gebied (omvorming van Duindoornvegetatie H2160 naar grijs duin H2130 kalkrijk) past in het concept N2000 beheerplan Solleveld & Kapittelduinen zoals dat is opgesteld en naar verwachting binnen afzienbare termijn wordt vastgesteld. Het fietspad F370 maakt echter in zijn geheel geen onderdeel uit van het concept beheerplan, het komt er niet in voor noch wordt er rekening mee gehouden. Het opvoeren van het grijze duin H2130 zoals dat na een lange periode van beheer zal gaan ontstaan tussen Stuifkenszand en Vlugtenburg als compensatie voor het verlies zoals dat ontstaat door de aanleg van fietspad F370 is dan ook onterecht en moet als aparte zaak gezien worden.

Reactie op zienswijze 7

De voorgenomen herinrichting van het duingebied tussen Vlugtenburg en Stuifkenszand maakt integraal deel uit van het totale aangevraagde project voor de aanleg en gebruik van fietspad

F370 inclusief de aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van een nieuw fietspad, een nieuw halfverhard wandelpad en een nieuw ruiterspad in het herinrichtingsgebied.

Het gehele project is zelfstandig beoordeeld, los van de opgaven uit het nog vast te stellen beheerplan. De realisatie van grijs duin is in dit project een aanvulling op de uitbreidingsdoelstellingen voor habitatype grijze duinen die in het conceptbeheerplan voor de eerste beheerplanperiode zijn geformuleerd.

8. In de vergunningaanvraag wordt het fietspad F370 op diverse plaatsen gekoppeld aan de (positieve) effecten van de versterking van de Delflandse Kust ('kustversterking') zoals die plaatsvinden en gevonden hebben en met name de verwachte positieve effecten op wit duin H2120 en grijs duin H2130. Deze koppeling is onterecht. Hoewel in de vergunningaanvraag voor de versterking van de Delflandse Kust op enkele plaatsen verwezen wordt naar de eventuele aanleg van een fietspad wordt dit fietspad niet meegenomen in de vergunningaanvraag noch meegenomen in de uitwerking van de effecten van de versterking van de Delflandse kust. Derhalve dienen de effecten van de versterking van de Delflandse kust volledig zelfstandig beoordeeld te worden en kunnen mogelijk positieve effecten hiervan niet ter compensatie dienen voor de zelfstandige vergunningaanvraag van fietspad F370.

Reactie op zienswijze 8

De aanvraag om vergunning voor de aanleg van het fietspad (incl. het herinrichtingsplan Vlugtenburg-Stuifkenszand) is zelfstandig beoordeeld. Daarbij is gekeken naar de effecten van de aanleg, aanwezigheid, gebruik en onderhoud van het fietspad op de natuurwaarden op het gebied als beschermd natuurmonument en is rekening gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied.

De effecten van het voornemen zijn cumulatief in combinatie met andere (relevante) plannen en projecten beoordeeld. De kustversterking is één van die projecten. De effecten van de aanleg van de kustversterking zijn al zelfstandig beoordeeld in het kader van de Natuurbeschermingswet bij besluit van 20 november 2007, PZH-2007-629670⁷.

9. In de vergunningaanvraag wordt ten onrechte het beeld geschetst dat door de aanleg van fietspad F370 35.000 m² helmaanplant vernietigd wordt. Dit is onjuist. Wat vernietigd wordt is 35.000 m² wit duin (H2120). Hoewel de feitelijke situatie is dat op dit moment het fietspadtracé grotendeels bestaat uit helmaanplant (met zo hier en daar al embryonale witte duinen) mag verwacht worden dat bij ongewijzigd beheer en zonder aanleg van een fietspad dit binnen 5 jaar zich omvormt tot wit duin (H2120). Deze omvorming is onderdeel van de

⁷ In dit besluit is opgenomen dat in dit gebied zich 'witte' en 'grijze' duinen kunnen ontwikkelen. Niet aangegeven is om hoeveel hectares 'witte' en 'grijze' duinen het gaat. Dat is op voorhand ook niet te zeggen omdat dit een langdurig proces is en afhankelijk van factoren zoals klimatologische omstandigheid, wind enz.. In het besluit is de voorwaarde opgenomen dat evaluatie en monitoring van de versterking conform het 'Verbeteringsplan Delflandse kust' moeten worden uitgevoerd waarbij o.a. de ontwikkeling van natuurwaarden in de nieuwe duingebieden en het daarmee samenhangende beheer van de zeereep moeten worden gemonitord.

aanvraag met betrekking tot de versterking van de Delflandse kust en staat hier ook in beschreven en is als zodanig meegenomen in de verwachte effectenoverzichten van de versterking van de Delflandse kust. Feitelijk moet deze oppervlakte dan ook als wit duin H2120 meegenomen worden in de effectberekeningen. Dit is vergelijkbaar met de redenering waarmee de omvorming van Duindoorn H2160 tussen slag Stuijkenszand en slag Vlugtenburg meegerekend wordt als grijs duin H2130 kalkrijk in de vergunningaanvraag terwijl dit feitelijk 10 jaar of meer gaat duren en er ook een op grijs duin gericht beheer voor nodig is. In deze zelfde periode zal de huidige helmaanplant zich zeker ontwikkeld hebben tot wit duin H2120 zoals beschreven en verwacht in de vergunningaanvraag versterking Delflandse kust.

Reactie op zienswijze 9

In de habitattoets is opgenomen dat door de aanleg van het fietspad verlies aan oppervlak van kaal zand met helmaanplant van ca. 3,5 ha optreedt in de in 2009/2010 aangelegde/aan te leggen kustversterking. Deze helmaanplant is direct na aanleg nodig om het zand 'vast' te houden en niet aan te rekenen als habitatype H2120, witte duinen.

Helm en Noordse helmaanplant kunnen, blijkens het profielendocument, alleen tot habitatype H2120 gerekend worden indien sprake is van een natuurlijke vegetatiestructuur. Onder een natuurlijke vegetatiestructuur wordt daarbij verstaan dat er geen regelmatig patroon van aangeplante pollen meer herkenbaar is. Op dit moment kan nog niet gesproken worden van een natuurlijke vegetatiestructuur en kan de helmaanplant daarom niet aangemerkt worden als habitatype H2120 'witte duinen'.

In het ontwerpbeheerplan is een ontwikkeling van uitbreiding van de habitattypen H2120 'witte duinen' en H2130 'grijze duinen' in de kustversterking geschetst. De realisatie van grijs duin is een aanvulling op de uitbreidingsdoelstellingen voor habitatype grijze duinen die in het conceptbeheerplan zijn geformuleerd. Van deze ontwikkeling is echter aangegeven dat deze uitbreiding buiten de uitbreidingsdoelstellingen van beide habitattypen valt.

10. In de effectberekening van de verwachte betreding en eutrofiëring langs het fietspad F370 wordt ten onrechte aangehouden dat dit 1 meter is aan weerszijde van de verharding. Het bestaande fietspad door Solleveld kent al de situatie dat het raster op grotere afstand staat van het fietspad. Dit leidt tot een forse strook waar door betreding van wandelaars (met honden), mountainbikers en andere recreatievormen de vegetatie vernietigd wordt, er 'wilde' paden ontstaan en alles bij elkaar de hele strook tussen fietspad en raster sterk beïnvloed wordt. Dat komt mede omdat verwacht mag worden dat door het raster op afstand te plaatsen van het fietspad wandelaars (met honden) hun weg zullen weten te vinden, met name langs het raster. De situatie die dan ontstaat, is vergelijkbaar met het huidige fietspad. In de bijlage bij de zienswijze zijn een aantal afdrukken van Google Earth toegevoegd waarop de beïnvloeding duidelijk blijkt in vergelijkbare situaties van het bestaande fietspad op slechts enkele honderden meters afstand van het geplande fietspad F370. Dit is in situaties waar het raster op grote afstand staat van de verharding. Bij een raster op 4 meter afstand mag verwacht worden dat de hele strook sterk beïnvloed zal gaan worden. Dit dient dan ook in de effectberekeningen meegenomen te worden.

Reactie op zienswijze 10

Voor de beoordeling of een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet verleend kan worden voor de aanleg en gebruik van het fietspad, is relevant of sprake is van negatieve effecten op natuurwaarden als gevolg van de gevraagde activiteit. Voor de beoordeling van effecten als gevolg van betreding verwijzen wij naar onze overwegingen op pagina's 11 en 14.

In het gebied geldt een aanlijnplicht voor honden. Loslopende honden zijn daarom niet toegestaan. Indien sprake is van loslopende honden, mountainbiking e.d. is dat een handhavingskwestie.

Aan deze vergunning is een monitoringsverplichting opgenomen met betrekking tot de ontwikkeling van natuurwaarden in de strook van 4 meter aan weerszijden van het fietspad. Zie verder onze reactie bij zienswijze 5.

11. Bij het berekenen van de effecten van de verstoring door het fietspad wordt ten onrechte alleen uitgegaan van de verstoring die fietsers veroorzaken. Naast deze verstoring dient ook de verstoring door loslopende honden, aangeliende honden, mountainbikers en wandelaars meegenomen te worden. Zoals hierboven al aangegeven zal het fietspad F370 ook leiden tot wandelaars, mountainbikers en loslopende honden. Dit is een vergelijkbare situatie die optreedt bij het bestaande fietspad en waar ten onrechte geen aandacht aan is besteed. Te verwachten is dat vanaf het strand (rondje strand – fietspad F370, de Slapersdijk: rondje Slapersdijk – F370, Kijkduin: ronde Schelpenpad – F370, Ter Heijde: rondje Arendsduin – F370) populaire mogelijkheden gaan ontstaan om rond te wandelen. In de huidige situatie is er sprake van een groot aantal loslopende honden met wandelaars, ondanks de aanlijnplicht, en veelvuldig mountainbiken buiten de verharding ondanks een verbod hiertoe. Aangezien er in de vergunningaanvraag geen sprake is van een uitbreiding van toezicht en tegelijkertijd uitgegaan wordt van 'worst case scenario's' dienen deze recreatievormen volledig betrokken te worden bij de effectbepalingen. In de huidige situatie waarin er langs het bestaande fietspad ook sprake is van een afzetting zoals gepland staat langs fietspad F370 trekken loslopende honden tot 50 meter het gebied in onder de rasters door. De verstoring dient dan ook vanaf dit punt bepaald te worden. Uit de literatuur blijkt duidelijk dat mountainbikers en loslopende honden grote verstoringsfactoren zijn.

Reactie op zienswijze 11

Zie onze reactie op pagina 25 bij zienswijze 10. Indien sprake is van activiteiten waarvoor geen vergunning is verleend, zoals loslopende honden, mountainbiking e.d. is dat een handhavingskwestie.

In aanvulling op bovenstaande is bij de berekening van verstoringseffecten in de habitattoets wel uitgegaan van zones rond het fietspad waar broedvogels verstoord kunnen worden. Deze verstoringsafstanden zijn primair afhankelijk van de verstoringsgevoeligheid van de desbetreffende vogelsoorten. Bij de bepaling van de verstoringsafstanden en de verwachte afname van het aantal broedparen van aanwezige broedvogels is niet uitgegaan van het gebruik

door fietsers alleen, maar van de aanwezigheid van het fietspad inclusief alle vormen van gebruik als bron van verstoring. Er is daarom uitgegaan van een 'worst case' scenario.

12. Ten onrechte wordt er geen aandacht besteed aan de onevenredig grote gevolgen van het fietspad voor de EHS en ecologische samenhang door de vorm van Solleveld & Kapittelduinen. Het N2000 gebied Solleveld & Kapittelduinen is langs de kust bijna 10 km lang. Toch is de gemiddelde breedte van dit gebied maar zeer beperkt. Het effect van het fietspad dat over een door een groot deel van de kustduinen van Solleveld & Kapittelduinen wordt aangelegd is onevenredig groot juist door de vorm van Solleveld & Kapittelduinen. Verwacht mag worden dat de functie van de EHS (Ecologische Hoofdstructuur) en de ecologische samenhang van het gebied, met name van de kustduinen, onevenredig zwaar wordt aangetast. Vooral in het smalste gedeelte, Arendsduin – Ter Heijde, blijft nauwelijks duin over dat niet sterk wordt beïnvloed door verstoring vanaf beide fietspaden. Dit dreigt met name voor de fauna een ecologisch 'niemandsland' te worden en als zodanig een bedreiging voor de functie van de EHS.

Reactie op zienswijze 12

De gevraagde activiteit is beoordeeld aan de hand van de doelstellingen waarvoor het gebied als beschermd natuurgebied is aangewezen. Deze doelstellingen zijn opgenomen in de aanwijzingsbesluiten tot beschermd natuurmonument voor de gebieden 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' en het Natura 2000 ontwerp-aanwijzingsbesluit 'Solleveld & Kapittelduinen'.

In de habitattoets is bij de afbakening van mogelijke relevante effecten (par. 4.2.3) ingegaan op de mogelijke 'versnipperende' werking van aanwezigheid van het fietspad. Zoals blijkt uit deze toets zal geen sprake zijn van een merkbare invloed van eventuele barrièrewerking op de omvang of genetische kwaliteit van aanwezige populaties van planten en dieren. Wij kunnen deze conclusie onderschrijven.

13. Bij de beoordeling van de effecten van de verstoring wordt ten onrechte voorbijgegaan aan het gestelde in de aanwijzingsbesluiten tot beschermd natuurmonument Solleveld en beschermd natuurmonument Kapittelduinen m.b.t. rust. In verschillende formuleringen in de aanwijzingen van de beschermd natuurmonumenten Solleveld en Kapittelduinen en in de aanwijzing van N2000 gebied Solleveld & Kapittelduinen wordt het belang van rust voor de fauna duidelijk gemaakt. Ten onrechte wordt dit in de vergunningaanvraag teruggebracht tot een aantal broedvogelsoorten en de verblijvende soorten in De Banken. Ten onrechte worden de afnames bij deze soorten als acceptabel aangemerkt. Het zijn afnames die strijdig zijn met de aanwijzing (Solleveld: 'het natuurmonument is als broed- rust- en fourageergebied van bijzondere betekenis voor grote aantallen vogelsoorten.' tevens 'Deze soorten profiteren van de rust (als gevolg van de afwezigheid van recreanten)'. Tevens neemt de waarde van Solleveld & Kapittelduinen als gevolg van deze afnames intrinsiek af wat toekomstige ontwikkelingen makkelijker vergunbaar maakt. Hierdoor ontstaat een glijdende schaal qua aanwezige natuurwaarden omdat de individuele afnames 'acceptabel' zijn (ook 50% afname van verblijvende soorten in de noord bank) terwijl die voor de waarde van het gebied, vanuit de aanwijzing tot beschermd natuurmonument, wel degelijk tellen.

Reactie bij zienswijze 13

De beïnvloeding van de 'voor de fauna noodzakelijke rust' zoals deze in de aanwijzingsbesluiten tot beschermd natuurmonument van 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' wordt genoemd, is in de habitattoets (par. 4.2.3) in beeld gebracht. Het gaat hierbij om verstoring van een beperkt aantal soortgroepen. Dit betreft soortgroepen waarvan op grond van onderzoek kan worden aangenomen dat de soorten gevoelig zijn voor verstoring (voornamelijk vogels).

Voorts is naar aanleiding van deze zienswijze het tracé van het fietspad tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel aangepast. De op 24 december 2010 gevraagde wijziging van de vergunning ziet af van het gebruik van het tracé van de dienstweg van het Hoogheemraadschap van Delfland (Noorlandsedijk) in het noordelijk deel van 'De Banken' tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel. In plaats van de dienstweg wordt het bestaande benedendijks gelegen fietspad F1 tussen deze strandslagen verbreed van ca. 2.60 m naar 3.50 m. Door de benedendijkse ligging van het (verbrede) fietspad F1 is anders dan in paragraaf 4.4.3 en tabel 4.6 van de habitattoets is beschreven geen effect meer te verwachten van broedvogels en niet - broedvogels in het noordelijk deel van het gebied 'De Banken' (module 6).

14. In de vergunningaanvraag wordt ten onrechte voorbijgegaan aan het belang van de abiotische processen in de zone van het fietspad F370. Zowel uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument van Solleveld en Kapittelduinen, de versterking van de Delflandse kust, als uit het concept beheerplan als uit de derde Kustnota blijkt het belang van een ongestoorde dynamiek in de zone tussen strand en grijs duin ten einde de gewenste gunstige mate van instandhouding voor een aantal habitattypes te bereiken. Per definitie zorgt het vastleggen van een groot deel van die zone (11,5 meter van de gemiddeld 30 meter nieuwe duinen, dus maar liefst ca. 40%) via een fietspad voor een verminderde dynamiek. In de vergunningaanvraag wordt hier veel te makkelijk aan voorbijgegaan. Fietspad F370 legt de dynamiek tussen Kijkduin en slag Arendsduin een grote beperking op die niet overeenkomt met de ambitie m.b.t. deze dynamiek in de andere plannen en ontwikkelingen. Ook uit het Natura 2000 doelendocument blijkt het belang van dynamiek.

Reactie op zienswijze 14

Wij zijn met u van mening dat het fietspad geen belemmering mag vormen voor de dynamische duinvorming van het gebied. Op pagina 11 van onze overwegingen hebben wij aangegeven dat, gelet op de ligging van het fietspad (zie ook tekening 184907.45-DP-1-02 DO) stuifzand voor het grootste gedeelte en gelet op het gladde oppervlak over het fietspad zal waaien. Daarnaast is aan deze vergunning een voorwaarde verbonden met betrekking tot onderhoud van het fietspad in de kustversterking. Voorts verwijzen wij naar onze reactie bij zienswijze 10.

15. In de vergunningaanvraag is er ten onrechte geen sprake van een goed overzicht van cumulatieve effecten m.b.t. de zandmotor, de kustversterking en andere relevante ontwikkelingen zoals het gemaal Van der Burg. Ook is er geen sprake van een goed overzicht van verplichtingen en ambities uit andere ontwikkelingen en plannen en het raakvlak met fietspad F370. Met name de plannen rond de Zandmotor (die eveneens ter visie liggen) zijn in het geheel niet verwerkt. Juist voor het tracé Kijkduin tot Ter Heijde kunnen die

grote effecten hebben, niet alleen in de abiotiek maar ook in het aantal bezoekers en de wijze waarop die gebruik maken van het duingebied.

Reactie op zienswijze 15

In de habitattoets is bij de beoordeling van effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelen (par. 4.5.1 onder 'Witte duinen') ingegaan op mogelijke effecten in combinatie met andere projecten en plannen (waaronder de versterking van de Delflandse kust, de Zandmotor en het duincompensatiegebied 'Spanjaardsduin').

16. Tenslotte stellen indieners het gelopen proces door de vergunningaanvragers aan de orde. Al in januari 2007 heeft een groep betrokken inventariseerders en omwonenden middels het rapport 'Ruimte voor kwaliteit in een zwakke ecologische schakel' aandacht gevraagd voor de impact van F370. Door deze groep zijn ook een aantal serieuze alternatieven aangedragen om de 'ruimtelijke kwaliteit' te verhogen. Op geen moment zijn in onze beleving deze alternatieven serieus genomen, onderzocht of afgewogen. De opgave om de ruimtelijke kwaliteit te verhogen (het vertrekpunt) is geruisloos verworpen tot de opgave om een fietspad aan te leggen. De klankbordgroep die hierbij is samengesteld op verzoek van de vergunningaanvragers is in onze beleving nooit serieus genomen. Stichting Duinbehoud is juist om die reden al vroeg afgehaakt. Degenen die wel in de klankbordgroep zijn blijven zitten zijn vrijwel allemaal tegen het nieuwe fietspad en hebben dat ook duidelijk geuit. Het tracé in module 2 is zonder enige communicatie met de klankbordgroep volledig aangepast, in afwijking van de tracénota, en loopt geheel door de kustversterking in plaats van het bestaande fietspad. Alleen al op basis van het gelopen proces zou door een overheid die zijn burgers serieus neemt de vergunningaanvraag afgewezen moeten worden. De motivatie van betrokken vrijwilligers om opnieuw mee te denken bij een volgend verzoek laat zich raden, wij zijn van mening dat de vergunningverlener dit mee zou moeten wegen bij zijn beslissing.

Reactie op zienswijze 16

Het rapport 'Ruimte voor kwaliteit in een zwakke ecologische schakel' is aangeboden aan de Statencommissie Groen Water en Milieu in februari 2007. Dit heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit van Provinciale Staten voor de maatregelen voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de Zwakke Schakel Delflandse Kust, waarvan het fietspad een van de maatregelen is. Bij de uitwerking van het tracé heeft de provincie diverse partijen benaderd om inbreng te leveren op de tracékeuze, waar de genoemde organisaties zijn uitgenodigd. Ondanks hun terugtrekking uit de klankbordgroep, was de provincie van mening dat de betrokken wel recht hadden op informatie en heeft ze hen onder andere de tracénota toegezonden. De wijziging in module 2 daarin is met de gemeenten, Hoogheemraadschap van Delfland en Rijkswaterstaat besproken en de klankbordgroep is hierover geïnformeerd.

De provincie vindt het belangrijk om belanghebbenden te blijven betrekken bij dit soort processen en daar de juiste vorm voor te vinden. Ervaringen van voorgaande processen, ook niet succesvolle ervaringen, worden daarin meegenomen.

Samenvattend zijn Stichting Duinbehoud, Stichting Westlandse Natuur, KNNV afdeling Delfland en AVN van mening dat gevraagde vergunning voor fietspad F370 niet verleend moet worden.

Op 9 januari 2011 heeft Stichting Duinbehoud mede namens Stichting Westlandse Natuur een zienswijze op de wijziging van de aanvraag gegeven.

17. De Stichtingen zijn verheugd dat door wijziging van de aanvraag van het tracé tussen slag Arendsduin en Beukel rekening is gehouden met het belang van voldoende rust voor vogels in het noordelijk deel van het gebied De Banken. De Stichtingen benadrukken echter dat ze de eerder op 30 oktober 2010 ingebrachte zienswijzen op alle punten overeind houden, ook ten aanzien van het tracé tussen slag Arendsduin en Beukel.

Reactie zienswijze 17

Deze zienswijze behoeft geen nadere reactie.

De zienswijze van Dunea is beperkt tot het beoogde tracé tussen het Zuiderstrand en de Schelpweg en tussen de Schelpweg en de Molenslag (module 2 en 3) en houdt kort samengevat het volgende in:

18. Verbeteringen van recreatiemogelijkheden, zoals de aanleg, aanwezigheid en gebruik van fietspad F370, moeten goed worden ingepast in het duingebied. Daarbij moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden. Bij planvorming en effectbeoordeling dient naar het lange termijnbeeld van de Natura 2000 doelstellingen te worden gekeken en het geheel aan projecten dat zich in deze omgeving afspeelt, zoals de beoogde aanleg van de zandmotor.

De instandhoudingsdoelstellingen van duingebied Solleveld zijn in grote mate afhankelijk van de dynamiek in de zeereep zoals de zogenaamde zand- en saltspray. Juist de afhankelijkheid tussen dynamiek in de zeereep en bestaande natuur en de beoogde uitvoering van het pilotproject zandmotor wordt in de habitattoets gemist. Daarbij maakt Dunea de volgende kanttekeningen:

de aanleg van het fietspad zal een groot significant negatief effect hebben op zandtransport en zandspray voor het achterliggende duingebied. De mogelijke effecten van verminderd zandtransport op de instandhoudingsdoelstellingen van het achterliggende duin zijn niet behandeld.

Het beoogde fietspad ligt in het gedeelte tussen het Zuiderstrand en Schelpweg op een afstand van 50 tot 75 meter van het bestaande fietspad. Dit betekent dat de bestaande externe effecten (geluid, illegale betreding en zwerfvuil) van het huidige fietspad worden aangevuld met dezelfde externe effecten aan de andere kant van de zeereep. Hiermee ontstaat er een situatie met negatieve effecten aan beide zijden van de zeereep. Dit zal naar verwachting effect hebben op bestaande natuur, zoals broedvogels. In de habitattoets wordt een vergelijking tussen de effecten van twee fietspaden met dat van één enkel fietspad gemist. Deze effecten zullen alsnog moeten worden meegenomen om tot een zo compleet mogelijk beeld van de effecten van de aanleg van fietspad F370 te komen.

Concluderend is Dunea van mening dat het beoogde fietspad de duurzame instandhouding van grijze duinen in Solleveld op lange termijn in de weg staat omdat over een brede strook

de dynamiek zal worden vastgelegd. De provincie zal nader onderzoek moeten verrichten om tot een voldoende belangenafweging te komen.

Tevens verzoekt Dunea onderzoek te verrichten naar de effecten van de opwaardering en verbreding van het huidige bestaand fietspad in plaats van de aanleg van een extra fietspad.

Op 6 januari 2011 heeft Dunea medegedeeld dat de wijziging van het tracé tussen slag Arendsduin en Beukel geen aanleiding geeft om de zienswijze te wijzigen.

Reactie op zienswijze 18

Bij de beoordeling van de aanvraag is rekening gehouden met de ligging van het fietspad in de laagte tussen de oude en nieuwe zeereep (zie tekening 18490.45-DP-1-01). Zie hiervoor onze overwegingen op pagina 11. Ten aanzien van de effecten als gevolg van verstoring en betreding in de kustversterking verwijzen wij naar onze overwegingen op de pagina's 14 en 16 en onze reacties op zienswijzen 5 en 10. In de habitattoets is geconcludeerd dat de voorspelde afname van broedvogels door verstoring gering is. Wij kunnen deze conclusie onderschrijven. Daarnaast zal het leefgebied van twee van de drie relevante typische broedvogels door herinrichtingsgebied toenemen. Ten aanzien van de effecten als gevolg van verstoring en betreding in de kustversterking verwijzen wij naar onze overwegingen op de pagina's 11 en 16 en onze reacties op zienswijzen 5 en 10.

Bij de tracébepaling is rekening gehouden met de verschillende effecten op natuurwaarden. De opwaardering en verbreding van het huidige bestaande fietspad over het gehele tracé is afgevalen omdat deze ingreep zal leiden tot een aanzienlijke verslechtering van habitattypen.

Conclusie

De zienswijzen hebben aanleiding gegeven om het tracé tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel aan te passen. Hiervoor is op 24 december 2010 is een wijziging van de aanvraag ingediend. Voor het overige hebben de ingebrachte zienswijzen geen aanleiding gegeven om de gevraagde vergunning te weigeren.

Besluit

Op grond van bovenstaande overwegingen besluiten wij een vergunning ex artikel 16 en 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland te verlenen voor de aanleg, gebruik en onderhoud van fietspad F370 tussen Kijkduin (gemeente Den Haag) en Hoek van Holland (gemeente Rotterdam). Fietspad F370 is gelegen in de ingevolge artikel 10 van de Natuurbeschermingswet 1998 aangewezen beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' en het Natura 2000-gebied 'Solleveld'.

Tevens verlenen wij vergunning ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998 aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland voor de herinrichting van het duingebied tussen strandslagen Vlugtenburg en Stuifkenszand waaronder de aanleg en gebruik van een wandelpad en ruiterspad, herstel van natuurwaarden en begrazing. Het wandel- en ruiterspad en de locatie waar begrazing wordt toegestaan, zijn gelegen in het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen', gelegen in de deelgemeente Hoek van Holland (gemeente Rotterdam).

Deze vergunning is geldig vanaf de dag van verzending van dit besluit.

Ter bescherming van de aanwezige natuurwaarden en natuurschoon verbinden wij aan deze vergunning de volgende voorwaarden:

Algemeen

1. De aanvraag van 30 september 2010, de wijziging van de aanvraag van 24 december 2010 (incl. tekening 184907.45-VA-1-03 DO) en de toelichting van 20 januari 2011 op de wijziging van de aanvraag, inclusief de volgende documenten, maken deel uit van deze vergunning, tenzij voorschriften anders bepalen:
 - Habitattoets fietspad F370 Kijkduin - Hoek van Holland, Vertegaal ecologisch advies en onderzoek, september 2010;
 - tekening 184907.45-VA-1-01 D2 overzichtstekening vergunningaanvraag;
 - tekening 184907.45-VA-1-01 C2 overzicht tracé inclusief eigendommen;
 - Overzichtskaart 184907.44 C2 natuurherstelgebied;
 - Programma van Eisen horend bij voorontwerp d.d. 20 september 2010, fietspad meerwerk op contract kustversterking RWS;
 - Programma van Eisen horend bij voorontwerp d.d. 20 september 2010, fietspad (overig) in bestaand duingebied;
 - Samenwerkingsconvenant tussen provincie Zuid-Holland en Hoogheemraadschap van Delfland, Rijksvastgoed- en Ontwikkelingsbedrijf en gemeente Rotterdam, deelgemeente Hoek van Holland inzake het herinrichtingsplan als integraal onderdeel van het fietspad F370 Kijkduin - Hoek van Holland;
 - tekening 184907.45-S-1-01 DO situatie metrering ca 0.000-2100;
 - tekening 184907.45-S-1-02 DO situatie metrering ca 2100-4300;
 - tekening 184907.45-S-1-03 DO situatie metrering ca 4300-6750;
 - tekening 184907.45-S-1-04 DO situatie metrering ca 6750-8600;
 - tekening 184907.45-S-1-05 DO situatie metrering ca 8600-10750;
 - tekening 184907.45-S-1-06 DO situatie metrering ca 10750-12875;
 - tekening 184907.45-DP-1-01 DO principe dwarsprofielen;
 - tekening 184907.45-DP-1-02 DO dwarsprofielen 1 t/m 4 strandslagen;
 - tekening 184907.45-D-1-01 DO principe detail fietsenstalling en attentiestrepen ter plaatse van kruising met strandslag;
 - tekening 184907.45-LP-1-01 DO lengteprofielen Kijkduin en ten noorden van Ter Heijde;
 - tekening 184907.45-LP-1-02 DO lengteprofielen ten zuiden van Ter Heijde;
 - Tracénota Fietsverbinding F370 d.d. 22 juni 2010;
2. De vergunning is alleen geldig voor de aanleg, gebruik en onderhoud van een fietspad F370 in het gedeelte van de kustversterking tussen Kijkduin en Ter Heijde, door de bestaande duingebieden ten zuiden van Kijkduin, ten noorden en ten zuiden van Ter Heijde, in de kustversterking van Ter Heijde tot Arendsduin, het aanleggen van twee fietshellingen ter hoogte van strandslag Arendsduin, het verbreden van het bestaande fietspad F1 tussen de strandslagen Arendsduin en Beukel, het voorzien van een nieuwe asfaltlaag op de dienstweg van het Hoogheemraadschap van Delfland tussen strandslagen Beukel en Vlugtenburg en

herinrichting van het gebied tussen Vlugtenburg en Stuifkenszand ten behoeve van de aanleg en gebruik van een fietspad, wandelpad en ruiterspad.

3. De vergunninghouder dient het definitieve uitvoeringsplan uiterlijk twee maanden voor de uitvoering ter goedkeuring aan te bieden aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, afdeling Vergunningen.
4. De vergunninghouder dient:
 - de aanvang van de werkzaamheden/activiteit uiterlijk één week van tevoren schriftelijk te melden bij de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid met bijgevoegd een volledig ingevuld informatieblad die bij deze vergunning is gevoegd. Het informatieblad behorende bij een Natuurbeschermingswetvergunning is ook digitaal (word- of PDF-format) beschikbaar en down te loaden via www.pzh.nl. Op dit formulier dient ook vermeld te worden welk materieel zal worden ingezet.
 - wijzigingen van gegevens uit het informatieblad van bijvoorbeeld contactpersonen of contactgegevens vooraf onder vermelding van de wijzigingsdatum schriftelijk te melden aan de afdeling Handhaving.
 - ervoor te zorgen dat de voorwaarden waaronder deze vergunning is verleend, bekend is bij personeel (van derden) middels een toereikende schriftelijke instructie. Deze instructie dient tevens aan de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid te worden gestuurd. Deze instructie dient uiterlijk drie weken na het inwerking treden van de vergunning of uiterlijk drie weken voor aanvang van de werkzaamheden aan de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid te worden gestuurd.
 - uiterlijk één week na het beëindigen van de werkzaamheden alle bouwmaterialen, zwerfvuil en andere gebiedsvreemde elementen die verband houden met de werkzaamheden, opgeruimd te hebben;
 - uiterlijk één week na het beëindigen van de werkzaamheden de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid hiervan in kennis te stellen.

Contactgegevens van de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid zijn: postbus 550, 3300 AN te Dordrecht, telefoonnummer 078-7708585 (fax 078-7708584, mailadres: NBwet@pzh.nl).

5. De vergunninghouder is te allen tijde verantwoordelijk en dient ervoor te zorgen dat de vergunning en voorschriften worden uitgevoerd en nageleefd zoals geformuleerd.
6. Bij wijzigingen van omstandigheden waaronder deze vergunning is verleend dient de provincie Zuid-Holland, afdeling Vergunningen, bureau Omgevingsvergunningen, Groen en Grondwater, Postbus 90602, 2509 LP Den Haag, telefoonnummer 070 - 441 75 69 hiervan terstond in kennis te worden gesteld.
7. Indien in strijd met deze vergunning wordt gehandeld, kan deze vergunning te allen tijde worden ingetrokken (artikel 43 lid 2 Natuurbeschermingswet). Overtreding van één of

meerdere vergunningvoorschriften, gesteld bij of krachtens artikel 16 en/of 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 is een economisch delict in de zin van artikel 1a, 2° van de Wet op Economische Delicten. Een economisch delict is een misdrijf voor zover opzettelijk begaan. Voor zover het niet opzettelijk is begaan is het een overtreding.

8. Bij noodzakelijke wijziging van de tenaamstelling van vergunninghouder dient de huidige vergunninghouder overeenstemming te bereiken met de partij die als vergunninghouder gaat optreden. De afdeling Vergunningen, bureau Omgevingsdiensten, Groen en Grondwater, Postbus 90602, 2509 LP Den Haag, dient van deze wijziging van de tenaamstelling te worden geïnformeerd.

Werkzaamheden

9. Voor het uitvoeren van werkzaamheden dient gebruik te worden gemaakt van bestaande infrastructuur (waaronder bestaande paden, strandslagen). De aan- en afvoerdepots, depots van grond en materialen, bouwketen, opslag van brandstof voor machines e.d. dienen buiten het beschermd natuurgebied te worden gesitueerd.
10. Er dient, vanwege het risico op het lekken van stoffen uit voertuigen en machines, geen onderhoud aan materieel in het beschermde natuurgebied plaats te vinden. Om dezelfde reden dient er geen stalling van voertuigen en machines in het beschermd natuurgebied plaats te vinden.
11. Gedurende het broedseizoen (15 maart tot en met 15 juli) mogen uitsluitend voorbereidende werkzaamheden plaatsvinden, tenzij in overleg met de afdeling Handhaving van Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid schriftelijk is vastgelegd welke voorbereidende werkzaamheden mogen worden uitgevoerd.
12. Het gebruik van kunstmatige lichtbronnen bij de werkzaamheden, met uitzondering van de verlichting op de arm van de kraan die de bak van de kraan ter plekke aanlicht, is niet toegestaan.
13. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd tussen zonsopgang en zonsondergang.
14. Voor zandhagedis dienen noodzakelijke voorzorgsmaatregelen in acht te worden genomen. Voorafgaande aan de werkzaamheden zullen de aanwezige zandhagedissen worden gevangen en naar geschikt biotoop overgebracht worden. Dit dient door of in aanwezigheid van een ter zake kundige uitgevoerd te worden.
15. Gedurende de werkzaamheden in het bestaande duingebied dient het werkgebied met faunarasters te worden afgezet.
16. In het gedeelte van de kustversterking mogen uitsluitend bij de strandslagen fietsenstallingen te worden gerealiseerd. Het gaat om maximaal zeven fietsenstallingen.

17. Het fietspad dient zoveel mogelijk de bestaande hoogte van het duin te volgen. Hierbij dienen de maximale contouren zoals aangegeven op de bij deze aanvraag behorende tekeningen aangehouden te worden. Egalisatie vanwege reliëfverschillen is alleen toegestaan op de locaties direct ten zuiden van Kijkduin, bij de oude zeereep direct ten noorden bij Ter Heijde en ten zuiden bij Ter Heijde. Het zand dient zo veel mogelijk intern te worden hergebruikt. Wanneer er een overschot plaatsvindt, dient op een geschikte locatie in het duingebied te worden toegepast in overleg met de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid Handhaving. Indien zand moet worden aangevoerd is alleen gebiedseigen schoon zand toegestaan.

Beheer en onderhoud

18. Alvorens het fietspad in gebruik mag worden genomen dient door middel van een schriftelijke overeenkomst de verantwoordelijkheid van het beheer aan het bevoegd gezag te worden overgelegd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het onderhoudsbeheer van het fietspad in de kustversterking en het onderhoudsbeheer in het kader van de herstelmaatregelen in de Van Dixhoorndriehoek. Het beheer- en onderhoudsplan voor zowel de kustversterking als het beheerplan voor de herstelmaatregelen dient ter goedkeuring te worden voorgelegd aan de afdeling Vergunningen, bureau Omgevingsvergunningen, Groen en Grondwater, Postbus 90602, 2509 LP Den Haag.
19. Er mogen geen maatregelen genomen worden die het proces van dynamische kustvorming verstoren zoals bijvoorbeeld afzetting met schermen of helminplant.
20. Het fietspad dient vrijgehouden te worden van zand. Zand dat in de kustversterking op het fietspad terechtkomt dient, ontdaan van afvalmateriaal, met een veeg-/borstelmachine naar de berm geveegd te worden. Het zand mag niet op één of meerdere kleine hoopjes worden geveegd.
21. Ter voorkoming van het ontstaan van zwerfvuil dienen bij de strandslagen/fietsenstallingen voldoende afvalbakken te worden geplaatst.

Herstelmaatregelen gedeelte Vlughtenburg - Stuifkenszand

22. De herinrichting dient conform de overeenkomst (zie voorschrift 17) te worden uitgevoerd. Het voor herstel noodzakelijke vervolgbeheer dient gedurende een periode van tenminste 10 jaar te worden uitgevoerd.
23. Duindoornstruweel en plagmateriaal dat bij de werkzaamheden op de herstellocaties vrijkomt, dient te worden afgevoerd uit het natuurgebied op de daartoe geschikte wijze. Eventueel puin en/of ander materiaal dat niet in het duingebied thuishoort, dient eveneens op de daartoe juiste wijze te worden afgevoerd naar een erkende verwerker.

Monitoring dynamische duinvorming in kustversterking

24. De vergunninghouder dient uiterlijk 1 april 2012 een monitoringsplan ter goedkeuring van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, afdeling Vergunningen, bureau Omgevingsvergunning, Groen en Grondwater, Postbus 90602, 2509 LP te Den Haag te overleggen. Het monitoringsplan dient in verband met het waarborgen van voldoende dynamiek in het gebied de ontwikkeling van de zones aan weerszijden van het fietspad **in de kustversterking**. Tevens dienen in het plan de volgende onderwerpen uitgewerkt te worden: parameters, de periode van monitoring, de frequentie waarmee wordt gemonitord en de methode van monitoring te worden beschreven.

Indien na een periode van drie jaar op basis van monitoringsgegevens en waarnemingen van handhaving blijkt dat zich geen natuurwaarden ontwikkelen in de strook van 4 meter aan weerszijden van het fietspad als gevolg van vertrapping zal in overleg met de afdeling Vergunningen van de provincie gezien worden of de vergunning met betrekking tot de aanwezigheid van het raster op 4 meter van het fietspad aangescherpt moet worden.

De monitorgegevens dienen **jaarlijks uiterlijk vóór 1 april** toegezonden te worden aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, Afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen, Postbus 550, 3300 AN Dordrecht en de afdeling Vergunningen, bureau Omgevingsvergunning, Groen en Grondwater van de provincie Zuid-Holland, Postbus 90602, 2509 LP te Den Haag.

Bezwaar en beroep

Tegen dit besluit kunnen belanghebbenden ingevolge artikel 7:1 van de Algemene wet bestuursrecht bij ons een gemotiveerd bezwaarschrift indienen. Dit bezwaarschrift moet binnen zes weken na de dag van verzending van het besluit worden toegezonden, onder vermelding van 'Awb-bezwaar' in de linkerbovenhoek van enveloppe en bezwaarschrift. Het bezwaar moet worden gericht aan: Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, t.a.v. de secretaris van de Hoor- en Adviescommissie, Postbus 90602, 2509 LP Den Haag.

Krachtens artikel 6:16 van de Algemene wet bestuursrecht schorst het bezwaar de werking van dit besluit niet. Gelet hierop kan – als tegen dit besluit bezwaar wordt aangetekend – ingevolge artikel 8:81 van de Algemene wet bestuursrecht juncto artikel 36 van de Wet op de Raad van State bij de voorzitter van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, Kneuterdijk 22, Postbus 20019 2500 EA te Den Haag een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening worden ingediend. Een kopie van dit verzoek om een voorlopige voorziening dient tevens toegezonden te worden aan: Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, Postbus 90602, 2509 LP Den Haag

Op grond van artikel 7:1a van de Algemene wet bestuursrecht kan de indiener van het bezwaarschrift in het bezwaarschrift verzoeken om rechtstreeks beroep bij de administratieve rechter waardoor de bezwaarprocedure op grond van artikel 7:1 van de Algemene wet bestuursrecht kan worden overgeslagen. Indien wij instemmen met een dergelijk verzoek zenden wij het bezwaarschrift onverwijld door aan de bevoegde rechter.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

ing. H.W. Spruit
hoofd bureau Omgevingsdiensten, Groen en Grondwater
Deze brief is digitaal vastgesteld, hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.

Afschrift aan:

- Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, afdeling Handhaving, dhr. C. Ladrak, Postbus 550, 3300 AN Dordrecht
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie, Programmadirectie Natura 2000, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie, directie Regionale Zaken regio West, mw. mr. C. Vermeulen, Postbus 19143, 3501 DC Utrecht
- Deelgemeente Hoek van Holland, Postbus 10, 3150 AA Hoek van Holland
- Gemeente Rotterdam, afd. coördinatie Milieutaken, Postbus 3002 AP Rotterdam
- Gemeente Den Haag, Postbus 12651, 2500 DP Den Haag
- Gemeente Westland, afdeling RBM, team Milieu, 2670 AD Naaldwijk
- Hoogheemraadschap van Delfland, Postbus 3061, 2601 DB Delft
- Dunea, Postbus 34, 2270 AA, Voorburg
- Havenbedrijf Rotterdam N.V., Postbus 6622, 3002 AP Rotterdam
- Rijkswaterstaat, Postbus 556, 3000 AN Rotterdam
- Stichting Zuid-Hollands Landschap, Nesserdijk 368, 3063 NE Rotterdam
- Stichting Duinbehoud, t.a.v. A. van der Meulen, Postbus 664, 2300 AR Leiden
- Werkgroep De Vrienden van de Banken, t.a.v. J. Duindam, Dreeslaan 236, 2672 EK Naaldwijk;
- Stichting Westlandse Natuur, t.a.v. J. Duindam, Dreeslaan 236, 2672 EK Naaldwijk
- Stichting Anemoon, Postbus 29, 2120 AA Bennebroek
- AVN, dhr. F.C. Prillewitz, Badhuisstraat 175, 2584 HH Den Haag

Bijlage 1

Doelen en waarden van het beschermd natuurmonument 'Solleveld' zoals opgenomen in aanwijzingsbesluit tot beschermd natuurmonument (1996)

Het natuurmonument Solleveld is gelegen in de gemeente Monster (thans gemeente Westland) en 's-Gravenhage en beslaat een oppervlakte van circa 350 hectare. Het is een aaneengesloten duingebied, dat gelegen is tussen Kijkduin en Ter Heijde.

Het gebied is uit een oogpunt van natuurschoon en zijn natuurwetenschappelijke betekenis aangewezen als beschermd natuurmonument.

In de toelichting bij het aanwijzingsbesluit is de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon nader uitgewerkt.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

De holocene afzettingen in het natuurmonument bestaan uit zanderige zeebodem- en strandwalafzettingen met daarop oude en jonge duinzanden. Tussen deze duinzanden bevinden zich veenlagen op $\pm$ NAP. Op een diepte van ongeveer 20 meter -NAP komen vrijwel overal kleilagen voor. Lokaal zijn op deze diepte veenlagen aanwezig.

Het natuurmonument is in geomorfologisch opzicht zeer bijzonder. Het is één van de weinige duinterreinen in Nederland waar oude en jonge duinen direct achter de zeereep aan elkaar grenzen. De aan het oppervlak komende afzettingen van de oude duinen zijn kalkarm en zuur. De jonge duinen zijn kalkrijk. Op de zeereep na is er relatief weinig reliëf aanwezig in het natuurmonument. In het zuidelijk en westelijk deel zijn lage duintjes (tot 5 meter) aanwezig. Verstuivingen komen zeer beperkt voor.

De oorspronkelijke al vrij vlakke delen zijn door de mens verder geëgaliseerd. Stelsels van lage walletjes, zowel in het open duin als in het bosgebied getuigen van een vroeger landbouwkundig gebruik. In 1987 is een verzwaring van de zeereep uitgevoerd door middel van zandsuppletie. Het opgespoten zand is deels ingeplant met helm.

Het natuurmonument is van oorsprong een droog terrein. Ten behoeve van de waterwinning en -infiltratie zijn plaatselijk infiltratieplassen en kanalen aangelegd. De grondwaterstand wordt in belangrijke mate bepaald door waterwinning en -infiltratie in het terrein en de waterpeilen in de zuidoostelijk gelegen polders. De waterkwaliteit wordt vooral bepaald door de kwaliteit van het infiltratiewater.

Flora en vegetatie

Het gebied bestaat globaal gezien uit een open duinlandschap nabij de zee en een bosrijke zone langs de binnenduinstrand. In de duinen van de zeereep groeit Helm met plaatselijk Blauwe zeedistel. Landinwaarts domineren op de noordhellingen Helm en Duinriet. De zuidhellingen kennen een ijle begroeiing van Zandzegge en Buntgras met veel mossen en korstmossen. Op plaatsen waar recent een zandsuppletie is uitgevoerd, is deels Helm ingeplant.

De overgangszone tussen de kalkrijke jonge duinen in de zeereep en de oppervlakkig ontkalkte, zure duinen wordt gekenmerkt door een fijnkorrelig patroon van veel verschillende vegetatietypen: Duindoorn en Kruiwilg-liguster-struwelen, Helm- en Duinrietgraslanden, soortenrijke noordhellingvegetaties en schaars begroeide zuidhellingvegetaties. Opmerkelijk is hier het veelvuldig voorkomen van Kleine ruit. Lokaal komen enkele, weinig vitale, heideveldjes met Struikheide voor. Op de vlakke terreinen bestaat de vegetatie uit een fijnkorrelig mozaïek van hoge, soortenarme graslanden en open, lage begroeiingen met mossen en korstmossen. De hoge graslanden hebben een afwisselende dominantie van Duinriet, Zandzegge en Helm. Verspreid komen struikjes voor van onder meer Braam, Vlier, Kruiwilg, Liguster, Zomereik en Amerikaanse vogelkers. Door de zeewind wordt de zomereik hier zelden groter dan 1 à 2 meter. Op plaatsen waar de begrazingsdruk door konijnen hoog is, hebben zich korstmosvegetaties ontwikkeld. Hier kwamen soorten voor die kenmerkend zijn voor zuur, oppervlakkig ontkalkt, niet-stuivend zand, zoals Breekblad en Duinklauwtjesmos. Vooral de korstmosvegetaties zijn rijk aan soorten. Tussen de hoge graslanden en de lage mosrijke begroeiingen is een overgangstype met een goed ontwikkelde moslaag aanwezig.

Langs de infiltratieplassen en -kanalen bestaat de oevervegetatie overwegend uit ruigtekruiden. Plaatselijk komt in greppeltjes langs infiltratiewerken een open lage pioniersvegetatie voor met soorten als Greppelrus, Fraai duizendguldenkruid, Bleekgele doorbloem en Late zegge.

Het binnenduimbos in het natuurmonument is grotendeels onderdeel van enkele (voormalige) buitenplaatsen (Ockenburgh, Bremhof (thans Van Leydenhof) en Ockenrode). Vegetatiekundig is het te rekenen tot het Duin-Eikenbos. De bodem is ontkalkt, humeus en zandig. In het bos komen stinseplanten voor, zoals Wilde hyacint, Lelietje-der-dalen en Voorjaarshelmbloem. Het bos is rijk aan varens, waaronder Brede en Smalle stekelvaren. Ook komen kruiden zoals Rankende helmbloem en Dagkoekoeksbloem voor. Plaatselijk komen Esdoorn, Amerikaanse vogelkers en Braam voor. De exoten Esdoorn en Amerikaanse vogelkers breiden zich de laatste jaren steeds meer uit. Op enkele open plekken in het zuidwestelijk deel van het bos liggen waardevolle heide- en (korst)mosveldjes. Vooral in het noordoostelijk deel (bosgebied Ockenburgh) komen plaatselijk aangeplante, uitheemse soorten voor, zoals Rhododendron en Taxus, hetgeen kenmerkend is voor landgoedbossen. Verspreid komen enkele naaldbosjes en berkenbosjes voor.

Zeldzame en minder algemene plantensoorten in het natuurmonument zijn: Blauwe zeedistel, Duinsalomonszegel, Kleverige reigersbek, Fakkelgras, Fraai duizendguldenkruid, Rankende helmbloem, Bleekgele droogbloem, Driedistel, Kruiwend stalkruid, Wilde hyacint en diverse mossen en korstmossen, waaronder Cladonia.

In het natuurmonument komen minder algemene paddestoelen voor, zoals Gewimperde aardster, Gewone morielje en Kapjesmorielje.

Fauna

Het natuurmonument is als broed-, rust- en fourageergebied van bijzondere betekenis voor grote aantallen vogelsoorten. In het duingebied Solleveld zijn circa 280 soorten waargenomen. Ongeveer 70 soorten broeden in het gebied. De vlakke, open terreinen met lage begroeiingen

zijn vooral van belang als broedgebied voor Patrijs, Gekraagde roodstaart, Roodborsttapuit, Slobeend, Sprinkhaanrietzanger, Tureluur, Kievit, Scholekster, Wulp, Tapuit, Kneu en Graspieper. Deze soorten profiteren van de rust (als gevolg van de afwezigheid van recreanten). De bossen en struwelen in het natuurmonument vormen broed- en rustgelegenheid voor verschillende soorten als Braamsluiper, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Kleine bonte specht, Boomklever, Boomkruiper, Fluit, Nachtegaal, Sijs, Wielewaal, Goudvink, Houtsnip en Torenvalk. Vooral het vogelreservaat Ockenburgh in het oosten van het natuurmonument heeft een opvallend hoge broedvogeldichtheid. In dit gebied broedt elk jaar een kolonie Blauwe reigers. Het bos- en duingebied is van belang voor trekvogels, standvogels en winter- en zwerfgasten, zoals Koperwiek, Goudvink, Buizend, Sperwer en Bosuil.

Een opvallend aspect in het natuurmonument is het voorkomen van vele nesten van de Rode bosmier.

Als zoogdiersoorten kunnen onder meer worden genoemd: Vos, Wezel, Bunzing, Hermelijn, Egel, Eekhoorn, Baardvleermuis, Dwergvleermuis, Laatvlieger, Rosse Vleermuis, Watervleermuis, Rosse woelmuis, Dwergspitsmuis en Bosspitsmuis.

In het natuurmonument leven verschillende soorten amfibieën, waaronder de Rugstreeppad en Groene kikker alsmede één reptielsoort, de ernstig bedreigde Zandhagedis.

Natuurschoon

Het karakter van het duin- en binnenduinlandschap, gekenmerkt door landgoedbossen met soms monumentale eiken en beuken enerzijds en open duingebieden met de daarin gelegen duingraslanden anderzijds verleent het natuurmonument in landschappelijk opzicht een aantrekkelijk aanzien. Het is daarom, mede vanwege de uitgestrektheid van het gebied, de mate van reliëf en de relatieve verscheidenheid aan milieu-omstandigheden van betekenis uit het oogpunt van natuurschoon.

Doelen en waarden van het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen' zoals opgenomen in aanwijzingsbesluit tot beschermd natuurmonument (1996)

Het natuurmonument 'Kapittelduinen' is gelegen in de gemeenten Monster, 's-Gravenzande (beiden thans Westland) en Rotterdam (deelgemeente Hoek van Holland) en beslaat een oppervlakte van circa 500 hectare.

Het gebied is uit een oogpunt van natuurschoon en zijn natuurwetenschappelijke betekenis aangewezen als beschermd natuurmonument.

In de toelichting bij het aanwijzingsbesluit is de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon nader uitgewerkt.

Natuurwetenschappelijke betekenis

Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

De ondergrond van het natuurmonument bestaat uit zandige zeebodem- en strandwalafzettingen, daterend uit het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden). In een latere periode zijn daarop de oude en jonge duinzanden afgezet. De oude duinen zijn volledig door jonge duinen overstoven. Het grootste deel van de bodem bestaat uit jonge kalkhoudende duinzandafzettingen, waarvan de bovengrond plaatselijk ontkalkt is. De in 1971 voor de toenmalige kust van Hoek van Holland opgespoten van Dixhoorndriehoek bestaat uit kalkrijke zandgronden uit de monding van de Maas.

Het Staelduinse Bos is gelegen op een haakwal die na de aanleg van de Maasdijk is overstoven. Deze haakwal uit het Maasestuarium strekte zich uit van 's-Gravenzande tot boven Maassluis. Staelduinen is het laatst overgebleven deel van deze haakwal.

Binnen de Nederlandse kustduinen als geheel vormt het natuurmonument in geomorfologisch opzicht een bijzonder element. Het is één van de weinige terreinen waar kust- en rivierinvloeden tezamen voorkomen. Het rivierzand, dat over het algemeen fijner van samenstelling is dan duinkustzand, bevindt zich in de meer landinwaarts gelegen delen van het natuurmonument.

Behalve de (voormalige) zeereep zijn ook het Roomse Duin, Hilduin en het Staelduinse Bos zijn enkele van oorsprong relatief vlakke delen in de vorige eeuw vergraven en afgezaand ten behoeve van de landbouw.

In 1971 is in het zuidwestelijk deel van het natuurmonument voor de toenmalige zeereep een zandsuppletie uitgevoerd waardoor de zgn. Van Dixhoorndriehoek is ontstaan. Tussen de nieuwe duinenrij en de oude zeereep is als gevolg hiervan een duinvallei ontstaan, die voor een deel een vochtig karakter heeft.

Ter versterking van de bestaande zeereep is in het noordelijk deel een zandsuppletie uitgevoerd die in 1988 gereed kwam. Het aangebrachte zand is deels ingeplant met Helm en eenmalig bemest.

Het natuurmonument bestaat van oorsprong uit terreinen met een lage grondwaterstand. Alleen de Banken en een deel van de bij Hoek van Holland gelegen duinvallei zijn vanwege hun lage ligging vochtig. Van enkele vergraven en afgezande delen en van de Hoekse Bosjes wordt de grondwaterstand op kunstmatige wijze hoog gehouden. In de Hoekse Bosjes liggen enkele duinrellen die worden gevoed met zoet (regen)water uit de naast de Hoekse Bosjes gelegen duinenrij. Er vindt in het natuurmonument geen waterwinning plaats.

Flora en vegetatie

Het gebied Kapittelduinen valt globaal uiteen in een open duinlandschap met duinen extensief beheerde graslanden nabij de zee en een meer gesloten landschapstype met duindoornstruweel, duindoorn-vlier-ligusterstruweel en boselementen meer landinwaarts.

In het open duinlandschap van de zeereep groeien vooral Helm, Zandzegge en soorten uit de zeereep zoals Blauwe distel en Zeeraket.

In de Van Dixhoorndriehoek bevinden zich vegetaties van natte en vochtige gronden waarin vooral Riet, hoge cypergrassen en plaatselijk Mattenbied en Greppelus dominant zijn. Hier komt deze vochtminnende vegetatie voor in een kleinschalig patroon van voornoemde vegetatie, open duingraslanden, extensief beheerde graslanden en duinstruweel.

In de Banken groeit veel Veenwortel, Watermunt, Zilverschoon en Geknikte vossenstaart, hetgeen duidt op een nat, voedselrijk en soms wat gestoord milieu. Het voorkomen van Melkkruid, Zilte schijnspurrie en Moeraszoutgras is een indicatie voor de aanvoer van zout via het grondwater (zoute

kwel) of via de lucht ('saltspray'). Naast voornoemde soorten vinden we hier Teer guichelhei, Zilte rus en Aarbeiklaver.

Dicht langs de kust groen lage struwelen met voornamelijk duindoorn. Iets meer landinwaarts komen soortenrijkere struwelen voor met Duindoorn, Gewone vlier, Wilde liguster, Kruipwil, Eenstijlige meidoorn en plaatselijk Grauwe abeel. Ook de soortenrijkdom van de kruidlaag neemt toe naarmate de afstand tot de kust groter wordt. Tevens vinden we hier de eerste rivierinvloeden in de vorm van planten zoals Beemdkroon, Handjesgras, Goudhaver en Wilde kruisdistel die normaal de grote rivieren begeleiden. Naarmate men zich verder van de kust begeeft wordt deze invloed groter. Op plaatsen waar de begrazingsdruk door konijnen hoog is hebben zich interessante mos- en korstmosvegetaties kunnen ontwikkelen.

De verspreid liggende terreinen in en rond Hoek van Holland bevatten afwisselt open duingraslanden, dichte struwelen en (deels ingeplante) binnenduinbossen met plaatselijk ontkalkte bovengrond. Op de Noordlandse dijk en de Nieuwlandsedijk groen onder andere Gewone agrimonie, Echt walstro, Knoopkruid en Beemdkroon.

Zeldzame en minder algemene plantensoorten in het meer open deel van het natuurmonument zijn onder andere: Duinaveruit, Parnassia, Fraai duizendguldenkruid, Waterpunge, Kegelsilene, Stijve ogentroost, Moeraswespenorchis, Vleeskleurige orchis en diverse mossen en korstmossen waaronder Cladonia.

De boselementen bevinden zich hoofdzakelijk in het Roomse duin, het Nieuwlandseduin, de Hoekse Bosjes en het Staelduinse Bos. Het binnenduin- en landgoedbos bestaat hoofdzakelijk uit eikenbos en gemengd loofbos met Zomereik, beuk, Gewone es, Veldiep, Grauwe abeel en plaatselijk veel populier, waaronder ook enkele exemplaren van de inheemse Zwarte Populier. De onderbegroeiing bestaat onder andere uit; Kruisbes, Wilde kamperfoelie, Gewone braam, Gewone vlier en Bergvlier. Een minder gewenste ontwikkeling is de plaatselijke uitbreiding van Gewone esdoorn.

In het Staelduinse Bos en op enkele plaatsen bij Hoek van Holland is het bos plaatselijk sterk vergraven ten behoeve van de bunkerbouw.

Sindsdien hebben de natuurlijke ontwikkelingen betrekkelijk ongestoord kunnen plaatsvinden. Het cultuurhistorisch aspect komt naar voren in de bij het Staelduinse Bos gelegen graslanden, die ten behoeve van agrarische doeleinde vergraven en afgezaaid zijn.

Rond de extensief beweidde graslanden vinden we plaatselijk struweel met onder andere: Eenstijlige meidoorn, Duindoorn, Gewone vlier, Gewone braam en Zomereik. In de kruidenrijke raslanden zelf vinden we onder andere: Grote ratelaar, Kamgras, Goudhaver, Kattendoorn, Gewone brunel en Platte rus.

In het Staelduinse Bos komen onder andere stinseplanten voor zoals Gewone vogelmelk, Lelietje der dalen en Wilde hyacinth. Verder komen er minder algemene paddenstoelen voor zoals: Gewimperde aardster, Gewone morielje en Oranje melkzwam.

Fauna

Het natuurmonument is als broed-, rust-, doortrek-, en foerageergebied van belang voor een groot aantal vogelsoorten. Van de circa 200 waargenomen soorten broeden er minstens 70 regelmatig in het gebied.

De vlakke open terreinen met lage begroeiing zijn vooral van belang als broedgebied voor Patrijs, Roodborsttapuit, Kneu, Sprinkhaanrietzanger, Scholekster, Tureluur, Rietgros, Kleine karekiet en

Slobeend. De bossen en struwelen in het natuurmonument vormen broed- en rustgebied voor verschillende soorten als Boomkruiper, Grauwe vliegenvanger, Boomvalk, Torenvalk, Nachtegaal, Spotvogel, Wielewaal, Bosuil en Ransuil.

Het aantal broedende soorten in het gebied is groot, maar het aantal broedparen is als gevolg van intensieve recreatie betrekkelijk laag. De grootste aantallen broedparen vinden we vooral daar waar de recreatiedruk relatief laag is.

Het bos- en duingebied is verder van belang voor trekvogels, standvogels, winter- en zwerfgasten als Kemphaan, Buizerd, Sperwer, Kramsvogel, Velduil, Rosse grutto en Wulp.

In de trektijd zijn grote aantallen vogels in het duingebied aanwezig.

Door de bebouwing van Den Haag en het Westland zijn alle vogels, die noordelijker over een veel grotere breedte trekken, hier op de zeer smalle kuststrook aangewezen. Onder Den Haag is dit de enige plaats in de Zuidhollandse vastelandskust deze vogels een rustplaats vinden.

Het natuurmonument herbergt in bunkers en holle bomen, zomer- en/of winterverblijven voor zes soorten vleermuis: Baarvleermuis, Watervleermuis, Dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Grootoorvleermuis en de minder algemene Meervleermuis.

Andere zoogdieren die in het gebied voorkomen zijn onder andere: Konijn, Haas, Vos, Wezel, Hermelijn, Bunzing, Rosse Woelmuis, Dwergspitsmuis en Bosspitsmuis.

In het natuurmonument komen verschillende soorten amfibieën voor, waaronder: de Rugstreeppad, de Bruine Kikker en de Gewone pad, alsmede één reptielensoort: de ernstig bedreigde Zandhagedis.

In het natuurmonument komen de volgende niet algemene insectensoorten voor: de Bijenwolf en de Sint Jansvlinder. Voorts komt onder meer de Wijngaardslak voor.

Natuurschoon

Het natuurmonument maakt deel uit van één van de laatste grotere niet verstedelijkte ruimten in het verder sterk verdichte Westland. Het contrast van dit natuurmonument met het industriële landschap van het Europortgebied aan de overzijde van de Nieuwe Waterweg enerzijds en de glastuinbouw van het Westland anderzijds, verleent dit gebied een bijzondere landschappelijke kwaliteit.

Instandhoudingsdoelstellingen van het Natura2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' zoals opgenomen in ontwerpbeheersplan (2006)

Kwalificerende habitattypen aanmelding communautaire lijst voor 'Solleveld'

Het Natura2000-gebied 'Solleveld' is voor de volgende kwalificerende habitattypen aangemeld in Brussel op de communautaire lijst geplaatst vanwege de kwalificerende habitattypen en soorten:

- Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* (witte duinen).
- Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie (grijze duinen)*.
- Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*)*.
- Duinen met *Hippophaë rhamnoides*.
- Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied.
- Nauwe korfslak.

Instandhoudingsdoelstellingen

Het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' zal blijkens het ontwerpaanwijzingsbesluit aangewezen worden voor de volgende habitattypen:

H2120	Wandelende duinen op de strandwal met <i>Ammophila arenaria</i> ("witte duinen")
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Omdat de kust hier te sterk aan erosie onderhevig is, is het van belang de zeereep op de huidige positie te handhaven. Doordat er zandsuppleties plaatsvinden, zijn op het strand echter kleine embryonale duintjes ontstaan en is er zand over de zeereep heen gestoven, waardoor het type witte duinen hier goed ontwikkeld aanwezig is.
H2130	*Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit grijze duinen, kalkrijk (subtype A) en grijze duinen, kalkarm (subtype B).
Toelichting	Binnen het begraasde deel van het terrein komen op kleine schaal goed ontwikkelde kalkrijke duingraslanden voor van het type grijze duinen, kalkrijk (subtype A), terwijl hier grotere oppervlakten met goed ontwikkeld grijze duinen, kalkarm (subtype B) aanwezig zijn. Verdere uitbreiding van het habitatype is mogelijk vanuit vergraste en verstruweelde duingraslanden. Oppervlakte-uitbreiding en verbetering kwaliteit wordt nagestreefd gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding.
H2150	*Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (<i>Calluno-Ulicetea</i>)
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Duinheiden met struikhei betreft een zeldzaam habitatype dat landelijk in een gunstige staat van instandhouding verkeert. Binnen het gebied is deze struikheidebegroeiing echter enigszins in kwaliteit achteruitgegaan sinds het moment dat de konijnenpopulatie is ingestort. Het gebied levert wat betreft oppervlakte een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel voor het habitatype.
H2160	Duinen met <i>Hippophaë rhamnoides</i>
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype duindoornstruwelen is momenteel over een beperkte oppervlakte aanwezig. Uitbreiding van het habitatype kan een bedreiging vormen voor onder meer habitatype H2130 grijze duinen.
H2180	Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, droog (subtype A) en behoud oppervlakte en kwaliteit duinbossen, binnenduinrand (subtype C).
Toelichting	In de duineikenbossen van de binnenduinrand (duinbossen, droog (subtype A)) wordt momenteel de kwaliteit verbeterd. Habitatype duinbossen, binnenduinrand (subtype C) komt voor in de Kapittelduinen.

H2190 Vochtige duinvalleien

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien, kalkrijk (subtype B).

Toelichting Habitatype vochtige duinvalleien, kalkrijk (subtype B) komt met een klein oppervlakte voor.

In aanvulling op het ontwerpaanwijzingsbesluit zal, blijkens het definitieve aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied "Waddenzee", het gebied tevens worden aangewezen voor de nauwe korfslak. Tevens zal de instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype Grijze duinen wijzigen van behoud oppervlakte naar uitbreiding van de oppervlakte.

De met een * aangeduide gebieden zijn prioritaire habitattypen, waar ingevolge de Natuurbeschermingswet 1998 strengere eisen gesteld moeten worden bij toetsing op grond van artikel 19d en volgende.

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

Dienst Regelingen
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Provincie Zuid-Holland
C.F. Bakker
Postbus 90602
2509 LP DEN HAAG

Dienst Regelingen

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
hetInvloket.nl

T 0800 - 22 333 22
F 070 - 378 61 39
ffwet@minInv.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
FF/75C/2010/0424.afw.mw

Bijlagen

Datum 17 februari 2011
Betreft Besluit
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer Bakker,

Naar aanleiding van uw verzoek van 26 oktober 2010 en de aanvullingen hierop van 17 december 2010 en 9 februari 2011, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2010/0424 om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee. Ik kan u de gevraagde ontheffing niet verlenen, omdat er geen sprake is van overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Dit houdt in dat het toegestaan is de voorgenomen werkzaamheden zonder ontheffing uit te voeren, mits de in deze brief genoemde maatregelen worden uitgevoerd. Verder in deze brief staat vermeld wat daarvoor de redenen zijn.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project 'Fietspad F370' gelegen in de gemeenten Den Haag, Westland en Rotterdam, één en ander zoals is weergegeven op de bij de aanvraag gevoegde kaart met tekeningnummer 184907.45-BIJ-1-01 van 25 oktober 2010. Het project betreft de realisatie van een fietspad van Kijkduin naar Hoek van Holland, waarbij asfalterings- en grondwerkzaamheden zullen worden uitgevoerd. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de blauwe zeedistel, alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 10, 11 en 13, lid 1 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de rugstreeppad en de zandhagedis.

Overwegingen

Wettelijk kader
Beschermde soorten

De blauwe zeedistel is een beschermde inheemse plantensoort als bedoeld in artikel 3, lid 1, van de Flora- en faunawet.

De rugstreeppad en zandhagedis zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.

Verbodsbepalingen

Op grond van de artikelen 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet is het onder meer verboden om beschermde inheemse plantensoorten te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen; te vervoeren en onder zich te hebben.

Op grond van de artikelen 9, 10, 11 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet is het onder meer verboden om beschermde inheemse diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen; opzettelijk te verontrusten; nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren; te vervoeren en onder zich te hebben.

Afwijzing artikel 10 van de Flora- en faunawet

Er is ontheffing aangevraagd van de verbodsbepaling genoemd in artikel 10 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het opzettelijk verontrusten van de rugstreeppad en de zandhagedis. Opzettelijke verontrusting is bij de voorziene werkzaamheden echter niet aan de orde. Indien u handelt overeenkomstig de zorgplicht genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet is er geen sprake van het opzettelijk verontrusten van de beschermde soorten. Een ontheffing van de verbodsbepaling genoemd in artikel 10 van de Flora- en faunawet is derhalve niet aan de orde.

Afwijzing artikelen 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet

U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit het uitsteken en vervoeren van de blauwe zeedistel betreft. U stelt hiervoor de volgende maatregelen voor:

- Om schade aan groeiplaatsen van de blauwe zeedistel zo veel mogelijk te beperken is in het duingebied direct ten zuiden van Ter Heijde een gedetailleerde kartering gemaakt van groeiplaatsen van deze soort. Op basis hiervan is het tracé in het voorontwerp geoptimaliseerd zodat groeiplaatsen van deze soort zoveel mogelijk worden vermeden.

Dienst Regelingen

Datum

17 februari 2011

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0424

- Vóórafgaand aan graafwerkzaamheden op groeiplaatsen van de blauwe zeedistel worden deze, onder begeleiding van een deskundige¹, uitgestoken en op een geschikte locatie zo dicht mogelijk bij het huidige leefgebied teruggeplaatst.

U heeft hiervoor echter geen ontheffing nodig, omdat het niet de bedoeling is deze planten (definitief) aan de natuur te onttrekken. De soorten mogen over kleine afstanden en binnen korte tijd verplaatst worden om ze te beschermen tegen nadelige gevolgen van uw project. De zorgplicht uit artikel 2 van de Flora- en faunawet is wel van toepassing.

De zorgplicht wordt op juiste wijze ingevuld als u ook onderstaande maatregelen in acht neemt.:

- Exemplaren van de blauwe zeedistel die verloren dreigen te gaan als gevolg van de werkzaamheden dienen op een daarvoor geschikt tijdstip en op een geschikte plaats te worden herplant onder begeleiding van een deskundige op het gebied van planten.
- Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd.

Afwijzing artikelen 9 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet

U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit het vangen en vervoeren van de rugstreeppad en de zandhagedis betreft. U stelt hiervoor de volgende maatregelen voor:

- Vóórafgaand aan de werkzaamheden worden eventueel aanwezige rugstreeppadden en zandhagedissen weggevangen door een deskundige en overgebracht naar geschikt biotoop in de directe omgeving. Dit gebeurt vóór afgaand aan de overwinteringsperiode van deze soorten (vóór 1 oktober).
- Het terreindeel waar werkzaamheden worden uitgevoerd wordt tegelijk afgezet met faunarasters om intrek van nieuwe dieren te voorkomen.
- Omdat niet tijdens het broedseizoen wordt gewerkt is er geen sprake van uitvoeren van werkzaamheden tijdens het voortplantingsseizoen van beide soorten.

Dienst Regelingen

Datum

17 februari 2011

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0424

¹ Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereiniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

U heeft hiervoor echter geen ontheffing nodig, omdat het niet de bedoeling is deze dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. De soorten mogen over kleine afstanden en binnen korte tijd verplaatst worden om ze te beschermen tegen nadelige gevolgen van uw project. De zorgplicht uit artikel 2 van de Flora- en faunawet is wel van toepassing. De zorgplicht wordt op juiste wijze ingevuld als u ook onderstaande maatregelen in acht neemt:

- Gevangen exemplaren van de rugstreeppad en zandhagedis dienen direct overgezet te worden naar een geschikt habitat in de huidige populatie, maar buiten de versturende invloeden van het project.
- Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd.

Dienst Regelingen

Datum

17 februari 2011

Onze referentie aanvraagnummer

FF/75C/2010/0424

Functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats

De verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden enkel overtreden wanneer de door dit artikel beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen hun specifieke functie niet meer naar behoren kunnen vervullen. De functionaliteit van deze beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen gaat door het uitvoeren van de werkzaamheden achteruit of wordt (volledig) aangetast. De vaste rust- en verblijfplaats kan hierdoor niet meer dezelfde functie aan de beschermde dier- of plantensoort bieden als voorheen. Onder bepaalde omstandigheden kan het zelfs zo zijn dat aantasting van een - op zich zelf niet beschermd - gebied deze functionaliteit van de beschermde vaste rust- en verblijfplaats aantast en derhalve leidt tot overtreding van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Rugstreeppad

De rugstreeppad is in het plangebied aangetroffen. Het plangebied heeft de functie van foerageergebied, zij het marginaal. Foerageerplaatsen zijn enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door het uitvoeren van de werkzaamheden worden vaste rust- en verblijfplaatsen van de rugstreeppad beschadigd, vernield en verstoord. Er verdwijnt ter plaatse geschikt leefgebied voor de rugstreeppad. Om de functie van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de rugstreeppad te waarborgen, stelt u de volgende maatregel voor:

- Schade aan vaste rust- en verblijfplaatsen van de rugstreeppad wordt zoveel mogelijk beperkt door werkzaamheden uitsluitend uit te voeren binnen de strook waarin het fietspad wordt aangelegd.

De door u voorgestelde maatregel is in grote lijnen voldoende. Om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de rugstreeppad te waarborgen, dient u ook de volgende maatregelen uit te voeren:

- Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met de seizoensactiviteiten van de rugstreeppad om verstoring in de meest kwetsbare perioden te voorkomen. De voortplantings- en overwinteringsperiode van de rugstreeppad lopen globaal van maart tot en met augustus, respectievelijk november tot en met februari.

Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode van het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van de rugstreeppad.

Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden is de verstoring marginaal. De verstoring als gevolg van de werkzaamheden zal leiden tot vlucht- en wegtrekgedrag van de aanwezige dieren. Te verwachten is dat er zich in het daadwerkelijke plangebied slechts een klein deel van de populatie rugstreeppadden zal bevinden. De route van het fietspad loopt voornamelijk door gebied dat geen optimaal biotoop is voor de rugstreeppad. Het aantal rugstreeppadden dat zich daar ophoudt zal gering zijn in relatie tot de totale populatie. Het gebruik van het fietspad zal weliswaar leiden tot een verstoring van het leefgebied, maar gezien het feit dat rugstreeppadden voornamelijk 's nachts actief zijn zullen de gevolgen voor de populatie klein zijn. Door het uitvoeren van bovenstaande maatregelen wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de rugstreeppad komt niet in het geding. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

Dienst Regelingen

Datum

17 februari 2011

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0424

Aanbeveling

Rugstreeppadden zijn voornamelijk 's nachts actief. Ik raad u aan om het fietspad tussen zonsondergang en zonsopkomst af te sluiten voor verkeer.

Zandhagedis

De zandhagedis is in het plangebied aangetroffen. Het plangebied bevat meerdere typen vaste rust- en verblijfplaatsen. Door het uitvoeren van de werkzaamheden in het plangebied worden vaste rust- en verblijfplaatsen van de zandhagedis beschadigd, vernield en verstoord. Om de functie van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de zandhagedis te waarborgen, stelt u de volgende maatregelen voor:

- In het leefgebied worden aanwezige duindoornstruwelen, die ongeschikt zijn als leefgebied voor de zandhagedis, gerooid, zodat een gebied met lage vegetatie ontstaat waar de zandhagedis wel geschikt leefgebied kan vinden. Dit resulteert in een netto toename van het leefgebied van bijna 5 hectare.
- Schade aan vaste rust- en verblijfplaatsen van de rugstreeppad wordt zoveel mogelijk beperkt door werkzaamheden uitsluitend uit te voeren binnen de strook waarin het fietspad wordt aangelegd.

De door u voorgestelde maatregel is in grote lijnen voldoende. Om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de zandhagedis te waarborgen, dient u echter ook de volgende maatregel uit te voeren:

- Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met de seizoensactiviteiten van de zandhagedis om verstoring in de meest kwetsbare perioden te voorkomen. De voortplantings- en overwinteringsperiode van de zandhagedis lopen globaal van maart tot en met augustus, respectievelijk november tot en met februari. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode van het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van de zandhagedis.

Tijdens de uitvoering van werkzaamheden is de verstoring marginaal. De zandhagedis komt algemeen voor in de omgeving. Het pad wordt aangelegd buiten de voortplantingsperiode van zandhagedis. Het fietspad zorgt door zijn fysieke aanwezigheid voor vermindering van het leefgebied, maar door verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van het leefgebied wordt dit verlies ruimschoots gecompenseerd. Een afname van een kleine hoeveelheid vaste rust- en verblijfplaatsen zal voor de soort geen nadelige gevolgen hebben. Door het uitvoeren van bovenstaande maatregelen wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de zandhagedis komt niet in het geding. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

Dienst Regelingen

Datum

17 februari 2011

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0424

Zorgplicht

Voor alle soorten geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde diersoorten en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Besluit

Gelet op het voorgaande wijs ik uw aanvraag voor een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet af.

Conclusie

Dit houdt in dat het toegestaan is bovenstaande werkzaamheden zonder ontheffing uit te voeren, mits de maatregelen zoals genoemd in dit besluit, worden uitgevoerd.

Ik wijs u erop dat als u de maatregelen zoals genoemd in dit besluit niet conform het projectplan uitvoert, u (mogelijk) toch ontheffing van de Flora- en faunawet nodig heeft.

Als u toch een ontheffing nodig heeft voor een soort die genoemd is op bijlage IV van de Habitatrichtlijn dient u voor het verkrijgen van deze ontheffing voor het project een belang, genoemd in de Habitatrichtlijn, aan te tonen. Indien dit belang niet kan worden aangetoond, wordt de aanvraag afgewezen en mag u het project niet uitvoeren. De belangen genoemd in de Habitatrichtlijn zijn:

- Bescherming van de wilde flora en fauna en instandhouding van natuurlijke habitats.
- De volksgezondheid, de openbare veiligheid.
- Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Daarnaast wijs ik u erop dat als u afwijkt van de maatregelen zoals genoemd in dit besluit, zonder ontheffing of goedkeuring aan te vragen, u zeer waarschijnlijk in overtreding bent van de Flora- en faunawet. Ik kan dan door bestuursrechtelijke dwang toe te passen de strijdige situatie alsnog beëindigen. Dat kan betekenen dat een last onder dwangsom wordt opgelegd, of dat

bestuursdwang wordt toegepast. Ook kunnen strafrechtelijke sancties worden opgelegd. Dit kan in uw geval betekenen dat de werkzaamheden ten behoeve van bovengenoemd project geheel of gedeeltelijk worden stilgelegd totdat weer wordt voldaan aan het bij of krachtens de Flora- en faunawet bepaalde.

Wanneer u al leges heeft betaald dan betalen wij u deze zo spoedig mogelijk terug.

Dienst Regelingen

Datum

17 februari 2011

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2010/0424

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift naar Dienst Regelingen, afdeling Recht en Rechtsbescherming, postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

Vermeld in uw bezwaarschrift in ieder geval het aanvraagnummer FF/75C/2010/0424 en de datum van de beslissing.

Op onze internetsite hetInvloket.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift.

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
namens deze:

B. Kluivingh-Deetman
De Teammanager Uitvoering Dienst Regelingen

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGE 6. NB-WETVERGUNNING VERBREIDING VLUGTENBURG

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

**omgevingsdienst
HAAGLANDEN**

Provincie Zuid-Holland
Directie Ruimte en Mobiliteit
Afdeling Projecten en Programma's
Bureau projecten en Bereikbaarheid Oost
Postbus 90602
2509 LP DEN HAAG

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag
Postadres
Postbus 14060
2501 GB Den Haag
T (070) 218 9900
E info@odh.nl
I www.odh.nl

Datum	Uw Brief	Uw Kenmerk	Ons Kenmerk ODH-2013-1000	Contactpersoon M-L. de Koning
			Zaaknr. Mako 3 MV-2013 0000015	
Bijlage(n) Informatieblad		Afdeling/Team Toetsing en vergunningverlening Milieu, team Groen, Geluid, Lucht en EV		Doorkiesnummer 06 52 88 42 11

Betreft
vergunning ex artikel 16 Natuurbeschermingswet 1998
aanpassingen fietspad F370

BESLUIT genomen op **19 APR. 2013**

Aanvraag

Op 3 januari 2013 hebben wij een aanvraag ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998 (verder: de wet) van Oranjewoud namens Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland ontvangen om een vergunning voor enkele aanpassingen van het in 2011/12 gerealiseerde fietspad F370 gelegen in de ingevolge artikel 10 van de wet aangewezen beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen', deel uitmakende van het ingevolge artikel 10a van de wet aangewezen Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen'.

De aanpassingen hebben betrekking op verbeteringen van het tracé tussen slag Vlughtenburg en slag Beukel, een verbetering van de bebording en het plaatsen van negen zitbanken langs het fietspad. De aanpassingen en de effecten op het gebied zijn nader uitgewerkt in de 'Voortoets aanleg extra voorzieningen langs fietspad F370, Vertegaal ecologisch advies en onderzoek, december 2012 (verder: de voortoets).

De verbeteringen van het tracé tussen slag Vlughtenburg en slag Beukel hebben betrekking op:

- het verbreden van strandslag Vlughtenburg;
- het inrichten van de Noordlandse dijk als wandelpad (dit was fietspad) en het verleggen van het tracé van fietspad F370 naar fietspad F1;
- het verbreden van fietspad F1/F370 tussen strandslag Beukel en 't Louwtje.

Op 12 februari 2013 hebben wij een toelichting en nadere onderbouwing van de aanvraag ontvangen. Op 3 april 2013 heeft Oranjewoud per email medegedeeld dat de aanvraag voor wat betreft de verbreding van het fietspad F1/F370 tussen strandslag Beukel en 't Louwtje komt te vervallen. Dit is bevestigd bij brief ontvangen op 11 april 2013. Deze aanpassing van de aanvraag is derhalve niet meer beoordeeld.

Besluit

Op grond van onze overwegingen, zoals weergegeven in de bijlage, besluiten wij:

**omgevingsdienst
HAAGLANDEN**

- I. een vergunning ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998 te verlenen aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland voor de volgende aanpassingen van het in 2011/2012 gerealiseerde fietspad F370 gelegen in de ingevolge artikel 10 van de wet aangewezen beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen':
 - het verbreden van strandslag Vlughtenburg;
 - het inrichten van de Noordlandse dijk als wandelpad (dit was fietspad) en het verleggen van het tracé van fietspad F370 naar fietspad F1;
 - een verbetering van de bebording langs fietspad F370 en
 - het plaatsen van maximaal acht zitbanken in het tracégedeelte tussen Kijkduin en strandslag Arendsduin.
- II. een vergunning ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet 1998 te weigeren voor de plaatsing van één bank langs fietspad F1 tussen strandslag Beukel en strandslag Vlughtenburg.

↳ op Noordlandse dijk

Omdat de gevraagde activiteit geen effecten heeft op de habitattypen en -soorten waarvoor het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' is aangewezen (zie onze bijgevoegde overwegingen), is een vergunning ex artikel 19d niet nodig.

Voorschriften

Ter bescherming van de aanwezige natuurwaarden verbinden wij aan de vergunning de volgende voorschriften:

Algemene voorschriften

1. De aanvraag van 3 januari 2013 inclusief
 - de machtiging van 9 september 2010, PZH-2010-202835972;
 - tekening 184907.46-S-3-01 t/m S-3-03 (situatietekeningen);
 - tekening 184907.46-DP-3-01 (dwarsprofielen);
 - tekening 184907.46-KK-6-01-184907.46-KK-6-04 (tekening ten behoeve van opstal, metring ca 6750 - 8600);
 - tekening 184907.46-KK-6-01-184907.46-KK-6-05 (tekening ten behoeve van opstal, metring 8600 - 10750);
 - tekening 184907.45-VA-1-01 D2 (overzichtstekening metring ca. 0.000 en 2.100) met indicatieve locatie banken);
 - voortoets aanleg van extra voorzieningen langs fietspad F370 , december 2012, C.T.M. Vertegaal en
 - memo van Oranjewoud, projectnummer 184907.46, van 12 februari 2013 maken onderdeel uit van deze vergunning.
2. De vergunninghouder dient:
 - de aanvang van de werkzaamheden/activiteit en een overzicht van aan- en afvoerroutes uiterlijk één week van tevoren schriftelijk te melden bij de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid met bijgevoegd een volledig ingevuld informatieblad dat bij deze vergunning is gevoegd.
 - wijzigingen van gegevens uit het informatieblad van bijvoorbeeld contactpersonen of contactgegevens vooraf onder vermelding van de wijzigingsdatum schriftelijk te melden aan de afdeling Handhaving;
 - ervoor te zorgen dat de voorwaarden waaronder deze vergunning is verleend, bekend zijn bij personeel (van derden) middels een toereikende schriftelijke instructie. Deze instructie dient tevens aan de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid te worden gestuurd. Deze instructie dient uiterlijk drie weken na het inwerking treden van de vergunning of uiterlijk drie weken voor aanvang van de werkzaamheden aan de

**omgevingsdienst
HAAGLANDEN**

afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid te worden gestuurd;

- uiterlijk één week na het beëindigen van de werkzaamheden alle bouwmaterialen, zwerfvuil en andere gebiedsvreemde elementen die verband houden met de werkzaamheden, opgeruimd te hebben;
- uiterlijk één week na het beëindigen van de werkzaamheden de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid hiervan in kennis te stellen.

Contactgegevens van de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid zijn: Postbus 550, 3300 AN te Dordrecht, telefoonnummer 078-7708585 (fax 078-7708584, mailadres: meldingnbwet@ozhz.nl).

3. De vergunninghouder is te allen tijde verantwoordelijk en dient ervoor te zorgen dat de vergunning en voorschriften worden uitgevoerd en nageleefd zoals geformuleerd.
4. Bij wijzigingen van omstandigheden waaronder deze vergunning is verleend, dient de Omgevingsdienst Haaglanden, Afdeling Toetsing en Vergunningverlening Milieu, Postbus 14060, 2501 GB Den Haag, e-mail: vergunningen@odh.nl hiervan terstond in kennis te worden gesteld.
5. Indien in strijd met deze vergunning wordt gehandeld, kan deze vergunning te allen tijde worden ingetrokken (art. 43, lid 2 van de Natuurbeschermingswet). Overtreding van één of meerdere vergunningvoorschriften, gesteld bij of krachtens artikel 16 en/of 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 is een economisch delict in de zin van artikel 1a, 2° van de Wet op Economische Delicten. Een economisch delict is een misdrijf voor zover opzettelijk begaan. Voor zover het niet opzettelijk is begaan is het een overtreding.
6. Voor het uitvoeren van werkzaamheden dient gebruik te worden gemaakt van bestaande infrastructuur (waaronder bestaande paden, strandslagen). De aan- en afvoerdepots, depots van grond en materialen, bouwketen, opslag van brandstof voor machines e.d. dienen buiten het beschermd natuurgebied te worden gesitueerd.
7. Vanwege het risico op het lekken van stoffen uit voertuigen en machines is het niet toegestaan om onderhoud aan materieel in het beschermde natuurgebied uit te voeren. Om dezelfde reden is het niet toegestaan om voertuigen en machines in het beschermde natuurgebied te plaatsen.
8. Er wordt geen gebruik gemaakt van kunstmatige lichtbronnen. Alleen ingezette werktuigen voeren, indien noodzakelijk, licht dat is gericht op het werk.
9. De werkzaamheden worden uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang.
10. De strandopgang Vlughtenburg dient vrijgehouden te worden van zand. Zand dat op de strandopgang terecht komt, dient, ontdaan van afvalmateriaal, met een veeg-/borstelmachine terug naar het strand te worden geveegd/gebracht.

Bezwaar

De beschikking treedt in werking met ingang van de dag na de toezending of uitreiking aan de geadresseerde(n). Alleen wanneer bezwaar is ingesteld en met toepassing van artikel 8:81 van de Algemene wet bestuursrecht hierover een voorlopige voorziening wordt getroffen, wordt deze inwerkingtreding geschorst.

Tot 6 weken na de inwerkingtreding van deze beschikking kunnen belanghebbenden een bezwaarschrift indienen bij Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, t.a.v. de secretaris van de Hoor- en Adviescommissie,

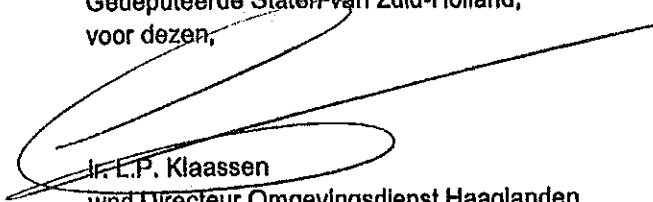
**omgevingsdienst
HAAGLANDEN**

Postbus 90602, 2509 LP Den Haag onder vermelding van het kenmerk ODH-2013-1000. Aan de behandeling van het bezwaarschrift zijn voor de indiener geen kosten verbonden.

Het verzoek om een voorlopige voorziening moet worden ingediend bij de Voorzieningenrechter van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State en een afschrift aan Omgevingsdienst Haaglanden. Voor de behandeling van het verzoekschrift is griffierecht verschuldigd.

Op grond van artikel 7:1a van de Algemene wet bestuursrecht kan de indiener van het bezwaarschrift in het bezwaarschrift verzoeken om rechtstreeks beroep bij de administratieve rechter waardoor de bezwaarprocedure op grond van artikel 7:1 van de Algemene wet bestuursrecht kan worden overgeslagen. Indien wij instemmen met een dergelijk verzoek zenden wij het bezwaarschrift onverwijld door aan de bevoegde rechter.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

Ir. L.P. Klaassen

wvd Directeur Omgevingsdienst Haaglanden

Afschrift aan:

- OZHZ, afdeling Toezicht en Handhaving, dhr. C. Ladrak, Postbus 550, 3300 AN Dordrecht;
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Directie Regionale Zaken regio West, mw. mr. C. Vermeulen, Postbus 19143, 3501 DC Utrecht;
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Programmadirectie Natura 2000, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag;
- college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westland, afdeling RBM, team Milieu, Postbus 150, 2670 AD Naaldwijk;
- college van burgemeester en wethouders van de gemeente Rotterdam, deelgemeente Hoek van Holland, Postbus 10, 3150 AA Hoek van Holland
- college van burgemeester en wethouders van de gemeente Den Haag, Postbus 12651, 2500 DP Den Haag;
- Hoogheemraadschap van Delfland, sector WSK, Postbus 3061, 2601 DB Delft.

omgevingsdienst HAAGLANDEN

Bijlage 1 Overwegingen

A beschrijving activiteit

De activiteit bestaat uit het uitvoeren van enkele aanpassingen van het in 2011/12 gerealiseerde fietspad F370 gelegen in de ingevolge artikel 10 van de wet aangewezen beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' en het ingevolge artikel 10a van de wet aangewezen Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen'.

De aanpassingen hebben betrekking op verbeteringen van de verkeersveiligheid van het tracé tussen slag Vlughtenburg en slag Beukel, een verbetering van de bebording en het plaatsen van zitbanken langs het fietspad.

De verbeteringen van het tracé tussen slag Vlughtenburg en slag Beukel hebben betrekking op:

- het verbreden van strandslag Vlughtenburg aan de noordzijde en westzijde met 1,5 meter over een afstand van 195 meter. Aan het einde van de wandelstrook wordt een verbeterde aansluiting (lengte van 6 meter en een breedte van 1,5 meter) met het trottoir van de strandslag gemaakt. In totaal gaat het dan om $201 \times 1,5 \text{ meter} = 301,5 \text{ m}^2$ (tekeningnummer 184907.46-S-3-03);
- bij de aanleg van fietspad F 370 in 2011/12 is de (voormalige) dienstweg over de kruin van de Noordlandse dijk ingericht als fietspad. Voorheen werd de dienstweg als wandelpad gebruikt. In de praktijk is gebleken dat er voor wandelaars geen veilige wandelroute meer aanwezig is en ontstaan onveilige situaties tussen racefietsers, recreatieve fietsers en wandelaars. Vanuit een oogpunt van verkeersveiligheid wordt de Noordlandse dijk ingericht als wandelpad en wordt het tracé van fietspad F370 verlegd naar fietspad F1.

B Procedure

Op grond van artikel 42 eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998 dienen wij binnen dertien weken na datum van ontvangst van een aanvraag een besluit te nemen, deze termijn kan op grond van artikel 42 tweede lid van de wet met dertien weken worden verlengd.

Ter voldoening aan het bepaalde in de wet hebben wij de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeente Den Haag, Westland en deelgemeente Hoek van Holland in de gelegenheid gesteld een zienswijze op de aanvraag naar voren te brengen. Geen van deze partijen heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

C Wettelijk kader Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000

Het gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' is op 27 september 2011 door de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie op grond van artikel 10a van de wet aangewezen als Natura 2000-gebied.

Op grond van artikel 1, onder n van de wet valt het gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' onder de definitie van Natura 2000-gebied. Voor handelingen en projecten die van invloed kunnen zijn op een Natura 2000-gebied, is artikel 19d e.v. van toepassing.

Voor een Natura 2000-gebied is het toetsingskader van artikel 19d van toepassing. Het is op grond van dit artikel verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten een project te realiseren dat gelet op de instandhoudingsdoelstellingen de kwaliteit van natuurlijke habitats en habitats van soorten in de aangewezen gebieden kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Op grond van artikel 19e van de wet moet bij het verlenen van een vergunning als bedoeld in artikel 19d, lid 1, rekening gehouden worden met:

- de gevolgen die een project of andere handeling kan hebben gelet op de instandhoudingsdoelstelling van een Natura 2000-gebied;
- een op grond van artikel 19a of artikel 19b vastgesteld beheerplan;

**omgevingsdienst
HAAGLANDEN**

- vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, alsmede regionale en lokale bijzonderheden.

Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000

Het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' is blijkens het aanwijzingsbesluit aangewezen voor de volgende habitattypen en -soorten:

- Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ('witte duinen') [H2120, (Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit).
- *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ('grijze duinen') [H2130] (Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit).
- *Atlantisch vastgelegde ontcalcite duinen (*Calluno-Ulicetea*) [H2150] (Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit).
- Duinen met *Hippophae rhamnoides* ('duindoornstruwelen') [H2160] (Behoud oppervlakte en kwaliteit).
- Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied ('duinbossen') [H2180] (Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit duinbossen, droog (subtype A) en duinbossen, binnenduinstrand (subtype C)).
- Vochtige duinvalleien [H2190] (Uitbreiding oppervlakte en verbetering vochtige duinvalleien, kalkrijk (subtype B) en behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (subtype D)).
- Nauwe korfslak [H1014] (behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie).

De met een * aangeduide habitattypen en -soorten zijn prioritaire habitattypen en -soorten volgens de Habitatrichtlijn. Voor een uitgebreide beschrijving van de Instandhoudingsdoelstellingen wordt verwezen naar bijlage 2 van deze beschikking.

Beschermd natuurmonument

Het gebied 'Solleveld' is bij besluit van 16 augustus 1990 aangewezen als beschermd natuurmonument. Het gebied 'Kapittelduinen' is bij besluit van 2 januari 1996 aangewezen als beschermd natuurmonument. Bij besluit van 14 februari 1997 is het gedeelte van het gebied dat in eigendom is van de Staat tevens aangewezen als staatsnatuurmonument.

Het gebied 'Kapittelduinen' is bij besluit van 2 januari 1996 aangewezen als beschermd natuurmonument. Bij besluit van 14 februari 1997 is het gedeelte van het gebied dat in eigendom is van de Staat tevens aangewezen als staatsnatuurmonument.

Op grond van artikel 60 van de Natuurbeschermingswet 1998 geldt een aanwijzingsbesluit als beschermd natuurmonument en/of staatsnatuurmonument op grond van artikel 7 van de Natuurbeschermingswet 1967 als aanwijzingsbesluit op grond van artikel 10 van de Natuurbeschermingswet 1998.

Ingevolge artikel 15a, tweede lid, van de wet vervalt een besluit houdende de aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument als bedoeld in artikel 10, eerste lid, met ingang van het tijdstip waarop het gebied deel uitmaakt van het aangewezen gebied als bedoeld in artikel 10a, eerste lid, van de wet. Ingevolge artikel 15a, derde lid, van de wet, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit.

Volgens artikel 19la is artikel 16 van de wet van toepassing indien een Instandhoudingsdoelstelling betrekking heeft op een doelstelling zoals voortvloeit uit de voormalige aanwijzing tot beschermd natuurmonument. Dan geldt dat een aanvraag van een vergunning als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, tevens een aanvraag is voor een vergunning als bedoeld in artikel 16 van de wet.

Ingevolge artikel 16, eerste lid, van de wet, is het verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten of, ten aanzien van handelingen als bedoeld in het zesde lid, van Onze Minister, in een beschermd natuurmonument handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen, die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermd natuurmonument of voor dieren of planten in het beschermd natuurmonument of die het beschermd natuurmonument ontsieren, dan

omgevingsdienst HAAGLANDEN

wel in strijd met de bij een vergunning gestelde voorschriften of beperkingen handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen.

Als schadelijke handelingen worden in elk geval aangemerkt handelingen die de in het besluit tot aanwijzing als beschermd natuurmonument vermelde wezenlijke kenmerken van het beschermde natuurmonument aantasten.

In het Aanwijzingsbesluit voor Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen is beschreven dat zover de doelstellingen uit de aanwijzing tot beschermd staats-/natuurmonument Natura 2000-waarden betreffen, deze deel uitmaken van de in het aanwijzingsbesluit genoemde instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon en vegetatietypen die niet onder een aangewezen habitatype vallen, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

D Overwegingen

De thans voorliggende aanvraag voor het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen is getoetst aan de bepalingen van 16 en 19d e.v. van de wet.

Algemeen

In het ontwerpbeheerplan 'Solleveld en Kapittelduinen' zijn de natuurwaarden uit de oude aanwijzingsbesluiten tot beschermd natuurmonument (de BNM-waarden) geanalyseerd en vergeleken met de Natura 2000-waarden waar instandhoudingsdoelstellingen voor gelden. Daarbij is gebleken dat de BNM-waarden zoals verwoord in het aanwijzingsbesluit tot beschermd natuurmonument passen binnen de habitattypen zoals verwoord in de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Hierdoor vindt met de toetsing van het project aan de instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen, gelijktijdig toetsing plaats aan de BNM-waarden. De vegetatie 'dijkflora' wordt niet onder een habitatype gerangschikt, voor deze vegetatie is in het ontwerpbeheerplan een aanvullende instandhoudingsdoelstelling opgenomen. Naar analogie van het conceptbeheerplan is in deze beoordeling 'dijkflora' afzonderlijk beoordeeld. De term dijkflora sluit aan op de terminologie in het aanwijzingsbesluit als beschermd natuurmonument.

Het project bestaat uit het uitvoeren van enkele aanpassingen van het in 2011/12 gerealiseerde fietspad F370 gelegen in de ingevolge artikel 10 van de wet aangewezen beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' en het ingevolge artikel 10a van de wet aangewezen Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen'. De aanpassingen hebben betrekking op verbeteringen van het tracé tussen slag Vlughtenburg en slag Beukel, een verbetering van de bebording en het plaatsen van zitbanken langs het fietspad (voor de uitgebreide beschrijving van de gevraagde activiteit wordt verwezen naar onderdeel A van deze bijlage).

De beoordeling van effecten die hier van belang kunnen zijn hebben betrekking op:

- ruimtebeslag/oppervlakteverlies van habitattypen en/of aanwezige vegetatie door verbreding van strandslag Vlughtenburg en de plaatsing van zitbanken;
- verstoring van fauna door tijdelijke werkzaamheden en recreatief gebruik;
- aantasting van natuurschoon door verbreding van strandslag Vlughtenburg en de plaatsing van zitbanken.

Bij de beoordeling hebben wij tevens rekening gehouden met lokale en regionale omstandigheden, t.w. de verkeersveiligheid van fietsers en wandelaars in het gebied.

Ruimtebeslag/oppervlakteverlies van habitattypen of van vegetatie met een doelstelling vanwege de aanwijzing als beschermd natuurmonument voor 'Solleveld' en/of 'Kapittelduinen'.

- *Verbreding strandslag Vlughtenburg*

omgevingsdienst HAAGLANDEN

De strandslag Vlughtenburg vanaf fietspad F370 tot de afslag naar de Van Dixhoorndriehoek wordt over een lengte van 95 meter met 1,5 meter verbreed. Deze strandslag is gelegen in het beschermde natuurmonument 'Kapittelduinen'. De bestaande vegetatie die zal verdwijnen door de verbreding bestaat uit ca. 143 m² duinterrein dat voor ongeveer de helft uit kaal zand en voor de andere helft uit droge duinruigte bestaat. Het gedeelte vanaf de afslag naar de Van Dixhoorndriehoek tot fietspad F1 dat met 1,5 meter verbreed wordt, heeft een lengte van 100 meter en bestaat uit natuurstype 'overige (duin)graslanden' met voedselrijk grasland. Hier gaat ca. 150 m² 'overige (duin)graslanden' verloren. Voor de aanpassing van de kruising met het wandelpad gaat circa 6 m² overige (duingraslanden) verloren. De vegetaties van droge duinruigte en overige duingraslanden behoren niet tot een habitatype waarvoor het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' is aangewezen. Dit betekent dat er zowel voor het Natura 2000-gebied 'Solleveld & Kapittelduinen' als voor het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen' geen probleem is voor de verbreding van de strandslag.

- Zitbanken langs fietspad

Er zijn acht zitbanken langs nabij F370 tussen Kijkduin en Arendsduin gepland en één bank langs de Noordlandsedijk. De indicatieve locaties van de banken is aangegeven op tekening 184907.45-VA-1-01. Het ruimtebeslag per bank bedraagt 15 m². Het gedeelte van het fietspad tussen Kijkduin en Arendsduin waar acht banken zijn beoogd, zijn gelegen in de 2008 t/m 2010 versterkte kust en bestaat thans nog uit kaal zand en helminplant. Hier is geen habitatype en/of andere beschermde vegetatie aanwezig. De plaatsing van de bank langs de Noordlandse dijk, gelegen in het beschermd natuurmonument 'Kapittelduinen', leidt tot een oppervlakteverlies van 15 m² dijkflora (bloemrijk grasland), een doelstelling voor het beschermd natuurmonument. In de afgelopen jaren is al ruim 1 ha dijkflora verloren gegaan van de in de totaal ca. 4 ha die in het gebied voorkomt¹. In 2011 zijn maatregelen genomen ten behoeve van herstel van circa 1 ha dijkflora. Omdat de plaatsing van de bank leidt tot een oppervlakteverlies van dijkflora bloemrijk grasland (dijkflora), niet direct noodzakelijk is en evenmin verband heeft met een verbetering van de verkeersveiligheid voor wandelaars en fietsers zijn wij van mening dat voor de gevraagde bank langs de Noordlandsedijk geen vergunning verleend kan worden.

Verstoring van fauna door tijdelijke werkzaamheden en recreatief gebruik (doelstellingen beschermd natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen')

De tijdelijke aanlegwerkzaamheden worden binnen de reeds aanwezige verstoringzones rond de slag en fietspaden uitgevoerd met geluidarm materieel. Dit betekent dat de extra (tijdelijke) verstoring van de aanlegwerkzaamheden wegvalt tegen de reeds bestaande verstoring door gebruikers van het fietspad.

De voorzieningen die worden getroffen leiden tot een verbetering van de reeds aanwezige recreatieve voorzieningen maar zullen niet leiden tot een toename van het aantal recreanten. Van extra verstoring, binnen de reeds bestaande verstoringzone rond de strandslag en fietspad is derhalve geen sprake.

Gelet op onze overwegingen ten aanzien van de verstoring van broedvogels van de op 18 maart 2011 verleende vergunning voor fietspad F370 inhoudende dat geen sprake is van een aantasting van de wezenlijke kenmerken van de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' zijn wij van mening dat de thans gevraagde aanpassingen zeker niet zullen leiden tot een aantasting van de wezenlijke kenmerken van genoemde beschermde natuurmonumenten.

Aantasting natuurschoon

De zitbanken en de verbreding van strandslag Vlughtenburg leiden in de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' tot een zeer geringe aantasting van het karakter van het (open) duinland en daarmee het landschappelijk aanzien, cq natuurschoon. Omdat de voorzieningen kleinschalig zijn, aansluiten bij het reeds aanwezige recreatieve gebruik en deels bijdragen aan de verkeersveiligheid achten wij de aantasting van natuurschoon verwaarloosbaar en geen wezenlijke aantasting van de wezenlijke kenmerken van de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen'.

¹ Bron: ontwerpbeheerplan 2011-2016, bijzondere natuurwaarden Solleveld & Kapittelduinen

**omgevingsdienst
HAAGLANDEN**

Resumerend concluderen wij dat de aanpassingen aan fietspad F370/F1 niet zullen leiden tot een verslechtering van habitattypen en - soorten en/of significante verstoring van soorten waarvoor het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen is aangewezen. Op grond hiervan kunnen wij de conclusie uit de voortoets dat geen vergunning ingevolge artikel 19d nodig is, delen.

Conclusie ten aanzien beschermde natuurwaarden 'Solleveld' en 'Kapittelduinen'.

De verbeteringen aan het fietspad, de plaatsing van acht zitbankjes langs fietspad F370 tussen Kijkduin en strandslag Arendsduin leiden niet tot een aantasting van de wezenlijke kenmerken van de beschermde natuurmonumenten 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' zodat de gevraagde vergunning ex artikel 16 van de Natuurbeschermingswet verleend kan worden.

De plaatsing van een zitbank langs de Noordlandsedijk zal tot een gering oppervlakteverlies leiden van dijkflora. Gelet op de doelstellingen voor dijkflora, (tijdelijk) oppervlakteverlies aan dijkflora dat afgelopen jaren reeds heeft plaats gevonden en het feit dat de bank niet direct noodzakelijk is en evenmin verband heeft met een verbetering van de verkeersveiligheid voor wandelaars en fietsers zijn wij van mening dat de gevraagde vergunning hiervoor geweigerd moet worden.

Natuurtoets

Actualisatie toets aan de Flora- en faunawet.

projectnr. 184907.46
revisie 2.0
13 november 2014

auteur(s)

ir. W.J. Straatsma

Opdrachtgever

Provincie Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP DEN HAAG

datum vrijgave

13 november 2014

beschrijving revisie 2.0

definitief

goedkeuring

L. Koks

vrijgave

C. Bos

Projectgroep bestaande uit:

Wineke Straatsma
Luc Koks

Tekstbijdragen:

Wineke Straatsma

Fotografie:

Provincie Zuid-Holland
Wineke Straatsma

Vormgeving:

Wineke Straatsma

Datum van uitgave:

13 november 2014

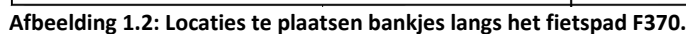
Contactadres:

Antea Group
Postbus 40
4900 AA Oosterhout

Copyright © 2014

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.

Inhoud	Blz.
1 Inleiding	3
1.1 Aanleiding.....	3
1.2 Doel	4
2 Wettelijk kader natuurbescherming	5
2.1 Algemeen.....	5
2.2 Flora- en faunawet.....	5
2.3 Natuurnetwerk Nederland	5
2.4 Natura 2000	5
3 Gebiedsbeschrijving en projectvoornemen	7
3.1 Gebiedsbeschrijving	7
3.2 Projectvoornemen	9
4 Methodiek	11
4.1 Algemeen.....	11
4.2 Bureauonderzoek.....	11
4.3 Terreinbezoek	11
4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	12
5 Resultaten gebiedsonderzoek.....	13
5.1 Gebiedsbeschrijving	13
5.2 Beschermde soorten	13
5.2.1 Bureauonderzoek.....	13
5.2.2 Terreinbezoek	14
5.3 Beschermde gebieden.....	16
5.3.1 Natura 2000-gebieden	16
5.3.2 Instandhoudingsdoelen Solleveld & Kapittelduinen	17
5.3.3 Instandhoudingsdoelen Spanjaards Duin	17
5.3.4 Doelen beschermd natuurmonument.....	18
5.3.5 Aanwezige habitattypen nabij plangebied.....	19
5.3.6 EHS.....	21
6 Toetsing natuurwetgeving.....	23
6.1 Effectbepaling beschermde gebieden	23
6.1.1 EHS/NNN	23
6.1.2 Natura 2000-gebieden	23
6.1.3 Verstoring door recreanten	24
6.1.4 Verstoring tijdens de aanleg (en afbreek) fase.....	25
6.2 Effecten beschermde soorten	25
6.3 Zorgplicht.....	26
7 Conclusies en aanbevelingen	27
7.1 Conclusies soortenbescherming.....	27
Bijlage 1: Wettelijk kader	

2 Wettelijk kader natuurbescherming

2.1 Algemeen

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een soortgericht spoor (Flora- en faunawet) en een gebiedsgericht spoor (Ecologische Hoofdstructuur (EHS)/ Nederlands Natuur Netwerk (NNN) en Natuurbeschermingswet 1998). De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten en de EHS en Natuurbeschermingswet 1998 op de bescherming van gebieden. Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 is de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving geïmplementeerd. Voor een uitgebreide beschrijving van het wettelijk kader van de Natuurbeschermingswet en de EHS/NNN wordt verwezen naar de Voortoets (Vertegaal 2012) en bijlage 1. Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet wordt verwezen naar Bijlage 1.

2.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'Nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en faunawet wordt verwezen naar Bijlage 1.

2.3 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is de kern van het natuurbeleid. Het NNN is in provinciale structuurvisies uitgewerkt en vastgelegd in de ruimtelijke verordening. Ruimtelijke plannen moeten hieraan worden getoetst. Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van het NNN en Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied aantasten.

2.4 Natura 2000

Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en wetlands zijn beschermd via de Natuurbeschermingswet 1998 en hebben derhalve een wettelijke status. In of in de nabijheid van de Natuurbeschermingswetgebieden geldt het 'Nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als deze ontwikkelingen de natuurlijke waarden van het gebied direct of indirect aantasten.

In deze natuurtoets wordt een Natura 2000-gebied getoetst om met zekerheid significant negatieve effecten als gevolg van de voorgestane ingreep uit te sluiten. Dit geschiedt conform een zogenaamde Voortoets. Is deze zekerheid niet te verkrijgen dan dient er een habitattoets te worden uitgevoerd (zie schema vergunningprocedure bijlage 1 onder Natuurbeschermingswet 1998).

3 Gebiedsbeschrijving en projectvoornemen

3.1 Gebiedsbeschrijving

De verbreding wordt aangelegd in de berm langs de Nieuwlandsedijk en langs de strandopgang (slag Vlugtenburg). De Nieuwlandsedijk bestaat grotendeels uit zeer kort voedselrijke graslandvegetaties (door begrazing konijnen). In het noordelijke stuk komen enkele droge ruigtesoorten voor. In de berm staat met name braam, brandnetel, smalle weegbree, mosterdzaad, vlier, duindoorn en meidoorn.

Afbeelding 3.1: Locatie plangebied te verbreden rijbaan (boven vanuit noordelijke richting, onderste foto is vanuit zuidelijke richting (bron: cyclomedia.com)).

De verbreding langs de strandslag vindt plaats in de huidige berm aan de zuidzijde. Deze bestaat uit kaal zand met op enkele plekken jonge helmvegetatie. Een impressie van dit deel van het plangebied is weergegeven in afbeelding 3.2.

Afbeelding 3.2: Locatie plangebied te verbreden rijbaan ter hoogte van strandslag Vlughtenburg.

De locaties van de bankjes bestaan alle uit kaal zand met op enkele plekken jonge helmvegetatie. De bankjes worden langs het fietspad geplaatst voor het bestaande hek. In afbeelding 3.3 zijn enkele impressies gegeven van het plangebied. Het betreft de locaties 3, 4 en 5 (weergegeven in de legenda in figuur 1.2).

Afbeelding 3.3: Impressie locaties 3, 4 en 5 van de bankjes.

3.2 Projectvoornemen

Het projectenvoornemen bestaat uit:

1. Het plaatsen van 6 bankjes en het aanbrengen van verharding (ca. 15 m² per bankje) rondom de zitbankjes. De bankjes worden geplaatst om de belevingswaarde van het nieuw aangelegde fietspad te vergroten. De banken hebben een lengte van 2,5 meter.
2. Het verbreden van de rijbaan van strandslag Vlugtenburg met 1.50 m - 1.70 (zie afbeelding 3.4) waarbij over een lengte van 300 meter het hekwerk 1,5 meter in zuidelijk richting wordt verplaatst.

4 Methodiek

4.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

- Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden op basis van de inventarisatie uit 2012 (Vertegaal) en verspreidingsatlassen;
- Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

4.2 Bureauonderzoek

Bij de toetsing is alleen gekeken naar de streng beschermde (Tabel 3) en overig beschermde (Tabel 2) soorten uit de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten) en moeten worden getoetst op voorkomen en effect. Treedt effect op of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er mogelijk maatregelen nodig om de effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Flora- en faunawet. Algemene soorten (Tabel 1) zijn niet meegenomen in de toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt door de meeste projecten. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit art. 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Wel geldt de zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Er zijn diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en mogelijk voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied. Aan de hand van deze informatie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen, gezien de habitatvoorkeur van de betreffende soorten. De bronnen die zijn geraadpleegd, zijn:

- www.waarneming.nl;
- www.telmee.nl;
- Activiteitenplan Vertegaal (2012)
- Landelijke verspreidingsatlassen;
- Regionale verspreidingsatlassen.

Met behulp van landelijke verspreidingsatlassen is nagegaan of in het verleden zwaarder beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het plangebied. Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn niet bekend.

4.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenemd bureaustudie is bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Op 17 juni en 6 november 2014 (na verplaatsing verbreding strandslag naar de zuidkant) is een verkennend terreinbezoek aan het gebied afgelegd om te bepalen in hoeverre aan de hand van de soorten uit de bureaustudie en aan de hand van het voorkomen van geschikt habitat beschermde soorten kunnen voorkomen.

4.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van de verkennende terreinbezoeken kan worden bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

5 Resultaten gebiedsonderzoek

5.1 Gebiedsbeschrijving

De aanwezige biotopen zijn beperkt gezien de beperkte oppervlakte en het open duinlandschap. De berm voor de verbreding ter hoogte van de Nieuwlandsdijk bestaat uit kort gras (door begrazing konijnen) met her en der ruigtekruiden (braam, brandnetel, smalle weegbree, mosterdzaad, distel) en grote stenen. De berm langs de strandslag bestaat uit kaal zand met op enkele plekken jonge helmvegetatie. De afwezigheid van vegetatie komt door de aanleg van Spanjaards Duin waarbij nieuwe duinen zijn opgespoten.

De locaties van de bankjes bestaan uit kaal zand langs het fietspad met her en der jonge helmvegetatie.

5.2 Beschermden soorten

5.2.1 Bureauonderzoek

Om een inschatting te maken van de soortgroepen en specifieke soorten die in en rond het plangebied voorkomen, is de landelijke databank voor natuurwaarnemingen geraadpleegd, waaronder telmee.nl en waarneming.nl. Het invoerportaal waarneming.nl is een website waarop door vrijwilligers natuurwaarnemingen in Nederland worden verzameld. Telmee.nl is het invoerportaal van de landelijke Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's). Er kan informatie over diverse soortgroepen tot op kilometerhokniveau worden verkregen.

Volgens telmee.nl en waarneming.nl komen in het plangebied en omgeving soorten voor van diverse soortgroepen. Aanvullende gegevens over het mogelijk voorkomen van beschermde soorten is verkregen uit verschillende verspreidingsatlassen. Het betreft hier gegevens van de soortgroepen broedvogels (Vertegaal 2010), zoogdieren (Limpens *et al.*, 2010), reptielen en amfibieën (www.RAVON) en insecten (www.Naturalis.nl\EIS).

Uit de landelijke en provinciale verspreidingsinformatie en uit atlassen (5 x 5 kilometerhok) blijkt dat in of nabij het plangebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen. Dit betreft onderstaande zwaardere beschermde (Tabel 2 en 3 Flora- en faunawet) soorten. Vogels zijn beschermd onder de Flora- en faunawet. De vogels zijn onderverdeeld in soorten met jaarrond beschermde nesten (categorie 1-4) en niet-jaarrond beschermde nesten (categorie 5 - waarvan inventarisatie gewenst is). Gekeken is naar de verspreiding van categorie 1-4 soorten en soorten van categorie 5 die mogelijk zeldzaam zijn in de omgeving van het plangebied.

Op de site telmee.nl (2009-2014) worden de volgende waarnemingen vermeld voor de directe omgeving (Flora- en faunawetsoorten Tabel 2, 3 of soorten met jaarrond beschermde nesten):

Vogels

Categorie 1-4 (nesten jaarrond beschermd): sperwer, havik, buizerd

Categorie 5: blauwe reiger, boerenwaluw, brilduiker, ekster, grote bonte specht, koolmees, spreeuw, tapuit, torenvalk, zwarte kraai, zwarte roodstaart.

Zoogdieren

Beschermd: konijn, vos, ree

Reptielen/amfibieën

Zwaardere beschermd: zandhagedis, rugstreeppad

Vlinders

Zwaardere beschermd: geen

Libellen

Zwaarder beschermd: geen

Vissen

Zwaarder beschermd: nvt

Flora

Zwaarder beschermd: blauwe zeedistel

Slakken

Zwaarder beschermd: Nauwe korfslak

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is nagegaan of deze soorten mogelijk in het plangebied of de omgeving kunnen voorkomen.

Het voorkomen van wettelijk beschermde soorten in het uurhok of kilometerhok betekent niet dat deze soorten zich in (de omgeving van) het plangebied bevinden. Het plangebied omvat slechts een klein deel van het kilometerhok en daarmee ook een beperkt aantal verschillende biotopen en habitats. Met behulp van het terreinbezoek is nagegaan welke dit zijn. Hierdoor kan meer duidelijkheid gegeven worden over de voorkomende dan wel verwachte soorten in het plangebied.

5.2.2 Terreinbezoek

Op 17 juni en 6 november 2014 is een terreinbezoek aan het plangebied afgelegd door een medewerker van Antea Group. Naast directe waarnemingen kan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten in het plangebied.

Flora

De verbreding wordt aangelegd in de berm langs de Nieuwlandsedijk en slag Vlugtenburg. Deze bestaat uit kaal zand en zeer kort voedselrijke graslandvegetaties (door begrazing konijnen) en algemeen voorkomende soorten (vlier, braam, brandnetel, smalle weegbree, mosterdzaad). De vegetatiekundige waarde van de berm is zeer gering.

Doordat er bij de locaties van de bankjes slechts kaal zand aanwezig is, zijn beschermde flora met zekerheid uit te sluiten.

Broedvogels

In de struwelen rondom de Nieuwlandsedijk komen verschillende soorten broedvogels voor zoals nachtegaal, roodborsttapuit, sprinkhaanzanger, braamsluiper, grasmus, en kneu. In de helmvegetaties en droge duingraslanden broeden vooral graspiepers. Ter plaatse van de geplande verbreding komen geen broedende vogels voor. De hier aanwezige biotopen zijn niet geschikt en de verstoring direct langs het pad is te groot. Langs slag Vlugtenburg zelf komen ter plekke van de verbreding geen struwelen voor. Het bestaat uit een open duinlandschap.

De locaties van de bankjes vormen geen geschikt broedbiotoop voor vogels door afwezigheid van vegetatie en de verstoring van het huidige fietspad.

Zoogdieren

De bermen en graslandjes op en langs de Nieuwlandsedijk worden ondanks het recreatieve gebruik intensief begraaasd door konijnen. De overige beschermde zoogdiersoorten (vos en ree) komen niet specifiek in het duingebied of op de Nieuwlandsedijk voor. Deze dieren hebben een groter habitat. De overige algemene soorten als spitsmuizen, egel, mol, veldmuis, bosmuis en haas komen niet specifiek in dit deel voor. Door afwezigheid van vegetatie biedt het geen geschikt biotoop voor zoogdieren. Vleermuizen komen niet ter plekke van de verbreding voor. Langs slag Vlugtenburg is de begroeiing minimaal.

De locaties van de bankjes vormen geen geschikt leefgebied voor zoogdieren door afwezigheid van vegetatie.

Amfibieën en reptielen

De locatie van de verbreding van de rijbaan ter hoogte van de Nieuwlandsedijk biedt geen geschikt leefgebied voor amfibieën en reptielen.

In de omgeving van de locatie van de bankjes en de verbreding is de rugstreeppad waargenomen. Het leefgebied van de rugstreeppad betreft zandige gronden met een hoge (natuurlijke) dynamiek zoals o.a. de duinen, uiterwaarden, opgespoten terreinen en heidevelden en akkers. Overdag verblijven de rugstreeppadden in holtes (muizenholen), onder (schuil)elementen of ingegraven in de bodem. De dieren wisselen gemakkelijk van verblijfplaats. In Nederland kan de rugstreeppad gedurende een lange periode eieren afzetten: van half april tot en met september. Voor de voortplanting is de rugstreeppad afhankelijk van ondiepe wateren die vrij snel opwarmen. Het voortplantingsseizoen is lang en is sterk afhankelijk van de weersomstandigheden. De rugstreeppad jaagt 's nachts op open plekken. Vanaf oktober / november tot en met maart verblijft de rugstreeppad in een winterrust. In het plangebied is geen open water aanwezig. Hierdoor kan het plangebied niet fungeren als voortplantingsbiotoop. Incidenteel kan er een rugstreeppad het plangebied passeren vanuit de duinen. Ook kan de rugstreeppad de randen van de duinen gebruiken als winterbiotoop door zich in het zand in te graven.

In de duinen achter het plangebied is de zandhagedis waargenomen. De kustduinen vormen samen met de Veluwe de twee belangrijkste kerngebieden. De dieren hebben een duidelijke voorkeur voor warme, beschutte plekken met een zuidexpositie om op te warmen. Eind maart, begin april verlaat het merendeel van de mannetjes hun winterverblijf. Zandhagedissen leven solitair. Ze zijn plaatstrouw, jaar in jaar uit. Territoria overlappen elkaar. De voortplantingsperiode loopt van eind april tot en met begin juni. In de tweede helft van september begint bij de mannetjes de winterrust. Vrouwtjes zoeken vanaf eind september tot en met begin oktober de winterverblijven op, maar jonge dieren kunnen tot half oktober of begin november actief blijven. Zandhagedissen overwinteren in de grond, in een verlaten zoogdierhol of in een zelfgegraven hol. Individuen maken vaak jaar in jaar uit gebruik van hetzelfde winterverblijf, soms ook met meerdere exemplaren bijeen. De samenstelling van het voedselpakket van de zandhagedis varieert, als gevolg van de wisselende beschikbaarheid van prooidieren, gedurende het seizoen en in de verschillende vegetatietypes. Het bestaat vrijwel volledig uit geleedpotige dieren. Het plangebied is matig geschikt als biotoop voor de zandhagedis door de afwezigheid van schuilmogelijkheden (vegetatie), voedsel en holen. De zandhagedis kan wel incidenteel het plangebied passeren.

De zandhagedis schuilt 's nachts en bij koel of vochtig weer in een holletje, onder objecten of in spleten tussen stenen. De zandhagedis is alleen bij zonnig weer actief. Als de temperatuur midden op de dag te veel oploopt trekt de zandhagedis zich weer terug in zijn hol. De locaties van de bankjes en de berm langs Slag Vlugtenburg bestaan alle uit open zonnige zandstroken. Deze locaties zijn voor de zandhagedis met mooi weer geschikte locaties om op te warmen en te jagen.

Slakken

De locaties zijn niet geschikt voor de nauwe korfslak door afwezigheid van een goede strooisellaag.

5.3 Beschermde gebieden

5.3.1 Natura 2000-gebieden

Het plangebied grenst aan het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen. Dit gebied is tevens aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur. In figuur 5.1 is de ligging van het Natura 2000-gebied ten opzichte van het plangebied weergegeven. De duinen in de directe omgeving maken onderdeel uit van Spanjaards Duin, welke weer onderdeel uit gaat maken van het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen in de toekomst. Het gebied Solleveld & Kapittelduinen is op vrijdag 30 september 2011 door de toenmalige staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I, nu EZ) definitief aangewezen als Natura 2000-gebied.

Solleveld

Het tussen Den Haag en Ter Heijde gelegen Solleveld wijkt af van de meeste andere Zuid-Hollandse duingebieden doordat het voor het overgrote deel bestaat uit 'oude duinen'. Bijzonder in deze ontkalkte duinen zijn enkele heideterreintjes, die evenals andere landschapselementen herinneren aan het historisch agrarische gebruik. Het gebied is niet heel reliëfrijk en bestaat uit duinen, duinbossen, graslanden, duinheiden, struwelen, ruigten en plassen. Aan de binnenduintrand ligt een aantal oude landgoedbossen met een rijke stinze flora.

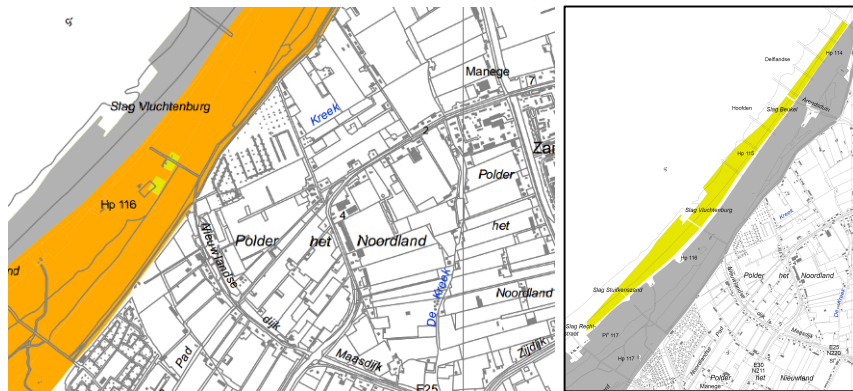
Kapittelduinen

Ten noorden van de oude monding van de Maas liggen de Kapittelduinen. Dit gebied bestaat uit de ten oosten van het strand gelegen duinen, vochtige duinvalleien, duinplassen, duin- en landgoedbossen, graslanden, struwelen, ruigten en een aantal dijktrajecten. Het gebied ligt op de overgang van kust naar rivierengebied en meer landinwaarts worden de rivierinvloeden steeds duidelijker zichtbaar in de vegetatie. In het Staelduinse Bos liggen diverse bunkers. Naast de aanwijzing als Natura 2000-gebied, vallen de Kapittelduinen ook nog onder het oude aanwijsbesluit Beschermd Natuurmonument. Naast beschreven vegetaties worden er diverse vogels in het aanwijsbesluit genoemd. Zo wordt in het besluit genoemd dat de Kapittelduinen van waarde is als broed- en rustplaats voor o.a. de soorten: scholekster, tureluur, boomvalk en ransuil. Vanwege de recreatiedruk is het aantal broedparen betrekkelijk laag.

Spanjaards Duin

Op 25 mei 2011 is het Natura 2000-gebied Spanjaards Duin voorlopig aangewezen als Natura 2000-gebied (dit deel gaat onderdeel uit maken van Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen). Met de aanleg van dit duincompensatiegebied wordt de ontwikkeling van twee duinhabitatypen (grijze duinen (H2130) en vochtige duinvalleien (H2190) beoogd om de mogelijk significante gevolgen van het toekomstig gebruik van Maasvlakte 2 op de duinen in Voornes Duin en Solleveld & Kapittelduinen op voorhand te compenseren. Ook zal er biotoop van de groenknolorchis (H1903) ontwikkeld moeten worden.

In de Verordening Ruimte van de provincie is aangegeven dat wegen met een gesloten verharding inclusief bermen niet onder de beschermde gebieden (Natura 2000 en EHS) vallen.

Afbeelding 5.3 Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen grenzend aan het plangebied (synbiosys.alterra.nl). Rechts is het Spanjaards Duin weergegeven.

5.3.2 Instandhoudingsdoelen Solleveld & Kapittelduinen

In tabel 5-1 zijn de instandhoudingsdoelen voor de aangewezen soorten en habitats in het Natura 2000-gebied weergegeven.

Tabel 5-1: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen.

Instandhoudingsdoelen		Doelst. Oppervlak	Doelst. Kwaliteit	Doel pop.	Kernopgave
Habitattypen					
H2120	Witte duinen	= (<)	>		
H2130A	*Grijze duinen (kalkrijk)	=	>		2.02,
H2130B	*Grijze duinen (kalkarm)	=	>		2.02,
H2150	*Duinheiden met struikheide	=	>		2.03
H2160	Duindoornstruwelen	= (<)	=		
H2180A	Duinbossen (droog)	=	>		
H2180C	Duinbossen (binnenduinderand)	=	>		
H2190B	Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	>	>		
H2190D	Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	= (<)	=		
Habitatsoorten					
H1014	Nauwe korfslak	=	=	=	

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
- = (<) Achteruitgang ten gunste van het habitattypen grijze duinen (bij H2120 en H2160), vochtige duinvalleien (bij H2160) of vochtige duinvalleien type B (bij H2190D) is toegestaan
- * Prioritair habitattypen
- Sense of urgency: beheeropgave
- 2.02 Uitbreiding en herstel kwaliteit van grijze duinen *H2130, ook als habitat van tapuit A277, velduil A222 en blauwe kiekendief A082, door tegengaan vergrassing en verstruweling.
- 2.03 Duinheiden

5.3.3 Instandhoudingsdoelen Spanjaards Duin

In tabel 5-2 zijn de instandhoudingsdoelen voor de voorlopig aangewezen soorten en habitats in het Natura 2000-gebied Spanjaards Duin weergegeven.

Tabel 5-2: Instandhoudingdoelen Natura 2000-gebied.

Instandhoudingsdoelen		
Habitattypen		Doel
H2130	*Grijze duinen	Ontwikkeling van grijze duinen in dit gebied is noodzakelijk ter compensatie van de mogelijk significante gevolgen van het toekomstig gebruik van Maasvlakte 2 op de Natura 2000-gebieden Solleveld & Kapittelduinen (099) en Voornes Duin (100). Het habitatype zal langzamerhand ontstaan uit witte duinen en helmduinen. De compensatieopgave bedraagt 9,8 hectare.
H2190	Vochtige duinvalleien	Ontwikkeling van vochtige duinvalleien in dit gebied is noodzakelijk ter compensatie van de mogelijk significante gevolgen van het toekomstig gebruik van Maasvlakte 2 op de Natura 2000-gebieden Solleveld & Kapittelduinen (099) en Voornes Duin (100). De compensatieopgave bedraagt 6,1 hectare.
Habitatsoorten		Doel
H1903	Groenknolorchis	Ontwikkeling biotoop voor vestiging duurzame populatie. Toelichting Ontwikkeling van biotoop van de groenknolorchis in dit gebied is noodzakelijk ter compensatie van de mogelijk significante gevolgen van het toekomstig gebruik van Maasvlakte 2 op het Natura 2000-gebied Voornes Duin (100). Ontwikkeling van de biotoop van de groenknolorchis hangt samen met ontwikkeling van het habitatype vochtige duinvalleien.

5.3.4 Doelen beschermd natuurmonument

Nagenoeg het gehele Natura 2000-gebied, met uitzondering van Spanjaards Duin was ook aangewezen als beschermd natuurmonument en 'Solleveld' en 'Kapittelduinen' en als staatsnatuurmonument 'Kapittelduinen'.

De te beschermen waarden betreffen:

- in ecologisch en landschappelijk opzicht een integrerend onderdeel van het duingebied tussen Den Haag en Hoek van Holland (een schakel in het Nederlandse kustgebied);
- karakteristiek voorbeeld van het Nederlands duinlandschap (samenhangend geheel van duinen, duinvalleien, duin- en landgoedbossen, graslanden, duinheiden, struwelen, ruigten en plassen);
- grote verscheidenheid aan milieu-omstandigheden;
- minder algemene plantengemeenschappen;
- broed-, rust-, foerageer- en doortrekgebied voor vogels;
- biotoop voor (minder algemene) amfibieën, reptielen, insecten en zoogdieren;
- natuurschoon (openheid, reliëf en binnenduinrandbossen) en rust;
- De bodemkundige gesteldheid en de daarmee samenhangende cultuurhistorische waarden.

De meeste waarden overlappen met de instandhoudingsdoelen. Alleen de aspecten 'onderdeel van het duingebied tussen Den Haag en Hoek van Holland', 'trekvoegels', 'natuurschoon', 'rust' en 'cultuurhistorische waarden' zijn aanvullend. Deze waarden krijgen in het beheerplan (Provincie Zuid-Holland, 2013) de nodige aandacht waarbij concrete maatregelen worden benoemd en zo nodig een gericht toetsingskader wordt opgesteld met als doel het duurzaam behoud van deze waarden.

In het Beheerplan Solleveld & Kapittelduinen 2012-2017 (Provincie Zuid-Holland, 2013) is ruime aandacht besteed aan de vertaling van de doelen uit het Beschermd Natuurmonument naar de nieuwe doelen zoals geformuleerd in het Aanwijzingsbesluit en Beheerplan. De overwegingen zijn opgenomen in onderstaand kader.

Aanvullende instandhoudingsdoelen Beschermd Natuurmonument

Ten behoeve van de uitwerking in ruimte en tijd zijn de natuurwaarden uit de oude aanwijzingsbesluiten als Beschermd Natuurmonument, de BN-waarden, geanalyseerd en vergeleken met de Natura 2000-waarden waar instandhoudingsdoelstellingen voor gelden. Conform het door de regiegroep van het Natura 2000-steunpunt vastgestelde Stroomschema vertaling BN-waarden zijn de BN-waarden vertaald.

'Samenvattend heeft de vertaling geleid tot:

1. De koppeling van diverse BN-waarden aan habitattypen. Deze koppeling is niet alleen gebaseerd op inhoudelijke (ecologische) overeenkomsten, maar ook op overeenkomsten in huidige toestand en hieruit voortvloeiende doelstelling van de BN-waarden. Voor deze BN-waarden gelden dus de instandhoudingsdoelstellingen zoals vermeld in het Aanwijzingsbesluit.
2. Het opnemen van drie BN-clusterwaarden en BN-instandhoudingsdoelstellingen (zie tabel 3-2 en tabel 3-3). De instandhoudingsdoelstellingen van de BN-clusterwaarden zijn gebaseerd op een vergelijking tussen de situatie in 1990 respectievelijk 1996 (jaar van aanwijzing als Beschermd Natuurmonument en Staatsnatuurmonument voor Solleveld, resp Kapittelduinen) en 2008. Aangezien voor zowel Solleveld als Kapittelduinen eenzelfde doel voor Landschappelijke, cultuurhistorische en natuurschoon karakteristieken is opgenomen en dit inhoudelijk ook niet van elkaar verschilt, zijn deze in het beheerplan samengenomen.
3. Het niet overnemen van enkele BN-waarden. Van enkele BN-soorten is geconstateerd dat de soort ongewenst is of dat hun indicatieve waarde zeer beperkt is.

Tabel 5-2: BN-instandhoudingsdoelstellingen voor Solleveld

BN-clusterwaarde	Instandhoudingsdoelstelling
Landschappelijke, cultuurhistorische en natuurschoon karakteristieken	Behoud

Tabel 5-3: BN-instandhoudingsdoelstellingen voor Kapittelduinen

BN-clusterwaarde	Instandhoudingsdoelstelling
Overwinterende vleermuizen in bunkers	Behoud oppervlakte en kwaliteit
Dijkflora	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit
Landschappelijke, cultuurhistorische en natuurschoon karakteristieken	Behoud

Bron: Beheerplan 2012 - 2017 bijzondere natuurwaarden Solleveld & Kapittelduinen (2013)

5.3.5 Aanwezige habitattypen nabij plangebied

In afbeelding 5-2 is de habitattypenkaart van Solleveld en Kapittelduinen weergegeven. Hieruit blijkt dat het plangebied grenst aan het habitatype duindoornstruwelen (H2160).

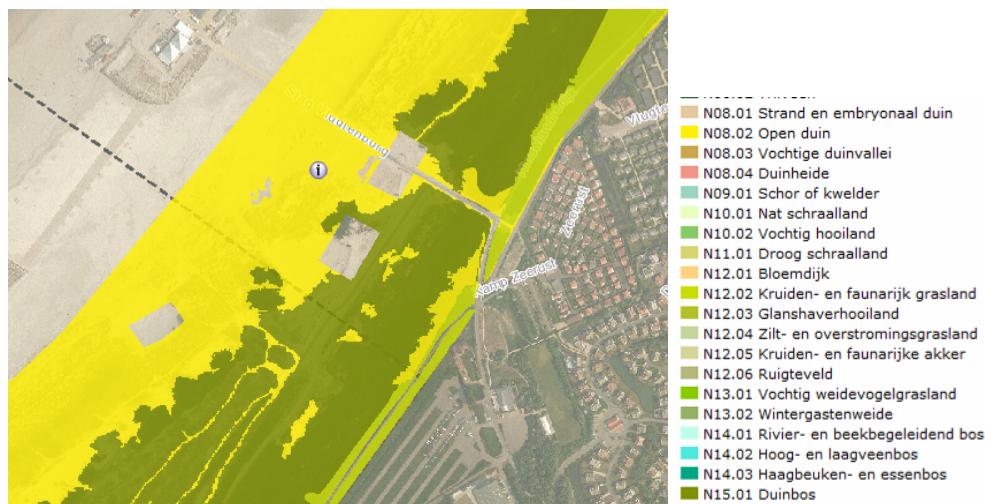
Duindoorn is voor kieming en vestiging gebonden aan humusarm, kalkrijk zand met een lage indringingsweerstand. Goed ontwikkelde jonge duindoornstruwelen komen dan ook vooral voor na een sterk stuivende fase met Helm (habitatype Witte duinen, H2120), waarbij de relatief kalkrijke bodem ontsloten is. Duindoorn vormt wortelknolletjes met stikstofbindende actinomyceten (*Frankia*) en heeft een goed verteerbaar bladstrooisel. Op de relatief kalkrijke bodems leidt dit tot trage humusvorming en een verhoogde beschikbaarheid van stikstof. In zeer kalkrijke duinen kunnen deze struwelen enkele eeuwen oud worden.

Op minder beschutte delen kan de successie richting gemengde struwelen echter stagneren. Daarbij ontstaan soortenarme begroeiingen. Zolang de bodem, door overstuiving met kalkrijk zand voldoende kalkrijk blijft, kan Duindoorn zich handhaven. Als de bodem ontkalkt raakt en gaat verzuren, kwijnt hij echter weg.

Niet alleen successie kan leiden tot soortenarme begroeiingen. Een groot deel van de huidige Duindoornstruwelen is soortenarm vanwege hun onnatuurlijke oorsprong: veel duindoorns zijn ontkiemd op geroerde, voedselrijke grond die vrijkwam na het verlaten van akkers, het verwijderen van militaire complexen (mijnenvelden, bunkers) en het inrichten van waterwingebieden.

5.3.6 EHS

In figuur 5.3 is de begrenzing van de EHS ter hoogte van het plangebied weergegeven. Het aangrenzende EHS-gebied is aangewezen voor de beheertype 'open duin' (aangegeven met geel) en 'duinbos' (aangegeven met groen). Een beschrijving van deze beheertypen is in onderstaande alinea's opgenomen.

Afbeelding 5.3 EHS/NNN in de omgeving van het plangebied (Atlas Natuurbeheerplan Zuid-Holland).

N08.02 Open duin

Open duin bevat structuurrijke begroeiingen en deels onbegroeide delen van zeeduinen. Processen zoals verstuiving en begrazing zorgen voor variatie. Zout spatwater waait de duinen in en kan het blad van bomen verbranden, maar zorgt ook voor extra bufferstoffen. Open duin bestaat uit een afwisseling van lage mos- en korstmosrijke vegetaties, grazige vegetaties met bv. Helm, kruidenrijke duingraslanden, zoomvegetaties, ruigte en laag struweel, zoals bijvoorbeeld duindoornstruweel en braamstruweel. Hoewel Open duin in Nederland vrij veel voorkomt, is het internationaal gezien zeldzaam. Nederland kent daarom een bijzondere verantwoordelijkheid. Open duin is van belang voor veel planten (duindoorn, zeewolfsmelk, blauwe zeedistel, helm duinroosje, kleverige reigersbek, ruw vergeet-mijnietje, duinviooltje, mossen, korstmossen en paddenstoelen) en ook voor diverse diersoorten zoals roodborsttapuit, velduil, tapuit, duinparelmoervlinder, blauwvleugsprinkhaan, en zandhagedis. Open duin vormt vaak een overgang naar bijvoorbeeld Strand en embryonaal duin en Duinbos. Door luchtvervuiling, de afname in konijnenstand en verminderde verstuiving zijn veel open duinen de afgelopen decennia verruigd.

N15.01 Duinbos

Duinbos omvat de bossen en struwelen in het Duin- en Kustgebied. De struwelen kunnen over grote oppervlakten aaneengesloten voorkomen en lopen vaak geleidelijk over in hoger opgaand bos; deze variatie is aantrekkelijk voor veel vogelsoorten. Duinbos is het leefgebied van veel soorten paddenstoelen. Aan de binnenduintrand kan duinbos rijk aan voorjaarsplanten zijn. In de meeste duingebieden in Nederland komt het veelvuldig voor. Duinbos is internationaal gezien zeldzaam. Duinbos wordt gedomineerd door of kent een gemengd voorkomen van ruwe berk, grove den, zomereik en beuk. Op plekken waar struwelen domineren komen soorten als meidoorn, duindoorn, wegedoorn, egelantier, hondsroos en gewone vlier voor. Op open plekken komen dauwbraam en kruidenrijke zoomvegetaties voor. Bij begrazing zijn ook grazige vegetaties aanwezig. Een hoge diversiteit van Duinbos treedt op bij een afwisseling van struweel, opgaand bos en open plekken. Door de invloed van zeewind ontstaat er een geleidelijke natuurlijke overgang van struweel in het buitenduin naar hoger opgaand bos in verder van de zee gelegen binnenduin. De bossen en struwelen zijn rijk aan broedvogels. De bossen hebben daarnaast belangrijke betekenis voor diverse soorten paddenstoelen en vaatplanten..

6 Toetsing natuurwetgeving

6.1 Effectbepaling beschermde gebieden

6.1.1 EHS/NNN

Verbreiding rijbaan Vlugtenburg

Door het verbreden van de rijbaan wordt een strook (1,5 - 1,7 meter) nu aanwezige berm (vegetatie) verhard. Daarlangs worden bodem en vegetatie in een smalle zone van enkele decimeters tot maximaal 50 centimeter verstoord door de werkzaamheden. Dezelfde zone wordt naar verwachting blijvend verstoord door het gebruik (wandelaars, honden). Daarbij wordt het bestaande hekwerk 1,5 meter in zuidelijke richting verplaatst.

Oppervlakteverlies

Voor wat betreft de EHS is alleen bij directe aantasting sprake van vervolgstappen indien significante effecten optreden op de wezenlijke kenmerken van de EHS. De wezenlijke kenmerken worden gedefinieerd door de beheertypen in het Natuurbeheerplan. Door het ruimtebeslag gaat er 450 m² oppervlakte EHS verloren wat is aangewezen als de beheertypen 'Open Duin' en 'Duinbos'. Dit oppervlakteverlies leidt echter met zekerheid niet tot significant negatieve effecten op de EHS doordat het slechts leidt tot zeer beperkt ruimtebeslag aan de rand van de EHS.

Verstoring

Vanwege de geringe omvang is de (tijdelijke) inzet van materieel zeer beperkt. De aanlegwerkzaamheden worden binnen de reeds aanwezige verstoringzones rond de strandopgang uitgevoerd.

Significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS van het project kunnen worden uitgesloten. De ruimtelijke ontwikkeling heeft een zeer beperkt effect op de directe omgeving van het plangebied. Vanuit dit oogpunt zijn er voor EHS geen belemmeringen voor de ontwikkeling.

Aanleg bankjes en verharding

Door het plaatsen van de bankjes en de verharding wordt er 6*15 m² kaal zand met restanten helmaanplant verhard. Omdat de voorzieningen een ondersteunend karakter hebben wordt geen toename van het aantal fietsers verwacht. Omdat de bankjes reeds in de aanwezige verstoringzones van het fietspad worden aangelegd is er geen sprake van extra verstoring. Bij de aanleg van de bankjes wordt het aanwezige hekwerk niet verplaatst.

6.1.2 Natura 2000-gebieden

Het plangebied grenst aan het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen. In de toekomst wordt Spanjaards Duin bij het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen gevoegd. Voor de effectbeoordeling wordt er apart naar beide gebieden gekeken. Ondanks dat Spanjaards Duin nog niet officieel is aangewezen als Natura 2000-gebied wordt in de effectbeoordeling gekeken of de toekomstige ontwikkeling van de habitattypen en de standplaats van de groenknolorchis niet in gevaar komt door de voorgenomen ontwikkeling.

In tabel 6-1 is een overzicht weergegeven van de negatieve effecten die kunnen optreden door de verbreding van het fietspad.

Tabel 6-1: Overzicht mogelijke effecten op Natura 2000- en BN-doelen gebied Spanjaards Duin en Solleveld & Kapittelduinen.

Mogelijk effect	Kans op optreden Spanjaards Duin	Kans op optreden Solleveld & Kapittelduinen
Verlies van areaal of leefgebied door ruimtebeslag	Nee	Ja
Afname saltspray/verstuiving door toename bebouwing	Nee	Nee
Verstoring door recreanten	Nee	Ja
Verstoring door verkeersgeluid	Nee	Nee
Verstoring door aanwezigheid bebouwing (natuurschoon)	Nee	Nee
Verstoring door aanlegwerkzaamheden (trilling, geluid, licht, beweging)	Nee	Nee
Verzuring en vermessing door stikstofdepositie van verkeersaantrekkende werking	Nee	Nee
Verontreiniging	Nee	Nee
Verdroging/Vernatting	Nee	Nee

6.1.3 *Verstoring door recreanten*

Er zijn vele vormen van recreatie langs de kust: wandelen, fietsen, watersporten, paardrijden, mountainbiken, etc, maar ook eenmalige recreatievormen zoals manifestaties en evenementen. De eerste vorm van recreatie leidt vooral tot visuele verstoring en kan zo vluchtgedrag van soorten oproepen. Het maakt daarbij nogal uit of de recreatie op of buiten bestaande paden plaatsvindt. De tweede vorm leidt ook tot verstoring, door geluid, licht etc.

Gezien het huidige gebruik van de strandslag als fietspad is er geen sprake van significante toename van het aantal bezoekers aan het strand. Er worden geen nieuwe paden aangelegd. De verstoring die kan optreden door de verbreding van de rijbaan zijn:

- Visuele verstoring;
- Effecten van geluid

Geluid

Logischerwijs zijn alleen diersoorten gevoelig voor directe effecten van geluid. Geluid sec is een belangrijke factor in de verstoring van fauna. De verstoring door geluid wordt beïnvloed door het achtergrondgeluid en de duur, frequentie en sterkte van de geluidsbron zelf. Geluidsbelasting kan leiden tot stress en/of vluchtgedrag van individuen. Dit kan vervolgens weer leiden tot het verlaten van het leefgebied of bijvoorbeeld een afname van de reproductie. In bepaalde gevallen kan ook gewenning optreden, in het bijzonder bij continu geluid. Door de voorgenomen ontwikkeling is slechts sprake van een tijdelijke verstoring door de werkzaamheden. Deze verstoring heeft met name effect op diersoorten en niet op de aangewezen habitattypen en habitatsoorten van Spanjaards Duin en Solleveld & kapittelduinen. Omdat in het aanwijzingsbesluit geen (verstoringgevoelige) diersoorten zijn opgenomen, is verstoring op de (toekomstige) instandhoudingsdoelen van Spanjaards Duin en Solleveld & Kapittelduinen niet aan de orde.

Optische verstoring

Optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem. Optische verstoring leidt vooral tot vluchtgedrag van dieren. De soort reageert bijvoorbeeld op beweging omdat een potentiële vijand wordt verwacht. De daadwerkelijke effecten zijn zeer soortspecifiek en hangen van de schuwheid van de soort en de mate waarin gewenning optreedt. Bovendien kunnen de effecten afhankelijk zijn van de periode van de levenscyclus van de soort: in de broedtijd zijn soorten over het algemeen schuwer en dus gevoeliger voor optische verstoring.

De optische verstoring van de verbreding van de strandopgang leidt met zekerheid niet tot (significant) negatieve effecten op de typische soorten van het habitatype omdat er geen sprake is van een toename van recreanten door de voorgenomen ontwikkeling.

6.1.4 Verstoring tijdens de aanleg- (en afbreek) fase

Vanwege de geringe omvang is de (tijdelijke) inzet van materieel zeer beperkt. De aanlegwerkzaamheden worden binnen de reeds aanwezige verstoringzones rond de strandopgang uitgevoerd. De habitattypen en het biotoop van de groenknolorchis van Spanjaards Duin zijn niet gevoelig voor verstoring van trilling, licht geluid en beweging.

6.2 Effecten beschermde soorten

Effecten per soortgroep van Tabel 2- en Tabel 3-soorten:

Broedvogels

Op de locatie van de verbreding van de rijbaan en de locaties van de bankjes komen geen geschikte nestlocaties voor vogels met jaarrond beschermde nesten. Het voorkomen van jaarrond beschermde nesten op de projectlocatie is uitgesloten. Wel zijn langs de strandopgang struwelen aanwezig waar broedende vogelsoorten zijn aangetroffen. De nesten van deze soorten zijn tijdens het broedseizoen beschermd. Echter, deze struwelen liggen niet direct langs het plangebied en gezien het hoge verstoringniveau in de huidige situatie wordt verstoring op de omliggende broedgevallen niet verwacht.

Zoogdieren

Op de locatie van de verbreding komen veel konijnen voor. Dit is een tabel 1-soort. Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig. Wel is de zorgplicht van kracht. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield respectievelijk gedood of verstoord mogen worden. Bij de dagelijkse start van de werkzaamheden dient gelegenheid geschapen te worden voor de konijnen om het plangebied te ontvluchten.

Reptielen en amfibieën

De rugstreeppad en de zandhagedis kunnen incidenteel op de locatie van de bankjes voorkomen en langs de strandopslag. De kans hierop is gering gezien het feit dat in de omgeving meer geschikt leefgebied aanwezig is. Door afwezigheid van voortplantingswater van de rugstreeppad en holletjes voor de zandhagedis wordt er geen essentieel biotoop vernietigd. Gezien de beperkte verharding en voldoende geschikt leefgebied in de directe omgeving komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar.

Vissen

Door afwezigheid van water treden er geen effecten op vissen op.

Planten

Er zijn geen beschermde plantensoorten waargenomen. De blauwe zeedistel is wel in de noordelijke berm waargenomen maar niet in het plangebied.

Vlinders/libellen

Door afwezigheid van geschikte vegetatie zijn geen beschermde vlinder- en libellensoorten waargenomen.

Slakken

Het plangebied vormt geen geschikt biotoop voor de nauwe korfslak.

6.3 Zorgplicht

De zorgplicht (artikel 2 Flora- en faunawet) houdt in dat te allen tijde rekening moet worden gehouden met het beperken van schade aan beschermde soorten (zie kader).

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende planten en dieren, alsmede hun directe leefomgeving;
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Bij de uitvoering van de werkzaamheden bij plaatsing van de bankjes dient de zorgplicht in acht te worden genomen .

7 Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusies soortenbescherming

In onderstaande tabel zijn de zwaarder beschermde soorten opgenomen die mogelijksterwijs in het plangebied voorkomen.

Tabel 7.1: Mogelijk voorkomen van en effecten op beschermde soorten in het plangebied en de noodzaak voor ontheffing.

Soortgroep/soort	Ingrep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffing noodzakelijk ?	Bijzonderheden / opmerking
Broedvogels	Nee, mits met geluidarm materieel wordt gewerkt tijdens broedseizoen (tot 1 augustus)	nee	nee	nee

Vervolgonderzoek

Er is geen vervolgonderzoek noodzakelijk.

Bijlage 1: Wettelijk kader

Flora- en faunawet

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Flora- en faunawet.

Algemeen Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (art. 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EL&I (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht.

Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan. Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;

- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekend dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EL&I door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor soorten van tabel 1 geldt een vrijstelling. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen

(zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij Dienst Regelingen voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen. Dat zelfde geldt voor vogelsoorten. Zie bijlage 1 Flora- en faunawet voor een beschrijving van de te volgen procedure voor deze soorten.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Dienst Regelingen zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Wanneer gesloopt of gekapt wordt zonder vervolgonderzoek te laten plaatsvinden, en er blijken beschermde soorten aanwezig te zijn, dan wordt de Flora- en faunawet overtreden. Dit is een economisch delict waar boetes aan verbonden zijn.

Onderzoek naar vleermuizen duurt ongeveer 6 maanden. Indien het onderzoek over de winterperiode heen getrokken moet worden, kan het langer duren. Onderzoek naar andere soortgroepen kan vaak sneller (met 1 of 2 bezoeken) afgerond worden. De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Een vleermuisonderzoek is circa drie jaar geldig. Indien de werkzaamheden niet binnen drie jaar hebben plaatsgevonden, dan moet opnieuw onderzoek worden uitgevoerd.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EL&I geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

1. het Ministerie van EL&I geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
2. de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.

Ecologische Hoofdstructuur

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Ecologische Hoofdstructuur.

Algemeen Ecologische hoofdstructuur

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

In de EHS liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123.000 ha. Ongeveer 45% van alle hectares EHS op het land is ook Natura 2000-gebied.

De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Netwerk van gebieden

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De EHS bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

De EHS is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Natuurbeschermingswet 1998

Hierna volgt een algemene beschrijving van de Natuurbeschermingswet.

Algemeen Natuurbeschermingswet

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een Natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen.

Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- beschermde natuurmonumenten;
- wetlands.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht.

Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het ministerie van Economische Zaken (EZ) dit.

Bestaand gebruik

Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaatsvonden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- verbetering van de werking van de wet in de praktijk;
- verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn.

Beschermde Natuurmonumenten

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsnatuurmonumenten vervallen: beide zijn nu Beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als beschermd natuurmonument. De natuurwaarden, waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

Omgevingsdienst Haaglanden
T.a.v. Marlies de Koning

datum 17 november 2014
uw brief van
uw kenmerk
projectnummer 184907.46
onderwerp Verzoek toetsen verbreding strandslag Vlugtenburg Zuidzijde

Geachte mevrouw De Koning,

In het project "aanleg Fietspad F370" is een verbreding van strandslag Vlugtenburg voorzien. Gemeente Westland werkt aan de afronding van het herstelplan voor bestemmingsplan Kust. De verbreding van strandslag Vlugtenburg vormt hierin een onderdeel. Gemeente Westland is samen met Stichting Duinbehoud ter plaatse gaan kijken. Stichting Duinbehoud gaf daarbij aan dat zij de verbreding van de strandslag tussen de Noordlandsedijk en het nieuwe fietspad F370 in de Van Dixhoorndriehoek aan de zuidzijde van de huidige weg wensen i.p.v. aan de noordzijde. Volgens Stichting Duinbehoud levert dit minder schade aan bijzondere beplanting op.

Voor deze verbreding is een natuurtoets uitgevoerd. Uit de natuurtoets blijkt dat er geen negatieve effecten te verwachten zijn ten aanzien van de natuurbeschermingswet. Hierbij stuur ik u de natuurtoets met het verzoek om te toetsen of er volgens u een wijzigingsvergunning NB-wet dient te worden aangevraagd.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Indien u nog vragen heeft kunt u contact opnemen met Inge Verhoeven (inge.verhoeven@anteagroup.com of 06-51 81 77 31).

Met vriendelijke groet,

C. (Corrie) Bos
projectleider

contactpersoon: Inge Verhoeven
e-mail: inge.verhoeven@anteagroup.com
bijlage(n):

T 06-51 81 77 31

typ.:
coll.:

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BIJLAGE 7. NOTA BEANTWOORDING ZIENSWIJZEN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

BIJLAGEN TOELICHTING BESTEMMINGSPLAN

BESTEMMINGSPLAN KUST; EERSTE PARTIËLE HERZIENING

GEMEENTE WESTLAND

© 2014, KONIJNENBURG GROEP, DEN HAAG . BREDA . UTRECHT . EINDHOVEN

Nota van beantwoording zienswijzen bestemmingsplan Kust; eerste partiële herziening

1. Hoogheemraadschap van Delfland, Mw. IR N. van den Bedem, Postbus 3061, 2601 DB Delft

Samenvatting

1. *In ons informele advies van 8 mrt. 2013 hebben wij aangegeven dat voor de waterkering de dubbelbestemming Waterstaat- waterkering dient te worden opgenomen. Dit is conform artikel 2.3.3 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening. Wij verzoeken u dit aan te passen op de verbeelding en in de regels.*
2. *In de waterparagraaf in de toelichting van het bestemmingsplan ontbreekt het thema Veiligheid en Waterkeringen volledig. Wij verzoeken u hier een passage op te nemen waar het belang van de waterkering en het beleid van Delfland kort worden benoemd.*
3. *In paragraaf 2.4.1 wordt weergegeven welke bepalingen uit het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening voor dit plan relevant zijn. Een verwijzing naar het nationale belang van de zeewering ontbreekt hier eveneens, wij verzoeken u dit aan te passen.*

Reactie

1. De zienswijze is correct. Deze wordt overgenomen.
2. De zienswijze is correct. Deze wordt overgenomen.
3. De zienswijze is correct. Deze wordt overgenomen.

Voorstel

Zienswijze gegrond te verklaren en bestemmingsplan daarop aan te passen.

2. Dunea, Ing P.H. Dammers, Postbus 756, 2700 AT Zoetermeer

Samenvatting

1. *Op de plankaart liggen gebieden met een hoge verwachtingswaarde (archeologie) waarvan Dunea weet dat deze in het verleden al tot op aanzienlijke diepte zijn geroerd, bij de aanleg van leidingen en verdieping van infiltratieplassen. Op locaties waar de ondergrond tot grote diepte is geroerd moeten onderhouds- en vervangingswerkzaamheden aan de win- en transportinfrastructuur mogelijk zijn. Voorgesteld wordt de kaart op dit punt aan te scherpen en Dunea is bereid daarvoor de benodigde gegevens aan te leveren.*
2. *Het belang van de drinkwatervoorziening is onvoldoende benoemd. In de inventarisatie van beleid mist de drinkwatervoorziening. In de drinkwaterwet is de drinkwatervoorziening aangemerkt als "van groot maatschappelijk belang". Dit dient dan ook een ruimtelijke vertaling te krijgen.*
3. *Bij de bestemmingsregels voor waterstaat staat een aantal uitzonderingen (par 4.5.2). Bij natuur en waterwingebied ontbreken die. Eén van de uitzonderingen is het normale onderhoud dat noodzakelijk is in verband met het beheer. Blijkbaar wordt hier alleen waterstaatkundig beheer bedoeld. Er moet gespecificeerd worden dat het gaat om normaal noodzakelijk onderhoud en beheer ten behoeve van de waterstaat, natuur en waterwinning. De drinkwatervoorziening is tenslotte evenals als waterstaat van groot maatschappelijk belang waarvoor werkzaamheden moeten kunnen worden uitgevoerd. Met het oog op het voorkomen van onnodige regeldruk wordt gewezen op het Natura 2000 beheerplan als afwegingskader. In het Natura 2000 beheerplan Solleveld & Kapittelduinen is de waterwinning en het natuurbeheer getoetst als bestaand gebruik. Doordat deze zijn opgenomen in dit plan is voor het reguliere onderhoud geen natuurbeschermingswetvergunning nodig. Via de omgevingsvergunning lijkt er opnieuw getoetst te gaan/moeten worden. Daarom zou als uitzondering voor de omgevingsvergunning, natuur en waterwinning moeten worden toegevoegd. Voorgesteld wordt om in paragrafen 4.5 en 6.5, een vergelijkbare uitzondering toe te*

voegen als genoemd in 8.5.2., namelijk in het geval er vergunning is verleend op basis van de Natuurbeschermingswet. Hiermee wordt de uitvoering van maatregelen die al uitgebreid zijn getoetst ten behoeve van het beheerplan Natura 2000, niet onnodig belast met een tweede toetsing ten behoeve van de omgevingsvergunning.

Een tweede aandachtspunt wat betreft het voorkomen van onnodige regeldruk, zijn de specifieke regels per bestemming. In een aantal gevallen zien wij geen directe relatie tussen de activiteit en de te beschermen functie. Een voorbeeld hiervan is het vellen, rooien of beschadigen van houtgewassen in relatie tot waterwinning. Omdat de bescherming van het gebied als geheel al is gewaarborgd met de dubbelfunctie waterwinning, natuur, waterstaat, cultuurhistorie, kan de beoordeling van de omgevingsvergunning vereenvoudigd worden door alleen die functies te betrekken die daadwerkelijk beïnvloed worden door de voorgenomen activiteit.

4. *Tekstuele opmerkingen*

Toelichting p. 12 - het waterwingebied Solleveld en het natuurbeschermingsgebied Solleveld zijn op wegen en paden toegankelijk voorjaarkaarthouders.

De gebiedsaanduiding "Milieuzone - waterwingebied" op plankaart 4 is niet correct. De grens van waterwingebied loopt aan de zuidkant verder dan het Schelpenpad. Voor de juiste weergave van de waterwingebiedzone verwijzen we u naar kaart 5 behorend bij de Provinciale Milieuverordening

Reactie

1. In het hoofdstuk archeologie is een alinea voor het Dunea terrein opgenomen waarin de gebieden waarop archeologisch onderzoek niet van toepassing is zijn beschreven.
Hoofdstuk 3.5
2. Er is een alinea opgenomen met verwijzing naar de provinciale milieuverordening in hoofdstuk 2.5.2
3. Aanlegstelsel en uitzonderingsbepalingen worden afgestemd op beheerplan Natura 2000 zoals door Provinciale Staten is vastgesteld. Al het overige wordt niet overgenomen, immers daar is Natuurbeschermings-wetvergunning voor vereist, welke niet beschikbaar zijn. Passage uit beheerplan wordt in de toelichting opgenomen in paragraaf 4.2.2 de uitzonderingen zijn geregeld in artikel 4.5.3 van de regels
4. De grens is op de planverbeelding aangepast.

Voorstel

Deze zienswijze gegrond te verklaren en het bestemmingsplan daarop zoals hierboven beschreven aan te passen.

3. NV Nederlandse Gasunie, Postbus 19, 9700 MA Groningen

Samenvatting

1. *Verbeelding*

Op de verbeelding is niet over de hele lengte de belemmeringenstrook van de leiding Van Gasunie weergegeven. Wettelijk is bepaald dat er een belemmeringenstrook dient te gelden van tenminste 5 meter ter weerszijden van de hartlijn van de leiding. Verzocht wordt de verbeelding aan te passen. De digitale leidinggegevens zijn bijgevoegd.

2. *Planregels*

In artikel 5 "Leiding-Gas" van de regels van het bestemmingsplan is bepaald, dat de op de verbeelding als zodanig aangewezen gronden mede bestemd zijn voor een (ondergrondse) gastransportleiding. Het is verboden op of in deze gronden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning bepaalde werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden uit te voeren. De nu opgenomen werken of werkzaamheden zijn onvoldoende om een veilig en bedrijfszeker gastransport te kunnen waarborgen en gevaar voor personen en goederen in de directe omgeving van de leiding te beperken. Zie in dit verband het bepaalde in artikel 14, tweede lid, sub b van het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb).

Wij verzoeken u daarom artikel 5.4.1 zodanig aan te vullen dat de onderstaande werken, geen bouwwerk zijnde of werkzaamheden, uitgevoerd binnen een zone van 5

meter ter weerszijden van de hartlijn van de leiding (belemmeringenstrook), behoudens een omgevingsvergunning voor de activiteit 'aanleg' zijn verboden:

- het aanbrengen en rooien van diepwortelende beplantingen en bomen;
Zie in dit verband het bepaalde in artikel 14, eerste lid Bevb*
- het uitvoeren van grondbewerkingen, waartoe worden gerekend afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren, ontginnen, ophogen en aanleggen van drainage;*
- het aanleggen, vergraven, verruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren.*

3. *Toelichting*

Uit de toelichting blijkt niet dat de aanwezigheid van de gastransportleiding niet is meegenomen in de beoordeling van de externe veiligheid. De gastransportleiding is een onderdeel binnen de externe veiligheid en dat de verantwoording hiervoor ligt bij de gemeente.

4. *Voordat wordt over gegaan tot vaststelling van het onderhavige plan, wordt verzocht de beoogde wijzigingen voor te leggen.*

Reactie

1. Aangeleverde gasleiding is opgenomen op planverbeelding
2. Het is opgenomen in 5.4.1 van de regels
3. Er is een alinea opgenomen in hoofdstuk 3.8.4 van de toelichting
4. De zienswijze is correct. Deze wordt overgenomen.

Voorstel

Zienswijze gegrond te verklaren en het bestemmingsplan zoals hierboven beschreven aan te passen.

4. Provincie Zuid Holland, Postbus 90602, 2509 LP Den Haag

Samenvatting

1. *Het tracé van het nieuwe duinfietspad (F370) is op een aantal locaties op de bestemmingsplankaart niet juist opgenomen. Het betreft de locaties: "aansluiting Schelppad", "Ter Heijde: zuidelijke aansluiting", "aansluiting Arendsduin", "tracégedeelte Arendsduin - Vlugtenburg" en "tracégedeelte Vlugtenburg - Stuifkenszand". Wij vragen u dit te herstellen conform de actuele situatie.*
2. *Conform artikel 5 van de Verordening Ruimte wijzen bestemmingsplannen voor gronden die op kaart 3 van de Verordening Ruimte zijn aangeduid als bestaande natuur, prioritaire nieuwe natuur of als waternatuurgebied bestemmingen aan die de natuurfunctie rechtstreeks mogelijk maken en beschermen tegen significante aantastingen van de wezenlijke kenmerken en waarden. In het bestemmingsplan is een wijzigingsbevoegdheid (artikel 4.6) opgenomen waarmee een wandelpad mogelijk kan worden gemaakt in de EHS. Aangetoond moet worden hoe deze ontwikkeling past binnen artikel 5 van de Verordening Ruimte.*
3. *Voor het bestemmingsplan moet een toets op grond van artikel 19j van de Natuurbeschermingswet en een uitvoerbaarheidstoets worden uitgevoerd. Omdat het gehele plangebied in een Natura 2000-gebied ligt, moet de gemeente daar in de toelichting over melden hoe men hiermee omgaat. Het gaat dan niet alleen over het fietspad maar het gehele plangebied. Voor wat betreft het fietspad kan verwezen worden naar de toets en de NB-wet vergunning (die onherroepelijk is). De gemeente hoeft niet zelf een beoordeling te geven over de rapporten die in het kader van het fietspad zijn overgelegd maar kan verwijzen naar de onherroepelijke vergunning.*

Reactie

1. De zienswijze is correct. Deze wordt overgenomen.
2. De wijzigingsbevoegdheid is verwijderd. Het voormalige terrein van camping Molenslag is bestemd als natuur en is voorzien van een functieaanduiding voor het inrichten van nieuw natuurgebied. Onderdeel van deze inrichting is het aanleggen van een onverhard pad

Het terrein is momenteel al onderdeel van de EHS. Op het terrein is zeker 1500 m² repac aangebracht (op een totaal van 3,2 ha komt dit neer op circa 5 % verharding), welke voornamelijk wordt gebruikt door auto's . De repac zal worden verwijderd en het gebied wordt toegankelijk voor gemotoriseerd verkeer en fietsers. Het wandelpad zal waarschijnlijk voor minder, maar zeker niet voor meer verhard oppervlak zorgen. Daarnaast wordt de verlichting en de (tijdelijke) bebouwing permanent verwijderd en wordt het huidige intensief beheerde grasland verwijderd, waardoor het onderliggende duingebied weer aan de oppervlakte komt. Dit resulteert in een vermindering van verharding, geluid en lichthinder. Dit alles komt de EHS ten goede. Er wordt eenzelfde of minder oppervlakte verharding t.b.v. een wandelpad aangebracht en er is geen ook geen reden om de herontwikkeling verder aan de EHS te toetsen.

In de Verordening Ruimte is het volgende opgenomen:

"Bestemmingsplannen voor gronden die op kaart 3 zijn aangeduid als bestaande natuur en prioritaire nieuwe natuur of als waternatuurgebied wijzen bestemmingen aan die de natuurfunctie rechtstreeks mogelijk maken en beschermen tegen significante aantastingen van de wezenlijke kenmerken en waarden. Bestaande bebouwing, erven, tuinen en wegen met een gesloten verharding kunnen overeenkomstig het huidige gebruik worden bestemd."

Bescherming EHS

Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. De bescherming van deze waarden vindt plaats door toepassing van een specifiek afwegingskader: het zogenaamde 'nee, tenzij'-regime. Dat betekent dat nieuwe plannen en projecten niet zijn toegestaan als deze een significant negatief effect hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied, tenzij daarmee een groot openbaar belang gediend is en er geen reële alternatieven voorhanden zijn. In dat geval moet de schade zoveel mogelijk beperkt worden door het treffen van mitigerende maatregelen en moet de resterende schade gecompenseerd worden. Hiervoor is een ontheffing van Gedeputeerde Staten vereist.

Deze ontwikkeling wordt als niet significant gezien. Derhalve is geen compensatie vereist.

3. Natura 2000 is opgenomen in hoofdstuk 3.1 van de toelichting

Voorstel

Zienswijze deels gegrond te verklaren en het bestemmingsplan op die punten aan te passen.

4. R. Buruma, Burgemeester Kampschoerstraat 24, 2681 AE Monster

Samenvatting

1. *In het ontwerp-bestemmingsplan zijn de nationale eisen uit het oog verloren. Er is geen nakoming gegeven aan de gestelde eisen in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte van het Rijk ten aanzien van integrale realisering van infrastructuur voor voetgangers en fietsers, in het bijzonder: essentieel nota Besluit ruimtelijke ordening, bijlage 6.*
2. *Evenmin is gevolgtrekking gegeven in het onderhavige gebied, aan het gestelde in de Provinciale Structuurvisie: 'Er komen goede recreatieve voet en fietspaden haaks en parallel aan de kust'. Genoemde criteria van het rijk en de provincie, hebben juridische doorwerking op het niveau van dit bestemmingsplan. Feitelijk is de uitvoeringseis: 'Meest gewenste ontwikkeling', in het bestemmingsplan, ter zake van de noodzakelijke aanleg en verbetering van de aanpalend infrastructuur voor voetpaden niet gesteld. Hierbij dient te worden bedacht dat uitsluitend op basis van uitkomsten van het vereiste onderzoek en inventarisatie naar de bestaande toestand en de wenselijke ontwikkeling van het gebied, dien de uitvoeringseisen in het bestemmingsplan worden gesteld. Rapporten in zake dit onderzoek hebben juridische doorwerking op het niveau van het bestemmingsplan.*

3. *Reclamant stelt expertise te hebben op het gebied van vaststellen en het slechten van barrières die verhinderen dat alle fietsers en voetgangers kunnen genieten van het gebied tussen Ter Heijde en het Schelpenpad. Het blijkt echter dat zich op de beide fietspaden tussen de Molenslag en het Schelpenpad. Waarvan het oude fietspad aan de oostzijde van het duinlandschap, is gelegen over de grens van het onderhavige gebied van het bestemmingplan en is in dit kader niet relevant. Ter informatie: de problemen op dit oude pad zijn zeker niet minder dan de navolgende problemen op het nieuwe fietspad. Op dit nieuwe fietspad doen zich regelmatig gevaarlijke verkeerssituaties voor waarbij fietsers en voetgangers betrokken zijn, maar bovenal situaties bij voetgangers die permanent oncomfortabel ingrijpen op de aandacht voor de omgeving en het onbekommerd genieten. Deze situaties zijn debet aan het feit dat voetgangers met sluimerend misnoegen er gebruik van moeten maken om van de belangrijkste recreatie gebieden te bereiken. Bovenal is het nieuwe fietspad tussen de Molenslag en het Schelpenpad voor de voetgangers de aansluiting op het voetpad langs dit Schelpenpad, alsmede de aansluiting op de route naar het gebied van de ZANDMOTOR. Voor kinderen, ouderen en minder mobiele wandelaars is een wandeling via het nieuwe fietspad vaak een hachelijk avontuur, mede doordat de bermen voor deze voetgangers onbelloopbaar zijn en dien ten gevolge geen uitwijkmogelijkheid bieden bij cumulatie van het verkeer, hetgeen bij mooi weer veelvuldig voorkomt. Uitgesproken bij deze omstandigheden, dient dit fietspad voor een grote groep voetgangers, te worden vermeden. Deze segregatie betekent voor een grote groep mensen inperking van hun vrijheid en levenskwaliteit. Gezien de nood en problemen die er mee opgelost kunnen worden, wordt gepleit voor de aanleg van een schelpenpad (of alternatief pad) op een van de bermen langs het genoemde nieuwe fietspad en deze als zodanig te bestemmen. Dit is ook een must om de recreatieve, toeristische en economische activiteiten te bevorderen.*

Reactie

1. Het fietspad en het belang daarvan is voldoende beschreven in het bestemmingsplan. De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte van het Rijk gaat niet in op zulk detailniveau.
2. Er is uitvoering gegeven aan het beleid voorzover het gaat om het provinciaal aan te leggen gedeelte. Voetpaden niet aangelegd? Jawel, dat zijn de fietspaden die ook voor voetgangers toegankelijk zijn. Tussen Molenslag en Ter Heide zal de gemeente naar planning volgend jaar een voetpad aanleggen. Dat is ook het meest door de voetgangers gebruikte gedeelte.
3. Er is bewust gekozen voor de aangelegde oplossing. Dit om de reden dat er een fietspad is aangelegd in een Natura 2000 gebied. De minimaal benodigde ruimte is daarvoor benut. Er zijn maatregelen genomen. Provincie en gemeente zijn van mening dat daarmee voldoende gedaan is. De rest is afhankelijk van het gedrag van mensen. Om toekomstige inzichten te kunnen faciliteren verzoekt appellant om in de regels tevens voet- en wandelpaden toe te staan. Helaas strekt de NB-wetvergunning niet tot het toestaan van voetpaden. Om die reden en ook de reden dat het Hoogheemraadschap hecht aan de natuurwaarde ontwikkeling in de bermen kan geen medewerking worden verleend aan dit verzoek. Beleidsmatig zal onderzoek worden verricht naar de verkeersveiligheid.

Voorstel

Zienswijze ongegrond te verklaren.

5. Stichting Duinbehoud, Postbus 664, 2300 AR Leiden

Samenvatting

1. *Welke gevolgen heeft het dat er niet binnen 26 weken een nieuw bestemmingsplan is vastgesteld zoals door de Raad van State is opgedragen in haar uitspraak van 22 augustus 2012? Is er sprake geweest van verminderde bescherming van de betrokken stukken duin?*
2. *Het fietspad F370 wordt nu ook ruimtelijk mogelijk gemaakt in dit bestemmingsplan. De toetsing voor de aanleg van dit fietspad mist op basis van het zogenaamde 'Nee,*

tenzij'- regime voor de EHS terwijl dit fietspad wel in EHS (ecologische hoofdstructuur) wordt aangelegd. Het fietspad is aangelegd in een gebied met als doelwaarde 'open duin' en/of 'Strand en embryonaal duin'. Hiermee krijgt de EHS voor een deel een andere bestemming (namelijk fietspad) en wordt het ons inziens op grond van die bestemming uit de begrenzing genomen. Dit moet als significant worden aangemerkt en getoetst worden volgens het 'Nee, tenzij'-regime (zie artikel 5 Visie op Zuid-Holland - Verordening Ruimte, bijgewerkt tot en met Actualisatie 2012, Provinciale Staten 30 januari 2013)(zie ook 'toelichting op artikel 5 Visie op Zuid-Holland - Verordening Ruimte, bijgewerkt tot en met Actualisatie 2012, Provinciale Staten 30 januari 2013, en dan met name Bescherming EHS op blz 46). Wij zien dan ook graag de toetsing op basis van het 'Nee, tenzij'-regime en de eventuele consequentie van deze toetsing (op de EHS) opgenomen worden in dit bestemmingsplan.

In ditzelfde stuk wordt ook aangegeven dat in een bestemmingsplan moet worden aangegeven op welke gebieden het 'Nee, tenzij'-regime van toepassing is en moet deze bescherming worden doorvertaald in de voorschriften.

3. Binnen de bestemming Natuur - Natuur wordt een bevoegdheid tot het verlenen van een omgevingsvergunning voor aanlegactiviteiten en een wijzigingsbevoegdheid om op de locatie van de Molenslag een wandelpad aan te leggen gekoppeld. Dit is echter in gebied dat onder de EHS (ecologische hoofdstructuur) valt. Deze (wijzigings)bevoegdheid dient dan ook op voorhand, in dit bestemmingsplan, getoetst te worden aan het 'Nee, tenzij'-regime zoals dat geldt voor EHS gebied. Hierbij kan deze (wijzigings)bevoegdheid alleen opgenomen worden als uit de toetsing blijkt dat dit mogelijk is of samen met de voorwaarden die volgen uit de toetsing. Wij zijn dan ook van mening dat zonder deze toetsing op voorhand deze (wijzigings)bevoegdheid niet mogelijk is.
4. Op de 4 kaarten maar 1x de aanduiding 'N-N' kunnen te vinden. Er wordt voor gepleit om de aanduiding vaker te herhalen om de duidelijkheid van de bestemming te verhogen. Dit geldt ook voor andere relevante bestemmingen.
5. Kaartblad 1:
De begrenzing voor het fietspad (aanduiding sn-fpd) volgt hier over het hele kaartblad de oude dienstweg van Delfland. Dit stuk is ondertussen weer wandelpad. Dit stuk aanduiden als 'sn-fpd' leidt tot een verminderde ruimtelijke bescherming voor dit gebied. Graag de begrenzing terugbrengen tot het daadwerkelijke gerealiseerde fietspad.
Kaartblad 2:
De begrenzing voor het fietspad (aanduiding sn-fpd) langs De Banken volgt hier over het hele kaartblad de oude dienstweg van Delfland tot op slag Arendsduin. De oude dienstweg is nadrukkelijk geen fietspad. In de NB wet procedure is juist bewust gekozen om dit geen fietspad te maken om de rust bij De Banken te kunnen garanderen. Rust die op basis van de beschermde natuurwaarden noodzakelijk is. Dit stuk aanduiden als 'sn-fpd' leidt tot een verminderde ruimtelijke bescherming voor dit gebied. Graag de begrenzing terugbrengen tot het daadwerkelijke fietspad.
Bij Ter Heijde is ons inziens het fietspad verkeerd ingetekend. Het gerealiseerde fietspad gaat niet via de zuidelijke strandslag maar slaat af van het fietspad aan de zuidzijde van Ter Heijde.
Het eerste deel ten zuiden van Ter Heijde is nu ingetekend in N2000 duin waar geen betreding toegestaan is. Dit moet worden aangepast naar het gerealiseerde tracé.
Kaartblad 3:
Op dit kaartblad is de aanduiding 'pd' opgenomen. Hij komt niet terug in de legenda.

Reactie

1. In de commissie Ruimte van 11 juni 2013 is verzocht om het bestemmingsplan Kust, eerste partiële herziening niet eerder in te dienen ter vaststelling dan dat de Raad van State uitspraak zou hebben gedaan op het beroep van de voormalig camping eigenaar tegen het beheerplan Natura 2000 Kapittelduinen en Sonneveld. Op 3 juni 2014 heeft de Raad van State dat beroep niet ontvankelijk verklaard. Aan dat verzoek is gehoor gegeven.
2. Het aangelegde fietspad ligt grotendeels buiten de ecologische hoofdstructuur. Op drie punten, namelijk ten zuiden van Ter Heijde, ten noorden van Ter Heijde en bij Slag

Vlugtenburg bevindt de nieuw aangelegde fietsroute zich binnen het gebied dat is aangewezen als zijnde Ecologische Hoofdstructuur en heeft daarin de aanduiding 'bestaande natuur, prioritaire nieuwe en waternatuurgebied' gekregen. Voor deze delen is artikel 5 lid 2 van de Verordening Ruimte van toepassing, namelijk:

"Bestemmingsplannen voor gronden die op kaart 3 zijn aangeduid als overige nieuwe natuur, zoekgebied of ecologische verbinding wijzen geen bestemmingen aan die de instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden significant beperken."

Voor de aanleg van deze fietsverbinding is een NB-wet vergunning verleend welke inmiddels onherroepelijk is geworden. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de natuurlijke waarden welke in het gebied aanwezig zijn niet significant worden beperkt.

Er ligt een totaalvisie op het terrein ligt en het fietspad is onderdeel van de uitbreiding/verbreding van het duingebied. Er is een alinea opgenomen over EHS in hoofdstuk 3.2 van de toelichting

3. Ja, de bestemming is natuur-natuur geworden. Het extensief pad heeft een functieaanduiding gekregen en wordt als niet significant binnen EHS gezien.
4. Deze wijze van tekenen is dwingend voorgeschreven, daar kunnen wij helaas niet van afwijken.
5. De trajectwijzigingen zijn overgenomen.

Voorstel

Deze zienswijze deels gegrond en deels ongegrond te verklaren.

6. Van der Reest advies, Anklaarseweg 15, 7316 MA Apeldoorn

Samenvatting

1. *De zienswijze richt zich tegen de omzetting van de bestemming 'Recreatie' naar de bestemming 'Natuur-Natuur' op de gronden van Camping De Molenslag. Deze omzetting wordt ingegeven door het Natura 2000-beheerplan Solleveld & Kapittelduinen. Dit beheerplan is weliswaar op 23 april jl. vastgesteld door Provinciale Staten van Zuid-Holland, maar de vereiste vaststelling door de ministeries van Defensie en van Infrastructuur en Milieu is nog niet afgerond. En daarna is nog beroep mogelijk bij de Raad van State. Camping De Molenslag zal deze rechtsgang zeker benutten. Het beheerplan is derhalve nog niet onherroepelijk geworden. Het is vast gebruik geen onomkeerbare besluiten te nemen zolang een zaak nog onder de rechter is. De omzetting is derhalve voortijdig.*
2. *Omzetting van de bestemming is ook onrechtvaardig. Een ruime meerderheid van de raadsfracties is er voorstander van de camping op de huidige locatie te handhaven en aldus voor Monster te behouden. Het gebied waarin de camping is gelegen (Solleveld) is al in 1990 als beschermd natuurgebied (en niet als Natuurmonument!) aangewezen. De camping kon daar altijd prima in functioneren. Waarom dat onder het Natura 2000-regiem ineens niet meer zou kunnen is louter een menselijk verzinsel. Bovendien is er het nodige veranderd sinds het gebied Solleveld & Kapittelduinen als Natura 2000-gebied is aangewezen. Gewezen wordt op het project Kustverbreding met 75 ha. nieuwe natuur t.b.v. de kustbeschermingen het project Zandmotor, dat tot tal van veranderingen in het gebied Solleveld heeft geleid. Allemaal zaken die het nut en de noodzaak van sanering van Camping De Molenslag in twijfel trekken.*
3. *Het feit dat de camping weg moet maar het naastgelegen gemeentelijke parkeerterrein gehandhaafd blijft versterkt de roep om heroverweging van het verplaatsingsbesluit. De vermeende strijdigheid tussen natuurbelang en de camping is nimmer bewezen. Feit is dat de camping al 39 jaar op deze locatie is gelegen en dat zulks niet verhinderd heeft dat het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. Zoveel schade op de*

natuur heeft Camping De Molenslag in al die jaren kennelijk niet veroorzaakt! Enig bewijs daarvoor ontbreekt.

De reden waarom de campingexploitatie steeds tijdelijk, dat wil zeggen op seizoensbasis, geëxploiteerd mocht worden kwam niet door de bedreiging voor de natuur maar had alles te maken met de kwetsbaarheid van het gebied voor de kustbewaking (smalle duinstrook, elke winter afkalving). Dat was waarschijnlijk ook de hoofdreden om het gebied in 1990 als beschermd natuurgebied aan te duiden, als zijnde een gebied zonder vaste bebouwing vanwege de kustbescherming. Nu dat niet meer speelt als gevolg van de kustversterkingsmaatregelen en er bovendien meer dan voldoende natuurcompensatie is gerealiseerd, is de noodzaak voor sanering van de camping ook verdwenen.

Dat heeft de overgrote meerderheid van de raadsfracties er dan ook toe gebracht het college van B&W te verzoeken in te zetten op duurzame continuïteit voor camping De Molenslag. Omdat de reactie van B&W d.d. 19 juli 2013 geenszins overtuigd heeft, zal de gemeenteraad daar zeker op terug komen. Dus ook daarom is de voorgenomen omzetting van de bestemming voorbarig.

4. *Van meet af aan zijn door de campinghouders en vele anderen vraagtekens gezet bij de vermeende bijzondere status van deze microregio ('kalkarm grijs duin'). Uit betrouwbare bron hebben wij een inkijkje verkregen in de ontstaansgeschiedenis van het campingterrein. Daaruit blijkt dat er van een kalkarm terrein geen sprake is! Zie bijgevoegde mail van een goed ingevoerde betrokken buurtbewoner (bijlage). Dit is voor ons -en waarschijnlijk ook voor u- nieuwe informatie en het bevestigt onze twijfels over de juistheid van de 'kalkarm grijs duin theorie' als onderlegger voor de sanering van de camping. Nader (bodem)onderzoek is geboden voordat er onomkeerbare besluiten worden genomen!*
5. *Alles overziende pleiten wij ervoor de onderhavige herziening te beperken tot wat rechtstreeks voortvloeit uit de uitspraak van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State d.d. 22 augustus 2012. Omzetting van de campingbestemming naar een natuurbestemming maakt geen deel uit van de betreffende uitspraak van de Raad van State en kan derhalve zonder bezwaar buiten deze herziening blijven. Zolang het Natura 2000-beheerplan nog onder de rechter is en de gemeenteraad zich inzet voor behoud van de camping voor Monster is 'wegbestemmen' niet aan de orde althans behoort dat niet te zijn.*

Reactie

1. Er is gehoor gegeven aan dit verzoek. De uitspraak inzake beheerplan Solleveld Kapittelduinen is 3 juni 2014 gedaan. Het beheerplan is derhalve onherroepelijk en de natuur-Natuur bestemming wordt gehandhaafd.
2. Met dit bestemmingsplan wordt uitvoering gegeven aan het onherroepelijk beheersplan. Het beheersplan zelf kan niet in dit kader ter discussie worden gesteld
3. Met dit bestemmingsplan wordt uitvoering gegeven aan het onherroepelijk beheersplan. Het beheersplan zelf kan niet in dit kader ter discussie worden gesteld
4. Met dit bestemmingsplan wordt uitvoering gegeven aan het onherroepelijk beheersplan. Het beheersplan zelf kan niet in dit kader ter discussie worden gesteld
5. Met dit bestemmingsplan wordt uitvoering gegeven aan het onherroepelijk beheersplan. In het beheerplan is het grond gebied waar voormalige Camping Molenslag op gelegen was, teruggegeven aan de natuur. Het beheersplan zelf kan niet in dit kader ter discussie worden gesteld

Voorstel

Zienswijze ongegrond te verklaren